Séréel Ndút: Unni Koope

Ndut: Séréel Ndút: Unni Koope (New Testament+)

Séréel Ndút: Unni Koope

Ndut: Séréel Ndút: Unni Koope (New Testament+)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Ndut)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
a3a1238b-9393-5875-a4c5-1d3f38537bfe

Contents

Lúkkë 1
Saŋ 32
Fílíp 54
1 Tesalonik 58
2 Tesalonik 61
2 Timoote 63
Tít 66
Filemoo 68
Saak 69
1 Peer 73
1 Saŋ 77
2 Saŋ 81
3 Saŋ 82
Yúɗ 83
Feeñiyoh 85

Uni Neba ɓíní Lúkkë rë Kúnsëe

Di ɓaahi jaŋaa Lúkkë daa bíní téeríi Uni Nebi beh, ndaa biti daa ri bíní rí wonuy filiɓ. Ɗi fi Lúkkë nék húmú payoh, te ri húmú yëwúɗ neh. Ɗi bíníté téeré kay, daa ri bee won sun fi tílëdí apootarra ra. Ɗi húmúy apootari Yéesú dé', ɓani Pool daa na húmú ñéerúu (Saame Kolos 4.14). Ɗi meelsa' meelsoo níi ɗi lahte yii lante ri sun fi pesi Yéesú, ɗi na anti bíní unni yeh. Ɗi bíní unna ɓëyí hínú Tewofil.

Lúkkë bíníté iñi lahte solo pesadi Yéesú : Koope wolte Yéesú ëldúnë nda ɓëyí gém ɗii na ɓéeɓ múc. Ɗi teeɓa'te biti ɓal Yéesú daa Yíkëe.

Filiɓ téerí beh, ɗi wonte sun fi :

- yii leŋke ɗee aya' Saŋ Batis ëldúnë rë (1.5-25 ; 56-80),
- yii leŋke ɗee aya' Yéesú ëldúnë rë (1.26-55 ; 2.1-20),
- yii leŋke payi Yéesú jéríɗɗë (4.38-41 ; 5.12-26),
- yii leŋke kimtaanni caakka paŋ ri ra (7.11-17 ; 8.22-25 ; 9.10-17),
- yii leŋke anili ɓëe' naa'-keeñ dék Samari ra (10.29-37),
- yii leŋke bee paya' Yéesú faam i Martaa a Mari ra (10.38-42),
- yii leŋke kolohi Yéesú Galile ɗi na saañ Yerusalem (13.22-30 ; 18.31-34),
- yii leŋke anili kúkëyë múuy níi olute ra (15.11-32),
- yii leŋke húlí Yéesú (23.13-56),
- a yii leŋke kolohi ɓúudé (24.1-49).

Ɓëyí fí jaŋi téerí bee ɓéeɓ ay yúh biti Yéesú daa Sëmlëhí ɓëewë gémú ɗii na ra ɓéeɓ.

Yee tah Lúkkë bíní unna ra

1 Ɓah Tewofil, ow caak bíníyúté di oluu
wa ri, di yii leŋke iña lah filiɓ fi fun dee
bín fë rë, 2 ti di ɓíllúu wë ɓëewë maasuu
iñyaaha dalaani wa ra, te daa wa ɓëewë
na waariyu Unni Koope ra. 3 So' ɓal, mi
nampee meelsa' yii lante sun fi iñyaaha
ɓéeɓ, mi na téebíɗ, dala'te dalaani wa,
mantee ot biti ette mi bíníyíɗ ɗë wë. 4 Hen
ɗaaha raa, fay yúh biti iña teeɓu fu ra
ɓéeɓ kaah.

Woni ban fi límí Saŋ Batis

5 Jamanaa hena' Erot buuri Yúdée rë,
húmú lahte seeyohi hínú Sakari, ɗi non
goomali seeyoh yi Abiyaa koon. Ɓeleɓi
hínú Ilsabet, ɗi sédí Aaron seeyohi gaana.
6 Wa ɓéeɓ ana húmú júɓúté íllí Koope, wa
na hélíh yin túuyë' yë, wa na pagu iña
naha' Koo-Yíkëe rë ɓéeɓ. 7 Wa húmú lahuy
koy, af biti Ilsabet húmú mínéh pok loo, te
wa ɓéeɓ ana ɓahayute.
8 Lahte bis, Sakari hompe waaji seeyoha
yuliɗ Koope na ra, ndah goomali daa eyuu
paŋi. 9 Di ɓaahuu wa ri, seeyoh ya húmú
tansuu ow, këɗrí Koope cuuraay tígë lukki
sela filiɓ Faam fi gaani Koo-Yíkëe rë. Bee
yínée tansa keen sun fi.
10 Wahtaa na kara' cuuraaya ra, ɓëewë
ɓéeɓ húmú ëssë na ɗagu. 11 Sakari hom
filiɓ níi ri otte malaakii Koo-Yíkëe hatna
paa' tígë na tamuu cuuraay ra ya' ñamaa.
12 Ɗi tíitté, afa kúnëhté. 13 Ndaa malaakaa
won ri tih : « Ngana tíit Sakari ! Koope
tahte ɗaŋu : ɓeleɓu Ilsabet ay roo límíɗ
koy yaal, lah dëekée rí Saŋ. 14 Keeñu
ay naa sos níi sos te límí ay neɓa' ow
caak. 15 Ɗi ac ow gaan íllí Koo-Yíkëe.
Ɗi ii han béeñ mbée hani mín maniyil
ɓéeɓ. Balaa ri límú, ɗi ay líif a Ruuh-
Peseŋ. 16 Ɗi ay nimiliɗ ow caak di ɓëy
Israyel Koope na, Yíkíi wë. 17 Ɗi ay këllëh
Yíkëe, ñéerë' a doolii Ruuhi Koope húmú
yonente Éelí në rë, yugusa' hanndal ki
baappa a koyya, nimiliɗ ɓëewë súugúu
Koope ra, wa ñéerë' a ɓëewë júɓú rë. Ɗi
ay saam dúukëlí ɓëewí ay homɗe Koo-
Yíkëe. » 18 Sakari meelte malaakaa won
ri tih : « May yúhée biti yii baa ay lah
ɗíh ? So' mi ɓahate te ɓeleɓ so' ɓitiffe. »
19 Malaakaa tahte won ri tih : « Daa mi
Gaburyel, mi homa' hëbís Koo. Daa ri wol
so' ɗoo na, komu uni nebi bah. 20 Yee won
mi ro baa ra ay lahee ɗaaha biti wahtaa
lah. Ndaa gémë géméy fu so' ra tahte fii
míníl won níi yiin nay lahe iñyaaha ra. »
21 Yaaha ɓéeɓ ɓëewë húmú ëssë na
sehu, wa éemúté maaña maañ Sakari filiɓ
tígí selaa ra. 22 Ɗúhë' rí rë, ɗi míméh won
waa na, ɗi wona' a wa wonaɗ likiɗ. Tígí
daaha, ɓëewë anutee yúh biti ri ot yin tígë.
23 Ɗúmlë' Sakari waalla eyuu ri Faam
Koope ra, ɗi nimilte faam. 24 Gétë' iñyaa
ɓéeɓ rë, hompe níi Ilsabet ɓeleɓi pokke
loo, hompe yii mitte céyín iip faam ɗúhëy.
Ɗi won nufi tih : 25 « Ëlí yee pagiɗ so' Koo-
Yíkëe rë kan ! Nufa payte soo na, ɗi níssé
gacaa húmú homa' mi leelii ɓëewë rë. »

Woni ban fi límí Yéesú

26-27 Céyín pëenë filoon fi heni Ilsabet
loo, Koope wolte malaaka Gaburyel kúkëy
cafay na, hínú Maryaama ; ɗi dék Nasaret
di Galile. Ɗi húmú onute yaal ; yaala
Suseef sédí Dawit. 28 Laha' malaakaa faam
Maryaama ra, ɗi won ri tih : « Coleere
Maryaama, ɗo fa Koo-Yíkëe on ɗo mal ra.
Ɗi ee ɗoo na. » 29 Woni malaakaa kúnté
af Maryaama ; ɗi na níɓ yee waɗti fahaa
won wodohi baa ra. 30 Malaakaa won ri
tígí daaha tih : « Ngana tíit Maryaama,
Koope daa on ɗo mal. 31 Síkírée ! Fay

pok loo te fay lahee koy yaal, lah dëekée
rí Yéesú*. 32 Ɗi ac ow gaan te ri ay dëekúu
Koy Koope fa sunaa-sun. Koo-Yíkëe ay rii
yeɗ ñaani nguur ki Dawit ciffi. 33 Ɗi ay
hen buuri ɓëy Israyel faraah, Nguur ki ii
mëssí ɗúm. » 34 Maryaama won malaakaa
tih : « Yii baa ay mínée lah ɗíh te mi
yéeh yaal ? » 35 Malaakaa won ri tih :
« Ruuh-Peseŋ ay cép sun fu, Koope fa
sunaa-sun ay teeɓa' doolii ɗoo na. Daa tah
kúkëyí selaa nay fuu lahee ra ay dëekúu
Koy Koope. 36 Ɓitifa' mboko mu Ilsabet níi,
ɗi pokke loo ; ɗi fa húmú wonu biti mínéh
lah koy ra, ɗi hom céyín fí pëenë fí woteh.
37 Lahay yii wooñ Koo. » 38 Maryaama won
tígí daaha tih : « Mi súrgíi Koo-Yíkëe ;
yee won fu ra lahaan ɗaaha. » Tígí daaha,
malaakaa takohte, saañce.

Yérí Maryaama Ilsabet

39 Tíkëh i waal, Maryaama kolohte
yíppée saañ gini hom daŋŋi deyi
Yúdée. 40 Laha' ri ra, ɗi haalte faam
Sakari, wodohte Ilsabet. 41 Ilsabet na
keloh wodohi Maryaama, koy ka lowa
hégíyëhté, Ruuh-Peseŋ yíppée rii haal.
42 Tígí daaha, ɗi ɓéyíɗté uni sun won tih
: « Koope lukki barkel ro ɓeleɓɓa feey fa
ɓéeɓ te koy ka lowu barkelte ɓal. 43 Daa
mi wa níi, yaafi Yíkíi së' na ac yérí së' ?
44 Ole ! Mi na keloh wodohu rek, keeñ koy
ka loo so' sosse níi sos, tahte ri na hégíyëh.
45 Fu lahte sos-keeñ, gémë gém fu biti iña
wonu fu te kola' Koo-Yíkëe në rë ay lah. »
46 Maryaama won tígí daaha tih :
« Mee kañ ɗee gaana' Koo-Yíkëe rë,
47 ɗi fa na sëmlë' së' rë tahte keeñ so' sosse
níi sos,
48 di yee hela' ri nuf soo na ra, so' mi súrgë
ɗii na kut ra.
Daa tah dala'te woteh níi kiri fi kirih,
ɓëewë ay soo dëekée sos-keeñ fe.
49 Koope fa mín ɓéeɓ rë pagiɗte so' yii
gaante ;
tiyi selate.
50 Dee níi kiri fi kirih,
ɗi ay teeɓ ɓëewë neehu ri ra naa'-keeñ.
51 Ɗi teeɓa'te doolii, paŋke i yin gaan ;
ɗi tasaara'te ɓëewë në gaan-gaanluu ra.
52 Ɗi cépíɗté buurra ñaanni nguur ki wa,
ɓéyíɗté ɓëewë lahuy doole ra.
53 Ɗi onte ɓëewë yaaɓu ra njél,
líkké ɓëewë caaku yin ra wa suute a ya'
holoŋ.
54 Ɗi sëmlë'té ɓëy Israyel súrgë yí,
teeɓpe wa naa'-keeñ,
55 ti di húmú gapa' ri caacci yen nen,
Abraham a séttí níi kiri fi kirih. »

Límí Saŋ Batis

56 Maryaama hompe Ilsabet na yii mitte
céyín éeyë antee nimil faam. 57 Laha' loo
Ilsabet ra, ɗi lahte koy yaal. 58 Keluu
ɓëewë dékú a ri ra a mboko yi biti Koo-
Yíkëe teeɓpe ri naa'-keeñ níi rë, ɓani wa
ɓéeɓ bokute lahute na sos-keeñ. 59 Nimila'
bisa límú kúkëyë rë, ɓëewë ayute leji. Wa
fahuu yeri tii Sakari koon, boffa ; 60 ndaa
yaafa tahte won tih : « Ëe-ëe', ɗi hínú
Saŋ. » 61 Wa wonu ri tih : « Lahay ɓëyí
hínú ɗaaha mboko yu na. » 62 Wa anutee
won a boffa wonaɗ likiɗ, meelute ri tiya
nay yeru koohi ra. 63 Tígí daaha, Sakari
meela'te arduwaas, bíníté në unni yeh :
« Ɗi ay hínú Saŋ. » Ɓëewë ɓéeɓ éemúté
në. 64 Pereem Sakari yíppée pëkíséh, ɗi
dalaatte won, ɗi yampe na sím Koope.
65 Ɓëewë ɓani wa dékú rë ɓéeɓ tíitúté.
Wona hente lëyëŋ deyi daŋŋi Yúdée ɓéeɓ.
66 Ɓëewë keluu iñyaa ra ɓéeɓ na níɓú
yii leŋ na, wa na meelu affi wa yee nay
míllée kúkëyë rë, ndée lante biti Koo-
Yíkëe ñéerë'té a ri.

Kañi Sakari Koope

67 Ruuh-Peseŋ haalte Sakari boffi
kúkëyë, ɗi na léhín unni kola' Koope na
won tih :
68 « Ɓëewë ɓéeɓ símún Yíkëe, Koope fi
ɓëy Israyel, di yee yeela' ri ɓëewí,
sëmlë'té wë rë.
69 Ɗi kompe yen ɓëyí gaani nay yen
sëmlée, bi ɗúhë' tali Dawit súrgíi.
70 Daa ri yee maañ rii gapa', ñeya'te ri
yonente yi sela yi ra.
71 Ɗi húmú wonte yen biti ri ay yen sëmlë'
ya' yi haa'oh yi yen a kaa'oh yi yen.
72 Ɗi teeɓpe caacci yen naa'-keeñ, hampe
yee húmú pok ri hanndal ki wa ra.
73 Koope añohte ciffi yen Abraham biti
74 ɗi ay yen sëmlë' ya' yi kaa'oh yi yen, nda
yen néekíñíih jaamiyohi ;
75 nda pesi yen ɓéeɓ, yen hen ɓëewí
selayute te júɓúté íllí.
76 Te ɗo fi koy so', fay dëekúu yonentii
Koope fa sunaa-sun, ndée fay këllëh
Yíkëe, fu ɗariɗ ri waali,
77 fu teeɓe ɓëewí biti ri ay waa sëmlë', baal
wa bakaaɗɗi wa.
78 Koope fi yen baahte te ri naa'te keeñ, daa
tah ɗi ay yen hawaan a niiñi ɗúhë'
sun ti na'a na púl rë nen,
79 niiñli yen fa homu ñúus te tasuu seh kúl
kë rë, ɗi tík yen waali jaammaa. »
80 Saŋ na ooɗ, afa na ɓaatti kúnsëh. Ɗi
húmú pesa' luufa níi yiin teekiroh ri ɓëy
Israyel ra.

* **1:31** 1.31 Tii Yéesú di ébrë daa Yosuwe. Yosuwe daa ri : Yahwee daa Sëmlëhë.

2

Límí Yéesú
(Saame Maccëe 1.18-25)

1 Jamanii baaha, buura hínú Ëgís rë
túuyë'té kíní ɓëewë dékú ginna Rom ílíf
wë rë ɓéeɓ. 2 Lahi kínë ɗéɓ baa ra,
ɗeef Kiriñus daa kélfíi gini Sírí, 3 te ow
fi ow ɓéeɓ saya' bíníyëh gina coosaana'
ri ra. 4 Ɗi fi Suseef ɓal nampee koloh
Nasaret di Galile, saañce Betle'em di
Yúdée, gina coosaana' Dawit ra, ndée ri
non tali Dawit. 5 Na saañ Suseef bíníyëh rë,
ɓani Maryaama ñéerúu. Ɗeef Maryaama
húmú pokke loo. 6 Homi wa Betle'em
daaha, lowa hampe ; 7 ɗi saawohte koy
yaal. Ɗi lëmëssé baakera ndíimú, fëníɗté
rí mbalka ñamaa júr, bi ɗeef wa húmú
ɗëmíh lasa na hanluu ayoh ya ra*.

8 Húmú lahte níirëh yí na nee'u wohi
yuppi wa luufi baaha. 9 Malaaka yínë
di malaaka yi Koo-Yíkëe púlëhté waa na,
niiñi ndami Yíkëe hawaante wa. Tígí
daaha, wa tíitúté níi tíit. 10 Malaakaa
won wa tih : « Ngënë tíití ! Mi ac
wonon yii neɓpe keloh, yii ay sosil keeññi
ɓëewë ɓéeɓ níi sosil. 11 Elgee woteh beh,
di gin Dawit, lahte Sëmlëhí límɗúté rën,
daa ri Kiristaa, daa ri Yíkëe. 12 Te ɗon
ay rii yúhsée ɗeh : ɗon ay ot baakeri
lëmësú ndíimú, fënɗú mbalka ñamaa júr.
» 13 Malaakaa na woc wona, malaaka caak
yípútée ríi ɗeefiɗ, wa na njooɓru Koope
wonu tih : 14 « Koo laha ndam di sunaa-
sun, te ɓëewë ri faha' wa ra ɓéeɓ lah
jaamma feey fa. »

15 Nimiluu malaaka ya sun-Koo ra, níirëh
yë na wonantuu hanndal ki wa tih : « Yen
yíppí koloh yen saañ Betle'em, yen ole yee
lah ra, yee teeɓ yen Koo-Yíkëe rë. » 16 Wa
yípútée koloh suute na saamu. Lahuu
wa ra, wa olute Maryaama a Suseef, wa
ɗeefute baakera fënɗúté mbalka ñamaa
júr. 17 Oluu wa kúkëyë rë, wa ɓíllúté yee
won wa malaakaa sun fi ra. 18 Ɓëewë
keluu ɓíllí níirëh yë rë ɓéeɓ éemúté woni
wa níi éem. 19 Ɗi fi Maryaama hampe
iñyaa ɓéeɓ afi, na níɓ në. 20 Níirëh yë
anutee koloh na nimilu yuppi wa, na kañu
Koope, na njooɓru ri di iña keluu wa te
olute wa ra. Iña ɓéeɓ lahte ti ɗee húmú
wona' wa malaakaa ra nen.

21 Nimila' bisa límú kúkëyë rë, wahtaa
nay rii lecu ra lahte ; ɗi yerute tii Yéesú
ti di húmú naha' ri malaakaa ɗeef yaafa
pokay loo doom ra.

Kúrí Yéesú Faam fi gaani Koope

22 Hompe níi wahtaa waɗ waa púusúun
rë lahte ti ɗee túuyë' rí kootii Mëyíis
rë nen. Tígí daaha, Suseef a Maryaama
koluute kúrúté Yéesú Yerusalem, jébëlúté
rí Koo-Yíkëe, 23 ndée bíníyúté di kootii
Koo-Yíkëe bitih : *« Koy ki saawi yaali límú*
ɓéeɓ ay jébëlú Koo-Yíkëe. »✡ 24 Wa yeruute
hawra na naha' kootii Koo-Yíkëe rë ɓal :
hëtë ana mbée bëdú teem-teem ana†.

25 Húmú lahte ɓëyí dék Yerusalem, ɗi
hínú Simewoŋ. Ɗi júɓpé, gémpé Koope
níi gém, te lahte yaakaar ayi ɓëe' nay
sëmlée ɓëy Israyel ra. Ruuh-Peseŋ húmú
haalte ri, 26 te teeɓpe ri biti ɗi ay ot
Buura Koo-Yíkëe fal ri ra, balaa ri húl.
27 Ɗaaha, Ruuh-Peseŋ yeñce ri Faam fi
gaani Koope. Kúrúu Suseef a Maryaama
koy wa Yéesú paŋi yee naha' kootii Mëyíis
rë, 28 Simewoŋ ɓeɓpe kúkëyë ɓoppe ri,
símpé Koope na won tih : 29 « Koo-Yíkëe,
yee gap fu so' ra lahte woteh. Fu mín
sëe yeris so' mi súrgúu mi húl, mi saañ
a jaamma, 30 ndée mi tíkké íllí së' ngëey
sun fi Sëmlëhë wol fu ra, 31 te ɓëy ëldúnë
ɓéeɓ ay rii ot. 32 Daa ri niiña nay tahe
heetta feey fa ɓéeɓ yúh rë rë ; ɗi ay on
ɓëewú, ɓëy tali Israyel ndam. » 33 Boffa
a yaafa éemúté yee won Simewoŋ sun fi
kúkëyë rë. 34 Simewoŋ ɗagiɗte wa antee
won Maryaama yaafi Yéesú tih : « Koope
daa wol kúkëyí beh, kéenɗí a ɓéyrí ow
caak Israyel. Ɗi ay hen tíinndëe te ɓëewë
ay rii kaa'. 35 Ɗi ay tah ow caak teeɓa' yee
hom nuffi wa ra ; te ɗo fi yaafa, fay lah yii
ay roo misik keeñu níi misik. »

36 Húmú lahte yonentii ɓitiffe níi ɓitif
hínú Aane ; ɗi koy Penuwel fa tali Aseer.
Ɓani yaala húmú kooɗ ri hena' ri cafay
ra pesute kíil paana, yaala antee húl.
37 Kola'te baaha, ɗi pesse níi ri lahte kíil
sabay peeye a kíil iniil (84) te ri lahaatay
yaal kay. Ɗi homa' Faam fi gaani Koope
na' a elek oore, ɗage. 38 Ɗi laha' daaha
ɗeeffe wa na, ɗi yampe na sím Koope,
na won ɓëewë në sehaaluu biti Koope ay
sëmlë' Yerusalem ra ɓéeɓ yii leŋke kúkëyë
në.

39 Wocuu boffi Yéesú a yaafa paŋi yee
naha' kootii Koo-Yíkëe rë, wa nimilute gin
wa Nasaret di Galile. 40 Yéesú na ooɗ, afa
na ɓaatti kúnsëh na won wonaɗ ɓaha. Ɗi
húmú neɓpe nuf te Koope yeɗɗay ri.

Laha' Yéesú kíil sabboo a kíil ana ra

41 Húmú lahaa kíil ɓéeɓ, boffi Yéesú a
yaafa pay feedi PaagaYerusalem. 42 Laha'

---

* **2:7** 2.7 Jamanii baaha, ɓëewë ginna luufa deyi baaha a júrë húmú mínú nee' lasa yínë. Ɗeefuu wa lasa na hanluu ra líiffé rë, Suseef a Maryaama húmú lasa na hom júrë rë. ✡ **2:23** 2.23 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíp 13.2, 12, 15 ; Kíní ɓëy Israyel 18.15-16 † **2:24** 2.24 Kootaa húmú naha' hawiɗ har a hëtë mbée har a bëdú teem-teem, ndaa ɓëyí húmú lahay cadum har raa, ɗi mín yera' hëtë ana mbée bëdú teem-teem ana. Saame Tali Léwí 12.8.

Yéesú kíil sabboo a kíil ana ra, wa
ñéerúuté a ri suute feedin, di ɓaahuu wa
ri. 43 Ɗúmë' feeda ra, ɓëewë në nimilu,
ndaa Yéesú tasse Yerusalem te boffa a
yaafa yíih yin na. 44 Wa habuu biti koon
ɓani kooyya ñéerúu rë daa homu, níi wa
tílúté bis múlgús. Kanuu wa ri ra, wa
na anuu rii saam mboko ya a kooyya na.
45 Oluy wa ri ra, wa nimilute Yerusalem na
saamu ri. 46 Waali éeyë fë, wa ɗeefu ri
filiɓ Faam fi gaani Koope tookke yëeddëh
yë në, na síkíréh wë, na meel wa. 47 Ɓëewë
në síkírúu rí rë ɓéeɓ, éemúté ɗee ñaaña'
ri ra a ɗee na lofa' ri won ra. 48 Boffa a
yaafa éemúté níi éem oluu wa ri ra. Yaafa
won ri daaha tih : « Ɗo fu paga' fun yii
bee ɗíh ? Funi boffu moku moko saamu níi
mok. » 49 Ɗi won wa tih : « Ɗon saamuu
so' yih ? Ɗon yíih biti mi waɗti homa faam
Baaso' a ? » 50 Ndaa wa yíih yee faha' ri
waa won baa ra.
51 Yéesú kolohte ɓani wa nimilute
Nasaret. Ɗi tassi ñeya' woni wa. Yaafa
hampe iña lah yaa ra ɓéeɓ afi. 52 Yéesú na
ooɗ, nufa na ɓaatti neɓ ; ɗi ɓaattee neɓa'
Koope a ɓëewë.

3

Waarii Saŋ Batis
(Saame Maccëe 3.1-12 ; Marka 1.1-8 ; Saŋ 1.19-28)

1 Kíilí sabboo a iip fa homa' buura hínú
Tibeer nguur ka ra, ɗeef Poos Pilaat daa
húmú gëernëerí Yúdée, Erot kúɗté Galile,
Fílíp ɓahii kúɗté Ítúré a Tarakonit, Lisañas
kúɗté Abilen ; 2 Haan a Kayif daa húmú
seeyoh yi gaanna. Kíilí baaha, Saŋ fi
Sakari hom luufa, liilte Una kola' Koope
na ra, bee nay rii waareye ra. 3 Ɗaaha, ɗi
wërté deyi Yurdeŋ ɓéeɓ, na won ɓëewë
biti wa warutee lof pesaɗ, wa bëtsú,
Koope baal wa bakaaɗɗi wa 4 ti ɗee húmú
bíníyúu rí téerii yonente Isayii ra bitih :
« Lahte un ɓëyí ɗofohte luufa na won tih :
"Ɗëɗɗí Yíkëe waal,
ɗon yugusiɗ ɗi waalla nay rii ñeye ra níi
júɓ.
5 *Húlúɓɓë ɓéeɓ púuɓún,*
daŋŋa a dúŋŋë ɓéeɓ ɗeelu ;
waalla lúgúyëh rë yugusuu,
waalla lah ngas ra leeñu.
6 *Hen ɗaaha raa, ɓëewë ɓéeɓ ay ot biti*
Koope ay sëmlë'." »✡
7 Ow caak ayute bëtsëh Saŋ na, ɗi won
wa tih : « Tisoh yi hiliññi yeh ! Daa
won ɗon biti ɗon mínú hegoh daanee ke
Koope na ac ra ? 8 Hena biti kaah ɗon
lofute pesaɗ raa, lah téeɓíi rí pagaɗɗon.
Ngënë hëbí affon biti ɗon séttí Abraham
rek doyte. Mee ron won ra ee biti Koope
mín yídís la' yi yeh wa hen séttí Abraham
! 9 Wëettíyíi affon ! Yíinë caŋke leca'i
kilikka tal-tal ka ; kilki líméy koy ki lahte
njiriñ ɓéeɓ ay lecu, betu kíi. »
10 Ɓëy mboolo ma na meelu Saŋ wonu ri
tih : « Koope faha' biti fun pagun yih ? »
11 Ɗi tahte won wa tih : « Ɓëyí lah búuɓ
ana, ona ɓëyí lahay búubí yínëe ; te ɓëyí
lah yii ñama ri, wora' a ɓëyí lahay ñam. »
12 I yeekoh túm ayute bëtsëh ɓal, meelute
ri wonu tih : « A fun nék ɓahaa, fun waɗti
pagun yih ? » 13 Ɗi tahte won wa tih : «
Ngënë méelíi yii luk yee nahu ron meela'
túm rë. » 14 I soldaar ayute ɓal, meelute
Saŋ wonu ri tih : « A fun ! Fun waɗti
henun ɗíh ? » Ɗi won wa tih : « Ngënë
nëefí hélíis ow, te ngënë félí ow ron ɓeɓ
hélsí. Lah téyí iña na yínlú ron ra. »
15 Ɓëewë lahute yaakaar níi wa ɓéeɓ na
wonu nuffi wa nda Saŋ daa Buura Koo fal
ri ra neh. 16 Saŋ won wa ɓéeɓ tih : «
So' mi beh, mi bëtsë' ron a muluɓ, ndaa
lahte ɓëyí ee ac ra, ɗi luk soo gaan fap,
mi haayayti liil kotti*. Ɗi ay ron bëtsée a
Ruuh-Peseŋ a kíi. 17 Ɗi hampe ifi ya'i : ɗi
ay faaɗ too ka, soɗ peba misahi, tam fikiɗ
fa filiɓ kíi kí yíméeh. »
18 Saŋ ñeya' yëeddë' yí yaaha a i won
kay caak waareye ɓëewë Uni Neba. 19 Ɗi
wonte af gëernëer Erot ɓal, naafa naaf ri
Erojat ɓeleɓ ɓahii ra a iñi ɓossi caakki
kayya paŋ ri ra. 20 Erot pagilte bi luk yaa
ɓos, ɗi ɓekrohte Saŋ kasu.

Bëtsí Yéesú
(Saame Maccëe 3.13-17 ; Marka 1.9-11)

21 Saŋ húmú bëtíssé ɓëewë húmú daaha
ra ɓéeɓ, ɗi bëtsëelëhté Yéesú në ɓal. Na
húmú ɗaŋ Yéesú bee na bëtsú rí rë, sun-
Koo kúnsëhté, 22 Ruuh-Peseŋ céppé sun fi
man bëdú nen, antee lah uni ɗúhë'té sun
won tih : « Daa fu Koy so' ! Mi faha'te ro
níi faha' ! Keeñ so' sosse ɗoo na níi sos ! »

Coosaani Yéesú
(Saame Maccëe 1.1-17)

23 Na dal Yéesú légéyí rë, ɗeef ri waɗti
lahaa kíil sabay éeyë (30). Ɓëewë húmú
habuu biti ɗi koy Suseef fi Héelí. 24 Héelí
koy Matat fi Léwí ; Léwí koy Melki fi
Yanay ; Yanay koy Suseef 25 fi Matacaas
; Matacaas koy Amos fi Nahum ; Nahum
koy Esli fi Nagaay ; 26 Nagaay koy Maat fi
Matacaas ; Matacaas koy Séméyín fi Yoseh
; Yoseh koy Yoda 27 fi Yowanan ; Yowanan
koy Resaa fi Sorobabel ; Sorobabel koy
Salasiyel fi Nérí ; 28 Nérí koy Melki fi Adi
; Adi koy Kosam fi Elmadam ; Elmadam
koy Er 29 fi Yéesú ; Yéesú koy Eliyeseer fi

✡ **3:6** 3.6 Saame Isayii 40.3-5 * **3:16** 3.16 mi haayayti liil kotti :Di gerek, bíníyú ɗeh : te mi yinte sah pëkísí níh yí ñafaɗɗi.

Yorim ; Yorim koy Matat fi Léwí ; 30 Léwí
koy Simewoŋ fi Yudaa ; Yudaa koy Suseef fi
Yonam ; Yonam koy Eliyakim 31 fi Meleyaa
; Meleyaa koy Menna fi Matataa ; Matataa
koy Natan fi Dawit ; 32 Dawit koy Yéssée
fi Obet ; Obet koy Búus fi Sala ; Sala koy
Nahson 33 fi Aminadap ; Aminadap koy
Atmin fi Arni ; Arni koy Hesron fi Peres
; Peres koy Yudaa 34 fi Yakop ; Yakop koy
Isaak fi Abraham ; Abraham koy Terah fi
Nahoor ; 35 Nahoor koy Sérúk fi Réwú ;
Réwú koy Pelek fi Ebeer ; Ebeer koy Selaa
36 fi Kenan ; Kenan koy Arpaksat fi Sem
; Sem koy Nowe fi Lemek ; 37 Lemek koy
Matusalem fi Henok ; Henok koy Yeret fi
Mahaleyel ; Mahaleyel koy Kenan 38 fi Enos
; Enos koy Set fi Aadama ; Aadama koy
Koope.

4

Saami Seytaane fíirí Yéesú

(Saame Maccëe 4.1-11 ; Marka 1.12-13)

1 Yéesú líiffé a Ruuh-Peseŋ, kolohte laahi
Yurdeŋ, Ruuha kúɗté rí na ɓen ri luufa.
2 Ɗi hompe dín fë waal sabay iniil (40)
Seytaane na saam fíirí. Waalli yaaha
ɓéeɓ, ɗi túmëy yin loyi níi yaabi misikke
míllë'té ríi ham.

3 Seytaanaa won ɗi tígí daaha tih : «
Hena biti fu Koy Koope kaah raa, túuyé la'i
bee yíssëh ñam. » 4 Yéesú won ɗi tih : «
Bíníyúté Téerëe bitih : *“Ow pesa' ñam neh
kut.”*✡ »

5 Seytaanaa kúɗté rí sun fi daŋi utte,
yíppée ríi teeɓ ginna feey fa ɓéeɓ, 6 antee
rii won tih : « May roo yeɗ nguur ka a
alal ma ginni yee ɓéeɓ ; wa ɓéeɓ ee ya'
so', te mi mín wëe on ɓëyí neɓa' so'. 7 Kon
fu jaamiyoh so' raa, fu laha' wa ɓéeɓ. »
8 Yéesú won ɗi tih : « Bíníyúté Téerëe bitih
: *“Fay yekre Koo-Yíkëe daa Koope fu ra te
fay jaamiyee ri kut.”*✡ »

9 Filoon fi baaha, Seytaane kúɗté rí
Yerusalem, cëgíɗté rí jibi Faam fi gaani
Koope, antee rii won tih : « Hena
biti fu Koy Koope kaah raa, yeɗɗee
feey. 10 Bíníyúy Téerëe biti Koope ay nah
malaaka yi níidú woo ? 11 Bíníyúté biti ɓal
: *“Wa ay roo meeɓ teŋel, toñeh fay kabinee
la'.”*✡ » 12 Yéesú won ɗi tih : « Bíníyúté
Téerëe bitih : *“Koo-Yíkëe daa Koope fu,
ngana saam olsohi.”*✡ »

13 Filoon fi bee ñeya' ri pagaɗɗa ra ɓéeɓ
na saam fíirí Yéesú rë, Seytaane saañce na
séhíɗ waal kay.

Nimili Yéesú Galile

*(Saame Maccëe 4.12-17 ; 13.53-58 ;
Marka 1.14-15 ; 6.1-6)*

14 Yéesú kola' daaha, ñéerë'té a doolii
Ruuh-Peseŋ nimilte Galile. Tiyi hente
lëyëŋ deyi baa ɓéeɓ. 15 Ɗi húmú yëeddë'
filiɓ ílíƴƴë na ɗaguu yëwúɗɗë Koope ra,
ɓëewë ɓéeɓ kañe ri.

16 Lahte bis, Yéesú kolohte saañce
Nasaret fa kora' ri ra. Laha' bisa na hílsúu
yëwúɗɗë rë, ɗi payte haalte tígë na ɗaguu
Koope ra ti di na húmú paga' ri merees nen
; ɗi kolohte jaŋii Unni Koope. 17 Ɗi yerute
téerëe bíní yonente Isayii ra. Kúnsë' rí
téerëe rë, ɗi otte tígë bíníyú unna na
húmú saam ri yee ra :

18 « *Ruuhi Koo-Yíkëe ee soo na,*
ɗi falte so' waarii ñëkíɗɗë Uni Neba,
ɗi wolte so' woni ɓëewë téƴú kasu ra biti
wa ay yeɗɗu,
woni búumíɗɗë biti wa ay ot a sëmlë'í
ɓëewë moklu ra.
19 *Ɗi wolte so' woni ɓëewë biti kíilë nay*
waa teeɓe Koo-Yíkëe naa'-keeñ ra ee
ac ra. »✡

20 Jaŋiya' ri unna níi wocce ra, Yéesú
kúnté téerëe, nimiliɗte ri ɓëe' në toop-
pitoh yii leŋke tígë na ɗaguu Koope ra,
tookke ay yëeddée. Ɓëewë húmú daaha ra
ɓéeɓ na yeelu ri. 21 Ɗi won wa tígí daaha
tih : « Woteh fee Koo beh, Unnee téerëe
keluu ron yaa ra, lahte kah-kah ! »

22 Keeññi ɓëewë ɓéeɓ sosse Yéesú në te
wa éemúté unni neɓɓa won ri ra, na wonu
tih : « Añcaŋ yaa koy Suseef kep ee ! »
23 Ɗi won wa tih : « Mi yúhté biti ɗon ay
soo won léehí beh : “Do fi naahee, paye
afu !” Ɗon ay soo won biti ɓal : “Fun
keluute iña paŋ fu Kafarnawum ra ɓéeɓ
; page mani wa filiɓ ginu noo, fun ot !” »
24 Ɗi ɓaatte won tih : « Mee ron won kaaf
ka ra ee : yonente na síkíríih gina dék rí
rë. 25 Cëe mi won ron : lante biti ɓeleɓɓi
yaalli wa húlúté húmú caakute Israyel na
pesa' yonente Éelí rë. Bín fë, Koo húmú
toɓay níi hente kíil éeyë a caan, tahte yaabi
misikke laɓpe gina ɓéeɓ. 26 Añcaŋ, Koope
húmú wolay Éelí ow yínë sah ɓeleɓɓi yaa
na ; ɗi wol ri bi dék Sareptaa di deyi Sidon,
te ri yëwúɗ neh.✡ 27 Guuñiɗ caak ɓal
húmú Israyel na pesa' yonente Élísée rë
; añcaŋ, ow yínë sah waa na guuña laday
faana ; faan Naamaan fa dék Sírí rë kut
daa lan guuña, te ri yëwúɗ neh.✡ »

28 Keluu ɓëewë húmú tígë na ɗaguu
Koope ra unni yah, keeññi wa ɓéeɓ haayte
níi haay. 29 Wa koluute, ɗúhrúté Yéesú
gina, kúrúté rí af daŋa yípúu gin wa ra,

✡ **4:4** 4.4 Saame Nérsí Kootaa 8.3 ✡ **4:8** 4.8 Saame Nérsí Kootaa 6.13 ✡ **4:11** 4.11 Saame Kañaa ya 91.11-12
✡ **4:12** 4.12 Saame Nérsí Kootaa 6.16 ✡ **4:19** 4.19 Saame Isayii 61.1-2 ✡ **4:26** 4.26 Saame 1 Buurra 17.8-16
✡ **4:27** 4.27 2 Buurra 5.1-14

na fahuu yeñi feey. 30 Ndaa ri húussé leelii wa saañce.

Payi ɓëyí yébítëh na ham ri
(Saame Marka 1.21-28)

31 Yéesú lahte Kafarnawum di Galile. Bisa na hílsúu yëwúɗɗë rë, ɗi na yëedíɗ ɓëewë yee won Téerëe rë. 32 Wa éemúté ɗee na yëeddë' rí rë, bi na yëeddë' rí a sañ-sañ. 33 Ɗeef ɓëyí laha' yébítëh húmú waa na, di tígë na ɗaguu yëwúɗɗë Koope ra, ɗi foŋke sun won tih : 34 « Yéesú fí ɓëy Nasaret, fu faha' paŋi fun yih ? Fu ac múklí fun a ? Mi yúh rë ! Daa fu Ɓëyí selaa ɗúhë' Koope na ra. » 35 Tígí daaha, Yéesú digiɗte uni won afa tih : « Héddée te fu yeris ɓëyí beh ! » Yébítëh fë kéeníɗté ɓëe' feey fíi ɓëewë ɓéeɓ, yerisse ri te yin misikay ri. 36 Ɓëewë ɓéeɓ éemúté, wa na wonantuu hanndal ki wa tih : « Bee wonaɗ mën ɗí kan ? Ɓëyí bee túuyë' yébítëh yë a sañ-sañ a doole : ɗi túuy wë yeris ow raa, wa yeris ri. » 37 Tii Yéesú yíppée hen lëyëŋ deyi baa ɓéeɓ.

Ɓëewí caakka pay Yéesú rë
(Saame Maccëe 8.14-17 ; Marka 1.29-34)

38 Yéesú ɗúhté tígë na ɗaguu yëwúɗɗë Koope ra, saañce faam Simoŋ*. Laha' ri ra, ɗeef jér fëníɗté pacool Simoŋ ɓeleɓ, faana tampe níi ti paloɓ nen. Yéesú ɗagute payi. 39 Tígí daaha, ɗi sígímpé sun fi jérdë, digiɗte uni túuycé tami faana yeris ɗi. Tami faana yerisse ɓelaa, ɗi yíppée koloh na tooppitoh wa.

40 Haala' na' ra, ɓëewë lahu jéríɗ rë ɓéeɓ, a di míntí man jérë, komute wa Yéesú. Ɗi tíkké wë ɓéeɓ ya' payce wa. 41 I yébítëh yeɗɗute jéríɗ caak ɓal, na fogu wone tih : « Daa fu Koy Koope ! » Ndaa Yéesú digiɗte uni sun fi wa, kadda'te waa won, ndah wa fi yaa yúhúté biti daa ri Buura Koo fal ri ra, te ɗi fahaay biti daa wa wonun yii baaha.

Kolohi Yéesú Kafarnawum saañce na waare Yúdée
(Saame Marka 1.35-39)

42 Lada' Koo ra, Yéesú ɗúhté gina, saañce tígí ɗaayte. Ow caak koluute saami. Oluu wa ri ra, wa na fahuu hami, kaa' ri saañ hel wa. 43 Ndaa ri won wa tih : « Mi waɗtee pay ginni kayya ɓal, mi waare wa Uni Nebi Nguur ki Koope, ndée yii baaha daa tah Koope wol so'. » 44 Ɗaaha, ɗi kolohte na waare ílíyyë na ɗaguu yëwúɗɗë Koope Yúdée rë.

5

Taalibe ya ɗéɓpí dëek Yéesú rë
(Saame Maccëe 4.18-22 ; Marka 1.16-20)

1 Lahte bis, Yéesú húmú ɓúk laahi Senesaret*, ow caak ayute na yejantuu hëbísí, na fahuu síkírëhí Unni Koope. 2 Ɗi otte gaal ana ɓúk laaha, ɗeef seeɓoh ya cépúté na hosu mbaalli wa. 3 Tígí daaha, ɗi haalte gaali yínëe, bi Simoŋ daa laha' ri, nahte ri yeñi gaala filiɓ mulaa, ɗi hécëh yutuuɗ ɓúk laaha. Ɗi tookke filiɓ na yëedíɗ ɓëewë.

4 Woca' ri wona ra, ɗi won Simoŋ tih : « Kúré gaala tígí nooɗte, ɗon anti bac mbaallon, ɗon seeɓ. » 5 Simoŋ won ɗi tih : « Ɓahaa, yee mínú fun ra fun pagute rí elga ɓéeɓ, fun habuy yin. Ndaa hém daa fu nah so' paŋi raa, fun ay bac mbaalla. » 6 Wa yeeluutee bac mbaalla. Jénnë habu wa ra caak caako níi mbaalla dalte pas. 7 Tígí daaha, wa heegute ɓëewë húmú gaali yínëe rë ya', wa ac habra'i wa. Ayuu wa ra, wa líifrúté gaalli ana ya jén níi gaalla talla' honoh.

8 Ola' Simoŋ Peer yii bah, ɗi yeɗɗohte yekke fíi Yéesú, won ɗi tih : « Ɗamaay mi leɓee ro Yíkëe, ndée mi bakaaroh. » 9 Simoŋ a ɓëewë ɓani húmú rë ɓéeɓ tíitúté, bi caak jénnë habu wa ra níi caak. 10 Saak a Saŋ koyyi Sebede, yee wani Simoŋ boku légéy rë tíitúté ɓal. Ndaa Yéesú won Simoŋ tih : « Ngana tíit ! Dala'te woteh, fay soo tasee saamiɗ ow. » 11 Tígí daaha, wa teerute, helute iña lahuu wa ra ɓéeɓ ñeyute tal Yéesú.

Payi guuñnda
(Saame Maccëe 8.1-4 ; Marka 1.40-45)

12 Lahte bis, Yéesú húmú gin-taah deyi baaha, ɓëyí faana yahte a guuñ púlëhté ɗii na. Ola' ɓëe' Yéesú, ɗi yeɗɗohte kotti líhëhté feey, na ɗaŋ ri won tih : « Ɓahaa, mi yúhté biti fu mín sëe pay mi haalaat ɓëewë në†. Fii soo rii pagiɗ a ? » 13 Yéesú yeɗte ya'i tíkké sun fi, won ɗi tih : « Mi tahte ɗaŋu. Yípée wah ! » Guuña yíppée lan faan ɓëe'. 14 Yéesú kadda'te ri ɓilíɗ won ɗi tih : « Ngana won ow yii beh. Paye seeyoha na ɗi olsoh ro, te fu yera' saraha naha' Mëyíis rë fu púusëh, teeɓi ɓëewë ɓéeɓ biti fu lante. » 15 Filiɓ fi baaha ɓéeɓ, tii Yéesú ɓaattee hen lëyëŋ ; ow caak na ayu síkírëhí, jéríɗɗë filiɓ fi wa nahee pay. 16 Ndaa hom níi rëe Yéesú saañ tígí ɗaayte, ɗi hom dín fë ɗage Koope.

Payi lëfëñídë
(Saame Maccëe 9.1-8 ; Marka 2.1-12)

* 4:38 4.38 Simoŋ fa na wonuu tígí dee ra, daa ri bee Yéesú yeɗ ɗi tii Peer ra. * 5:1 5.1 Senesaret :Tii yíníi laahi Galile. † 5:12 5.12 Mi yúhté biti fu mín sëe pay mi haalaat ɓëewë në :Di gerek, bíníyú ɗeh : Mi yúhté biti fu mín sëe ɓukut mi lan.

[17] Lahte bis, Yéesú hom yëeddë', i fariseŋ a i yëeddëh yí kootii Mëyíis maasute ; wa ɗúhúu ginna luufa di Galile a Yúdée, lahte yi ɗúhúu Yerusalem ɓal. Doolii Koo-Yíkëe húmú Yéesú në, tahte ri na pay jéríɗɗë. [18] Lahte ɓëewí kúrú lëfëñíɗ sun dil ayute, na fahuu haal faam fa, komi ri Yéesú. [19] Ndaa wa yíih tígë nay wa rii ñéyré rë af caagi ɓëewë. Wa míllúu ríi lëwíɗ sun fi lasa, saamute buut anutee yëellíɗ lëfëñídë hom sun fi dila ra fíi Yéesú leelii ɓëewë. [20] Ola' Yéesú ɗee gémúu wë rí rë, ɗi won lëfëñídë tih : « Yaal kowa, fu baalute bakaaɗɗu. » [21] Yëeddëh yí kootii Mëyíis a fariseŋŋa na wonu nuffi wa tih : « Ɓëyée na sol Koope bee ra wa ? Daa mín baala' bakaaɗ henay Koope ? » [22] Bi yúh Yéesú yee nuffi wa, ɗi won wa tih : « Ɗon níɓúu yii baa ɗíh ? [23] Yi daa lukki yooɓ biti mi won ɓëyí beh : fu baalute bakaaɗɗu, mbée kolee fu tíl ? [24] Woteh ɗon ay yúh biti so' mi Koy-ɓëe', mi lahte sañ-sañi baalaa mi bakaaɗ feey fi beh. » Ɗi won lëfëñídë tígí daaha tih : « Kolee fu pon dilu, fu saañ faam. Daa mi túuy ɗë rí. » [25] Lëfëñídë yíppée koloh fíi ɓëewë ɓéeɓ, ponte dila húmú fënɗú rí rë, na saañ faam, na kañ Koope. [26] Ɓëewë ɓéeɓ éemúté níi éem, na kañu Koope ñéerë'té a tíit na wonu tih : « Bee woteh bee lëhírëy. »

Dëegí Yéesú Léwí
(Saame Maccëe 9.9-13 ; Marka 2.13-17)

[27] Filoon fi baaha, Yéesú ɗúhté, otte yeekoh túm tookke tígë në légéyë' rí rë ; ɗi hínú Léwí. Yéesú won ɗi tih : « Kolee fu ñee tal so'. » [28] Léwí yíppée koloh, yerisse ɓéeɓ, wa ñéerúuté. [29] Léwí antee cëgíɗ ndaje faami, teeriyohi Yéesú. Wani i yeekoh túm caak a i ow kay daa boku ñama. [30] Fariseŋŋa a yëeddëh yí kootii Mëyíis, yee nonu waa na ra, bi neɓaay wa yaa, wa wonu taalibe yi Yéesú tih : « Yi tah ɗon na boku ñam a yeekoh yi túmë a bakaaroh ya ? » [31] Yéesú won wa tih : « Jéríɗɗë daa sohluu payoh ndaa ɓëewë wahu ra neh. [32] Bakaaroh ya daa tahu mi koloh nda wa lof pesaɗ, ndaa ɓëewë júɓú rë neh. »

Yéesú a oora
(Saame Maccëe 9.14-17 ; Marka 2.18-22)

[33] I fariseŋ wonu Yéesú tih : « Taalibe yi Saŋ na caakuu oor, ɗage ; yi fariseŋŋa henuu ɗaaha ɓal, ndaa taalibe yu dékúu ñam a han. » [34] Yéesú won wa tih : « Bee kílëek lahte ra, ɗon habuu biti ɗon mínú oorloh kooyya, te ɗeefa ɓëe' kooɗ ɗa lísë leelii wa a ? Ɗon halaatuy ri maan ? Funi taalibe yi so' nék madu a ɓëe' kooɗ baa ra hom a kooyyi ra nen. [35] Bis ay lah, mi këllú leelii wa. Tígí daaha, wa ay oor. »

[36] Yéesú wonte wa léehí bee ɓal : « Ow na leceh nuf búuɓ has daafa' ri búuɓ kíilíɗ. Henun ɗaaha raa, búubí hasa ay lah ɗaɗ, te nuf píisí hasa ii ñéerë' a búubí kíildë. [37] Te ow na soreh béeñí hasi anti dal poosa' filiɓ mbúus hun‡ kíilíɗ. Henun ɗaaha raa, béeñë ay poo mbúusë, wa yúfëh, mbúusë yah. [38] Béeñ has kay, soruu mbúus has. [39] Ɓëyí meeɗte hani poosa'te na faheeh han has ; ɗi haba' biti hana poosa' ra daa lukki neɓ. »

6

Yéesú a bisa na hílsúu rë
(Saame Maccëe 12.1-8 ; Marka 2.23-28)

[1] Bisa na hílsúu yëwúɗɗë rë ín, Yéesú a taalibe yi ñeyu waali húus filiɓ i meey bele. Taalibe ya homu waala, yabute na kodu yaaŋnga yi belaa, na ɓuluñu na húñú. [2] Lahte fariseŋŋi wonu wa tih : « Haala' yi níi ɗon na pagu yii Kootaa kadda'te ri bisa na hílsúu rë ? » [3] Yéesú won wa tih : « Ɗon yúhú yee húmú paŋ Dawit bee yaaɓuu ɓani ɓëewí rë maan ? [4] Ɗi húmú haal Faam Koope*, ñampe na mbúurëe yefu fíi Koope ra, yee seeyoh ya kut daa waruu naa ñam ra, yeɗte na ɓëewí, wa ñamute ɓal. » [5] Yéesú ɓaatte won wa tih : « So' mi Koy-ɓëe', daa mi lah sañ-sañ sun fi bisa na hílsúu rë. »

Yéesú a ɓëe' ya'a ɓeedoh ra
(Saame Maccëe 12.9-14 ; Marka 3.1-6)

[6] Lahte bis hílsëe kay, Yéesú haalte tígë na ɗaguu yëwúɗɗë Koope ra, yampe na yëeddë'. Ɓëyí ya'i ñamaa fa ɓeedohte húmú në. [7] Yëeddëh yí kootii Mëyíis a fariseŋŋa na olsuu Yéesú nda ri ay pay ow bisa na hílsúu rë, nda wa lah yii yabun wa ri. [8] Ndaa bi yúh rí yee nuffi wa, tígí daaha ɗi won ɓëe' tih : « Kolee fu caŋ fíi ɓëewë ɓéeɓ deh. » Ɓëe' kolohte caŋke daaha. [9] Yéesú antee waa won tih : « Cëe mi meel ron : Kootaa naha' yi bisa na hílsúu rë ? Paŋ yin wun mbée paŋ yin ɓos ? Sëmlë' ow mbée yeris ɓëe' húl ? » [10] Ɗi yeelte ɓëewë ɓéeɓ níi, antee won ɓëe' ya'a ɓeedoh ra tih : « Yere ya'u ! » Ɓëe' yeɗte ya'i, ya'a yíppée wah koloŋ. [11] Ndaa keeññi ɓëewë ñéerúuy a Yéesú rë haayte níi wa na peenu yee nay wa rii mínée paŋ ra.

‡ **5:37** 5.37 mbúus hun :Ɓëy gini bín fë túmúu han mbúusí yugusuu a hun. Hani túmú mbúus hun home poosa' raa, mbúusë ɓaaysa' ɓaaysoo. Ndaa mbúusë ɓaha raa, na mínlíléh ɓaaysoh. * **6:4** 6.4 Faam Koope :Tígë seeyoh yi ɓëy Israyel húmú hawruu Koope na ra. Na húmú taɓahay Salomoo Faam fi gaani Koope Yerusalem ra, Mëyíis húmú yugusa' Faam Koope a taanta gaan ti di húmú naha' ri Koope ra nen, na homu wa luufa ra.

Tansi apootarra
(Saame Maccëe 10.1-4 ; Marka 3.13-19)
12 Lahte bis, Yéesú lappe sun daŋ ɗaŋi
Koope, ɗi ɗaŋke elga ɓéeɓ. 13 Lada' Koo
ra, ɗi dëekké taalibe yi, tanisse na ow
sabboo a ow ana, falte wa apootar. 14 Tii
yi wa daa wa yeh : Simoŋ fa Yéesú yeɗ ri
tii Peer ra a Anndere koy-yaafi, Saak a Saŋ,
Fílíp, Bartalemi, 15 Maccëe, Toomaa, Saak
fi Alfe, Simoŋ fi jammbaara†, 16 Yudaas fi
Saak a Yudaas Iskariyot fa míllë'tée yaay
Yéesú rë.

Yëeddë'í Yéesú a payi ɓëewë
(Saame Maccëe 4.23-25)
17 Yéesú kolohte ɓani apootarri na cépú
daŋa. Laha' ri tígí yéeddë'té di araal
daŋa ra, ɗi caŋke daaha ɗeef taalibe caak
húmú në. I ow caak kay húmú në ɓal :
yee ɗúhúu Yerusalem a ginni kayya Yúdée
ɓéeɓ, yee i gin-taah ɓúk kísí fë : Tíir a
Sidon. 18 Wa húmú ayu síkírëhí Yéesú a
payohi jérrí wë. Yee yébítëh na ham wa
ra wahute ɓal. 19 Ɓëewë ɓéeɓ na saamu
leɓi faan Yéesú af biti lahte yii na ɗúhë'
ɗii na paye wa ɓéeɓ.

Ɓëewë lahu sos-keeñ a yee torohu ra
(Saame Maccëe 5.1-12)
20 Yéesú yeelte taalibe yi tígí daaha, won
wa tih :
« Ɗon lahute sos-keeñ ɗon fi ñëkíɗɗë :
daa ron lahuu Nguur ki Koope.
21 Ɗon lahute sos-keeñ ɗon fa yaaɓu ra :
ɗon ay lah njélí doyte.
Ɗon lahute sos-keeñ ɗon fa na looyu ra :
ɗon ay lah neɓ.
22 Ɗon lahute sos-keeñ biti ɓëewë kaa' ron,
tík ɗon dín,
sol ron te wa haba' biti ɗon ow ɓos
af so' mi Koy-ɓëe'.
23 Dëmíi ɗon bec ndah sos-keeñ biti
iñyaaha lah :
waafi mitte ín ɗon seh sun-Koo ra.
Yúhí biti caacci wa húmú mokluu yonente
ya ɗaaha.
24 Ndaa mas ɗon fi yíkëe yí alalla :
ɗon pesute nebi ron níi wocce !
25 Mas ɗon fa lahu njélí doyte ra :
ɗon ay yaaɓ.
Mas ɗon fa neɓluu ra :
ɗon ay lah dígëem ɗon looy.
26 Mas biti ɓëewë ɓéeɓ wone wun sun fon.
Caacci wa húmú henuu yonente yi paɗɗah
ya ɗaaha. »

Yii leŋke kaa'oh yon
(Saame Maccëe 5.38-48 ; 7.1-5, 12, 16-20 ; 12.33-35)
27 Yéesú ɓaatte won tih : « Ɗon fa
síkírúu së' yee ra, mi won ɗon tee : lah
fëhíi kaa'oh yon ɗon pagiɗ haa'oh yon yin
wun ; 28 yéeníyíi ɓëewë në cuju ron ra yin
wun, ɗon ɗagiɗ ɓëewë na moklu ron ra.
29 Ow laɓ ro mbey, lah yere ri kakaabi
yínëe. Ow naaf sabidooru, ngana kadda' ri
ɓeyi búubí jíitlëe ɓal. 30 Ɓëyí ɗaŋ ro one ri.
Ɓëyí ɓeɓ yii daa fu laha' ri, ngana meel ɗi
ri. 31 Iña fahuu ron biti ɓëewë pagiɗ ɗon
wa ra, lah pëgírii wë ɓëewí kayya ɗaaha.
32 « Ɗon fahuun ɓëewí fahuute ron
kut raa, ɗon séentúu në waafi mën ɗíh ?
Bakaaroh ya sah fahuute ɓëewë daa fahuu
wa ra. 33 Ɗon pagrun yin wun ɓëewë në
pagiru ron yin wun kut raa, ɗon séentúu
në waafi mën ɗíh ? Bakaaroh ya sah
henuu ri ɗaaha. 34 Te ɗon wëtɗún ɓëewë
habuu ron biti kut wa ay ron yíníl rëe,
ɗon séentúu në waafi mën ɗíh ? Bakaaroh
ɓal na wëtíɗ bakaaroh, séentée biti ri ay
yínlú teemi yee wëtɗë' rí rë. 35 Ɗaa neh
! Lah fëhíi kaa'oh yon, ɗon pagiɗ wa yin
wun te ngënë séentíi yíníl biti ron wëtɗë'.
Hen ɗaaha raa, waafon ay gaan. Ɗon
ay teeɓee biti ɗon koyyi Koope fa sunaa-
sun ɗaaha, ndée keeña naa'te ɓëewë në
gérmíh a yee ɓosu ra na. 36 Di naa'a'
Boffon keeñ níi naa', lah mëdí ɗaaha nen
naa'-keeñ. 37 Ɗon heefuy ow raa, Koope
ii ron heef ɓal ; ɗon habruy ow yin raa,
Koope ii ron habiɗ yin ɓal ; lah bëelíi,
Koope ay ron baal. 38 Ëní ɓëewí kayya,
Koope ay ron on : boonnon ay túmú níi
líif, ɗegu níi yúfée. Ɗee na natɗuu ɗon
ɓëewë rë, Koope ay ron natɗee ɗaaha. »
39 Yéesú ñeyaatte wa léeh won wa tih
: « Búumíɗ mínéh nook búumíɗ neh a
? Lahaa ɗaaha raa, wa ɓéeɓ ana ay keen
ngas. 40 Yoodoh lukeh yëeddëhí mín ; ndaa
yoodohi yoon níi ɗúmël ɓéeɓ ay mín ti
yëeddëhí nen.
41 « Fu olsoh yi losa íl koy-yaafu te fu
kénsëey dúuñë ílú ? 42 Ɗo fa olay sah
dúuñë ílú rë, fu mínë' won koy-yaafu biti
fay rii nísíɗ losa ílí ɗíh ? Wonu teem ɓúkú
! Nísé dúuñë ílú níi íllú lan paay, fanti mín
nís losa íl koy-yaafu.
43 « Tal kilki lahte njiriñ na líméh koy
kilki lahay njiriñ, te tal kilki lahay njiriñ
na líméh koy ki lahte njiriñ. 44 Tal kilik
yúhsúu koy ka : ñoltok na líméh koy sún
te tal hak na líméh koy ɓa'. 45 Ɓëyí naa'te
keeñ hom wona' yii wunte ndah keeñi
naa'a laha' ri ra ; ɓëyí ɓosse keeñ nék hom
wona' yii ɓosse ndah ɓosi keeña homa' ri
ra. Yii won ow ɓéeɓ ɗúhë' rí keeñi kaah.

Ɓëyí hoffe
(Saame Maccëe 7.24-27)
46 « Yi tah ɗon dékée dëekë'í së' Yíkëe
te ɗon na pëgíh iña na won mi ron ra ?

† **6:15** 6.15 jammbaara :Mín hen ɓëyí far-farlohte kootii Mëyíis, mbée ɓëyí non ɓëewë na haa'uu nguur ki ɓëy Rom ra.

47 Cëe mi teeɓ ron ɗee na man ɓëyí na ac
soo na ɓéeɓ, na síkírëh unna na won mi
ra te paga' wa ɗaaha : 48 ɗi mada' a ɓëyí
saañ taɓahe faam, hacce feey fa níi daɓpe
ngaŋa, yíppé taɓaha sun. Aya' mbënë më
rë, mulaa na hút na laɓoh faam fa, ndaa
mínéh ríi bëp bi híin taɓaha. 49 Ndaa ɓëyí
síkírëh së' te anti ñeyay woni so', ɗi mada'
a ɓëe' taɓah faami te hacay dalaa ra. Aya'
mulaa laɓohte faam fa ra, ɗi yíppée bëp,
poysa'te ɓéeɓ. »

7

Ngémí kélfíi soldaara
(Saame Maccëe 8.5-13)

1 Woca' Yéesú woni ɓëewë iña ri faha'
waa won ra ɓéeɓ, ɗi kolohte saañce Ka-
farnawum. 2 Daaha, lahte kélfë soldaari
lahte súrgíi ri foŋkote ri níi foŋko. Súrgëe
antee jér níi na ŋaatoh. 3 Kela' kélfëe
ban fi Yéesú rë, ɗi wolte i ɓaha yëwúɗ
ɗii na, woni biti ɗi ac sëmlë' súrgíi kúl
kë. 4 Lahuu wa Yéesú në rë, wa caguute
ri na ɗagu wonu tih : « Ɓëe' wol fun ɗoo
na ra cal habra', 5 ndée ɗi faha'te yen fi
yëwúɗɗë, te daa ri taɓahroh tígë na ɗaguu
ɓëy gina Koope ra. »
6 Yéesú kolohte ñéerë'té a wa. Leɓuu wa
faam fa ra, kélfíi soldaara wolte i kooy ɗii
na, lah wa woniɗ ri unni yeh : « Ɓahaa,
ngana mokil afu, mi caleh fu haale faam
so' ; 7 daa tah mi haba' biti mi yinte caŋi
fíyú. Wone un yínë kut, súrgíi së' ay wah.
8 Fu ot mi won ɗo ri, biti so' mi bee mi lahte
kélfë yí daa paa'uu so' sun, te mi kélfë i
soldaar ɓal. Mi won ow yínë waa na gété
rëe, ɗi saañ. Mi won ow kay aye raa, ɗi
ac. Te mi won súrgíi së' page yii bee raa
ɓal, ɗi paŋ yaa. » 9 Kela' Yéesú unni kélfíi
soldaara ra, ɗi éempé woni. Ɗi yíssëhté
dúukëlí ɓëewë ñeyu tali ra na, won wa tih
: « Mee ron won ra ee : mi ëllëy ɓëyí
gémë'té ɗeh ! Tali Israyel sah, mi ëllëy
mani na. » 10 Nimiluu kooyya wolu ra faam
kélfëe rë, wa ɗeefu súrgëe wahte.

Ɓelaa koohi këllú ɓúudé rë

11 Filoon fi baaha, Yéesú kolohte na saañ
gin-taaha na wonuu Nayin ra, taalibe yi a i
ow caak ñéerúuté a ri. 12 Leɓa' ri haalaani
gina ra, lahte ɓúudé fí na kúrú hacaa yin.
Húldë húmú koy yínë yaafi na ; ɗi fi yaafa
yaala húlté. I ow caak di ɓëy gina na ɓedu
yaafa. 13 Ola' ɗi fi Yíkëe ɓelaa ra, keeña
ɗúmpé ɗii na, ɗi won ɗi tih : « Yeɗɗe
looya. » 14 Ɗi antee leɓoh, tíkké ya' yi jaada,
ɓëewë kúrú ɓúudé fë rë cagute. Ɗi won
ɓúudé fë tih : « Kolee yaal kowa ! Daa mi
túuy ɗë rí ! » 15 Húldë yíppée koloh, tookke
na won. Yéesú won yaafa tih : « Koohu
abeh ! » 16 Ɓëewë ɓéeɓ tíitúté níi tíit, wa
na kañu Koope wonu tih : « Yonente gaan
acce yen na ; Koope acce sëmlë'í ɓëewí. »
17 Ɓëy Yúdée a ɓëy deyi baa ɓéeɓ keluute
yee paŋ Yéesú rë.

Yee won Yéesú sun fi Saŋ Batis ra
(Saame Maccëe 11.2-19)

18 Taalibe yi Saŋ ɓíllúté kélfíi wë iña
na paŋ Yéesú rë ɓéeɓ. Tígí daaha, Saŋ
dëekké ow ana waa na, 19 wolte wa ɗi
fi Yíkëe në, meeli nda daa ri Sëmlëhë në
séentúu rë mbée ɓëewë waɗti sehun ow
kay. 20 Lahuu taalibe yi Saŋ Yéesú në rë,
wa wonu ri tih : « Saŋ Batis daa wol fun
meelu nda daa fu Sëmlëhë në séentúu rë
mbée ɓëewë waɗti sehun ow kay ? »
21 Guuttaa baaha, Yéesú payce na ow
caak : i jéríɗ, i misikiɗ, ɓëewí lahuu
yébítëh, a i búumíɗ. 22 Ɗi antee won
taalibe yi Saŋ tih : « Nímílí Saŋ na ɗon
ɓílíɗ rí iña olu ron a yee keluu ron ra.
Wëní rí biti búumíɗɗë yeelute, lëfëñíɗɗë
koluute, guuñiɗɗa wahute*, likiɗɗa ee
keluu ra, ɓëewë húlú rë këllúté ɓúudé,
ñëkíɗɗë keluute Uni Neba. 23 Ɓëyí af iñi
so' taheh ɗi yeris ngémí, ɓëyí baa lahte
sos-keeñ. »
24 Bi na suu ɓëewë húmú wolu ɗii na ra,
Yéesú yampe na goneel a dúukëlí ɓëewë
yii leŋke Saŋ Batis na, meelte wa won tih
: « Ɗon húmú payu olsoh yi luufa ? Tal
bëhëerí ngilaaw ma na jaay ri neh maan
? 25 Kon ɗon húmú payu olsoh yih ? Ɓëyí
ɓekoh búuɓɓí wunte neh maan ? Yíkëe
yí búuɓɓí wunna na pesu pesi neɓpe ra
oluu faam buur. 26 Mantee, ɗon húmú
payu olsoh yi luufa ? Yonente neh a ?
Mee ron won ra biti ɗi yonente kaah ; ɗi
luk sah yonente gaan ! 27 Daa ri ɓëe' në
wona' Koope Téerëe rë bitih : *"Olsee ! May*
wol ow këllëh ɗaɗɗi ro waal."✡ » 28 Yéesú
ɓaatte won tih : « Mee ron won ra ee :
lahay ɓëyí límúté feey fi beh te luk Saŋ
Batis gaan. Añcaŋ ɓëe' lukki yin Nguur
ki Koope ra luk ɗii gaan. »
29 Ɓëewë ɓéeɓ níi luka' yeekoh yi túmë
húmú síkírúu Saŋ níi rí bëtíssé wë rë
tahute biti Koope júɓpé. 30 Ndaa fariseŋŋa
a yëeddëh yí kootii Mëyíis tahuy yee faha'
Koope ra, wa húmú kaa'uute biti Saŋ bëtís
wë.
31 Yéesú ɓaatilte won tih : « May mínée
mëldë' ɓëy jamanii bee a yih ? Wa maduu
a yih ? 32 Wa maduu a tuŋki tooku këem,
yee na wonu affi yee tih : "Fun poosute,
ɗon becuy ! Fun fogute, ɗon hílípúy fun
!" 33 Húmú aya' Saŋ Batis kaa'a'te ñam a
han ra, ɗon wonu ɗi laha' yébítëh. 34 Aya'
so' mi Koy-ɓëe', mi na ñam maa han ra,

* **7:22** 7.22 guuñiɗɗa wahute :Ɗi gerek, bíníyú ɗeh : guuñiɗɗa ladute. ✡ **7:27** 7.27 Saame Malasi 3.1

ɗon wonu tih : “Ëlí ! Ɓëyí bee ñam a han
kut daa afa, te ɗi kooya' yeekoh yi túmë
a i bakaaroh kay.” 35 Añcaŋ ɓëewë ñeyu
Unni Koope ra ɓéeɓ olute biti waalli júɓpé.
»

Yéesú a ɓelii bakaaroha

36 Húmú lahte fariseŋi hínú Simoŋ
dëekké Yéesú ñam faami. Yéesú saañce
faam fin, lahte wa na ñamu. 37 Gini baaha,
húmú lahte ɓelii ɓosse pesaɗ. Kela' ri biti
Yéesú ín ñam faam fariseŋa ra, ɗi kúɗté
bútlí yotuu la'a na wonuu albataar ra, bi
líiffé a laakkoloñi neɓpe, 38 hompe kotti
Yéesú na looy, muun mi na hilsiɗ kotta.
Ɗi antee ɓeɓ fen fi moosse wa, fëenté† wë,
túmpé wë laakkoloña.
39 Ola' fariseŋa dëek Yéesú faami ra yii
bah, ɗi won nufi tih : « Ɓëyí bee hena
yonente koon, tin ri ay yúh ɓelaa leɓ ɗii na
bee ra a pesadi ɓosa homa' ɗi ra. » 40 Yéesú
won fariseŋa tígí daaha tih : « Simoŋ, mi
lahte yii nay mi roo wone. » Simoŋ won ɗi
tih : « Wone mi keloh ɓahaa. » 41 Yéesú
won ɗi tih : « Lahte ɓëewí ana yi húmú
lahrute ɓëyí në wëtɗë' kabut. Ɓëyí yínëe
lahiɗte ri kabut caak, yi yínëe luk yaaha
sabboo. 42 Bi ow yínë waa na sah mínéh ríi
yíníl kabut ka, ɗi baalte wa ɓéeɓ ana. Tígí
daaha, fu haba' biti ɓëyí bi di wa fi yaaha
nay lukee faha' ɓëe' wëtɗë' rë ? » 43 Simoŋ
won ri tih : « Mi haba' ri ɓëe' kabut ki
lukki caak ra. » Yéesú won ɗi tih : « Fu
won kaah. »
44 Ɗi antee yíssëh ɓelaa na, won Simoŋ
tih : « Ole yee paŋ ɓelii bee ra ! Haala' mi
faamu, fu onay so' muluɓ hosaa kot ; ndaa
ɓelaa hosse kotti so' a muun mi, moosse
wa a fen fi. 45 Fu fëenëy së' na wodoh fu
so' ra ; ndaa haala' mi dee níinén, ɓelaa
yeɗɗay fëení kotti so'. 46 Fu túmëy díw af
so' sah ; ndaa ɓelaa baaɓpe laakkoloñ kotti
so'. 47 Daa tah mi won ɗon tih : ɗee faha'
so' ri níi faha' ra daa teeɓa' biti ri baalute
bakaaɗɗi caakki ; ndaa ɓëe' baalu bakaaɗ
yutuuɗ ɗa, faha'i na gaaneh. »
48 Yéesú antee won ɓelaa tih : « Fu
baalute bakaaɗɗu. » 49 Ɓëewë ɓani wa
húmú loona ra wonantuu hanndal ki wa
tih : « Ɓëyée daa wa níi na kaañ baala'
bakaaɗ ? » 50 Ndaa Yéesú won ɓelaa tih
: « Ngémú sëmlë'té rë ; kolee fu saañ a
jaamma. »

8

Ɓëewë në húmú ñéerúu a Yéesú rë

1 Filoon fi baaha, Yéesú saañce na wër
filiɓ ginna ɓéeɓ, na waare Uni Nebi Nguur
ki Koope. Ɓani taalibe yi sabboo a ana
ya daa húmú ñéerúu 2 a ɓeleɓɓi ɗi húmú
líkíɗté wë yébítëh, yee ri payce jérrí
wë. Tii yi wa daa wa yeh : Mari fi
ɓëy Makdalaa bee líkɗú yébítëh paana ra,
3 Saan ɓeleɓ Kusaa fa iña faam Erot tíkú
ya'a ra, Susaan a i ɓeleɓ caak kay. Ɓeleɓɓi
yaa ɓéeɓ ɓeyu alalli wa, na habruu Yéesú
a taalibe yi.

Anili feeyya maduy ra
(Saame Maccëe 13.1-9 ; Marka 4.1-9)

4 Ɓëewë húmú ɗúhúu gin-taah ya ɓéeɓ
na ayu Yéesú në. Ɓëewë na ɓaatuu caak,
ɗi yampe na won wa léehí beh : 5 « Lahte
ɓëyí húmú koloh sohi meeyi. Ɗi hom hasli
tisoh ka, lahte peppi keente ɓúk waala,
kotta ñeete sun, yakka ayute, tanute wa
ɓéeɓ. 6 Lahte yi keen feey fi laha' la'.
Paala' wa ra, bi síit feey fa, wa yíppée
tam. 7 Lahte yi keen tígí paala' ñobitaan,
wa pëeltúté, ñobitaan fa hampe wa, wa
tampe. 8 Lahte yi keen feey fi looɓpe. Wa
paalte, talla kolohte, ɗúhíɗté íl, laaɓpe níi
laaɓ*. » Yéesú ɓaatte won wa tih : « Ɓëyí
lah nuf kelaa, kelaan na ! »

Yi tah Yéesú na ñeya' léeh ?
(Saame Maccëe 13.10-17 ; Marka 4.10-12)

9 Filoon fi baaha, taalibe yi meelute ri
yee faha' won léehë rë. 10 Ɗi won wa tih
: « Ɗon, kúmpë yí Nguur ki Koope teeɓu
ɗon, ndaa yii won mi ɓëewí kayya ɓéeɓ
teya' léeh, nda *wa yeele raa, wa ëlíh në, te
wa kelee raa, wa yúh yee na wonu ra.*✡

Iti fi anili feeyya maduy ra
(Saame Maccëe 13.18-23 ; Marka 4.13-20)

11 « Léehí baa faha' woni yii beh : tisoh
ka daa Unni Koope. 12 Ɓúk waala keen
tisoh ka ra daa wa ɓëewë yéŋké biti keluu
wa Unni Koope ra, Seytaane yíppée ac
pahte wa keeññi wa, toñeh wa ay gémé
Koope, wa múc. 13 Feey fa laha' la' ra daa
ɓëewë yéŋké biti keluu wa Unna ra, wa
yípútée wëe tah a sos-keeñ ; ndaa Unna
yípëy níil keeññi wa. Wa topuun waa
ham guuttii baaha : misike waa na rek,
wa koluun daaha yeris ngémë. 14 Feey
fa na paal ñobitaan ra daa ɓëewë yéŋké
biti keluu wa Unna ra, tíl tílë níi sohle yi
ëldúnë, alal a neɓ pes hampe wa tahte níi
kaah púlëy waa na. 15 Feey fi looba daa
ɓëewë yéŋké biti keluu wa Unna ra, wa
tahuute wa ya' ana, habuute wa a keeñi
naa'te, wa pokuute na níi wa ɗúhrúté
njiriñ ra. »

Léehí lampaa
(Saame Marka 4.21-25)

† **7:38** 7.38 Fëenë fëen ɓelaa kotti Yéesú rë teeɓa' biti ri yeɗte Yéesú cér. * **8:8** 8.8 laaɓpe níi laaɓ :Di gerek, bíníyú ɗeh : tal fi tal ɓéeɓ límpé pep tíméer (100). ✡ **8:10** 8.10 Saame Isayii 6.9

16 Yéesú ɓaatte won tih : « Ow na
këɗɗéh lampa líh if sun, mbée ɓek ri
fëgërëh tigal. Ɗaaha neh ! Lampa líkúu
líkëe, ɓëyí haal, ot kotti na. 17 Yii ɗapu
ɓéeɓ ay yúhú, yii laku ɓéeɓ ay olu. 18 Yúhí
ɗee na síkírúu ron Unni Koope ra ! Ɓëyí
ham yee yeru ri ra a ya' ana ay ɓaatu. Ɓëyí
pagay yii baaha raa nék, yii yutuuda haba'
ri biti ɗi lahte ri ra sah ay naafu†. »

Ɓëy faam i Yéesú
(Saame Maccëe 12.46-50 ; Marka 3.31-35)

19 Koy-yaayyi Yéesú a yaafi wa ayu ɗii
na koon, ndaa caagi ɓëewë tahte wa míníh
lah ɗii na. 20 Tígí daaha, lahte ɓëyí won
ɗi tih : « Yaafu a koy-yaayyu ínú ëssín,
na meeluu ro. » 21 Ndaa Yéesú won ɓëewë
ɓéeɓ tih : « Yaaso' a koy-yaayyi so' daa
ɓëewë në síkírúu Unni Koope, te ñeye na
ra. »

Yéesú luk ngilaaw doole
(Saame Maccëe 8.23-27 ; Marka 4.35-41)

22 Lahte bis, Yéesú a taalibe yi haalute
gaal, ɗi won wa tih : « Yen saañ ɓúk
laaha hatni bín. » Wa koluute na suu. 23 Wa
homu húusí laaha, Yéesú fanohte na nee'.
Hom homo níi ngilaaw gaan yíppée laɓ
laaha ; mulaa na maannda' líifrí gaala,
lool daɓpe wa. 24 Taalibe ya lahute Yéesú
në tígí daaha, na fogu yúunúté rí wonu
ri tih : « Yen ee suu húlé rë Ɓahaa ! »
Yéesú kolohte, digiɗte uni túuycé ngilaaw
ma a mboowaanna héddëh. Deyi baa ɓéeɓ
hente tiɗ. 25 Ɗi won taalibe ya tígí daaha
tih : « Ngémën tasa'te ee ! » Wa tíitú
tíitë níi ñéerë'té a éem, wa na meelantuu
hanndal ki wa tih : « Ɓëyí bee mën ɗí ow
ɓal níi ɗi túuy ngilaaw ma a mulii laaha
héddëh rëe sah, wa ñee woni ? »

Yéesú luk yébítëh doole
(Saame Maccëe 8.28-34 ; Marka 5.1-20)

26 Húusúu wë laaha ra, Yéesú a taalibe
yi teeruu deyi Gerasaa, ɓúgí yíníi laaha
jaannda' Galile ra. 27 Kot Yéesú na lah feey,
ow yaal di ɓëy gina, bi yébítëh caak na
ham ri, téebílëhté rí. Hente yii maañce,
ɗi na ɓekeeh búuɓ, na homeh faam. Ɗi
dék hacaayin.
28 Ola' ɓëe' Yéesú rë, ɗi yeɗɗohte kotta
ɗaañnjohte won tih : « Ɗo fi Yéesú Koy
Koope fa sunaa-sun, fu faha' paŋi so' yih
? Daa mi na ɗaŋ ɗo ri, ngana torohal so'
! » 29 Biti Yéesú ee lík yébítëh fë ɗii na ra
daa tah ri won yii bah. Yébítëh fë haba'te
ɓëe' waal caak. Ya' ya a kotta pokalsuu tiiŋ
kaa' ri fús koon raa, faraah ri korsa' wa,
yébítëh fë yeñ ri luufin. 30 Yéesú meelte ri
won ɗi tih : « Daa fu hínú ɗíh ? » Ɗi tahte
won tih : « Mi hínú Dúukël. » Biti yébítëh
caak daa húmú ɗii na daa tah ri won yii
bah. 31 Yébítëh yë na anuu ɗaŋ Yéesú biti
ri ɓan waa bet ngaara mi nuŋa.
32 Ɗeef lahte yubi mbaam-túgëllí
caakute na píisúu ñam araal daŋa hatni
baaha. Yébítëh yë na ɗagu Yéesú nda wa
mínú haal mbaammi yaaha na raa. Yéesú
onte wa ri. 33 Yébítëh yë yípútée yeris
ɓëe', haalute mbaamma na. Yuba yíppée
yeɗɗoh yëellëen kí daŋa, mbaamma ɓéeɓ
soruute laaha, húlúté.
34 Oluu níirëh yí mbaamma yee lah ra,
wa heguute suute gin-taahin a ginna luufa,
na ɓíllú yee lah ra. 35 Ɓëewë koluute
olsohi yee na wonuu ra. Lahuu wa hëbís
Yéesú rë, wa ɗeefu ɓëe' yébítëh yë húmú
habu ri ra ɓekohte búuɓ, tookke hëbís
Yéesú ñéerë'té a sago fi. Wa yípútée tíit.
36 Ɓëewë maasuu ra ɓíllúté wë ɗee payuu
ɓëe' yébítëh yë húmú habu ri ra.
37 Tíidí misiga tahte ɓëy Gerasaa ɓéeɓ
ɗagute Yéesú ɗúh gin wa saañ. Ɗi yeeltee
haalaat gaala tígí daaha na faha' saañ.
38 Ɓëe' yébítëh yë yeris ri ra ɗaŋke
Yéesú nda wa mínú ñéerë' rëe. Yéesú
tahray ri, ndaa won ri tih : 39 « Nimile
faam, fu ɓílíɗ iña pagiɗ ro Koope ra ɓéeɓ.
» Tígí daaha, ɓëe' ñeete filiɓ gina na ɓílíɗ
iña pagiɗ ɗi Yéesú rë ɓéeɓ.

Yéesú luk jér a húl doole
(Saame Maccëe 9.18-26 ; Marka 5.21-43)

40 Nimila' Yéesú rë, dúukëlí ɓëewë
téebílëhté rí. Wa ɓéeɓ húmú sehu ri.
41 Lahte ɓëyí hínú Yayrus, njíidí tígë na
ɗaguu yëwúɗɗë Koope ra, acce wahtii
baaha, yeɗɗohte kotti Yéesú, na ɗaŋ ri
ac faami, 42 ndah ri hela' koy ki ɓelii na
ŋaatoh. Ɗi laha' koy ki yíníi baa kut, bi
waɗti lahaa kíil sabboo a kíil ana. Yéesú
hom saaña, dúukëlí ɓëewë darute ri.
43 Ɗeef lahte ɓelii húmú në, hente kíil
sabboo a kíil ana yi ri yúfë' ñif. Ɗi túmpé
iña laha' ri ra ɓéeɓ faammi payoh ya,
ndaa ri píyëy yoofaa. 44 Ɗi ñeya'te Yéesú
filoon, leɓpe nuf búubí, yíppée wah kotta-
kotta. 45 Yéesú meela'te won tih : « Daa leɓ
soo na ? » Taasuu ɓëewë ɓéeɓ rë, Peer won
ri tih : « Ɓahaa ! Fu olay biti ɓëewë ɓéeɓ
ee yejantuu ra, na baɓuu ɗoo na hatinna
ɓéeɓ ë ? » 46 Ndaa Yéesú won tih : «
Ow leɓpe soo na : mi yéŋké biti lahte yii
kolohte faan so'. » 47 Ola' ɓelaa biti yee paŋ
ri ra yúhúté rë, ɗi acce, yeɗɗohte kotti
Yéesú faana ɓéeɓ na saak. Ɗi ɓílíɗté fíi
ɓëewë ɓéeɓ yee tah ri leɓ Yéesú në rë a

† **8:18** 8.18 ɓëyí pagay yii baaha raa nék, yii yutuuda haba' ri biti ɗi lahte ri ra sah ay naafu :Ɓëe' pagay yii baaha ra, daa ri ɓëe' habay unna keloh ri ra, ɗi húl fayu raa, ɗi ay ñak ɓéeɓ.

ɗee waha' ri kotta-kotta ra. 48 Yéesú won ɗi tih : « Yaa ow, ngémú tahte fu wahte. Fu mín saañ a jaamma. »

49 Yéesú hom wona, lahte ɓëyí kola' faam Yayrus acce, won kélfíi tih : « Sohlaay fu mokle Yëeddëhë ; koohu húlté ! » 50 Kela' Yéesú wona ra, ɗi won Yayrus tih : « Ngana néekíñë'. Fu laakira' gém kut, koohu ay koloh. »

51 Laha' Yéesú faam fa ra, ɗi tahay biti ow kay haal a ri, henay Peer, Saŋ, Saak, boffi kúkëyë a yaafa. 52 Húlí kúkëyë tahte ɓëewë ɓéeɓ na fogu na hawuu. Yéesú won tígí daaha tih : « Ngënë fëgí : kúkëyë húlëy, ɗi nee' nee'o rek. » 53 Ɓëewë yabute na yenu ri, ndah wa yúhúté biti kúkëyë húlté kaah. 54 Ndaa Yéesú hampe ya' kúkëyë, ɓéyíɗté uni won ɗi tih : « Kolee, kúkëy ɓeleɓ ! » 55 Kúkëyë yíppée koloh. Yéesú nahte wa yeri ñam. 56 Boffi kúkëyë a yaafa éemúté níi éem, ndaa Yéesú kadda'te wa ɓilíɗ yee lah ra.

9

Woli Yéesú taalibe yi sabboo a ana ya

(Saame Maccëe 10.5-15 ; 14.1-12 ; Marka 6.7-29)

1 Lahte bis, Yéesú dëekké taalibe yi sabboo a ana ya, onte wa ham-ham a sañ-sañ líkëe yébítëh ɓéeɓ a payaa jéríɗ. 2 Ɗi antee waa wol waarii Nguur ki Koope a payi jéríɗɗë. 3 Ɗi won wa tih : « Ngënë kúrëelíi yin waalon : duuɗ neh, nafa neh, yii ñamun neh, hélíis neh, te ow ɓanan kúrëelëh búuɓ lofaa. 4 Tígí habuun ron haneel ɓéeɓ, lah hëmí faam fa níi bín koluun ron gini baaha ra. 5 Te ɗon pay ílíy ɓëewë kaa' hamon haneel raa, lah ɗúhí daaha, ɗon paaŋ pënë mí kotton, teeɓi wa biti wa homuy kaah. » 6 Ɗaaha, taalibe ya koluute suute, haalute ginna luufa ɓéeɓ na waariyu Uni Neba, na payu jéríɗɗë.

7 Kela' Erot gëernëerí Galile iña na pagu Yéesú a taalibe yi ra, afa kúnëhté, ndah lahte ɓëewí wonu ti Saŋ Batis daa waɗti këllú ɓúudé. 8 I ow kay wonu ti yonente Éelí daa feeñiyoh. Lahte yi wonu ti ow kay di yonente ya ɗéɓ rë daa këllú ɓúudé. 9 Ndaa Erot won nufi tih : « Mi lecɗohte lúum Saŋ Batis. Kon ɓëe' na paŋ iñi éemílë' yí yaa ɓéeɓ rë, waɗti henan wa ? » Erot na anti faha' oli Yéesú.

Mbúurú yí iippa a jénní ana ya

(Saame Maccëe 14.13-21 ; Marka 6.30-44 ; Saŋ 6.1-14)

10 Koluu apootarra waala húmú wol wa Yéesú rë, wa ɓillúté rí iña pagu wa ra ɓéeɓ. Wa ɓéeɓ ñéerúuté, hécúuté waal gin-taaha na wonuu Betsaydaa ra. 11 Keluu dúukëlí ɓëewë biti Yéesú saañce ra, wa koluute téebídí. Lahuu wa ɗii na ra, ɗi teeriyohte wa, wonte wa yii leŋke Nguur ki Koope, payce jéríɗɗë.

12 Bi na yëellëh na'a, taalibe yi sabboo a ana ya leɓuute ri, wonu ri tih : « Wone ɓëewí yee saañ ginna leɓoh dee ra, wa saame yii túmún wë ɓúkkí wë a tígí homun wa, tígë homu yen dee ra lahay yin. » 13 Ndaa ɗi won wa tih : « Ɗon fi yah, yérí wë yii nay waa ñame. » Wa wonu ri tih : « Fun lahuu mbúurú iip a jén ana kut. Fu wonay biti fun nay lomre ɓëewí yee ɓéeɓ ñam maan ? » 14 Ɓëewí yaalla húmú në rë warutee mit ow júnní iip (5.000). Yéesú won taalibe yi tih : « Wëní wë tooka' goomal-goomal, bina-bina ɓéeɓ waɗtee hen ow sabay iip (50). » 15 Taalibe ya pagute yee nahu wa ra, tëekrúuté ɓëewë ɓéeɓ ɗaaha. 16 Yéesú ɓeɓpe mbúurú yí iippa a jénní ana ya, ɓéyíɗté afi yeelte sun, símpé Koope, antee waa lecsa', yeɗte wa taalibe ya, nahte wa woralsa' wa ɓëewë. 17 Ɓëewë ɓéeɓ ñamute níi laalute. Négírúu wooñnjiida ra, wa líiffé dama sabboo a dama ana.

Woni Peer biti Yéesú daa Kiristaa

(Saame Maccëe 16.13-21 ; Marka 8.27-31)

18 Lahte bis, Yéesú hécëhté na ɗaŋ Koope ; taalibe ya homute hëbísí. Ɗi meelte wa won tih : « Ɓëewë wonuu biti daa mi wah ? » 19 Wa wonu ri tih : « Lahte ɓëewí wonu biti fu Saŋ Batis, lahte yi wonu yonente Éelí, i ow kay ɓal wonu ti fu ow kay di yonente yee merees bi koloh ɓúudé. » 20 Yéesú meelte wa won tih : « A ɗon, ɗon wonu biti daa mi wah ? » Peer tahte won tih : « Daa fu Buura Koo fal ri ra. » 21 Tígí daaha, Yéesú kadda'te wa won tih : « Ngënë wëní ow kay yin na. » 22 Ɗi antee ɓaat won tih : « So' mi Koy-ɓëe', mi waɗtee mok níi mok : ɓaha ya, kélfë yí seeyoh ya a yëeddëh yí kootii Mëyíis ii soo faha' tík íl ; may hawu húl, te waali éeyë fë filoon fi húlí së', may këllú ɓúudé. »

Ɗee waɗti ñéerúun a Yéesú rë

(Saame Maccëe 16.24-28 ; Marka 8.34 níi 9.1)

23 Yéesú antee won ɓëewë ɓéeɓ tih : « Ɓëyí faha' ñéerë' a so', ɗi helan iñi afi, faraah ri enee kurwahi, anti ñee tal so'. 24 Ɓëyí núp húl ay ñak ñííní ; ndaa ɓëyí tah ñagi ñííní af so', ay lah pesa na ɗúméh rë. 25 Kaah neh biti alal mi ëldúnë caleh ow yaay ñííní, saŋku afi a ? 26 Ɓëyí iñi so' a wonni so' tah ri sopoh fíi ɓëewë, so' mi Koy-ɓëe' may rii súugëh yiin nay mii aye filiɓ ndami so', daa ndami Baaso' a malaaka yi sela ya ra. 27 Mee ron won kaaf ka ra ee : lahte ɓëewí ewu ɗon na deh, balaa wa húl, wa ay ot Nguur ki Koope. »

Teeɓa'i Yéesú ndami
(Saame Maccëe 17.1-8 ; Marka 9.2-8)
28 Yii waɗtee hen waal peeye filoon fi
bee wona' ri iñyaa ra, Yéesú dëekké Peer,
Saŋ a Saak, wa lawute sun daŋ, ɗi na ɗaŋ
Koope. 29 Ɗi hom ɗaŋa, kanama lofisohte,
búubí na' naa'o níi na hap íl. 30 Ɗee a
ɗeh, ow ana feeñiyuute na gonlu a ri :
wa húmú Mëyíis a yonente Élí. 31 Wa fi
yaa ɓal, búuɓɓí wë naa' naa'o níi na hap
íl. Wa gonlu sun fi húlë waɗti húl Yéesú
Yerusalem ra. 32 Peer a kooyyi húmú
nee'ute nee'i misikke. Yúunúu wë rë, wa
olute ndami Yéesú a ɓëewí ana ya homu
a ri ra. 33 Tígë në takuu ɓëewë a Yéesú
rë, Peer won ɗi tih : « Ɓahaa, neɓpe biti
yen homun tígí deh, fun yíp dút éeyë :
fu lah yínë, Mëyíis yínë, Élí yínë. » Peer
húmú yéeh iña na won ɗi ra. 34 Ɗi hom
wona, lahte nérí acce húunté wë. Taalibe
ya tíitúté húunë húun wë nérë rë. 35 Lahte
uni ɗofohte filiɓ nérë won tih : « Bee daa
Koy so'. Daa ri bee fal mi ra. Síkírii rí
! » 36 Wona' una níi wocce ra, taalibe ya
olute biti Yéesú a afi kut daa tasu tígë. Wa
habute yii baa waa na, te bín fë, wa ɓíllúy
ow yee olu wa ra.

Payi kúkëyë yin na ham ri ra
(Saame Maccëe 17.14-18 ; Marka 9.14-27)
37 Kéy fín fë, cépúu Yéesú a taalibe
yi daŋa ra, lahte dúukëlí ɓëewí ayute
téebílëhí. 38 Ow di ɓëewë ɓéyíɗté uni won
tih : « Ɓahaa, mi ɗaŋ ro biti fu olsiɗ so'
koy so'. Mi laha' ri koy kut. 39 Yébítëh daa
na ham ri. Te ri ham ri raa yíp ríi ɓeka'
liik, hégíy faana hégíyí misikke, púumíl
ɓúgë ; balaa yébítëh fë yeris ri raa, hom
rii mokla' mokloo níi ! 40 Mi ɗaŋke taalibe
yu lígí yébítëh fë, ndaa wa míníh yin na. »
41 Yéesú tahte won ɓëewë tígí daaha tih :
« Ɗon fi ɓëy jamanii beh, ɗon fi ɓossi yee
gémúy Koope yee ra, may home ɗon na mi
mújdé rën níi kirih ? » Ɗi antee won ɓée'
tih : « Kom so' koohu deh ! » 42 Kúkëyë na
ac Yéesú në, yébítëh fë kéeníɗté rí feey,
hégíycé faana hégíyí misikke. Ndaa Yéesú
digiɗte uni túuycé yébítëh fë ɗúh líkké rí,
yeɗte kúkëyë boffi. 43 Ɓëewë ɓéeɓ éemúté
níi éem di ɗee gaana' Koope doole ra.

Woni Yéesú biti ri ay yaayu
(Saame Maccëe 17.22-23 ; Marka 9.30-32)
Bi homu ɓëewë ɓéeɓ éemí wë di iña paŋ
Yéesú rë, ɗi won taalibe yi tih : 44 « Hëbí
yee nay mi ron wone bee ra affon : so'
mi Koy-ɓëe', may yaayu ɓëewë. » 45 Ndaa
taalibe ya húmú yíih yee faha' ri waa won
ɗa. Koo onay wa nufi yúhúun wë wona
bín fë, te wa kaañuy meel Yéesú yin na.

Ɓëe' lukki gaan ɗa
(Saame Maccëe 18.1-5 ; Marka 9.33-40)
46 Filoon fe, taalibe ya na taasantuu ɓëe'
lukki gaan waa na ra. 47 Bi yúh Yéesú
yee nuffi wa, ɗi ɓeɓ kúkëy yutuuɗ cëgíɗté
hëbísí, 48 antee waa won tih : « Ɓëyí af so'
tah ɗi ham kúkëy ti bee nen a ya' ana, ɗeef
ɗi ham so' ; te ɓëyí ham so', ɗeef ɗi ham
ɓëe' wol so' ra. Ɓëe' haba' afi biti daa ri
lukki yin ɗon na ra, daa ri lukki gaan. »
49 Saŋ won tígí daaha tih : « Ɓahaa, fun
olute ɓëyí líkë' yébítëh tiyu. Biti ri noneh
yen na tahte fun kadduute ri. » 50 Yéesú
won tih : « Ngënë këddíi rí ! Yúhí biti
ɓëyí kaa'aay ron, ñéerë' a ron. »

Ɓëy Samari ya kaa'uu teeriyohi Yéesú rë
51 Leɓa' wahtaa waɗ rii ɓéyrëe Koope
sun ra, Yéesú caŋke lok biti ay saañ
Yerusalem. 52 Ɗi wolte i ow këllëh rí.
Wa suute, haalute gin di Samari, saamɗi
tígë nay rii home ra. 53 Ndaa biti ri hom
saañ Yerusalem tahte ɓëy gina kaa'uute.
54 Keluu Saak a Saŋ yii baa ra, wa wonu
Yéesú tih : « Ɓahaa, fu fahaay biti fun
kéeníɗ pilliŋa sun fi wa, múkíl wë woo ? »
55 Ɗi yíssëhté waa na, wonte affi wa. 56 Wa
anutee koloh na suu gin kay.

Ɓëewë fahuu ñéerë' a Yéesú rë
(Saame Maccëe 8.19-22)
57 Homuu wa waala ra, lahte ɓëyí won
Yéesú tih : « Tígí mín fúu saañ ɓéeɓ, may
ñee talu. » 58 Yéesú won ɗi tih : « Tílé
yë lahute faam, yakka lahute túf, ndaa so'
mi Koy-ɓëe', mi lahay dék. » 59 Yéesú won
ow kay tih : « Aye fu ñee tal so'. » Ndaa
ɓëe' won ɗi tih : « Ɓahaa, on so' paay
mi pay mi hace baaso'. » 60 Yéesú won ɗi
tih : « Légéyú hac ɓúudé neh* ; kolee fu
waareye Nguur ki Koope. » 61 Ow kay wonil
Yéesú tih : « Ɓahaa, may ñéerë' a ro, ndaa
on so' paay, mi pay takohi ɓëyí faam so'.
» 62 Yéesú won ɗi tih : « Ɓëyí tílë' tílëe
heeltee, mínéh non Nguur ki Koope. »

10

Woli Yéesú taalibe yi sabay paana a ana (72) ya
(Saame Maccëe 11.20-24)
1 Filoon fi baaha, Yéesú-Yíkëe tanisse i
ow kay. Wa ow sabay paana a ow ana
(72), faha' woli wa ana-ana, wa këllëh rí
gin-taah ya a ílíyyë waɗ rii ñeya ra ɓéeɓ.
2 Ɗi won wa tih : « Meeya laaɓpe te lecoh
ya mítíh yin ; kon ɗëgí yíkíi meeya ɓaat
i lecoh, wa ac leja. 3 Këlíi mi wol ron

---

* **9:60** 9.60 Légéyú hac ɓúudé neh :Di gerek, bíníyú ɗeh : yéɗɗí húlíɗɗë hac húlíɗɗë.

ti ndeŋŋi suu filiɓ i gúmú nen. 4 Ngënë
kúrëelíi hélíis, mbée nafa, mbée ñafaɗ
lofaa ; ngënë cëgëelíi wodoh ow waala.
5 Ɗon haal faam, ɗéɓíi ɗagiɗ ɓëy faam
fa jaamma. 6 Ɓëyí sosse hom na raa,
jaammaa ɗagu ɗon ra ay cép sun fi. Ɓëyí
sosse homay na raa nék, jaammaa nimil
ɗon na. 7 Lah hëmí faam fi baaha, ɗon
ñam te ron han yii yeru ron na. Ɓëyí
légéy waɗtee yínlú opa'i. Ngënë jëeɓëntíi
faamma. 8 Ɗon haal gin, ɗon habu na
haneel raa, yii yeru ron lah ñëmí. 9 Lah
pëyí jéríɗɗë gini baaha, te ron won ɓëewë
dékú në rë ɓéeɓ biti Nguur ki Koope
leɓohte wa. 10 Ndaa ron haal gin, ɗon
habuy na haneel raa, lah ɗúhí këemë, ɗon
won ɓëewë tih : 11 “Pëndë mée ginon ñaak
kotti fun ra, fun ee waa paagu ra, teeɓi
ron biti ɗon homuy kaah. Añcaŋ, yúhí biti
Nguur ki Koope leɓohte ron na.” 12 Mi won
ɗon tee : yiin nay aattiyee Koope ɓëewë
rë, daani ɓëy gini baaha ay luk bi ɓëy
Sodom misik. »
13 Yéesú ɓaatte won tih : « Mas ɗon fi
ɓëy Korasin ! Ɗon torohute, ɗon fi ɓëy
Betsaydaa ! Kimtaanna pagu gin ɗon ɗa,
paguun Tíir a Sidon koon, tin ɓëy ginni
yaaha maañutee lamboh saaku, wa leefoh
yet, teeɓa'i biti wa lofute pesaɗ. 14 Daa tah
yiin nay aattiyee Koope ɓëewë rë, daanon
nay luke bi ɓëy Tíir a bi ɓëy Sidon misik.
15 A ɗon fi ɓëy Kafarnawum, mbaa ɗon
habuu biti ɗon ay ɓéyrú níi sun-Koo neh
? Ëe-ëe' ! Añcaŋ, ɗon ay cépírú níi safara.
»
16 Yéesú ɓaatte won taalibe yi tih : «
Ɓëyí síkíréh rën, ɗeef ɗi síkíréh së' ; ɓëyí
kaa' síkírëhí rën, ɗeef ɗi kaa' síkírëhí së'
; te ɓëyí kaa' síkírëhí së', ɗeef ɗi kaa'
síkírëhí ɓëe' wol so' ra. »

Nimili taalibe yi sabay paana a ana (72) ya

17 Ayuu taalibe yi sabay paana a ana (72)
ya waala koluu wa ra, keeññi wa sosse níi
sos. Wa wonu Yéesú tih : « Yíkëe, fun
ñeya' tiyu fun túuy yébítëh yë paŋ yin raa
sah, wa ñee na. » 18 Yéesú won wa tih : «
Mi otte Seytaane hélkísë'té sun, keente ti
héléy nen. 19 Síkírii : mi onte ron sañ-sañi
tílúun ɗon sun goŋ a sun dagal a ɗakaya'i
Seytaane a ɗee gaana' ri doole ra ɓéeɓ, te
yin ii ron míníl dara. 20 Ndaa biti yébítëh
yë ñeyute wonon ɓanan hen damaa ɗon
na ; dëmíi biti kay, tii yon ín sun-Koo. »

Kúmpëe teeɓu ɓëewë ɓëy ëldúnë heefu wa ra

(Saame Maccëe 11.25-27 ; 13.16-17)

21 Wahtii baaha, Ruuh-Peseŋ sosilte keeñ
Yéesú níi sosil. Yéesú yíppée won tih : «
Baap, Yíkíi sun a feey ! Mee roo sím rë, di
yee teeɓa' fu ɓëewë ɓëy ëldúnë heefu wa
ra iña ɗap fu ɓaha ya a ɓëewë jaŋiyu ra.
Baap, yii baa daa neɓa' ro, daa tah ri laha'
ɗaaha ! »
22 Yéesú ɓaatte won ɓëewë tih : « Baaso'
tíkké iña ɓéeɓ ya' so'. Ow yéeh so' mi Koy
ka hém henay Baaso' ; te ow yéeh Baaso'
hém henay so' mi Koy ka a ɓëewë mi faha'
wa rii teeɓ ra. » 23 Ɗi antee yíssëh taalibe
yi na, won wa fi yaaha tih : « Lahute sos-
keeñ ɓëewë olu yee olu ron ra. 24 Mee ron
won ɗa ee : caakke yonente a buurri húmú
fahuute ot yee olu ron ra, wa oluy ri ; te wa
húmú fahuute keloh yee keluu ɗon ɗa, wa
keluuy ri. »

Anili ɓëe' naa'-keeñ dék Samari ra

25 Tígí daaha, ow di yëeddëh yí kootii
Mëyíis kolohte na saam olsohi Yéesú,
meelte ri won tih : « Ɓahaa, mi waɗti
paga yi níi mi lah pesa na ɗúméh rë ? »
26 Yéesú won ɗi tih : « Kootaa won yi na
? Fu yoon yi na ? » 27 Ɓëe' tahte won tih
: « Kootaa won tih : *“Lah fëhíi Koo-Yíkëe*
di keeññon ɓéeɓ, di peson ɓéeɓ, di dooloon
ɓéeɓ a nuffon ɓéeɓ. Di fahuu ron affon, lah
fëhíi moroommon ɗaaha.”✡ » 28 Yéesú won
ɗi tígí daaha tih : « Yee won fu ra kaah.
Fu paŋ yii baa raa, fay lah pesa na ɗúméh
rë. »
29 Ndaa ɓëe' na saam layaa, meelte
Yéesú won ɗi tih : « A wa daa moroomi
so' ? » 30 Yéesú won ɗi tih : « Lahte ɓëyí
húmú kola' Yerusalem na saañ Yéríkëe. Ɗi
hom waali, i banndi gecsuute ri, naafute
búuɓɓí, laɓute ri laɓɓi misikke, anutee
saañ, helute ri hanndal ki húl a pes.
31 Ɗeef lahte seeyohi ñee waali baaha.
Ola' ri ɓëe' rë, ɗi ñeete ɓúk waala hatni
yínëe saañce. 32 Ow di ɓëewë na habruu
seeyoh ya ra* ñeete daaha ɓal, otte ɓëe',
ñeete ɓúk waala hatni yínëe ɓal saañce.
33 Ow di ɓëy Samari saañ ɓaaɓ ñeete waali
baaha ɓal. Laha' ɗi fi baa daaha otte ɓëe'
rë, keeña ɗúmpé ces. 34 Ɗi leɓohte ɓëe',
ɓeɓpe béeñ a díw payce gaañña†, ŋaawte
wa, antee rii tík sun fi mbaam fi, kúɗté rí
tígí ɗi mín nëe payu, tooppitohte ri. 35 Kéy
fín fë, ɗi yeɗte yíkíi faam fa hélíis caak,
antee rii won tih : “Tooppitee ɓëyí beh ; mi
ñeyaat dee raa, yii tíkëh sun fi hélsë yeɗ
mi ro yee ra ɓéeɓ, may roo waa yíníl.” »
36 Yéesú meelte ri won tih : « Di ɓëewí
éeyë yí yah, fu haba' biti ɓëyí bi waa na
daa pagiɗ ɓëe' hawu ra, ti di waɗti pagraa
ow moroomi nen ? » 37 Yëeddëhí Kootaa

✡ **10:27** 10.27 Saame Tali Léwí 19.18 ; Nérsí Kootaa 6.5 * **10:32** 10.32 Ow di ɓëewë na habruu seeyoh ya ra :Di gerek, bíníyú ɗeh : ow di ɓëy tali Léwí. † **10:34** 10.34 Béeñë hosii gaañña, díwë ëylíi misiga.

won ɗi tih : « Ɓëe' teeɓ ri naa'-keeñ,
payce ri ra. » Yéesú won ɗi tígí daaha tih
: « Tílé fu hen ɗaaha. »

Hanliri Yéesú Martaa a Mari

38 Yéesú hom waali a taalibe yi, ɗi lahte
gin, ow ɓeleɓ di ɓëy gina hampe ri haneel
faami. Ɓëyí ɓelaa hínú Martaa. 39 Ɗi
lahte koy-yaafi hínú Mari. Koy-yaafa acce,
tookke hëbís ɗi fi Yíkëe, na síkírëh iña na
won ɗi ra. 40 Martaa nék, légéyí caaga
faam fa hampe ri. Hompe níi ri lahte
Yéesú në, won ɗi tih : « Yíkëe, fu olay
biti koy-yaaso' helte légéyí faam fa ɓéeɓ
ya' so' a ? Wone ri habra' so' book. » 41 Ɗi
fi Yíkëe won ɗi tih : « Ɗo fi Martaa, iña
mokil ɗo ra caakke, 42 ndaa yínë kut daa
lah na solo. Mari tanis bee gén ɗë, te ow
mínéh ríi kaa' síkírëhí së'. »

11

Ɗee na ɗaguu Koope ra
(Saame Maccëe 6.9-13 ; 7.7-11)

1 Lahte bis, Yéesú húmú ílíy na ɗaŋ
Koope. Woca' ri ra, ow di taalibe yi won
ɗi tih : « Yíkëe, yëedíɗ fun di na ɗaguu
Koope, ti ɗee húmú yëeddë' Saŋ taalibe yi
ra nen. » 2 Yéesú won wa tih : « Ɗon yahti
ɗaŋ Koope raa, lah wëní tih :

Baap,
ɓëewë yúhún biti tiyu selate.
Nguur ku lahan ɓëewë në.
3 Bisi yíilëe Koo ɓéeɓ, lah on fun njél.
4 Baal fun bakaaɗɗi fun ;
ndée ɓëyí tooñ fun ɓéeɓ, fun baal ri ɓal.
Ngana yeris nuf ɓos haal fun. Ɗémíin ! »

5 Yéesú wonaat wa tih : « Ow di ɗon
na pay faam kooyi leelu elek koon, won
ɗi bitih : “Wëtíɗ së' bookaa kiiɗ éeyë daa
noo, yaal kowa ; 6 mi laha' haneel faam
so', te mi lahay yii yera mi ri.” 7 Te kooji
baa won ɗi biti raa : “Ngana ñogol so' ! Mi
wonte ílí las so' níi wocce, te funi koyyi so'
fanuute. Mi mínéh koloh yeru yin !” 8 Daa
mi won ɗon ɗi ee biti ɗi ay koloh yeri ñam.
Ɗi ii kola' yeri ñam biti ɗi kooji dé' ; ɗi ay
rii yeɗ iña sohla' ɗi ra ɓéeɓ, ndah ɓëe' na
meela' ra ɓekay na sopoh, ñaakke meela'a
rek*.

9 « Mi won ɗon tee ɓal : ɗëgí ɗon
ay onu, sëemí ɗon ay ot, lëɓí ílë ɗon ay
kúnsírú. 10 Ahaŋkay ! Ɓëyí ɗaŋ ay onu,
ɓëyí saam ay ot, te ɓëyí laɓ íl ay kúnsírú.
11 Boffi koy ki bi ɗon na, nay yere koohi
goŋ biti ri ɗaga ri jén, 12 mbée yera ri dagal
biti ri ɗaga ri wah ? 13 Ɓosuu ɗon níi,
ɗon mínú pagiɗ koyyon yin wun. Kon ɗon
mínú yii baaha raa, ɗeef luka' Boffa sunaa-
sun neh : ɓëyí ɗaŋ ɗi Ruuh-Peseŋ, ɗi ay ri
rii on. »

Sañ-sañi Yéesú kola' waa na ?
(Saame Maccëe 12.22-30, 43-45 ; Marka 3.22-27)

14 Lahte bis, Yéesú hom payi ɓëyí laha'
yébítëh fí kadda' ri won. Yeɗɗa' yébítëh fë
ɓëe' rë, ɓëe' dalaatte won. Ɓëewë húmú
daaha ra ɓéeɓ éemúté. 15 Ndaa i ow
waa na wonu ɗi ñéerë' a Belsebul buuri
yébítëh yë, daa tah ɗi mín wëe lík. 16 I
ow kay na saamu olsohi, nahute ri paŋ
kimtaani nay teeɓee biti Koope daa wol
ri. 17 Ndaa bi yúh Yéesú yee nuffi wa,
ɗi won wa tígí daaha tih : « Ɓëewí daa
boku nguur haa'ee filiɓ fi wa raa, nguur
ki baa ii míllë' keen a ? Ɓëewí daa boku
faam haa'ee filiɓ fi wa raa, faam fi baa
ay míllée poo. 18 Kon hena biti Seytaane
haa' afi koon, nguur ki ay mínée caŋ ɗíh
? Ɗon wonu neh Belsebul daa yeɗ so'
sañ-sañi líkëe mí yébítëh ë ? 19 Hena biti
Belsebul daa yeɗ so' sañ-saña na líkë' mi
yébítëh rëe, kon daa yeɗ ɓëewën sañ-saña
na líkúu wë yébítëh rë ? Wa fi yaa teeɓute
ron biti ɗon homuy kaah ! 20 Yee lah ra
biti kay, mi ñéerë' a Koope daa tah mi mín
lík yébítëh. Baa daa teeɓa' biti Nguur ki
Koope lahte níi ɗon na.

21 « Ɓëyí mitte ow ham ngodi, caŋ wohi
faami raa, ow ii leɓ alal mi. 22 Ndaa ɓëyí
luk ɗi doole ac, yejoh ri haa' ɓaŋ ɗi raa,
ɗi ay naaf ngoda húmú yaakaar ri ra, anti
wora' iña ɓeɓ ri ɗii na ra ɓéeɓ.

23 « Ɓëyí ñéerëey a so', kaa'a'te so' ; te
ɓëyí habraay so' négírë'í yubi so', ɓëyí baa
hasla' hasloo.

24 « Yébítëh ɗúh ow na raa, saya' mbale
luufin saame tígí hílsëe rí. Ɗi olay raa,
wona' nufi tih : “May nimil tígë húmú
kola' mi ra.” 25 Ɗi nimil ɗeef ɓëe' man
ti faam fi parute, yugusute níi wunte raa,
26 tígí daaha, ɗi ay pay saam yébítëh paana
kay, yi luku rii sohoor, wa ac dék ɓëe' në.
Hen ɗaaha raa, ɗee nay míllée ɓëe' rë ay
luk ɗee man ɗi ɗéɓëenë rë ɓos. »

27 Yéesú hom wona, un ɓeleɓ ɗofohte
filiɓ fi ɓëewë won ɗi tih : « Ɓelaa kúɗ
ɗë ëldúnë ɓëpíɗté rë rë lahte sos-keeñ. »
28 Ndaa Yéesú won ɗi tih : « Ɓëewë në
síkírúu Unni Koope te na ñeyu na ra kay,
daa lahu sos-keeñ. »

Kimtaani yee húmú kat Sonaas ra
(Saame Maccëe 12.38-42)

29 Bi na ɓaatuu ɓëewë caak hëbís Yéesú,
ɗi won wa tih : « Ɗon fi ɓëy jamanii bee
ɗon ɓosute ; ɗon meeluu kimtaani kola'

* **11:8** 11.8 ɗi ay rii yeɗ iña sohla' ɗi ra ɓéeɓ, ndah ɓëe' na meela' ra ɓekay na sopoh, ñaakke meela'a rek :Lahte ɓëewí habuu ri ɗeh : ndaa ɓëe' ay kaa' lah gace yeɗ ri iña sohla' ɗi ra ɓéeɓ. ✡ **11:29** 11.29 Saame Maccëe 12.40

Koope na a ? Añcaŋ ɗon ii teeɓu kimtaan
hém henay yee húmú kat yonente Sonaas
ra.✡ 30 Di húmú ñeya' Koope Sonaas
na teeɓpe ɓëy Níníif doolii, ɗi ay ñeyee
so' mi Koy-ɓëe' në ɗaaha ɓal, teeɓ ɓëy
jamanii bee doolii. 31 Yiin nay aattiyee
Koope ɓëewë rë, buuri ɓelaa húmú ílíf
deyi Sabaa ra ay koloh, caŋ fíi ɗon fi ɓëy
jamanii beh, teeɓ ɗon biti ɗon homuy
kaah. Ɗi húmú kola' ginna lukuu wuloh
ra neh, acce síkírëhí wonnee ke Salomoo
neɓ keloh níi rë ë ? Añcaŋ, ɓëyí luk
Salomoo gaan daa deh. 32 Yiin nay aattiyee
Koope ɓëewë rë, ɓëy Níníif ɓal ay koloh
caŋ fíi ɗon fi ɓëy jamanii beh, teeɓ ɗon biti
ɗon homuy kaah. Keluu ɓëy Níníif waarii
Sonaas ra, wa lofute pesaɗ neh a ? Añcaŋ,
ɓëyí luk Sonaas gaan daa deh. »

Léehí lampaa
(Saame Maccëe 5.15 ; 6.22-23)

33 Yéesú ɓaatte won tih : « Ow na
këɗɗéh lampa ɗap ri, mbée líh if sun fi.
Ɗaaha neh ! Lampa líkúu líkëe, ɓëyí
haal, ot kotti na. 34 Íllú daa lampii faanu
: íllú wah raa, fu homa' leelii niiña ; ndaa
íllú neɓay raa, fu homa' ñúusë. 35 Kon
lah olsee afu nda niiña ɗoo na ñúus neh.
36 Hena biti fu homa niiñ níi cér yínë sah
homay ñúus rëe, fay home niiñ ti ɗee na
hawaana' ro lampii niiñce ra nen. »

Yee na seh fariseŋŋa a yëeddëh yí Kootaa ra
(Saame Maccëe 23.1-36 ; Marka 12.38-40)

37 Woca' Yéesú wona ra, lahte fariseŋi
dëekké rí ñam faami. Laha' ri faam fa ra,
ɗi haalte wa na ñamu. 38 Fariseŋa éempé,
ola' ri biti Yéesú ɓooñnjaay ɓooñnjohi
ñeete waal na dal ri ñam ra. 39 Ɗi fi
Yíkëe won ɗi tígí daaha tih : « Ëlí ɗon fi
fariseŋŋa di madu ɗon : ɗon hom hosuu
fëel fí guluŋŋa a loonna ɗon hel filiɓ.
Ɗon hosuu faannon ɗon hel keeññon :
ɗon caakute nuf lohaa te ɗon ɓosute nuf.
40 Ɗon daa lúhú nuf ! Ɓëe' sak fëel rë, daa
sak filiɓ ɓal neh a ? 41 Ëní ñëkíɗɗë kay
iña lahuu ɗon ra. Hen ɗaaha raa, ɗon ay
lan ces. 42 Mas ɗon fi fariseŋŋa ! Yii lín
ɗon ɓéeɓ, ɗon woɗ na Koope níi luka' yee
lukki ñak solo ra, ndaa ɗon sarganuute
paŋ yii júɓpé a faha'i Koope. Añcaŋ, yaa
daa iña waɗti pagun koon ɗa, yee tas
ɗa ɓanti halu. 43 Mas ɗon fi fariseŋŋa !
Ɗon fahuu took ñaanna këllëh di ílíyyë
na ɗaguu Koope ra, te ɗon fahuu biti ɗon
woduun a ya' ana këemmë. 44 Mas ɗon
fa madu a luuyyi tíinndúuy, ɓëewë ñeyuu
sun, te wa yíih biti wa ñeyuu sun luuy ra.
»

45 Ow di yëeddëh yí kootii Mëyíis won ɗi
tih : « Ɓahaa, fu wonaa ɗaaha raa, ɗeef
fee fun sol ra ɓal. » 46 Yéesú won ɗi tih : «
Íi ! Mas ɗon fi yëeddëh yí Kootaa ! Ɗon
tíkúu ɓëewë eni ɓítté te ɗon na hëbíríih
wë dalaa sah. 47 Mas ɗon fa taɓahuu
luuyyi yonente ya caaccon húmú bëemú
wë rë taɓah yi wunte ra. 48 Ɗaaha, ɗon
teeɓuute biti ɗon ñëerúuté a yee húmú
pagu caaccon ra : wa bëemúté yonente ya,
ɗon ayute ɗon na taɓahu luuyyi wa. 49 Yii
baa daa tah Koope fa yúh ɓéeɓ ɗë won tih
: “May wol i yonente a i apootar waa na,
ay lah yi wa bëem wë, yee wa mokil wa
níi mokil.” 50 Daa tah ñif mi yonente ya
bëemú dala'te sagi ëldúnë níi a woteh ra,
ay keen sun fi ɓëy jamanii beh : 51 dala'te
bëemí Abeel✡ níi bi Sakari fa bëemú baylii
Faam fi gaani Koope, hanndal ki tígë na
hawruu ra a tígí selaa. Mee ron won ɗa
ee : kaah biti ɓëy jamanii bee ay yíníl
ñíinnë kéenɗú yaa ra ɓéeɓ. 52 Mas ɗon
fi yëeddëh yí Kootaa ! Ɗon wodute ílë
në yúhúu yee won Koope ra ; ɗon fi yah,
ɗon kaa'uute haal, ɗon anutee kaa' ɓëewë
fahuu ra haal. »
53 Kola' Yéesú tígí daaha ra, yëeddëh yí
kootii Mëyíis a fariseŋŋa haayluute sun fi,
na anuu rii meel yin fi yin ɓéeɓ. 54 Wa na
olsuu ri, nda ri ay won yii ñeyay waal raa.

12

Líkíní Yéesú taalibe yi
(Saame Maccëe 10.19-20, 26-33 ; 12.32)

1 Wahtaa na wona' Yéesú fariseŋŋa na
a yëeddëh yí kootii Mëyíis rë, i ow júnní-
júnní na ɓaatuu ac ; caagi wa tahte wa
na togantuu hanndal ki wa. Yéesú ɗéɓë'
taalibe yi na won wa tih : « Lah mëytíi
lëwíirí fariseŋŋa*, daa ri wonnee ke wa
teem ɓúkkí wë rë. 2 Yii laku ɓéeɓ ay olu,
yii ɗapu ɓéeɓ ay yúhú. 3 Yii ɗon won ɗi
filiɓ ñúus ɓéeɓ ay keluu na' këtëŋ, te yii
ɗon mëddë' rí filiɓ las ɓéeɓ ay ɗaañnjuu
këem.
4 « Mi won ɗon na, ɗon fi kooyyi so' :
ngënë néehí ɓëewë na hawu ow húl rë, wa
míníh yii luk baaha. 5 Cëe mi teeɓ ɗon ɓëe'
warun ɗon neeh ra : néehí Koope, ndah ri
hap húl rëe mín ɓek safara. Mi won ɗon
tee ɓal, ɗon waɗti neehun ɗi.
6 « Ndiit iip na yëeyíih fíttíŋ ana woo
? Añcaŋ, yínë sah na múuyéh në Koope.
7 Ɓaatte biti fen fi affon sah kídúté ! Kon
ngënë sídíi yin, ɗon génú líir ndiit fap !
8 « Mi won ɗon tee : ɓëyí won fíi ɓëewë
biti ɗi non ɓëewí so' mi Koy-ɓëe', may

✡ 11:51 11.51 Saame Dalaana 4.1-8 * 12:1 12.1 lëwíirí fariseŋŋa :Lëwíir daa na tah mún më na yugusuu mbúurú rë poosa'.

won fíi malaaka yi Koope biti ɓëyí baa non
ɓëewí së'. 9 Ɓëyí won fíi ɓëewë biti ɗi yéeh
së' nék, may won fíi malaaka yi Koope biti
mi yéeh ɓëyí baaha ɓal. 10 Ɓëyí won yin
ɓos sun fi so' mi Koy-ɓëe' ɓéeɓ, ɗi mín
baalu. Yaha sun fi Ruuh-Peseŋ raa nék,
ɓëyí baa ii baalu.
11-12 « Ɗon tëekrú këem filiɓ ílíyyë na
ɗaguu yëwúɗɗë Koope ra mbée fíi njíittí
gina a ɓëewë homru nguur ka ra, ngënë
sídíi : yee nay ron layee wahtii baaha teme
ra ii kola' ɗon na, ay kolee Ruuh-Peseŋ na.
»

Léehí yíkíi alal ma lúh nuf ra

13 Tígí daaha, ow di ɓëewë won Yéesú
tih : « Ɓahaa, wone ɓahii so' woɗ so' na
alal ma heliɗ fun boffi fun ra. » 14 Yéesú
won ɗi tih : « Kooja, daa fal so' aattiya'i
iñon mbée wora'i alal mon ? » 15 Ɗi antee
ɓaat won ɓëewë ɓéeɓ tih : « Lah hénì
wun, ngënë fëhíi alal níi lukus, ndée caagi
ow alal taheh ri laha' ñíiní. »
16 Tígí daaha, Yéesú ñeya'te wa léeh
won wa tih : « Lahte yíkíi alal mi húmú
laha' meeyyi laaɓpe níi laaɓ. 17 Ɗi won
nufi tih : “May hene ɗí ɗeh, bee lahay mi
tígí túmë mí pebi so' bee ra ? 18 Mi ot na
! May hene ɗeh : may ɓaate misah yi so',
mi túm pebi so' a iña laha' mi ra ɓéeɓ filiɓ.
19 Mi anti won af so' tih : mi lahte alal mi
ay soo mín kúɗ kíil caak ; mi talla' hílsëh,
mi ñame, mi hane níi keeñ so' sos siiɓ.”
20 Ndaa Koo won ɗi tih : “Lúh nuf fe !
Fay húl elgee woteh beh. Daa nay lahee
iña yefiɗ fu afu ra ɓéeɓ leegi ?” » 21 Yéesú
ɓaatte won tih : « Ɓëyí homa' négírë' alal
mi saañ afi na kut, saamay Koope, hom
míllë' ɗaaha. »

Koo daa na ona'
(Saame Maccëe 6.19-21, 25-34)

22 Yéesú antee won taalibe yi tih : «
Yii baa daa tah mi won ɗon tee : ngënë
sídíi yii ñamun ɗon, mbée yii ɓekuun ɗon.
23 Pes luk ñam lah solo, te faan luk yéré lah
solo ɓal.
24 « Ëlsíi ŋaakka : wa na sëhíh níi púlé
lec, wa lahuy misah, lahuy túmëe, ndaa
Koope ee waa ñëmíɗ rë ! Ɗon nék, ɗon
lúkíh yakka lah solo a ? 25 Wa ɗon na,
sídë'ë në sídë' rí rë, mín fehe níi ɓaat yin
yutuuɗ pesi ? 26 Hém ɗon daa míníh yii
yutuudi baa raa, ɗon sídúu yi yin kay ?
27 « Ëlsíi ɗee man capussi gaaw fa luufa
ra : wa na légéyíh te wa na mëkíh ɗíis
búuɓ. Añcaŋ, mee ron won ra ee : ɗi fi
buura hínú Salomoo ra sah, húmú laha' ri
alal níi, ɗi lahay búuɓɓí mada' a capussi
gaaw fi yaa wun ! 28 Ngémën tasa'te ee
! Koope posil gaaw fa luufa woteh níi
wa man ɗaaha wun, te teem kéy wa ay
luuhu tamu raa, ɗi ay lukee ɓek ɗon fi yaa
búuɓ neh a ? 29 Kon ngënë mëklí affon
saami yii ñamun ɗon mbée yii hanun ɗon
; ngënë sídíi. 30 Ɓëewë nëníh ɓëewí Koope
feey fi bee ra daa na moklu affi wa saami
iñyaaha ɓéeɓ. Ndaa ɗon fi yah, Boffon
yúhté biti ɗon sohluute wa ɓéeɓ. 31 Nguur
ki Koope daa mit saam ; bee tas ɗa ín ya'
Koo ! 32 Ɗon fa yubi yutuudi beh, ngënë
néekíñíi, ndée Boffon daa faha' biti ɗon
haal Nguur ki. 33 Yëeyí alal mon ɗon sarah
ñëkíɗɗë cadum fa. Sëemí tígí wëerté,
négírii alal mi mínéh ɗúm sun-Koo, tígí
lohoh liileh na te lahay maasoh. 34 Yúhí
biti tígí hom alal mon, nuffon homa' na
ɓal.

Ɗee waɗti sehuun ayi Yéesú rë
(Saame Maccëe 24.45-51)

35 « Pëkíi, ɗon këríɗ lampa yon. 36 Mëdíi
a súrgë yí sehu kélfíi saañ kílëek, nda ri
ac laɓ ílë rëe, wa yíp ríi kúnsíɗ. 37 Lahute
sos-keeñ, súrgë yí yaa yéŋké biti aya' kélfíi
wë rë, ɗeef wa na sehu ra. Mee ron won
kaaf ka ra ee bitih : ɗi fi kélfëe ay pokoh,
tëekíɗ súrgë yë, yeɗ wa ñam. 38 Wuti
kélfëe elka' níi elka' raa sah, te ɗeef wa
sehe ri, wa ay lah sos-keeñ.
39 « Ɗon yúhúté biti yíkëe faam yúh
wahtaa nay aye lohoha faami ra koon, tin
ɗi ii rii yeris poo faam fa. 40 Kon këlíi affon
ɗon ɓal, ndée so' mi Koy-ɓëe', may nimile
wahtii nuffon paay na. »
41 Peer won Yéesú tígí daaha tih : «
Yíkëe, fu woniɗ fun kut léehí bah, mbée
fu ɓekke ɓëewë ɓéeɓ në ? » 42 Ɗi fi Yíkëe
won ɗi tih : « Mëdíi a súrgíi ñeya' woni
kélfíi te ñaañce, bi kélfíi tík súrgë yí kayya
faam fa ya'i, yeri wa ñam biti wahtaa lah
ra. 43 Lahte sos-keeñ, súrgíi baa yéŋké biti
yiin nay nimile kélfíi faam fa ra, ɗeefa ri
page yee nahu ri ra. 44 Mee ron won kaaf
ka ra ee, kélfíi ay tík iña laha' ri ra ɓéeɓ
ya'i. 45 Ndaa hena biti koon súrgíi baaha
won nufi tih : “Kélfíi së' aay doom”, níi
tah ɗi yam sun fi súrgë yí kayya hawsee
wa, ɗi ñame ñami neɓpe, hane maniye,
46 kélfíi ay nimil wahtii ɗi yéeh rí te ɗeefa
ri seheh ri. Tígí daaha, kélfíi ay rii bëkdë'
ɓëewë gémúy Koope ra, mokil ri mokli
misikke. 47 Súrgíi yúh yee faha' kélfíi rë,
antee cagay afi te pagay yii baaha, ay laɓu
laɓɓi misikke. 48 Ndaa súrgíi yéeh yee
faha' kélfíi rë, anti paŋ yii cal hap, ii laɓu
laɓ caak. Ɓëyí onu yin caak ay meelu caak
; ɓëyí déŋéenú yin caak ay meelu yi luk yi
ɓëyí déŋéenú yutuuɗ. »

Yéesú kúɗ jaamma mbée ɗaralsa' ?
(Saame Maccëe 10.34-36)

49 Yéesú ɓaatte won tih : « Mi ac yíin
kíi feey fa, a ɗee faha' mi biti ɗi yíppí

kaɗ haat ɗa ! 50 Mi waɗtee ñee coono†,
keeñ so' antee tookay níi lëhín kí. 51 Ɗon
habuu biti mi ac kúɗ jaamma feey fa a ?
Ëe-ëe', mi won ɗon tee : mi ac ɗaralsa'.
52 Dala'te woteh, faam fi laha' ow iip ay
ɗaralsa' : ɓëewí éeyë yë múuyë' a ɓëewí
ana ya, ɓëewí ana ya múuyë' a ɓëewí éeyë
yë. 53 Baap ay múuyë' a koy ki yaali, koy
ka múuyë' a boffi. Yaay ay múuyë' a koy
ki ɓelii, koy ka múuyë' a yaafi. Pacool
ay múuyë' a ɓeleɓ koohi, ɓeleɓ koy ka
múuyë' a pacooli. »

Tíinndë' yí jamanaa
(Saame Maccëe 5.25-26 ; 16.2-3)

54 Yéesú ɓaatte won ɓëewë tih : « Ɗon
ot Koo húuh rëe, ɗon yíppí yúh biti ɗi ay
toɓ ; te yii baa daa na lah. 55 Te ngilaaw ma
kúlëe rën waal tagu raa, ɗon yúh biti ɗi ay
mbëeyë ; te yi baa daa na lah. 56 Wonnon
teem ɓúkkën ! Ɗon fa mínú tíinndë' iña na
teeɓa' yii nay lahe feey fa a sun ra, haala'
yi níi ɗon míníh tíinndë' iña na teeɓa' Koo
woteh yee ra ?
57 « Yi tah ɗon míníh yúh yee waɗti
pagun ra ? 58 Ow yam ɗo yin níi ɗoni saye
faam buur raa, ɗon lah waala, lah saame
biti ɗoni júɓë', toñeh ɗoni lah dín fë ɗi ey
ro, buur tík rë ya' yi alkaati ya, fu téyú.
59 Daa mi won ɗon ɗi ee : fii ɗúh kasaa níi
bín yínlëe fu kabut ka ɓéeɓ rë. »

13

Lof pesaɗ mbée húl

1 Wahtii baaha, i ow ayute woni Yéesú
biti Pilaat hawrohte i ow di ɓëy Galile húl,
ɗeef wa na hawru Koope sarah. 2 Yéesú
won wa tih : « Ɗon habuu biti bëemëdë
bëemú ɓëy Galile yi yaa ra teeɓa' biti wa
luku ɓëewí kayya Galile ɓos aa yih ? 3 Mi
won ɗon ti ëe-ëe' ! Te ɗon lofuy pesaɗ,
ɗon ɓéeɓ ay saŋku ɓal. 4 A ɓëewí sabboo
a peeye yi yaa ɗakaya' taahi uda Silowe
na bëp ɗí rë, ɗon habuu biti daa wa luku
ɓëewí kayya Yerusalem ɓos aa yih ? 5 Mi
won ɗon ti ëe-ëe' ! Te ɗon lofuy pesaɗ,
ɗon ɓéeɓ ay saŋku ɓal. »

Léehí tal eena na líméh rë

6 Yéesú antee waa ñeya' léeh won wa tih
: « Lahte ɓëyí húmú laha' tal een meeyi.
Ɗi acce na saam koy een ndaa ri olay. 7 Tígí
daaha, ɗi won súrgëe në lín meeya ra tih
: "Ole ! Kíil éeyë ayee ɓéeɓ, mi ac saam
koy een tal eeni beh, te mi na oleh. Ɗi ay
homee naafi feey fa te ri lahay njiriñ a ?
Hawe ri !"
8 « Ndaa súrgëe won ɗi tih : "Ɓahaa,
yeɗɗe ri kíilí beh, may júkët tala mi toh ri.
9 Henu ɗaaha raa, heeyce ɗi lím kíirkí ; ɗi
límëy rëe fu hawroh ri." »

Ɓelaa goŋ ra payu bisa na hílsúu rë

10 Bisa na hílsúu yëwúɗɗë rë ín, Yéesú
hompe na yëeddë' filiɓ tígë na ɗaguu
yëwúɗɗë Koope ra. 11 Ow ɓeleɓ misikiɗ
húmú në : ɗi laha' yébítëh fí daa gogil ri
; hente kíil sabboo a kíil peeye (18), ɗi na
mínéh caŋ níi júɓ dalaa sah. 12 Ola' Yéesú
ɓelaa, ɗi dëekké rí, won ɗi tih : « Yaa ow
! Misigu wocce ! » 13 Ɗi tíkké ya' yi sun
fi ɓelaa, ɓelaa yíppée júɓ, yampe na kañ
Koope.
14 Ndaa paya pay Yéesú ɓelaa bisa na
hílsúu rë neɓaay njíidí tígë na ɗaguu
Koope ra. Tígí daaha, ɗi won ɓëewë tih
: « Lahte waalli pëenë yí ɓëewë waɗti
légéyún në ; lah ëyí payoh na, ndaa bisa
na hílsúu rë neh ! » 15 Ɗi fi Yíkëe loffe ri
unni yeh won ɗi tih : « Wonnon teem
ɓúkkën ! Bisa na hílsúu rë, ow fi ow ɗon
na ɓéeɓ na pay yugiin, pëkís fanfi mbée
mbaam fi, pay hënndí neh a ? 16 A ɓelii bee
sédí Abraham bee ra, Seytaane antee rii
pokalsa' yii hente kíil sabboo a kíil peeye
(18) bee ra, ɗi waruyti sëmlúu pokki bisa
na hílsúu rë ë ? » 17 Yee won Yéesú baa
ra sëpíɗté kaa'oh yi ɓéeɓ ; ndaa keeñña
ɓëewí kayya ɓéeɓ sosse di iñi wunna na
paŋ ri ra.

Léehí pebi tisoh ki yutuuda a bi lëwíirë
(Saame Maccëe 13.31-32 ; Marka 4.30-32)

18 Yéesú ɓaatte won tih : « Nguur ki
Koope mada' a yih ? May rii mëllée a yih
? 19 Ɗi mada' a pebi yutuudi baa* ɓeɓ ow,
sohte ri meeyi ra nen : ɗi paalte, ooɗte níi
hente tal kilik ; yakka ayute túfúté ya' ya.
»
20 Yéesú wonil tih : « May mëllée Nguur
ki Koope a yih ? 21 Ɗi mada' a lëwíirë ɓeɓ
ow ɓeleɓ, boolla'te wa a mún caak, íyíɗté
wë níi wa ɓéeɓ fuuɗte ra nen. »

Ílí yutuuda
(Saame Maccëe 7.13-14, 21-23)

22 Yéesú hom waali Yerusalem fa, ñeete
ginna na yëeddë'. 23 Lahte ɓëyí meelte ri
won tih : « Ɓahaa, ɓëewë nay múcé rë
ac yutuuɗ a ? » Yéesú won ɓëewë maasuu
ra tih : 24 « Pëgí ɓéeɓ níi ɗon haala' ílí
yutuuda ; daa mi won ɗon ɗi ee : ow caak
ay étíɗ haal te wa ii rii mín. 25 Yiin kolaa
yíkíi faam fa níi won ílë ɗeefa ɗon hëelíh
rë, ɗon ay home ëssë, ɗon laɓe ílë, ɗon
wone tih : "Ɓahaa, kúnsíɗ fun !" Ɗi ay
ron lofe tih : "Mi yéeh rën !" 26 Ɗon ay rii
wone tígí daaha tih : "Yen bokuy ñam a

† 12:50 12.50 Mi waɗtee ñee coono :Di gerek, bíníyú ɗeh : Mi waɗtee bëtsú. * 13:19 13.19 pebi yutuudi baa :Di gerek, bíníyú ɗeh : tisoh mutarda. Pep mutarda non peppa lukki yin ra, ndaa tala non tal gañcah ya lukki gaan di meeyya ra.

han, te fu yëeddë'té këemmë gin fun a ?”
27 Ɗi ay ɓaat won ɗon tih : “Mi yéeh rën !
Wúlíi së', ɗon fa paguu yin ɓos ra ɓéeɓ !”
28 Ɗon ot Abraham, Isaak, Yakop a yonente
ya ɓéeɓ filiɓ Nguur ki Koope, ɗon anti líkú
ɗon saañ ëssín rëe, ɗon ay looyee daaha,
ɗon ŋafoh níi tíññën lec. 29 Bín fë, ay lah
ɓëewí kola' tígí hom ow feey fa ɓéeɓ, ac
ñami ndaje ma cëgíɗ Koope Nguur ki ra.
30 Di ɓëewë míllúu woteh yee ra, lahte na
yi ay këllëh yiin fa, te di yee këllúu woteh
yee ra, lahte na yi ay míllë' yiin fa. »

Yéesú a ɓëy Yerusalem
(Saame Maccëe 23.37-39)

31 I fariseŋ leɓuute Yéesú wahtii baaha,
wonu ri tih : « Kolee dee fu saañ ílíƴ
kay ! Erot ee saam hawrohu húl rë. »
32 Yéesú won wa tih : « Pëyí ɗon woniɗ
so' tisoh ki gúmfí baa biti woteh a kéy mí
lík yébítëh mi na paƴ jéríɗ, nah mi ɗúmël
légéyí së'. 33 Woteh, kéy a nah ɓéeɓ mi
waɗti homa waali Yerusalem fi so', ndée
yonente waruy hawuu húl ílíƴ kay henay
dín fë.
34 « Ɗon fi ɓëy Yerusalem daal, ɗon fa
na bëemú yonente ya ra, ɗon fa na tawu
ɓëewë Koope wol wa ɗon na la' níi wa húl
rë, hente waal ɗíh ma na faha' négírë'í rën
hëbís së' ti di na négírë' paan yiilli paɓɓi
nen ? Ndaa ɗon fahuuy ! 35 Kon Koope
yeɗɗa'te ron ginon† ! Mee ron won ra ee
: ɗon ii soo olil níi wahtaa nay ron wonee
bitih : *“Koo-Yíkëe barkela ɓëe' ɗi wol ri ra*
!”✡ »

14

Payi Yéesú ɓëyí laha' jér hufil bisa na
hílsúu rë

1 Bisa na hílsúu yëwúɗɗë rë ín,
Yéesú dëekúté ñam faam ow di kélfë yí
fariseŋŋa. Ɓëewë húmú në rë yípúté íllí
wë sun fi na olsuu ri. 2 Ɓëyí laha' jér hufil
húmú në. 3 Yéesú won yëeddëh yí kootii
Mëyíis a fariseŋŋa tih : « Kootii yen ona'te
ow paƴ jéríɗ bisa na hílsúu rë ëe onaay
? » 4 Ndaa wa kaa'uute lofi. Tígí daaha,
ɗi tíkké jérdë ya' payce ri, wonte ri saañ
faam. 5 Ɗi antee won ɓëewë tih : « Ow di
ɗon na lah koy mbée fanfi keen filiɓ yéem
koon, wuti hena bisa na hílsúu rëe, ɗi ii
rii yíppí nís ë ? » 6 Wa lahuy yii wonun wa
di yee meel ri wa baa ra.

Líkínë'í yuliɗ ndaje

7 Yéesú otte biti haneella tansuu tíkkë
këllëh rë, ɗi na líkín wë won wa tih : 8 «
Ow gap ro ndaje raa, ngana pay fu tooke
tíkkë këllëh rë. Mín lah ɓëyí luk roo gaan
dëekúté, 9 yíkíi ndaje ma anti ac won ro
tih : “Kolee fu on ɓëyí bee took.” Fay
sopoh tígí daaha fu koloh, fu saañ tooke
níi tíkkë míllë' rë. 10 Ngana hen ɗah ! Fu
gapu ndaje raa, lah tooke tíkkë míllë' rë ;
ɗaaha, yíkíi ndaje ma ac raa mín rëe won
tih : “Leɓee dee kooja, fu took tíkkë këllëh
rë.” Hen ɗaaha raa, ɓëewë ɗoni wa tooku
ra ɓéeɓ ay roo haba' ow gaan. 11 Yúhí biti
ɓëyí ɓëyíɗ afi ɓéeɓ ay cépírú, te ɓëyí cépíɗ
afi ɓéeɓ ay ɓéyrú. »
12 Yéesú antee won yíkíi ndaje ma tih
: « Fu yahti gapa' ndaje raa, ngana gap
kooyyu, mbée koy-yaayyu, mbée mboko
yu, mbée yíkëe yí alalla ɗoni wa dékú rë ;
ndée wa fi yaaha mínú rëe dëek ñam ɓal,
te bín fë rëe, ɗeef wa yínlú rë yee pagiɗ
fu wa ra. 13 Fu yahti gapa' ndaje raa, lah
dëeké manti ñëkíɗɗë nen, ɓëewë cérrí wë
mitay ra, lëfëñíɗɗë mbée búumíɗɗë. 14 Fu
paŋ yii baa raa, keeñu ay naa sos ; wa
míníh rëe yíníl, Koope nay roo yínlé yiin
nay rii këllé ɓëewë júɓú rë ɓúudé. »

Anili ɓëewë gapu ndaje ma ra
(Saame Maccëe 22.1-10)

15 Ow di haneella kela' ri unni yaa ra,
won Yéesú tih : « Ɓëe' nay maasee
ñam Nguur ki Koope ra, keeña ay sos. »
16 Yéesú ñeya'te ri léehí beh won ɗi tih : «
Lahte ɓëyí cëgíɗté ndaje, gappe ow caak
ñama. 17 Tígë në waaya' ñama woc ra,
ɗi wolte súrgíi woni ɓëewë gapu ra biti
ñama nonte. 18 Ndaa ɓëyí rí pay ɗii na
ɓéeɓ, ɓëe' won ɗi biti ɗi ii mín ac. Ɓëe'
ɗéɓ ɗë won ɗi tih : “Lah wone ri baal so'
! Mi liiltee lom meey te mi waɗtee pay
kénsëhí.” 19 Ow kay won ɗi tih : “Lah
wone ri baal so' ! Mi lom fana lo' sabboo
te mi saañ étɗí wë lín ɗee koon.” 20 Ow
kay wonil tih : “Lah wone ri manti ɗúhë'
kooɗ daa tah mii mín ac.”
21 « Súrgëe nimilte kélfëe në, léhínté rí
iña wonu ri ra. Keeñ kélfëe haayte, ɗi won
súrgëe tih : “Yípée pay këemmë a waalla
gina, fu kúɗ ñëkíɗɗë deh, ɓëewë cérrí wë
mitay ra, búumíɗɗë a lëfëñíɗɗë.”
22 « Hompe níi súrgëe acce, won tih :
“Ɓahaa, mi paŋke yee nah fu so' ra ndaa
tíkkë líssí tas.” 23 Kélfëe won súrgíi tígí
daaha tih : “Tawee waalla luufa, fu cagoh
ɓëewë ɗoni wa nay tee'ee ra, wa ac haal
nda faam so' líif. 24 Mee ron won ra ee :
ya' ow yínë sah di ɓëewë ɗéɓúu gapu ra ii
haal looni so'.” »

Ɗee waɗti ñéerúun a Yéesú rë
(Saame Maccëe 5.13 ; 10.37-38 ; Marka
9.50)

25 Lahte bis, Yéesú na saañ, ow caak
ñéerúuté a ri. Ɗi yíssëhté waa na, won

† **13:35** 13.35 Koope yeɗɗa'te ron ginon :Di gerek, bíníyú ɗeh : Koope yeɗɗa'te ron faamon. Mín hen Faam Koope ɓal. ✡ **13:35** 13.35 Saame Kañaa ya 118.26

wa tih : 26 « Ɓëyí ac soo na te ri lukki
pokoh boffi na, yaafi, ɓeleɓi, koyyi, koy-
yaayyi, mbée ɗi fi afi na raa sah, ɗi mínéh
hen taalibeyi so'. 27 Ɓëyí enaay kurwahi
ñee tal so', mínéh hen taalibeyi so'.
28 « Ow faha' taɓah taahi utte raa, ɗi ii
took paay olsoh iña waɗ naa haal ra, ɗi
yúh nda ɗi ay lah hélsí ay mín lúsíɗ taaha
a ? 29 Henay bah, ɗi dal taɓah anti mínéh
lúsíɗ rëe, ɓëewë nay ole yii baaha ra ɓéeɓ
ay rii ñaawal 30 wone tih : “Ëlí ɓëyée dal
taɓah bee te mínéh lúsíɗ rë !”
31 « Te buur koloh haa' a buur kay raa,
ɗi waray took paay olsoh nda ɓëewí júnní
sabboo (10.000) ya laha' ri ra, ɗi ay naa
mín haa' a buura na yejoh ɗii na a ɓëewí
lecsuu yii ana ra a ? 32 Hena biti ɗi mínéh
rí rëe, ɗi ay wol i ow buuri yínëe në balaa
ri koloh, wa ɗaŋ ri nda wa mín júɓë'. 33 Ti
ɗaaha nen, ow yínë di ɗon na mínéh hen
taalibeyi so', hém ri takaay a iña laha' ri
ra ɓéeɓ.
34 « Ɗon yúhúté biti miraa yin wun,
ndaa wa lahlilay cafka raa, wa ay nim-
iliruu cafkii wa ɗíh ? 35 Ɗi lahay njiriñ tígí
daaha, ɗi wuneh sah tohaa ; ɗi ay yúfú
sénín. Ɓëyí lah nuf kelaa, kelaan na ! »

15

Léehí har fa múuy ɗë a bi hélsë múuy ɗë

(Saame Maccëe 18.12-14)

1 Yeekoh yi túmë a i bakaaroh kay
leɓuute síkírëhí Yéesú. 2 Yaa neɓaay
fariseŋŋa a yëeddëh yí kootii Mëyíis, tahte
wa na wonaaluu hanndal ki wa tih : « Ɓëyí
bee taha' bakaaroh ya a ya' ana na bok a
wa ñam bee raa ! »
3 Tígí daaha, Yéesú ñeya'te wa léehí beh
won wa tih : 4 « Ow di ɗon na lah har
tíméer (100), an naa múuylë' yínë rëe, ɗi
ii hel harri sabay payniil a payniilla (99)
níirëe yë, ɗi saañ saame bee múuy ɗë níi
ɗi ot ɗi a ? 5 Te ɗi ot ɗi raa, keeña ay sos níi
sos, ɗi ɓeɓ har fa tëgúm rí, 6 ɗi saañ faam,
anti dëek kooyyi a ɓëewë ɓani wa dékú rë,
won wa tih : “Yen bokun yen lah sos-keeñ,
ndée mi otte har fee ke so' húmú múuy ɗë
!” 7 Mee ron won ɗa ee : ti ɗaaha nen,
bakaaroh yínë kut lof pesaɗ raa, Koope
laha' sos-keeñ ɗaaha. Sosi keeña laha'
ri ɓëe' lof pesaɗ baa ra, daa lukki gaan
sosi keeña laha' ri ɓëewí sabay payniil a
payniilla (99) júɓú te sohluuy lof pesaɗ ɗa.
»
8 « Mbée lah ɓelii lahaa hanjar úrís
sabboo, an naa múuyɗë' úrís yínë rëe, ɗi
ii këríɗ lampa, saak faam fa saame níi ot
ri a ? 9 Te ri ot ɗi raa, ɗi ay dëek kooyyi a
ɓëewë ɓani wa dékú rë, won wa tih : “Mi
otte hanjari úrísë múuyɗë' mí rë ; ëyí yen
bok yen lah sos-keeñ !” 10 Mee ron won
ɗa ee biti ti ɗaaha nen : malaaka yi Koope
ay lah sos-keeñ biti bakaaroh yínë kut lof
pesaɗ. »

Anili koy ka múuy ɗë

11 Yéesú ɓaatte ñeya'te wa anili bee na
léeh wë won tih : « Lahte ɓëyí húmú laha'
koy yaal ana. 12 Lahte bis, bee paa' kúkëy
rë won boffi tih : “Baap, mi faha' biti koon
fu yeɗ so' wodi so' di alal ma lahuu yen
ra.” Tígí daaha, boffa wora'te wa alal ma.
13 « Tíkëh i waal, koy ka paa' kúkëy rë
yaayte yee laha' ri ra, ɓeɓpe hélsë saañce
gini wulte, hompe dín fë na paŋ yii neɓa'
ri níi ri yahte alal mi ɗaaha. 14 Yaaya' ri
hélsë ɓéeɓ rë, yaabi misikke haalte gina,
ɗi lahlay yii ñama ri. 15 Ɗi yeeltee saañ,
haalte légéy ow di ɓëy gina na ; ɓëe' yeñce
ri meeyyin níirí mbaam-túgëllí. 16 Yaaɓa'
ri níi yaaɓ ɗa, nufa tasse ñam di ñami
mbaamma, ndaa ow na oneh ri na.
17 « Tígí daaha, afa kúnsëhté, ɗi yíppée
won nufi tih : “Ɓëewë në légéyírú baaso'
ra caakute ñam níi míníh yin na, mi anti
home dee mi húlé a yaaɓ a ? 18 May kolee
koloo mi nimil faam baaso', mi won ɗi tih
: Baap, mi bakaaɗte fíi Koope te mi tooñce
ro ɓal. 19 Mi caleh fu habee so' koohu ; ɓeɓ
so' mi légéyíɗ ɗë ti ɓëewí kayya nen.”
20 « Ɗi yíppée koloh na nimil boffi na.
Ɗi teem hanndal boffa séenté rí, keeña
ɗúmpé ɗii na ces ; ɗi múkëté téebílëhí,
yabaalohte faana, wodohte ri níi wodoh.
21 Koy ka won ɗi tígí daaha tih : “Baap, mi
bakaaɗte fíi Koope te mi tooñce ro ɓal, mi
caleh fu habee so' koohu.” 22 Ndaa boffa
yíppée lec woni, yíssëhté súrgë yí në won
wa tih : “Yípíi kali búubë lukki wun ɗa,
ɗon ɓek ri koy so' ; ɓékí rí supi kuna, ɗon
ɓek ri ñafaɗ. 23 Këlí fanfa lukki wun faan
ɗa, ɗon hap ri, yen cëgíɗ ndaje. 24 Koy kee
ke so' húmú haba' mi biti húlté rë nimilte
yéelíɗ ; ɗi húmú sooyce te mi otte ri !”
Ndaje ma yíppée dal.
25 « Wahtii baaha, ɗeef koy ki saawi ɓëe'
húmú meey. Na nimil ri níi rí leɓohte faam
fa ra, ɗi kelohte típpë a becca. 26 Ɗi dëekké
ow yínë súrgë yë në, meelte ri yee lah ra.
27 Súrgëe won ɗi tih : “Ñéedú daa nimil,
boffu antee hawroh fanfa lukki wun faan
ɗa, af biti ri otte koohi te yin katay ri.”
28 Koy ki saawa yíppée neeɓ, kaa'a'te haal
faam fa. Boffa ɗúhté ɗii na, ɗaŋke ri haal
filiɓ. 29 Ndaa ri won boffa tih : “Síkírëh
së' baap ! Hente kíil caak mi na hap faan
so' légéyírú, te yii túuy fú së' ɓéeɓ mi paŋ
ri. Añcaŋ, fu ënɗëy së' wuti yaha ndeŋ
sah mi hap ri, funi kooyyi so' cëgíɗ ndaje.
30 Ndaa aya' koohu ra, ɗi fa yah alal mu
a ɓeleɓɓa na tílú rë, fu hawiɗte ri fanfa
lukki wun faan ɗa.” 31 Boffa won ɗi tih :

“Koy so', fu mëssí hom soo na, te iña laha'
mi ra ɓéeɓ daa fu laha' wa ɓal. 32 Ndaa yen
warutee cëgíɗ ndaje nam, yen lah sos-keeñ
! Ñéedée ke ro bee húmú haba' mi biti
húlté rë nimilte yéelíɗ ; ɗi húmú sooyce
mi otte ri.” »

16

Anili daga lah nuf ra

1 Yéesú ñeyaatte taalibe yi anil na léeh
wë won tih : « Ɓëyí caakke yin húmú laha'
dagi daa na tooppitoh alal mi ; ɗi antee
keloh biti daga yaha' alal mi yahoo. 2 Ɓëe'
dëekké daga, won ɗi tih : “Yee keloh mi
ɗoo na ra neɓaay so' ! Teeɓ so' ɗee légéyë'
fú rë ; woc raa fu yeris légéyë.” 3 Daga won
nufi tih : “Bee nay mii líkúu légéy bee ra,
may hene ɗíh ? Mi lahay doole línëe te
mi sopohte saraatoh. 4 Mi otte yee nay mii
page ra, hen ɗaaha mi líkú légéyí së' rëe,
lah ɓëewí mín sëe yef faam wa.” 5 Tígí
daaha, ɗi dëekké ɓëewë lahru kélfíi kabut
ra ɓéeɓ yínë-yínë. Ɗi won bee ɗéɓ ɗë tih
: “Fu lahiɗ kélfíi së' yih ?” 6 Ɓëe' won ɗi
tih : “Mi lahiɗ ɗi bërgú dúuléen tíméer
(100).” Daga won ɗi tih : “Kéedí kabut ku
abeh ; yípée took fu bíní bërgú sabay iip
(50).” 7 Ɗi antee dëek ow kay, won ɗi tih
: “Fu lahiɗ kélfíi së' yih ?” Ɓëe' won ɗi
tih : “Mi lahiɗ ɗi saaku pep tíméer (100).”
Daga won ɗi tih : “Kéedí kabut ku abeh
; bíníyé saaku sabay peeye (80).” 8 Kélfëe
laasse ɗee laha' daga júɓëy rë nuf. Kaah
biti ɓëewë fahuu ëldúnë rë luku ɓëewë
homu niiña ra lah nuf pagaa yin hanndal
ki wa. »

9 Yéesú ɓaatte won tih : « Mantee ron
won tee : sëemí kooy a alal ma lahuu ron
feey fi bee ra, nda tíl níi ɗon lahluy wa
raa, Koope tah ɗon faami níi kiri fi kirih.
10 Ɓëyí júɓ di yin yutuuɗ, ay júɓ di yin
gaan ɓal ; ɓëyí júɓëy di yin yutuuɗ, ii júɓ
di yin gaan. 11 Kon hena biti ɗon júɓúy di
na kúrúu ron alal ma feey fi bee raa, ɗon
habuu biti ɗon ay déŋéenú alal ma lukki
lah solo ra a ? 12 Te hena biti ɗon júɓúy
di yii leŋke alal ow kay raa, ɗon yaakaaru
biti ɗon ay liil alal ma waɗ ɗon lahuun
faraah ra a ? 13 Lahay súrgíi mín légéyíɗ
kélfë ana : ɗi ay kaa' ow yínë waa na,
pokoh ɓëyí yínëe në ; ɗi ay ñee won ow
yínë waa na, kaa' síkírëhí ɓëyí yínëe. Ti
ɗaaha nen, ɗon míníh boolla' foŋko Koope
a foŋko hélíis. »

Kootaa a Nguur ki Koope

*(Saame Maccëe 11.12-13 ; 5.31-32 ;
Marka 10.11-12)*

14 Fariseŋŋa tíkú hélíis kep affi wa ra,
keluu wa unnee ke Yéesú yaa ra, wa ɓéeɓ
na këekkëlíyú rí. 15 Yéesú won wa tih
: « Ɗon fahuu biti ɓëewí kayya haba'
ron ɓëewí júɓúté, ndaa Koope yúh yee
keeññon. Yee na habuu ɓëewë biti daa
lukki lah solo ra, ɗi yii ɓosse níi ɓos Koope
na. 16 Balaa Saŋ Batis, Koope húmú ñeya'
Kootaa a téeré yí yonente ya yëeddée.
Aya' Saŋ níinén Uni Nebi Nguur ki Koope
daa na waariyu te ɓëyí faha' naa haal ɓéeɓ
fay naa cagoh. 17 Biti sun a feey muuy daa
lukki yooɓ biti koy una lukki yin di Kootaa
ra múuy. 18 Yaali yes ɓeleɓi, kooɗ ɓeleɓ
kay, njaaliyohte. Te ɓëyí kooɗ ɓelii yesute,
njaaliyohte ɓal.

Anili yíkíi alal ma a Lasaar

19 « Húmú laha' ɓëyí caakke alal, ɗi
ɓeka' búuɓɓí wunte te kofeelte, faraah
ɗi ñama' neɓ. 20 Bín fë, húmú lahte
ñëkídí hínú Lasaar, faana ɓéeɓ líiffé puul,
fënɗúté helute ílí faam ɓëe'. 21 Nufa tasse
wooññjiidi ñami ɓëe', ndaa ri liileh na.
Ɓaatte biti ɓuh ya na ayu ɗeewe puulla
faana.

22 « Hompe níi ñëkídë húlté, malaaka
ya kúrúté rí hëbís Abraham. Yíkíi alal ma
húlté ɓal, hacute, 23 saañce safara, na mok
dín fë. Ɓéyrë' rí afi ra, ɗi séenté Abraham,
Lasaar tookke hëbísí. 24 Ɗi won Abraham
tígí daaha tih : “Caac Abraham yérém së',
fu wol Lasaar soop kuni muluɓ kom so',
mi hilsiɗ gol-gol so', ndée mi mokke filiɓ
kíi kí yee níi mok.” 25 Ndaa Abraham won
ɗi tih : “Koy so', nérsée biti fu liilte neɓu
na húmú pesa' fu ra, te Lasaar húmú pesa'
coono. Ɗi liilte nebi leegi, fu hompe coono.
26 Ɓaatte biti nuŋ gaan ee hanndal ki yen,
tahte ow mínéh koloh fun na ac ɗon na,
te ow mínéh koloh ɗon na ac fun na.”
27 Yíkíi alal ma won Abraham tih : “Kon
mi na ɗaŋ ɗo Caac, fu wol Lasaar faam
fun ; 28 mi lahte na ñéyíɗ iip, lah raa ɗi
líkín wë, toñeh wa ay soo ɗeefre coono
fi beh.” 29 Abraham won ɗi tih : “Wa
lahute kootii Mëyíis a téeré yí yonente ya
waa na níi wocce, wa ñeyun iña wonu na
ra.” 30 Yíkíi alal ma won ɗi tih : “Ëe-ëe'
caac Abraham, yaa doyay ; ndaa ow koloh
ɓúudé pay waa na raa, tígí daaha wa ay
lof pesaɗ.” 31 Abraham won ɗi tih : “Wa
kaa' keloh woni Mëyíis a yonente ya raa,
wuti ow koloh ɓúudé ɗeefiɗ wa raa, wa ii
rii síkírëh.” »

17

Líkíní Yéesú taalibe yi

*(Saame Maccëe 18.6-7, 21-22 ; Marka
9.42)*

1 Yéesú won taalibe yi tih : « Faraah
ay lah iñi ay ɓeke ow bakaaɗ. Ndaa mas
ɓëe' nay waa komee ra ! 2 Ɗi poku la'
gaan lúum betu kísí, daa nay géné ɗii na,
balaa ri ɓek wuti yaha ow yínë di tuŋki

yee bakaaɗ, wa fi taalibe yi so' ! 3 Kon
cëgí affon !
« Koy-yaafu tooñ ɗo, tëekɗé rí fu won
ɗii na. Ɗi réeccíyëh rí níi ri won ɗo baaha
raa, lah baale ri. 4 Wuti ɗi tooña' ro waal
paana bisa raa sah, te faraah ɗi ac wonu
biti ɗi réeccíyëhté rëe, lah baale ri. »

Yee mín ngém rë

5 Apootarra wonu Yéesú-Yíkëe tih : «
Ɓaate ngémí fun ! » 6 Ɗi won wa tih : «
Ɗon lah ngém wuti yaha yutuuɗ koon sah,
ɗon nah tal kilki bee saañ yípée kísí, ɗi ay
ñee wonon. »

Yee waɗ súrgë në rë

7 Yéesú wonil tih : « Ow di ɗon na lah
súrgíi línë' línëe mbée níirë' níirëe koon,
ɗi ot ɗi ac meey fa raa, ɗi ay rii yíppí dëek
ñam a ? 8 Ëe-ëe' ! Ɗi ay rii wone ti kay
: "Lofee búuɓ, fu pagiɗ so' ñam, fu tíkíɗ
së' loona mi ñam. Mi woc ɗaa, fu anti mín
ñam." 9 Kon ɗi lahay yii nay rii gérmée
súrgíi ; súrgëe paŋ yee waɗ ɗii na ra !
10 Ti ɗaaha nen, ɗon paŋ iña nahu ron ra
ɓéeɓ rëe, lah hëbíi biti ɗon i súrgë kut,
ɗon pagu yee waɗ ɗon na ra. »

Guuñiɗɗi sabboo ya pay Yéesú rë

11 Yéesú hom waali Yerusalem, ñeete
hanndal ki Samari a Galile. 12 Tílë' rí níi
leɓohte gin ra, guuñiɗ sabboo téebílúuté
rí, cagute hanndal, 13 anutee ɗaañnjoh na
wonu ri tih : « Ɓahaa yérém fun, hém
neɓa' ro ! » 14 Ola' wa Yéesú rë, ɗi won wa
tih : « Pëyí seeyoh ya na, wa olsoh ron. »
Wa homu saaña, wa wahute.
15 Ow yínë waa na ola' ri biti wahte ra,
ñeyaatte kotti na nimil, ɓéyíɗté uni sun
na kañ Koope. 16 Laha' ri Yéesú në rë, ɗi
yeɗɗohte kotta, yíppé púkí feey na sím rí.
Ɗi fi baa ɓëy Samari. 17 Yéesú won tígí
daaha tih : « Ɓëewí sabboo ya ɓéeɓ daa
wahu neh a ? A ɓëewí payniilla dih ? 18 Ow
níɓëy nimil kañi Koope sah henay ɓëyée
yëwúɗ neh bee ra. » 19 Yéesú antee rii won
tih : « Kolee fu saañ ! Ngémú tahte fu
wahte. »

Ɗee nay ayee Nguur ki Koope ra
(Saame Maccëe 24.23-28, 37-41)

20 Lahte bis, i fariseŋ meelute Yéesú
wahtaa nay aye Nguur ki Koope ra. Ɗi won
wa tih : « Ayi Nguur ki Koope yii nay olu
a íl neh. 21 Ow mínéh won bitih : "Ëlí, ɗi
abeh !" mbée "Ɗi abin !" Yúhí biti ɗi ee
leeloon ee. »
22 Ɗi antee won taalibe yi tih : « Ay
lah jamanu, ɗon ay faha' hom a so' mi
Koy-ɓëe', wuti hena bis yínë kut, te ɗon
ii rii lah. 23 Ɗon ay wonu biti Koy-ɓëe'
abeh, mbée ri abin ; ndaa ngënë tíkí në
nuffon, ngënë pëyí në. 24 Di na hélyë' Koo
hawaan feey fa ɓéeɓ, ayi so' mi Koy-ɓëe'
ay made ɗaaha nen. 25 Ndaa balaa baaha,
ɓëy jamanii bee ii soo faha' tík íl te mi
waɗtee mok níi mok.
26 « Jamanii nimili so' mi Koy-ɓëe' ay
madee a yee húmú lah jamanii Nowe ra
nen. 27 Jamanii Nowe, ɓëewë húmú feey fa
na ñamu na hanu, yee na koorantuu, níi
yiin haal Nowe gaala ra. Mbënë më aya'
tígí daaha kúɗté wë ɓéeɓ.
28 « Ɗi ay madee a jamanii Lot* nen ɓal
: ɓëewë homute na ñamu na hanu, yee na
lomu, yee na yaayu, yee na sohu, yee na
taɓahu ; 29 ndaa yiin koloh Lot Sodom ra,
Koo toɓ kíi a la' yi na kaɗ, níi muuyilte wa
ɓéeɓ. 30 Jamanii nimili so' mi Koy-ɓëe' ay
made ɗaaha nen ; daa mi won ɗon ɗi.
31 « Yiin fa, ɓëyí ɗúh këem, ɓanan haal
kali yin faam ; ɓëyí liilti saañ meey, ɓanan
nimil faam. 32 Nérsíi yee húmú kat ɓeleɓ
Lot ɗa.✡ 33 Ɓëyí núp húl ay ñak ñíiní ; ndaa
ɓëyí tah ñagi ñíiní ay lah pesa na ɗúméh
rë. 34 Mee ron won ɗa ee bitih : elgi baaha,
ow ana ay bok tigal ka yínë : ow yínë waa
na ay kúrú, ɓëyí yínëe helu. 35 Ɓeleɓ ana
ɓal ay hom hoɗ : ow yínë waa na ay kúrú,
ɓëyí yínëe helu. [36 Yaal ana ay hom meey
: ow yínë waa na ay kúrú, ɓëyí yínëe helu.]
»
37 Taalibe ya meelute Yéesú wonu tih : «
Yíkëe, yii baa ay lahee tígí dih ? » Ɗi won
wa tih : « Tígí eta' médë, suulla tee'uu na.
»

18

Anili ɓelaa yaali húl rë a aattiyoha

1 Filoon fe, Yéesú na teeɓ taalibe yi
biti ow waɗti ɗaga Koope ɗago faraah
ɓanti jëbël. Ɗi ñeya'te wa anili beh na
léeh wë won tih : 2 « Lahte aattiyohi
húmú gina kíilë ; ɗi neehay Koope te ɗi
yeray ow cér. 3 Lahte ɓelii húmú gina
ɓal yaala húlté, hom paya' payoo faraah
ɗeefre aattiyoha, wone ri tih : "Aattiya'
funi kaa'ohi so'." 4 Hente yii maañce,
aattiyoha kaa'a'te síkírëhí ɓelaa. Hompe
níi lahte bis, ɗi won nufi tih : "Kaah biti
mi neehay Koo te mi yeray ow cér ; 5 ndaa
may paŋ yee waɗ ɓelii bee na ñogol so'
faraah bee ra. Henay baa ɗi ay dékée ac,
te ɗi ay soo míllë' mokil níi mi tallee húl." »
6 Ɗi fi Yíkëe antee ɓaat won tih : « Kélíi yee
won aattiyohi ɓosi baa ra ! 7 Ɗon habuuy
tígí daaha biti ɗi fi Koope ii yeɗ ɓëewë ri
tanis wa ra kaah, wa fa na fogu ɗii na na'

* **17:28** 17.28 Lot :Ɗi koy ñëedí Abraham. Na húmú muuyil Koope gini Sodom ɓani ɓëy faami na heguu ra, ɓelaa daa húmú heeltoh yíssëhté deey miraa. Saame Dalaana 13.1 níi 14.16 ; 19.1-38. ✡ **17:32** 17.32 Saame Dalaana 19.26

a elek ra a ? Ɗi ay waa yeris daa wa sehe
a ? 8 Mee ron won ra ee bitih : ɗi ay waa
yíppí yeɗ kaah. Ndaa so' mi Koy-ɓëe' mi
ac raa, mbaa may ɗeef ngém feey fa ? »

Anili fariseŋa a yeekohi túmë

9 Yéesú antee ñeya' anili beh na léeh
ɓëewë habuu affi wa biti júɓúté íllí Koope
te wonuy yin ɓëewí kayya ra, won tih :
10 « Húmú lahte ɓëewí ana yi haalu ɗaŋ
Faam fi gaani Koope : ɓëyí yínëe fariseŋ,
yínëe yeekoh túm. 11 Fariseŋa hom a afi
na ɗaŋ Koope won tih : "Koope, mi na
sím rë di yee maday mi a ɓëewí kayya ra
: yee na lohu, yee na njaaliyuu a ɓëewí
ɓossi kayya. Mi na sím rë di yee maday
mi a yeekohi túmí bee ra. 12 Bis níi nimil
ki bis, mi na oor na waal ana, te yii lah
mi ɓéeɓ, woruun sabboo raa, mi yeɗ ɗo
wodi yínëe." 13 Ɗi fi yeekohi túmë hompe
filoon, kaañay sah ɓéyíɗ afi, yampe na laɓ
araali won tih : "Koope yérém së', so' mi
bakaarohi beh." » 14 Yéesú ɓaatte won tih
: « Mee ron won ɗa ee bitih : nimila'
yeekohi túmë faam ra, Koope haba'te ɗi
fi baa ɓëyí júɓpé, ndaa habaay ri fariseŋa.
Yúhí biti ɓëyí ɓéyíɗ afi ɓéeɓ ay cépírú, te
ɓëyí cépíɗ afi ɓéeɓ ay ɓéyrú. »

Yéesú a tuŋka

(Saame Maccëe 19.13-15 ; Marka 10.13-16)

15 Filoon fi baaha, lahte ɓëewí homu
komi Yéesú i kúkëy, fahuu biti ɗi tík ya'
yi sun fi wa, barkel wa. Oluu taalibe ya yii
baa ra, wa na wonu affi wa. 16 Ndaa Yéesú
dëekrëhté tuŋka, won tih : « Yéɗɗí tuŋka
ac soo na, ngënë këddíi wë ! Yúhí biti
Nguur ki Koope saamɗu mani wa. 17 Mee
ron won kaaf ka ra ee : ɓëyí habaay Koope
buur ti ɗee haba' kúkëy Koope ra nen, ii
hëelíɗ Nguur ki. »

Ɓëewë caaku alal ra a Nguur ki Koope

(Saame Maccëe 19.16-30 ; Marka 10.17-31)

18 Ow di kélfë yí yëwúɗɗë meelte Yéesú
won tih : « Yëeddëhí baahi beh, mi waɗti
paga yi níi mi lah pesa na ɗúméh rë ? »
19 Yéesú won ɗi tih : « Fu dëekë' së' baah
a ? Yi daa baah ? Henay Koope, lahay ɓëyí
baahte. 20 Yen nimil yee meela' fu koon
ra ; fu yúh iña túuyë' Koope ra maan ?
*"Ngënë mësíi njaaliyoh ; ngënë mësíi bëem
ow ; ngënë mësíi loh ; ngënë mësíi feliɗ
ow ; lah tëeppítíi baappon a yaayyon."*✡ »
21 Ɓëe' won ɗi tih : « Ɓahaa, yii waɗ so'
iñyaa ɓéeɓ mi ñee na kúkëy kí së' níi a
ɗeh. » 22 Kela' Yéesú unni yaa ra, ɗi won
ɓëe' tih : « Fu talla' yin yínë : paye fu
yaay iña laha' fu ra ɓéeɓ, fu wora' cadum
fa ñëkíɗɗë. Hen ɗaaha raa, fay lah alal
sun-Koo. Fu woc raa, fu ac fu ñee tal so'.
» 23 Kela' ɓëe' unni yah, bi caak ri alal níi
caak, yaa misikke ri keeñi níi misik.
24 Ola' Yéesú biti yaa misikke ɓëe' rë, ɗi
won tih : « Haal Nguur ki Koope kofeelte
yíkëe yí alalla na ! 25 Géléem haal gúl kúuc
daa lukki yooɓ biti yíkëe alal haal Nguur
ki Koope. » 26 Ɓëewë në húmú síkírúu rí
rë wonu tih : « Kon daa míntí múc ? »
27 Yéesú won tih : « Yii wooñ ow wooñeh
Koope. »
28 Peer won tígí daaha tih : « Ɓahaa
ole ! Fun helute iña húmú lahuu fun ra
ɓéeɓ, fun ñeyute talu. » 29 Yéesú won wa
tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : ɓëyí
af Nguur ki Koope tah ri hel faami, ɓeleɓi,
koy-yaayyi, boffi, yaafi mbée koyyi, 30 ɗi ay
lah yi luk yaa caak fap di jamanee woteh
beh, te fayu ɗi ay lah pesa na ɗúméh rë. »

Waali éeyë fë wona' Yéesú biti ɗi ay húl, ɗi koloh ɓúudé rë

(Saame Maccëe 20.17-19 ; Marka 10.32-34)

31 Filoon fi baaha, Yéesú hécëhté yutuuɗ
a taalibe yi sabboo a ana ya, won wa tih : «
Síkíríi ! Yen ee suu Yerusalem ra ee, te iña
bíníyú yonente ya sun fi so' mi Koy-ɓëe'
rë ɓéeɓ ay lah. 32 May tíkú ya' yi ɓëewë
yëwúɗ neh ra, te wa fi yaa ay soo ñaawal,
solsa' so', tuulsa' so', 33 laɓisa' so' laraw, an
soo hap húl. Te waali éeyë fë filoon fi húlí
së', may koloh ɓúudé. » 34 Ndaa taalibe ya
húmú yíih yee faha' ri waa won ra ; wona
kúnté affi wa.

Payi búumndë

(Saame Maccëe 20.29-34 ; Marka 10.46-52)

35 Na leɓoh Yéesú Yéríkëe rë, ɗeef lahte
búumndí húmú took ɓúk waala na saraa-
toh. 36 Kela' ri dúukëlí ɓëewë në gétú rë,
ɗi meela'te yee lah ra. 37 Ɓëewë wonute ri
biti Yéesú fi ɓëy Nasaret daa na ñee daaha.
38 Ɗi foŋke tígí daaha won tih : « Yéesú,
sédí Dawit, yérém së' ! » 39 Ɓëewë këllúu
rë na wonu afa, fahuu biti ɗí héddëh, ndaa
ri lukki foŋ na, na won tih : « Sédí Dawit,
yérém së' ! » 40 Tígí daaha, Yéesú caŋke,
kallirohte ri. Aya' ri ra, Yéesú meelte ri
won tih : 41 « Fu faha' biti mi pagira ro
yih ? » Ɗi won tih : « Yíkëe, page níi
íllí së' wërsëh, mi mín ot ! » 42 Yéesú won
ɗi tih : « Yeele, ngémú tahte fu wahte. »
43 Íllë yíppée wërsëh, ɗi na ot. Ɗi ñeete
tal Yéesú na kañ Koope. Oluu ɓëewë yee
lah ra, wa ɓéeɓ na kañu Koope.

19

Haali Yéesú faam Sase

✡ **18:20** 18.20 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíp 20.12-16

1 Yéesú haalte Yéríkëe na húus gina.
2 Daaha, húmú lahte ɓëyí hínú Sase ; daa ri
kélfíi yeekoh yi túmë, ɗi húmú yíkëe alal.
3 Ɗi húmú faha' oli Yéesú, ndaa bi lúh rí,
ɗi mínéh ríi ot af caagi ɓëewë. 4 Ɗi yíppée
múkë, këllëhté, lappe tal kilik, faha'i oli
Yéesú fë ay ñeye daaha ra. 5 Laha' Yéesú
tígí daaha ra, ɗi ɓéyíɗté afi won Sase tih
: « Yípée cép Sase ; mi waɗti hanlire ro
woteh. » 6 Sase yíppée cép, kúɗté rí faami,
hampe ri haneel a sos-keeñ. 7 Ɓëewë
maasuu ra ɓéeɓ, yaa neɓaay wa, tahte wa
na wonu tih : « Ɓëyée ay hanlire bakaaroh
a ? » 8 Sase kolohte, won Yéesú tih : «
Síkírée noo Yíkëe, may on ñëkíɗɗë hatni
yíníi alal mi so' ɓéeɓ, te ɓëyí mi liiltee rii
nofa' mi ɓeɓpe hélsí ɓéeɓ, may rii nimiliɗ
teemi wa iniil. » 9 Yéesú won ɗi tih : « Ɓëy
faam fi bee múcúté woteh. Íi, ɓëyí bee ɓal
non séttí Abraham. 10 Yúhí biti so' mi Koy-
ɓëe', mi ac saami ɓëe' múuy ɗë, mi sëmlë'
rí. »

Anili kélfëe déŋéen súrgë yí hélíis rë
(Saame Maccëe 25.14-30)

11 Ɓëewë homute na síkírúu rí. Bi leɓuu
wa Yerusalem, te ɓëewë habuu biti Nguur
ki Koope leŋ cép, ɗi ñeya'te wa anili beh
na léeh wë 12 won tih : « Húmú lahte
ɓëyí non tal kélfë, ɗi hom koloh saañi gini
wulte nda ri lah dín fë falu buuri gin wa
raa, ɗi nimil. 13 Balaa ri saañ, ɗi dëekrëhté
ow sabboo di súrgë yí, yeɗte ow di waa na
ɓéeɓ hanjar úrís yínë, antee waa won tih
: “Ɓéyí hélsí yeh, ɗon légéyë' wë níi bín
nimilaa mi ra.”
14 « Ɓëyí bah, ɓëy gin wa húmú fahuuy
ri, daa tah saya' ri ra, wa yejute i ow
filooni nda ɓëewí yaa lah raa, won biti
wa fahuuy ɓëyí baa buur. 15 Kaa'eeh ɓëe'
falute buur, nimilte gin wa. Aya' ri ra, ɗi
dëekrëhté súrgë yë ɗi húmú déŋéen wë
úrísë rë, yúhí iña tíkëh sun ra. 16 Ɓëe'
ɗéɓpí ac ɗa won tih : “Ɓahaa, mi lahte
hanjar úrís sabboo sun fi bee déŋéen fú
së' rë.” 17 Buura won ɗi tih : “Eera ! Fu
súrgíi wunte ! Hém daa fu ñee woni so', fu
paŋke yii yutuudi baa raa, mi yeɗte ro fu
kúɗ gin sabboo.” 18 Súrgíi ana fa acce, won
tih : “Ɓahaa, mi lahte hanjar úrís iip sun
fi bee déŋéen fú së' rë.” 19 Buura won ɗi fi
baaha tih : “Ɗo ɓal, mi yeɗte ro fu kúɗ gin
iip.” 20 Súrgë kay acce won tih : “Ɓahaa,
úrsë déŋéen fú së' rë abeh ; mi húmú jok
ri líil, mi ɗappe ri. 21 Súhë súh fú keeñ ra
daa tah mi kaañay ro. Fu ɓeya' yii fu yefay
ri, te fu leca' yii fu sohay ri.” 22 Buura won
ɗi tih : “Fu súrgíi ɓosse ! May roo aattiyee
unna won fu ra. Fu won neh mi ɓëyí súhté
keeñ, mi ɓeya' yii mi yefay ri, te mi leca'
yii mi sohay ri a ? 23 Kon haala' yi níi fu
wëtɗëey hélsí së' ? Tin bee nimila' mi bee
ra mi laheh na yii tíkëh sun a ?”
24 « Ɗi antee won súrgë yë húmú daaha
ra tih : “Nëefí bee ɗii na, ɗon yeɗ ɗi
ɓëe' laha' sabboo ra.” 25 Wa wonu ri tih
: “Ɓahaa, ɓëyí baa liiltee lah úrís sabboo
níi wocce !” 26 Ɗi won wa tih : “Mee ron
won ɗa ee bitih : ɓëyí ham yee yeru ri ra
a ya' ana ay ɓaatu. Ɓëyí pagay yii baaha
nék, yii yutuuda laha' ri ra sah ay naafu.
27 Di yii leŋke kaa'oh yee ke so' fahuuy biti
mi hen buuri wa ra, këlí wë deh, ɗon hap
wa húl fíi së'.” »

Haali Yéesú Yerusalem
(Saame Maccëe 21.1-11 ; Marka 11.1-11 ; Saŋ 12.12-19)

28 Wona' Yéesú níi wocce ra, ɗi
këllëhté ɓëewë, wa ñéerúuté, ɗi na saañ
Yerusalem. 29 Tílë' rí níi leɓohte Betfase a
Betani, hëbís daŋi Ëlíiffë rë, ɗi wolte ow
ana di taalibe yi 30 won wa tih : « Pëyí
gina fíi bín. Ɗon haale na raa, ɗon ay naa
ɗeef cúmbúr mbaam poku, bi ow yëegírëy
rí. Lah pëkísí rí, ɗon kom so' ri deh. 31 Ow
meel ɗon yee tah ɗon na pëkísú rí rëe, lah
wëní rí biti Yíkëe daa sohla' ri. »
32 Taalibe ya koluu daaha suute. Lahuu
wa ra, wa ɗeefu iña ti ɗee wona' wa Yéesú
rë nen. 33 Wa homu pëkísí cúmbúrë, yíkëe
yë wonu wa tih : « Yi tah ɗon na pëkísú
cúmbúrë ? » 34 Wa wonu tih : « Yíkëe daa
sohla' ri. »
35 Wa anutee kom Yéesú cúmbúrë,
larute sabidoorri wa sun, habruute Yéesú
yaagohte. 36 Ɗi na saañ, ɓëewë ɓeyute
sabidoorri wa larute waala.
37 Leɓa' ri Yerusalem, na cép daŋi Ëlíiffë
rë, keeññi mboolo mi taalibe ya ɓéeɓ sosse
níi sos, wa ɓéyrúté unni wa sun na njooɓu
Koope di kimtaanna olu wa ra ɓéeɓ 38 na
wonu tih : *« Koo-Yíkëe barkela buura ɗi
wol ri ra ! Jaamma laha sun, Koo laha
ndam di sunaa-sun ! »*✡ 39 Lahte fariseŋŋi
húmú ɓëewë në, na wonu Yéesú tih :
« Ɓahaa, wone taalibe yu héddëh ! »
40 Yéesú won wa tih : « Mee ron won ɗa
biti wa héddëh rëe, la' ya ay waa tah ! »

Yee nay kate Yerusalem ra

41 Ɓaata' Yéesú leɓoh Yerusalem níi rí
otte ri ra, ɗi na looy af yee nay kate gina
a ɓëewë filiɓ ra, 42 na won tih : « Ɗon fi
ɓëy Yerusalem, ɗon yúh yee nay ron one
jaamma bisee woteh bee ra koon ! Ndaa
mas, ɗon míníh ríi ot. 43 Ay lah jamanii
yéŋké biti kaa'oh yon ay ron geel, hac jul
míirë, yégítëh rí, an ɗon yejoh haa'. 44 Wa
ay hap ɓëewë ɓéeɓ húl, ɗakaya' gina níi
la' ii tíkëh sun la'. Yaa ɓéeɓ biti ɗon
yúhsúuy wahtaa ac Koope sëmlë'ën rë. »

✡ **19:38** 19.38 Saame Kañaa ya 118.26

Yëeddë'í Yéesú filiɓ Faam fi gaani Koope

(Saame Maccëe 21.12-17 ; Marka 11.15-19 ; Saŋ 2.13-22)

45 Laha' Yéesú gina níi ɗi haalte baylii
Faam fi gaani Koope ra, ɗi yampe na lík
yaayoh ya homu na ra, 46 na won wa tih
: « Koo wonay Téerëe bitih : *"Faam so'
ac faam ɗagaa"*✡ a ? Ndaa ɗon yíssúté rí
"faam lohoh"✡ ! »

47 Yéesú homa' Faam fi gaana faraah
yëeddée. Kélfë yí seeyoh ya, yëeddëh yí
kootii Mëyíis a ɓaha ya gina na saamu
hawi húl, 48 ndaa wa húmú yíih ɗee nay
wa rii pagee ra, af biti ɓëy gina ɓéeɓ húmú
síkírúu rí nuffi wa.

20

Tígë ɗúhë' sañ-sañi Yéesú rë

(Saame Maccëe 21.23-27 ; Marka 11.27-33)

1 Lahte bis, ɗeef Yéesú na yëeddë' filiɓ
Faam fi gaani Koope, na waare Uni Neba,
kélfë yí seeyoh ya, yëeddëh yí kootii
Mëyíis a ɓaha ya ɗeefute ri daaha, 2 wonu
ri tih : « Won fun sañ-saña na paga' fu iña
na paŋ fu ra. Daa nah ro paŋi wa ? » 3 Ɗi
won wa tih : « So' ɓal may ron meel yin
yínë. Wëní së' : 4 bëtsë në húmú bëtís Saŋ
ɓëewë rë, Koope daa húmú nah ri mbée
ɓëewë ? » 5 Tígí daaha, wa na wonantuu
hanndal ki wa tih : « Yen won biti Koope
daa nah ri raa, ɗi ay yen meel yee tah níi
yen gémúy iña won Saŋ ɗa. 6 Te yen won
biti ɓëewë daa nahu ri raa, ɓëewë ay yen
tap la' níi yen húl, ndée wa ɓéeɓ gémúté
biti Saŋ yonente. » 7 Wa wonu Yéesú tígí
daaha tih : « Fun yíih ɓëe' nah ri bëtís
rë. » 8 Ɗi nampee waa won tih : « Kon so'
ɓal, mii ron won ɓëe' yeɗ so' sañ-saña na
paga' mi wa ra. »

Anili línëh yí reseñña sohooru ra

(Saame Maccëe 21.33-46 ; Marka 12.1-12)

9 Filoon fi baaha, Yéesú ñeya'te ɓëewë
anil na léeh wë won tih : « Laha' ɓëyí
húmú yíp meey reseñ, yera'te ri ndalu,
antee saañ ɓaaɓi ɗi ay naa maañ. 10 Nona'
reseña ra, ɗi wolte súrgë línëh yë në,
nda wa yeɗ ɗi wodi. Ndaa laha' ri ra,
línëh yë habute ri, laɓute ri laɓɓi misikke,
anutee rii yeris ɗi nimila'te ya' holoŋ.
11 Yíkíi meeya wolaatte súrgë kay. Laha'
ri ra, wa laɓute ri laɓɓi misikke, solute ri
solli misikke, anutee rii yeris nimila'te ya'
holoŋ. 12 Ɗi wolaatte súrgë kay. Laha' ɗi
fi baa ra ɓal, wa gaañute ri gaaññi misikke
anutee rii ɗúhíɗ meeya.
13 « Yíkíi meeya won tígí daaha tih :
"May page yih ? Mi ot na ! May wole koy
kee ke so' faha' mi níi faha' ra ; mín hen wa
yeɗ ɗi cér." 14 Ndaa séenúu línëh yë koy
ka, wa wonu hanndal ki wa tih : "Lamoha
abee kan ! Ëyí yen hap ɗi húl, meeya hen
bi yen." 15 Laha' ri ra, wa yípútée ríi ham,
ɗúhrúté rí meeya, hawute ri húl. »

Tígí daaha, Yéesú won ɓëewë tih : «
Yíkíi meeya ay page línëh yí yaa yih ?
16 Ɗi ay aye ayo, hap wa ɓéeɓ húl, anti
saam i línëh kay, yeɗ wa meeya. » Keluu
ɓëewë unni yaa ra, wa wonu tih : « Yii
baa ɗamaayti lah ! »

17 Yéesú yeelte wa níi antee won tih : «
Bíníyúté Téerëe bitih :
"La'a habuu taɓahoh ya
biti lahay njiriñ ra
daa míllë' ham lasa."✡
« Unee ke Téerëe baa faha' won yih ? »
18 Yéesú ɓaatte won tih : « Ɓëyí baɓoh la'i
baa ɓéeɓ ay korsa', te la'a keen sun ow ay
rii ɗakaya'. »

Túmí buur

(Saame Maccëe 22.15-22 ; Marka 12.13-17)

19 Yúhúu yëeddëh yí kootii Mëyíis a kélfë
yí seeyoh ya biti Yéesú yuliɗ anili baa sun
fi wa ra, wa na saamu ɗee nay wa rii habee
wahtii baaha ra, ndaa wa kaañuy ɓëewë.
20 Tígí daaha, wa koluute olsohi Yéesú,
yejute i ow tala. Ɓëewë në ɓënɓënɗúu,
ayuute ti ɓëewí júɓúté nen, na fahuu fíirí
Yéesú di won. Wa húmú saamu yii ay mín
tah gëernëer keen sun fi Yéesú. 21 Wa
wonu ri tih : « Ɓahaa, fun yúhúté biti fu
wona' kaah : fu yëeddë' yee naha' Koope
ra kah-kah. Fu na yeeleeh ow jëmmíi.
22 Kon won fun nda kootii yen ona'te biti
Sesaar* yeru túm mbée onaay. » 23 Ndaa
bi yúh Yéesú yee nuffi wa, ɗi won wa tih
: 24 « Téeɓí së' héliis hanjar noo. » Yeruu
ri hanjara, ɗi meelte wa won tih : « Netli
wa a tii wa daa na ? » Wa wonu ri tih : «
Yi Sesaar. » 25 Yéesú won wa tígí daaha
tih : « Kon yérí Sesaar yee laha' ri ra, ɗon
yeɗ Koope yee laha' ri ra ! » 26 Wa míníh
ríi ham di iña won ɗi fíi ɓëewë rë. Yee
won ɗi ra kay éemíl wë éemílë níi tahte
wa lahluy yii wonun wa.

Yii leŋke koloh ɓúudé

(Saame Maccëe 22.23-33 ; Marka 12.18-27)

27 Filoon fi baaha, i saduseŋ, wa fa wonu
biti koloh ɓúudé lahay ra, ayute Yéesú në,
28 wonu ri tih : « Ɓahaa, Mëyíis húmú
túuycé yen bitih, ɓëyí húl hel ɓeleɓ te ɗeef
ɓani ɓelaa liiluyti lah koy, ñéedë waɗtee

✡ **19:46** 19.46 Saame Isayii 56.7 ✡ **19:46** 19.46 Saame Yérémí 7.11 ✡ **20:17** 20.17 Saame Kañaa ya 118.22

* **20:22** 20.22 Sesaar :Bín fë, ɓëyí húmú hen buur di Rom ɓéeɓ dëekúu ɗaaha.

lam ɓelaa, saamiɗ ɓahii tal. 29 Te kíilë, húmú lahte koy-yaay paana : bee ɓaha waa na ra kooɗte, ɓani ɓelaa liiluyti lah koy, ɗi húlté. 30 Bee ñee na ra kooɗte ɓelaa, yee kat ɓahaa ra katte ri. 31 Ɓëyí éeyë fë ñeyilte kotta húlté. Na hen ɗaaha níi wa fi paana ya ɓéeɓ ñeyute kooda, húlúté te ow lahay na koy. 32 Filoon fe, ɗi fi ɓelaa tahte ɓal húlté. 33 Kon leegi, yiin nay kolee ɓëewë ɓúudé rë, daa nay lahee ɓelaa waa na te wa ɓéeɓ koorute ri ? »

34 Yéesú won wa tih : « Ɓëewë feey fi bee na koorantuu ; 35 ndaa ɓëewë yéŋké biti Koope otte biti wa warutee koloh ɓúudé, wa haal pesa na ac ra, bín fë rëe, wa ii kooranta'. 36 Wa ii míníl húl, wa ay madee a malaaka ya. Wa ay hene koyyi Koope, bi nay ri waa këllé ɓúudé. 37 Biti ɓëewë húlú rë ay këllú ɓúudé, Mëyíis teeɓa'te na yii lante filiɓ Téerëe na won ɗi Koo-Yíkëe filiɓ dúufë na njaaroh ra biti daa ri *"Koope fi Abraham, Koope fi Isaak, Koope fi Yakop"* ra. »✡ 38 Yéesú ɓaatte won tih : « Kon Koope, ɗi Koope fi ɓëewë húlú rë neh, ɗi Koope fi ɓëewë na pesu ra ; ndée di ɗii na, wa fi éeyë yí yaa ɓéeɓ lísúu pes. »

39 I ow di yëeddëh yí kootii Mëyíis ɓeyute una tígí daaha wonu ri tih : « Ɓahaa, wonu ñeete waal. » 40 Ow kaañlay rii meelil yin kay.

Buura Koo fal ri ra yi Dawit na ?

(Saame Maccëe 22.41-46 ; 23.1-36 ; Marka 12.35-40)

41 Yéesú ɓaatte won ɓëewë tih : « Ow mínë' won biti Buura Koo fal ri ra sédí Dawit ɗíh ? 42 Ɗi fi Dawit won filiɓ téerëe laha' yeekaa yi kañaa ya ra tih : *"Koo-Yíkëe won Yíkíi së' tih : Tooke hëbís së', ya'i ñamaa fi so' deh,* 43 *níi bín nëy míi yíssée kaa'oh yu hen tíkëe yí kottu ra."*✡ 44 Ɗi fi Dawit dëekë' rí Yíkëe rëe, kon Buura Koo fal ri ra mínë' hen sédí ɗíh ? »

45 Bi na síkírúu rí ɓëewë ɓéeɓ, Yéesú won taalibe yi tih : 46 « Lah mëytíi yëeddëh yí kootii Mëyíis, wa fa tílëesúu a búuɓ gaan, te wa fahuu biti wa woduun a ya' ana këemmë rë. Wa tookuu ñaanna këllëh di ílíyyë na ɗaguu yëwúɗɗë Koope ra, te daa wa na ɗeɓúu ñam biti ndaje lah. 47 Daa wa lukuu maañ ɗaŋ ndah teeɓa'i affi wa, te añcaŋ, daa wa na ɓeyu alalli ɓeleɓɓa yaalli wa húlú rë. Daani wa nay lukee misik. »

21

Sarahi ɓelaa yaali húl rë

(Saame Marka 12.41-44)

1 Filoon fi baaha, Yéesú ɓéyíɗté afi, otte i yíkëe alal na ɓeku hélíis ifi saraha filiɓ Faam fi gaani Koope. 2 Ɗi otte ɓelii yaala húlté ɓal, bi ñakke níi ñak, ɓekke na hanjar yutuuɗ ana. 3 Ɗi won tígí daaha tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee bitih : saraha yera' ñëkídí bee lahay yaal bee ra, luk yi ɓëewí kayya ɓéeɓ lah solo. 4 Ɓëewí kayya ɓéeɓ yeruu yee lukus alal mi wa ra, ndaa di filiɓ ñagi, ɓelaa yera' iña laha' ri ra ɓéeɓ, yee waɗ ɗii pesaa koon ra. »

Poyi Faam fi gaani Koope a loola na ac fíi rë

(Saame Maccëe 24.1-21 ; Marka 13.1-19)

5 Lahte ɓëewí na húmú wonu ɗee ɗama' Faam fi gaani Koope ra a la' yi wunna taɓahuu ri ra, a iñi wunlaa ya hom na, yee jébëlú ɓëewë Koope ra. Yéesú won wa tígí daaha tih : 6 « Bis ay lah, iña olu ɗon yee ra ɓéeɓ ay bëp níi la' ii tíkëh sun la' kay. » 7 Ɓëewë meelute ri wonu tih : « Ɓahaa, yii baaha ay lahe kirih ? Yi nay teeɓee biti yii baa ee saañ lahe ra ? » 8 Yéesú won wa tih : « Mëytíi ! Ow ɓanay ron nofa'. Ow caak ay aya' tii so' won biti daa wa Kiristaa, mbée wahtaa lahte. Ndaa ngënë síkíríi wë. 9 Ɗon keloh ban haa' gin a gin a ban tíkëntë' af raa, ngënë tíití : iñyaa waɗti laha laho paay, ndaa ɗeefa túkkíi ëldúnë laheh doom. » 10 Ɗi ɓaatte won tih : « Gin ay yejoh gin haa', nguur haa' a nguur ; 11 feey fa ay hégíyëh hégíyëh yí misikke, yaaɓ a jérrí na kara' ay haal i ílíy feey fa ; kimtaanni tíitɗë'té ɓal ay olu sun-Koo. 12 Ndaa balaa yaaha ɓéeɓ rëe, af so' ay tah ɗon habu ɗon moklu. Ɗon ay kúrú, ɗon tëekɗú këem filiɓ ílíyyë na ɗaguu yëwúɗɗë Koope ra, wa aattiya' ron, ɗon ɓeku kasu. Ɗon ay kúrú fíi i buur a fíi i gëernëer. 13 Iñyaa ay tah ɗon seede yee yúhú ɗon soo na ra. 14 Kon yúhí biti ɗon lahuy yii sídúun ɗon di yee nay ron layee ra, 15 ndée bín fë rëe, daa mi nay ron teeɓe yee nay ron wone ra, a nufa nay ron rii wonee ra, níi ow yínë sah di kaa'oh yon ii naa mín yin te wa ii ron mín lof. 16 Baappon sah a yaayyon, koy-yaayyon, mboko yon a kooyyon ay ron yaay ; i ow ɗon na ay hawu húl. 17 Af so' ay tah ɓëewë ɓéeɓ kaa' ɗon. 18 Ndaa karal fen yínë sah ii kanoh affon. 19 Lah hëbí híin, ɗon ay múcée ɗaaha. 20 Tíl níi ɗon ot i soldaar gíiw Yerusalem raa, lah yúhí biti poyi gina leɓohte.

21 « Tígí daaha, ɓëewë nay home Yúdée rë heguun daŋŋin, ɓëewë nay home Yerusalem ra wuloh, te ɓëewë nay home luufin ra ɓanti haal gina. 22 Waalli yaaha,

✡ **20:37** 20.37 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíp 3.6 ✡ **20:43** 20.43 Saame Kañaa ya 110.1

Koope ay keen sun fi ɓëewë, ti ɗee bíníyúu
iña filiɓ Téerëe rë ɓéeɓ nen. 23 Mas
ɓeleɓɓa nay poke loo bín fë rë a yee nay
ɓëpíré rë ! Ndée ɓëy gina ɓéeɓ ay mok níi
mok, ndah Koope ay teeɓa' neeɓi. 24 Wa ay
hawu húl a jépíl, wa habu ñaam hasluu
filiɓ ginni kayya ɓéeɓ, te ɓëewë yëwúɗ
neh ra ay togisa' Yerusalem níi wahtii wa
lah. »

Nimili Koy-ɓëe'

(Saame Maccëe 24.29-35 ; Marka 13.24-31)

25 Yéesú ɓaatilte won tih : « Ay lah iñi
ay tíinndúu na'a, céyín fë a hulla na. Húní
mboowaanna kísí fë ay tah affi ɓëewë
feey fa ɓéeɓ kúnëh pak ; 26 doole ya sun
ɓéeɓ ay bëlkísëh. Ay lah ɓëewí tíit níi
maanndee húl ndah níbí yee nay lahe feey
fa ra. 27 Tígí daaha, ɓëewë ay ot so' mi
Koy-ɓëe' mi aye filiɓ nér, mi ñéerë' a doole
a ndam gaan. 28 Ɗon ot iñyaaha dale lah
rek, lah këlíi ɗon seh, ɗon yúh biti leŋ ron
múc. »

29 Filoon fi baaha, Yéesú ñeyaatte wa
léeh won tih : « Ëlsíi tal kilik : 30 ɗon ot ɗi
capuse rek, ɗon yúh biti lee ri lah koy. 31 Ti
ɗaaha nen, ɗon ot iñyaaha lahe raa, lah
yúhí biti Nguur ki Koope leɓohte. 32 Mee
ron won kaaf ka ra ee biti ɓëy jamanii bee
ii múk te iñyaaha ɓéeɓ laheh*. 33 Sun a
feey ay múk, ndaa unni so' ii mëssí múk.
»

34 Yéesú ɓaatte won tih : « Cëgí affon
! Keeññon ɓanay dérkís ñammi neɓɓa,
hani misiga a iñi feey fi beh, toñeh bisi
baa ay ron beettiye. 35 Di na haba' mbëp
yak nen, yii baa ay beettiyee ɓëewë feey fa
ɓéeɓ ɗaaha. 36 Cëgí affon, ɗon ɗage Koope
faraah, nda ɗon mín lah doolii múcúun
ɗon iña nay lahe yaa ra ɓéeɓ, te ɗon mín
caŋ fíi so' mi Koy-ɓëe'. »

37 Yéesú enda' yëeddë' filiɓ Faam fi
gaani Koope ; ndaa fíníin lah raa, ɗi saya'
sun fi daŋi Ëlíiffë ɗi nee' na. 38 Te Koo yíil
ɓaaɓ cúɓ rëe, ɓëewë ɓéeɓ ayuu Faam fi
gaani Koope síkírée rí.

22

Caŋi Yudaas yaayi Yéesú

(Saame Maccëe 26.1-5, 14-16 ; Marka 14.1-2, 10-11)

1 Feedi mbúurú njeñe ya na wonuu Paak
ra ee saañ lahe ra. 2 Kélfë yí seeyoh ya a
yëeddëh yí kootii Mëyíis na saamu nufa
nay waa hawee Yéesú húl rë, ndaa wa
kaañuy ɓëy gina.

3 Tígí daaha, Seytaane haalte Yudaas
fa na wonuu Iskariyot te non taalibe yi
sabboo a ana ya ra. 4 Ɗaaha, Yudaas
yíppée pay kélfë yí seeyoh ya na a kélfë
yí wohoh yi Faam fi gaani Koope, wa
peenute ɗee nay ri waa yaayee Yéesú rë.
5 Keeññi wa sosse níi sos, wa gapute ri
hélíis. 6 Yudaas tahte yee wonu wa ra, na
anti saam wahtaa nay rii ɗamaalee Yéesú
níi ri yaay wa ri, te ow yégéh rë.

Míllëení Yéesú reer a taalibe yi

(Saame Maccëe 26.17-30 ; Marka 14.12-26 ; Saŋ 13.21-30 ; 1 Korente 11.23-25)

7 Filiɓ feedi mbúurú njeñe ya, bisa na
hawuu har fi Paaga ra lahte. 8 Yéesú wolte
Peer a Saŋ won wa tih : « Tílí ɗon waaye
reeri Paaga. » 9 Wa wonu ri tih : « Fu faha'
biti fun waayuun ɗi tígí dih ? » 10 Ɗi won
wa tih : « Síkírii ! Ɗon haale gina raa,
ɗon ay tee'a' a ow yaal kúɗ pen muluɓ.
Lah ñéyí tala níi faam fa nay rii haale
ra. 11 Ɗon lah na raa, wëní yíkíi faam fa
tih : "Yëeddëhë daa nah fun meel ro lasa
nay ñamee ɓani taalibe yi reeri Paaga ra."
12 Hen ɗaaha raa, ɗi ay ron teeɓ lasi gaani
paa' sun, bi yugusute níi wocce : yii nay
yen sohlee ɓéeɓ ín në. Ɗon ay waayee
reeri Paaga daaha. » 13 Peer a Saŋ suute, wa
ɗeefute iña ɓéeɓ ti ɗee húmú wona' wa
Yéesú rë nen. Ɗaaha, wa waayute reeri
Paaga.

14 Laha' wahtaa ra, Yéesú a apootarri
goorute na reeru. 15 Ɗi won wa tih : «
A ɗee faha' mi biti yen bok reeri Paagi bee
ra, balaa wahtaa nay mii mokluu ra lah
! 16 Mee ron won ɗa ee bitih : mii ñamil
reeri Paaga níi iti fi teeɓuu Nguur ki Koope.
» 17 Ɗi ɓeɓpe kaas béeñ tígí daaha, símpé
Koope won tih : « Ɓéyí béeñí yeh, ɗon
wora' wa hanndal kon ; 18 te mee ron won
ra ee : dala'te woteh, mii hanil béeñ níi
bín nay ayee Nguur ki Koope ra. » 19 Filoon
fi baaha, ɗi ɓeɓpe mbúurú, símpé Koope,
lecsa'te ri, yeɗte taalibe yi won wa tih : «
Mbúurii bee faan so', af ron tah mi yera'
ri. Lah pëgí yii beh, nérsëhí së'. » 20 Reeruu
wa níi wocce ra, ɗi yeɗte wa kaasi béeñë
ɓal, won tih : « Kaasi béeñí bee daa yii
hasa pokalsa' Koope a ɓëewë ñeya'te ri ñif
mi so' ra. Wa ay keen ndah ɗon. 21 Yúhí
biti ɓëe' nay soo yaaye ra, funi daa boku
loon ee. 22 Kaah biti so' mi Koy-ɓëe' mi
waɗtee húl ti di faha' ri Koope ra nen ;
ndaa mas ɓëe' nay soo yaaye ra ! » 23 Tígí
daaha, taalibe ya na meelantuu ɓëe' nay
page yii baa filiɓ fi wa ra.

Ɓëe' lukki gaan ra

24 Filoon fi baaha, taalibe ya yefuute
taasanta'i misikke hanndal ki wa, fahuu
yúh ɓëe' waɗti habuun biti daa ri lukki
gaan waa na ra. 25 Yéesú won wa tih : «
Buurri ginna daa na nootu ɓëewí kayya,

* **21:32** 21.32 Yerusalem poo kíil sabay iniil (40) filoon fe.

kélfë yë saame tii sun fi ɓëewë. 26 Ndaa ɗon waruy hena' ɗaaha. Ɓëe' lukki gaan ɗon na ra kay, waɗti habaa afi ɓëe' lukki yin ɗa ; ɓëe' në túuyë' rë waɗti habaa afi súrgíi ɓëewë ɓéeɓ. 27 Daa lukki gaan hanndal ki ɓëe' took na ñam ra a súrgëe tíkíɗ ɗí loona ra ? Ɗi bee na ñam ra neh a ? Añcaŋ, mi man súrgë ɗon na nen ! 28 Ɗon fi yeh, ɗon mësúy sëe hel na moklu so' ɓëewë rë. 29 Di yera' so' Baaso' Nguur ka, mi yera' ron ri ɗaaha ɓal : 30 yen ay bok ñam a han Nguur ki so', te ɗon ay took ñaani Nguur ka, ɗon ílíf talli sabboo a ana yi Israyel. »

Woni Yéesú biti Peer ay taasa' yúhí
(Saame Maccëe 26.31-35 ; Marka 14.27-31 ; Saŋ 13.36-38)

31 Filoon fi baaha, Yéesú won Peer tih : « Simoŋ, síkírëh së' ! Seytaane ɗaŋke nda ri mín rën hégíy ti di na níikë' ɓeleɓ nen. 32 Ndaa mi ɗagiɗte ro nda fu ɓan soo súugëh. Te fu nimil soo na raa, lah one koy-yaayyu ya'. » 33 Peer won ɗi tih : « Yíkëe, tígë nay fuu ɓekuu kasu ra, may naa ɓeku ; fu hawun húl, may naa hawu. » 34 Yéesú won ɗi tih : « Mee roo won ɗa ee Peer : fiisiin ki paan, fay taasa' biti fu yúh së' níi hen waal éeyë. »

Woni Yéesú taalibe yi biti wa koloh affi wa

35 Yéesú antee waa won ɓéeɓ tih : « Wola' mi ron, ɗon suute, ɗon kúrúy hélíis, ɗon kúrúy nafa a ñafaɗ ra, ɗon ñakute yin a ? » Wa wonu ri tih : « Fun ñakuy yin. » 36 Ɗi won wa tígí daaha tih : « Iña lofisohte ! Dala'te woteh, ɓëyí lah hélíis kúrë, ɓëyí lah nafa kúrë ; te ɓëyí lahay ganaay waɗtee yaay sabidoori lom yínë. 37 Yúhí biti Téerëe won sun fi so' tih : *"Ɗi kídëelúuté ɓëewí ɓossa na."*✡ Mee ron won ɗa ee biti yii baa waɗti laha laho, te ri lahte níi wocce. » 38 Taalibe ya wonu tih : « Yíkëe, jépíl ana ayee ee ! » Yéesú won wa tih : « Wona ɗúmpé ! »

Ɗaŋi Yéesú sun fi daŋi Ëlíiffë
(Saame Maccëe 26.36-46 ; Marka 14.32-42)

39 Yéesú antee koloh saañce daŋi Ëlíiffë ti merees nen, taalibe yi ñeyute tali. 40 Lahuu wa dín fë rë, ɗi won wa tih : « Ɗëgí Koope toñeh ɗon ay keene fíirí Seytaane ! » 41 Ɗi helte wa daaha hécëhté yutuuɗ, yekke na ɗaŋ Koope 42 won tih : « Baap, hém neɓa' ro, éccíré gulii coono fi bee wuloh so' ! Ndaa di mín ɗíi man ɓéeɓ, yee nay lahe ra ɓanan hen yee faha' mi ra, ndaa bee faha' fu ra. » 43 [Tígí daaha, malaaka di malaaka yi Koope céppé hílíbí. 44 Keeña ɗúmpé ces, ɗi na ɓaatti ɗaŋ. Ɗi opa' opoo níi opa'a man ñif nen, na síit feey.] 45 Woca' ri ɗaŋa ra, ɗi kolohte, nimilte taalibe yi na. Ɗi ɗeef wa súfúñú súfúñë níi wa na nee'u, 46 ɗi won wa tih : « Ɗon nee'u yih ? Këlíi ɗon ɗaŋ toñeh ɗon ay keene fíirí Seytaane ! »

Hami Yéesú
(Saame Maccëe 26.47-56 ; Marka 14.43-50 ; Saŋ 18.3-11)

47 Yéesú hom wona, lahte dúukëlí ɓëewí ayute, ñéerúuté a Yudaas fa non taalibe yi sabboo a ana ya ra. Yudaas leɓohte Yéesú, na faha' fëení. 48 Yéesú won ɗi tih : « Yudaas, fu yahti ac yaayi so' mi Koy-ɓëe' rëe, fay soo fëené fëenë ë ? » 49 Ɓëewë ñéerúu a Yéesú rë, oluu wa yee na saañ lahe ra, wonu ri tih : « Yíkëe, fun ɓeɓ jépíllí fun, fun yejoh wa haa' a ? » 50 Tígí daaha, ow yínë waa na paaŋke súrgíi seeyohi gaana jépíl, lecce nufi ñamaa fa. 51 Yéesú won wa tih : « Yéɗɗí ! Topaa baaha ! » Ɗi leɓpe nuf ɓëe', nufa wahte. 52 Ɗi na anti won a kélfë yí seeyoh ya, kélfë yí wohoh yi Faam fi gaani Koope, a ɓaha ya gina ayu hami ra tih : « Ɗon ayuu yi ɗeeha a jépíl a i duuɗ hami so' man mi banndi nen ? 53 Mi húmú homa' ɗon na faraah filiɓ Faam fi gaani Koope, te ɗon kaañuy soo ham. Ndaa wahtoon daa lah, elga onuu Seytaane doole sun fi so' ra. »

Taasa'i Peer yúhí Yéesú
(Saame Maccëe 26.57-58, 69-75 ; Marka 14.53-54, 66-72 ; Saŋ 18.12-18, 25-27)

54 Wa habute Yéesú, kúrúté rí faam seeyohi gaana. Peer húmú filoonaa filoon, ñeete talli wa. 55 Lahte ɓëewí këɗɗúté kíi filiɓ faam fa, tookute na yoonnduu. Peer acce, tookke waa na. 56 Lahte ɓelii légéyë' faam fa otte Peer niiñi kíi kë, yíiɗté rí níi won tih : « Ɓëyí bee ɓal non ɓëewí. » 57 Ndaa Peer taasa'te won tih : « Mi yéeh ɓëe' na wona' fu ra yaa ow ! » 58 Tíkëh yutuuɗ, ow kay otte ri, won tih : « Ɗo ɓal fu non ɓëewí. » Peer won ɗi tih : « Mi noneh na dé' ! » 59 Hente kiis, ow kay ayilte, digiɗte uni won tih : « Lahte íl ɓal ! Ɓëyí bee non ɓëewí ; ndah ɗi ɓëy Galile. » 60 Ndaa Peer won ɗi tih : « Mi yéeh yee na won fu ra ɗo ! » Ɗi hom wona, na mín ríi lúsíɗ ɗë paan fiisohte. 61 Yíkëe yíssëhté Peer na, yeelte ri. Tígí daaha, Peer nérsëhté yee húmú won ɗi Yíkëe rë biti fiisiin ki paan, ɗi ay taasa' biti ɗi yúh rí níi hen waal éeyë. 62 Ɗi antee ɗúh ëssín na looy looyi misikke.

Dalaani mogi Yéesú
(Saame Maccëe 26.67-68 ; Marka 14.65)

✡ **22:37** 22.37 Saame Isayii 53.12

63-64 Ɓëewë në húmú wohu Yéesú rë
pokute íllë, na laɓisuu ri, na ñaawlu ri,
meelute ri wonu tih : « Fu yonente saa ɓal
? Wone ɓëe' laɓ ɗo ra ! » 65 Wa wonute ri
i won ɓos kay caak.

Tëekrí Yéesú këemí yëwúɗɗë
(Saame Maccëe 26.59-66 ; Marka 14.55-64 ; Saŋ 18.19-24)

66 Yíilë' Koo ra, ɓaha yi yëwúɗɗë, kélfë
yí seeyoh ya a yëeddëh yí kootii Mëyíis
tee'uute, tëekrúté Yéesú këem, 67 meelute
ri wonu tih : « Won fun nda daa fu Buura
Koo fal ri ra raa. » Ɗi won wa tih : «
Mi won ɗon biti daa mi, ɗon ii soo gém,
68 te mi meel ɗon, ɗon ii soo tiil. 69 Ndaa,
kola'te woteh, so' mi Koy-ɓëe', may took
hëbís Koope fa mín ɓéeɓ rë, mi hom ya'i
ñamaa fi. » 70 Wa ɓéeɓ wonu tih : « Kon
fu Koy Koope a ? » Ɗi won wa tih : «
Ɗon wonute ri, daa mi ! » 71 Wa wonu tígí
daaha tih : « Yen ay pagilee seede yih ? Ɗi
ɗúhíɗté rí ɓúkí níi wocce ! »

23

Kúrí Yéesú fíi Pilaat
(Saame Maccëe 27.1-2, 11-14 ; Marka 15.1-5 ; Saŋ 18.28-38)

1 Ɓëewë ɓéeɓ koluute, kúrúté Yéesú
Pilaat gëernëerë në, 2 na yabu ri iñyee
wonu tih : « Ɗi homa' daaha ɓeke ɓëy
gina nuf, kaddee wa yera' túm, te ri tík afi
Buura Koo fal ri ra. » 3 Pilaat meelte Yéesú
won ɗi tih : « Daa fu buuri yëwúɗɗë ë ?
» Yéesú won ɗi tih : « Fu wonte ri, daa
mi ! » 4 Pilaat won kélfë yí seeyoh ya a
ɓëewí kayya húmú në rë ɓéeɓ tih : « Mi
olay yii mín tah ow keen sun fi ɓëyí beh. »
5 Ndaa ɓëewë ɓaatutee ɓéyíɗ unni wa sun
na wonu tih : « Ɗi ñeya' yëeddë' yí, yahe
nuffi ɓëewë. Ɗi dala' Galile, ñeete Yúdée
ɓéeɓ níi rí lahte dee woteh. »

6 Kela' Pilaat unni yaa ra, ɗi meela'te
won tih : « Ɗi ɓëy Galile woo ? » 7 Ɓëewë
wonu ri tih : « Ɗi dék në kay ! » Pilaat
yúhté biti Erot daa ílíf Galile fi baaha, te
ɗi fi Erot húmú Yerusalem waalli yaaha,
ɗi yeeltee yeñ ɓëewë kúɗ Yéesú ɗii na.

8 Ola' Erot Yéesú rë, keeña sosse níi
sos, ndah ri húmú kelohte ban fi, te ri
maañcee faha' oli. Ɗi faha'te rii ot page
kimtaan. 9 Ɗi meelte ri yin caak, ndaa
Yéesú tahay ɓúkí ɗii na. 10 Kélfë yí seeyoh
ya a yëeddëh yí kootii Mëyíis digirute unni
wa na yabu Yéesú yin caak. 11 Erot a
soldaarri ɓal na ñaawlu Yéesú, ɓekute ri
búubí wunte na këekkëlíyú rí. Filoon fi
baaha, Erot yejaatte ri Pilaat na. 12 Erot a
Pilaat na húmú tëfrëntíih kíi, ndaa dala'te
yiin fin fa wa henute kooy.

Tígí Yéesú húl
(Saame Maccëe 27.15-26 ; Marka 15.6-15 ; Saŋ 18.39 níi 19.16)

13 Pilaat dëekrëhté kélfë yí seeyoh ya,
ɓaha ya a ɓëy gina, 14 won wa tih : « Ɗon
wonu ti ɓëe' komu ron so' bee ra yaha'
nuffi ɓëy gina yahoo. Mi meela' ri fíiyën,
ndaa mi olay yin di iña yabu ron ɗi ra.
15 Erot ɓal ɗaaha, daa tah ɗi yeñ ri soo na.
Ɓëyí bee pagay yii cal ɗi hawu húl. 16 Cëe
mi laɓiroh ri laraw, mi yeris ri. » [17 *]
18 Ndaa wa ɓéeɓ na ɗaañnjuu wonu tih :
« Hawe ri húl, fu ɗúhríɗ fun Barabaas.
» 19 Ɗi fi Barabaas húmú non ɓëewë na
haa'uu njíittí gina ra, te ri húmú happe ow
húl ɓal, daa tah ri téyú kasu.

20 Bi faha' Pilaat yeɗɗi Yéesú, ɗi
ɓeyaatte una, woni biti Yéesú pagay yin
ɓos. 21 Ndaa ɓëewë ɓaatutee ɗaañnjoh na
wonu tih : « Daaye ri kurwah ɓal ! Daaye
ri kurwah ! » 22 Pilaat ɓeyaatte una waali
éeyë fë won wa tih : « A ri paŋ yii ɓosi
bih ? Mi ollay ri yii cal hawaa húl. Cëe
mi laɓiroh ri laraw, mi yeris ri. » 23 Ndaa
wa na ɓaatuu ɗaañnjoh na wonu tih : «
Daaye ri kurwah ɓal ! Daaye ri kurwah !
» Ɗaañnjohi misiga kúrëelëhté Pilaat 24 níi
ri tahte pagri wa yee fahuu wa ra. 25 Tígí
daaha, Pilaat ɗúhíɗté Barabaas fa fahuu
wa biti daa yeɗɗun ra, ɗi fa yahi nuffi
ɓëewë a hap ow húl daa húmú tah ri téyú
rë, yeɗɗa'te wa Yéesú.

Kúrí Yéesú tígë nay rii hawuu húl rë
(Saame Maccëe 27.32 ; Marka 15.21)

26 Na kúrú soldaarra Yéesú tígë nay rii
hawuu húl rë, wa tee'uute a ɓëyí dék
Siren, hínú Simoŋ, ɗeef ɗi kola' meey. Wa
habute ri, enute ri kurwaha, ñéyrúté rí
filoon Yéesú. 27 Ow caak ñeyute filoon
Yéesú. Ɓeleɓ caak húmú filiɓ fi wa, na
fogu ri na hawuu. 28 Yéesú yíssëhté waa
na, won wa tih : « Ɗon fi ɓeleɓɓi ɓëy
Yerusalem, ngënë lëeyí së', lëeyí affon a
koyyon ! 29 Jamanu ay lah, ɓëewë won tih
: "Lahute sos-keeñ, ɓeleɓɓa míníh pok loo
ra, yee mësúy lah koy, yee mësúy kúu rë
!" 30 Tígí daaha, ɓëewë ay nah daŋŋa keen
sun fi wa, won dúŋŋë súuy wë.✡ 31 Kilik
hilsiɗ daa míntí henu ɗee raa, mas kilik
súhíɗ ! »

32 Soldaarra kúrëelúuté banndi ana ɓal,
yi ay hawu húl a Yéesú.

Daayi Yéesú kurwah
(Saame Maccëe 27.33-44 ; Marka 15.22-32)

* **23:17** 23.17 Ɓëewë húmú ñeyaatu unni yee bín fë wora'i wa ɓëewë rë, lahte na yi húmú bíníyú yii beh : Lahaa feedi Paak ɓéeɓ, Pilaat waɗtee ɗúhríɗ ɓëy gina ow yínë kasu, yeris ri. ✡ **23:30** 23.30 Saame Oose 10.8

33 Lahuu wa tígë në wonuu Këeŋ-af
ra, wa daayute Yéesú kurwah. Wa
daayaaluute banndi yi ana ya ɓal : ɓëyí
yínëe paa'te Yéesú ya' ñamaa, yínëe
paa'te ri ya' sugu. 34 Yéesú won tígí daaha
tih : « Baap, baale wa, ndée wa yíih yee
na pagu wa bee ra. » Soldaarra púlúfúté
búuɓɓí Yéesú, woruute wa hanndal ki
wa. 35 Ɓëewë cagute na olsuu. Kélfë yí
yëwúɗɗë na ñaawlu Yéesú wonu tih : «
Ɗi sëmlëey i ow kay woo ? Ɗi sëmlëe
afi ɓal hena biti daa ri Buura Koo fal ri
ra kaah ! » 36 Soldaarra na ñaawlu ri ɓal.
Wa ɓeyute bineegar, leɓuute ri na fahuu
hënndí, 37 wonu ri tih : « Hena biti daa fu
buuri yëwúɗɗë rëe, sëmlée afu ! » 38 Wa
bíníyúté unni yee yeedda' ki afa sun : «
Ɓëyí bee daa buuri yëwúɗɗë. »
39 Banndii yínëe hom sun fi kurwahi, na
sol Yéesú won ɗi tih : « Fu won neh daa
fu Buura Koo fal ri ra a ? Sëmlée afu, fu
sëmlë' fun na ɓal ! » 40 Ndaa banndii yínëe
na won afa tih : « Ɗo fu kaañce Koope dé'
! Ɗoni ɓëyí bee daa boku daan ee. 41 Bi
yen waɗte : yen yínlú iña pagu yen ɗa kat
! Ndaa ɗi fi bee pagay yin ɓos. » 42 Ɗi antee
won tih : « Yéesú, lah hele nuf soo na biti
fu took Nguur ku. » 43 Yéesú won ɗi tih :
« Mee roo won kaaf ka ra ee : woteh fee
Koo beh, fay home soo na Aljana. »

Húlí Yéesú

(Saame Maccëe 27.45-56 ; Marka 15.33-41 ; Saŋ 19.28-30)

44-45 Laha' na' leelu af ra, gina ɓéeɓ
ñúussé túɗ níi mitte wahtu éeyë. Rídíi
ɓídí Faam fi gaani Koope ɗap tígí selaa
níi sela ra, ɗaɗte dala'te sun níi feey,
ɓísëlsë'té ana. 46 Yéesú ɗaasse foŋ tígí
daaha won tih : « Baap, mi tíkké coonaa fi
so' ya'u. » Wona' ri unni yaa níi wocce ra,
ɗi yeɗɗohte lússé. 47 Ola' kélfíi soldaara
yee lah ra, ɗi kañce Koope won tih : «
Ɓëyí bee ɓëyí júɓpé kaah ! » 48 Oluu ɓëewë
maasuu ra yee lah ra, wa tíkúté ya' yi wa
affi wa na looyu na nimilu faam. 49 Kooyyi
Yéesú ɓéeɓ cagu hanndal na olsuu yee lah
ra. Ɓeleɓɓa húmú ñéerúu a Yéesú dala'te
Galile ra húmú filiɓ fi wa.

Haji Yéesú

(Saame Maccëe 27.57-61 ; Marka 15.42-47 ; Saŋ 19.38-42)

50-51 Lahte ɓëyí dék Arimate di Yúdée,
hínú Suseef, ɗi non ɓaha yi ɓëy këemí
gaani yëwúɗɗë. Ɗi ɓëyí baahte te júɓpé,
te ri na húmú sehaaloh ayi Nguur ki Koope.
Húlë tíkú ɓaha ya Yéesú rë, ɗi ñéerëey
në. 52 Ɗi payte Pilaat na meelte ri ɓúudé
fí Yéesú. 53 Tahra' ri Pilaat ra, ɗi nuuliɗte
ɓúudé fë kurwaha, líiwté rí perkal, kúɗté
rí ɗappe ri kolom ki yotu loo la', bi
yéŋké biti ɓúudé hëcɗúy në. 54 Wahtu ya
tas balaa bisa na hílsúu yëwúɗɗë rë lah
caaklilay. 55 Ɓeleɓɓa na húmú ñéerúu a
Yéesú dala'te Galile ra, ñeyute tal Suseef,
wa olsuute nuŋa, olute ɗee fënɗúu ɓúudé
fí Yéesú rë. 56 Wa nimilute faam, waayute
i yin heeñlaa a laakkoloñ, yugusii ɓúudé
fë. Laha' bisi hílsëe rë, wa hílsúuté ti di
túuyúu rí nen.

24

Kolohi Yéesú ɓúudé

(Saame Maccëe 28.1-10 ; Marka 16.1-8 ; Saŋ 20.1-10)

1 Díméësë, ɓeleɓɓa koluute miir-miirin,
kúrëelúuté iñi heeñlaa ya húmú waayu
wa ra, suute tígë hacuu Yéesú rë. 2 Lahuu
wa ra, wa olute biti la'a húmú kúnúu ɓúk
luuya ra píníŋúté hatin. 3 Wa haalute, wa
ɗeefuy na ɓúudé fí Yéesú-Yíkëe, 4 affi wa
kúnëhté. Ow ana yi ɓekuu búuɓɓí na
tak feeñiyuute wa tígí daaha. 5 Ɓeleɓɓa
tíitúté, líhúté púkkí wë feey. Ɓëewë wonu
wa tígí daaha tih : « Ɓëyí ee pes ɗa
saamuu ɗí filiɓ ɓëewë húlú rë ? 6 Yéesú
íníh në, ɗi këllúté ɓúudé. Nérsíi yee
húmú won ɗi ron homa' ri Galile ra biti
7 ɗi fi Koy-ɓëe' waɗtee yaayu bakaaroh ya,
ɗi daayu kurwah, waali éeyë fë filoon fi
húlí ɗi koloh ɓúudé. » 8 Tígí daaha, wa
nérsúuté unna húmú won Yéesú rë.
9 Ɓeleɓɓa koluute luuya daaha suute,
ɓíllúté iñyaaha ɓéeɓ apootarri sabboo a
yínë yë a ɓëewí kayya na húmú ñéerúu a
Yéesú rë ɓéeɓ. 10 Ɓeleɓɓi yaa húmú Mari
fi ɓëy Makdalaa, Saan, Mari yaafi Saak a
i ɓeleɓ kay. Ɓíllúu wë apootarra ra, 11 wa
habuu biti ɓeleɓɓa yíih iña na wonu wa ra,
tahte wa gémúy wë. 12 Filiɓ fi baaha, Peer
nampee múkë luuyin. Laha' ri yérëntëhté
rë, ɗi ɗeef na boyya kut. Ɗi nimilte faam
éempé níi éem di yee lah ra.

Feeñiyohi Yéesú taalibe ana di waali Emayus

(Saame Marka 16.12-13)

13 Yiin fi baaha, lahte taalibe ana yi na
suu gina na wonuu Emayus ra, bi hécëhté
a Yerusalem yii mitte tíl wahtu ana, 14 na
gonlu sun fi iña lah ra ɓéeɓ. 15 Wa homu
gonla unni wa na ɓéyrëh sun, Yéesú daɓpe
wa waala ñéerë'té a wa. 16 Wa olute ri,
ndaa lahte yii úmpé wë níi wa yúhsúuy
rí. 17 Ɗi won wa tih : « Ɗon gonlu yi
waala ? » Wa yípútée caŋ, kanammi wa
súfúñcé níi súfúñ. 18 Ow di waa na hínú
Kelewofaas won ɗi tih : « Ɗoni afu kut
di Yerusalem daa yíih yee lah waalli yee
ra maan ? » 19 Yéesú won wa tih : «
Baaha yi daaha ? » Wa tahute wonu tih :
« Fu kelaay yee kat Yéesú fí ɓëy Nasaret
ra a ? Ɗi húmú yonentii lahte sañ-sañ
di pagaɗ a wonaɗ fíi Koope a fíi ɓëewë

ɓéeɓ. 20 Kélfë yí seeyoh yi yen a njíittí
yen kúrúté rí faam buur, ɗi aattiyuute húl,
daayute kurwah. 21 Fun lahute yaakaar
biti koon daa ri nay sëmlée Israyel ; ndaa
see' ! Di filiɓ fi baaha, iñyaaha lahte hente
waal éeyë woteh te ow olay yin. 22 Añcaŋ,
i ɓeleɓ di fun na éemílúté fun. Wa payu
luuyin miir-miira oroh, 23 wa oluy ɓúudé fí
Yéesú, wa ayute ɓíllúté fun biti i malaaka
feeñiyuute wa, wonute wa biti ɗi ee pes
ɗa. 24 Filoon fe, i ow di fun na payute, olute
biti iña wonu ɓeleɓɓa ra ɓéeɓ lahte. Ɗi
fi Yéesú nék, wa oluy ri ! » 25 Yéesú won
taalibe yi ana ya tígí daaha tih : « Lúh-
nuffi yeh ! Ɗon gémúy iña wonu yonente
ya ra gémë doom a ? 26 Buura Koo fal ri ra
waɗtee ñee coono fi bah, anti haal ndami.
» 27 Ɗi na an waa poysiiɗ iña bíníyú sun fi
ra ɓéeɓ, dala'te kootii Mëyíis, ñeete téeré
yë bíníyú yonente ya ra ɓéeɓ.

28 Tílúu wë níi wa leɓuute gina na suu
wa ra, Yéesú na ɓënɓënɗëh baret, 29 ndaa
wa caguute ri wonu tih : « Fu saañ dih ?
Tase fun na deh ! Na'a yëellëhté te Koo ee
saañ elke ra. » Tígí daaha ɗi ñéerë'té a wa,
wa suute faam. 30 Wa tooku reer, Yéesú
ɓeɓpe mbúurú símpé Koope, lecsa'te ri
yeɗte wa. 31 Affi wa kúnsëhté tígí daaha,
wa yúhsúuté rí. Ndaa ri hente mes, wa
olluy ri. 32 Wa na wonantuu hanndal ki
wa tih : « Yii baa daa tah keeñfi yen sos
níi sos na won ɗi a yen waala, na poysiiɗ
yen iña bíníyú Téerëe rë ! »

33 Wa yípútée koloh, nimilute
Yerusalem. Lahuu wa ra, wa ɗeefute
apootarri sabboo a yínë yë a ɓëewë në
ñéerúu a wa ra tee'uute. 34 Wa wonu
taalibe yi ana ya tih : « Yíkëe këllúté
ɓúudé kaah ! Ɗi feeñiyohte Simoŋ. » 35 Wa
fi ana yi yaa ɓal ɓíllúté wë yee lah waala
ra a ɗee yúhsúu wë rí na lecsa' ri mbúurëe
rë.

Feeñiyohi Yéesú taalibe ya
(Saame Maccëe 28.16-20 ; Marka 16.14-
20 ; Saŋ 20.19-23 ; Tílëdí apootarra 1.6-11)

36 Taalibe yi ana ya homu wona, Yéesú
hente jalañ fíi wë ɓéeɓ, won wa tih : «
Cëlíirí yaawe ! Hëmíi jaamma ! » 37 Ndaa
wa tíitú tíitë níi affi wa kúnëhté ; wa
habuu biti koon yaa yébítëh. 38 Yéesú won
wa tih : « Ɗon tíitú yih ? Haala' yi níi ɗon
na lahu nuf ana ? 39 Ëlsíi ya' yi so' a kotti
so' : yaa so' kay ! Léɓí faan so' ɗon olsoh
! Yébítëh na lah bo' faan ti so' nen a ? »
40 Wona' ri wa iñyaa ra, ɗi teeɓpe wa ya' yi
a kotti. 41 Sosi keeña a éemë homuu wa ra,
tahte wa míníh ríi gém doom. Tígí daaha,
ɗi meelte wa won tih : « Ɗon lahute yii
ñamun dee a ? » 42 Wa yerute ri koy jén
hútú. 43 Ɗi ɓeɓpe jénë ñampe ri fíi wë.

44 Ɗi antee waa won tih : « Húmú
homa' mi leeloon ra, mi wonte ron unni
yeh : "Iña wonu sun fi so' filiɓ kootii
Mëyíis a téeré yí yonente ya a Téeríi kañaa
ya ra ɓéeɓ waɗtee lah." » 45 Tígí daaha,
Yéesú paŋke níi affi wa kúnsëhté, wa
yúhúté yee won Téerëe rë. 46 Ɗi won
wa tih : « Bíníyúté biti so' mi Buura
Koo fal ri ra, mi waɗtee mok níi mok, te
waali éeyë fë filoon fi húlí së', may koloh
ɓúudé. 47 Te dala'te Yerusalem, heetta
ëldúnë ɓéeɓ warutee waariyu di tii so',
wa lof pesaɗ Koope baal wa bakaaɗɗi wa.
48 Ɗon daa seede yi so'. 49 Te so' mi beh,
may cépíɗ sun fon Ruuh-Peseŋ fa húmú
gap ɗon Baaso' ra. Ɗon nék, ngënë këlíi
Yerusalem dee níi doolaa nay kolee sun ra
cép ɗon na. »

50 Filoon fi baaha, Yéesú kúɗté wë waal
Betani, ɓéyíɗté ya' yi na barkel wa. 51 Ɗi
hom barkeli wa na taka' a wa, Koo ɓéyíɗté
rí kúɗté rí hëbísí sun. 52 Wa fi taalibe
ya jaamiyuute ri anutee nimil Yerusalem,
keeñfi wa sosse níi sos. 53 Faraah wa
homuu filiɓ Faam fi gaani Koope wa símé
rí.

Uni Neba bíní Saŋ ra Kúnsëe

Di ɓaahi jaŋaa Saŋ fa non apootarri sabboo a ana yi Yéesú rë daa bíní téeríi Uni Nebi bee, ndaa biti daa ri bíní rí wonuy filiɓ. Ɗi fi Saŋ nék, bínító iñi yéŋké biti Marka a Maccëe a Lúkkë bíníyúy wë, ndaa iña wonu wa ra caakke yi daa wa bok mante (1.19-28 ; Saame Maccëe 3.1-12 ; Marka 1.1-8 ; Lúkkë 3.1-8).

Saŋ wonte biti Yéesú daa Un Koope, te Una a Koope daa mësúu hom. Uni baa daa ac dékké a ɓëewë, onte ɓëewë gémú ɗii na ra níi wa henute koyyi Koope (1.1-18). Ɗi wonte biti Yéesú daa ɓëe' Koope wol ri ëldúnë rë (6.29 ; 17.3).

Filiɓ téeríi beh, Yéesú wonte biti daa ri ñama na ona' pes ɗa (6.35), daa ri niiñi ëldúnë (8.12), daa ri waala, daa ri Kaaf ka, daa ri na ona' pesa (14.6), daa ri níirëhí kah-kah fa (10.11).

Saŋ wonte sun fi :

- yii leŋke iñi éemílë' yë paŋ Yéesú teeɓa'i biti daa ri Koy Koope ra (2.1-11 ; 4.46-54 ; 6.1-21),
- yii leŋke tee'a'i Yéesú a Nikodem (3.1-21),
- yii leŋke ɓelaa dék Samari ra (4.1-42),
- yii leŋke lëfëñídë Betsataa (5.1-18),
- yii leŋke ɓëe' límúu búumíɗ ɗë (9.1-7),
- yii leŋke wahtaa nay kolee Yéesú feey fi bee saañ ɗeefri Boffa ra (14.28 ; 16.5-11),
- yii leŋke biti ɓëyí fí faha' yúhí Boffa ñeya' Yéesú në, ay rii yúh rë (14.6 ; 16.26),
- a yii leŋke ɗaŋa ɗagiɗ ɗi taalibe yi, déŋéenté wë Boffi ra (17.1-26).

Ɓëyí fí jaŋi téeríi bee ɓéeɓ ay ot biti ow mínéh yúh Boffa te ri ñeyeeh Yéesú në, ɗi fa daa Koy ka ra. Ɓëyí fí ot Koy ka, otte Boffa.

Ɓëe' na wonuu Una ra

1 Dalaana ɗeef Una na ; Una a Koope daa
húmú, te ɗi fi Una Koope. 2 Una a Koope
daa húmú dalaana. 3 Koope ñeya' ɗii na,
sakke iña ɓéeɓ ; lahay yii sakute te ñeyay
ɗii na. 4 Pesa hom ɗii na, te pesi baa daa
niiñi ɓëewë. 5 Niiña na ɗaɗ ñúusë, ñúusë
habay ri.

6 Koo húmú wolte ɓëyí hínú Saŋ*. 7 Saŋ
acce seedii niiña, nda ɗi mín tah ɓëewë
ɓéeɓ gém. 8 Ɗi a faanaŋ fi, ɗi niiña neh ;
seedii niiña daa tah ri koloh. 9 Niiñi bah,
daa niiñi kah-kah fa yéŋké biti ac ëldúnë
niiñli ɓëewë ɓéeɓ rë.

10 Una húmú ëldúnë. Koo ñeya' ɗii
na sakke ëldúnë, añcaŋ, ɓëy ëldúnë yíih
rí. 11 Ɗi ac mboko yi na, ndaa mboko yi
síkírúuy rí. 12 Añcaŋ, kaa'eeh lahte ɓëewí
síkírúuté rí, te gémúté rí. Te ɗi onte ɓëewí
yaa ɓéeɓ níi wa henute koyyi Koope. 13 Wa
henuuy koyyi Koope di pagaɗ yaal a ɓeleɓ.
Ɗi yii ow daa faha' ri neh ɓal. Ëe-ëe' ! Koo
daa paŋ níi wa henute koyyi.

14 Una hente ow, ɗi dékké filiɓ fi yen,
ñéerë'té a kaah koceec a malli mínéh ɗúm,
yen na olu. Yen olute ndama liil ri Koo
Boffi na ra, ndama yeɗ Boffa Koy ka laha'
ri yínë kut ɗa. 15 Saŋ fa seedeyiɗ ɗi ra,
húmú ɓéyíɗté uni sun won tih : « Bee daa
ɓëe' na húmú wona' mi ron ra bitih : lahte
ɓëyí ee ac filoon so' ra, ɗi luk soo gaan
fap, ndah balaa mi ac, ɗeef ɗi húmú në.
» 16 Malla kúɗ ɗí mínéh ɗúm ɗë, ɗi onte
yen na yi caakke níi caak. 17 Koope ñeya'
Mëyíis në pokke Kootaa, ñéyíɗté mal a
kaah Yéesú-Kiristaa na. 18 Ow ëllëy Koope.
Koy ka yínë kut daa ëlíɗ ɗí, te ɗi fi baa
Koope. Ɗi fa hom a Boffa ra daa teeɓa'
ɗee man ɗi fi Boffa ra.

Woni Saŋ Batis biti ɗi Kiristaa neh
(Saame Maccëe 3.1-12 ; Marka 1.1-8 ; Lúkkë 3.1-18)

19-20 Saŋ seedeya' Yéesú ɗeh : kélfë yí
yëwúɗɗë homu Yerusalem wolute seeyoh
ya a ɓëy tali Léwí Saŋ na nda meel ɗi ɗi fi
baa daa ri wa. Meeluu wa ri ra, ɗi ɗapay
dara, seedete won tih : « So' mi Buura Koo
fal ri ra neh ! » 21 Wa meelaatute ri wonu
tih : « Kon fu wah ? Fu Éelí ë ? » Ɗi won wa
tih : « Ëe-ëe', mi Éelí neh ! » Wa wonaatu
ri tih : « Daa fu yonentaa a ? » Ɗi won wa
tih : « Ɗi so' neh dé' ! » 22 Wa míllúu rí won
tih : « Kon daa fu wah ? Won fun ɓëe' hen
fu ra, nda fun lah yii léhínún ɓëewë wolu
fun ɗa. » 23 Saŋ lofa'te wa a unna húmú
won yonente Isayii ra, won wa tih : « Daa
mi una húmú ɗofoh luufa na won bitih :
"Ɗëɗɗí Yíkëe waala níi júɓ."✡ »

24 I fariseŋ húmú filiɓ ɓëewë wolu Saŋ
na ra. 25 Wa yabaatute na meelu ri wonu
tih : « Fu won ti fu Buura Koo fal ri ra neh,
fu Éelí neh te fu yonentaa waɗti ac ra neh.
Kon yi tah fu na bëtís ɓëewë ? » 26 Saŋ won
wa tih : « Mi hom bëtsë' ɓëewë a muluɓ
; ndaa lahte ɓëyí ee filiɓ fi ɓëewë deh, te
ɗon yíih rí. 27 Ɗi ee ac filoon so' ra ndaa
mi haayayti liil kotti†. »

28 Yii baa laha' énfí laahi Yurdeŋ di
Betani‡, tígë në bëtsë' Saŋ ɓëewë rë.

* **1:6** 1.6 Saŋ fa na wonuu dee ra daa ri Saŋ Batis. ✡ **1:23** 1.23 Saame Isayii 40.3 † **1:27** 1.27 mi haayayti liil kotti :Di gerek, bíníyú ɗeh : te mi yinte sah pëkísí níh yí ñafaɗɗi. ‡ **1:28** 1.28 Betani :Betani fi bee bokaay a bee dékú Lasaar a Martaa a Mari ra.

Har fa yera' Koope sarah ra

29 Kéy fín fë, Saŋ ot Yéesú na ac ɗii na, ɗi
yíppée won tih : « Ëlí ! Ɓëyí bee daa har
fa nay yeree Koope sarah§, hosii bakaaɗɗi
ɓëy ëldúnë rë ! 30 Daa ri ɓëe' na húmú
wona' mi ron ra bitih : lahte ɓëyí ee ac
filoon so' ra, ɗi luk soo gaan fap, ndah
balaa mi ac, ɗeef ɗi húmú në. 31 So' mi
bee sah, mi húmú yéeh ɓëe' waɗ ɗii hen
koon ɗa, ndaa yee kúɗ aya ac mi, ma na
bëtsë' mulub ra, ɗi biti koyyi Israyel yúh
rí. »
32 Saŋ wonaat tih : « Mi otte Ruuhi
Koope kola'te sun céppé sun fi man bëdú
nen, hompe ɗii na. 33 Mi húmú yéeh ɓëe'
waɗ ɗii hen koon ɗa, ndaa Koope fa wol
so' bëtís a mulub ra húmú won so' tih :
“Fay ot Ruuha cép hom ow na ; ɓëyí baa
nay bëtsée a Ruuh-Peseŋ.” 34 Te so' mi Saŋ
mi otte yii baaha, te mi seedete biti ɓëyí
baa daa Koy Koope. »

Taalibe ya ɗéɓúu ñee tal Yéesú rë

35 Kéy fín fë, Saŋ ayaatte tígë húmú wë
aa' fin ra, caŋke a ow ana di taalibe yi.
36 Ola' ri Yéesú na roommbiil, ɗi won tih :
« Ëlí ! Ɓëyí bee daa har fa nay yeree Koope
sarah ra ! » 37 Keluu taalibe yi ana ya unni
yah, wa ñeyute tal Yéesú. 38 Heelta' Yéesú
otte biti wa ñeyu tali ra, ɗi meelte wa won
tih : « Ɗon saamu yih ? » Wa dëekúuté rí a
tii ɓëyí në yëeddë' Unni Koope, wonu ri tih
: « Rabbi, fu dék dih ? » 39 Ɗi won wa tih :
« Ëyí ɗon ot. » Tígí daaha, bi ɗeef na'a
konte, wani Yéesú ñéerúuté, wa yúhúté
tígë dék ɗí rë, wa yeelutee ɗíidë' caan fi
bisa a ɗi.
40 Anndere koy-yaafi Simoŋ Peer, non
ɓëewí ana ya keluu wa unni Saŋ, wa
ñeyute tal Yéesú rë. 41 Ɗi ɗéɓpí pay saami
Simoŋ, won ɗi tih : « Fun olute Méssíifë !
» (Iti fi tii baa daa ri Kiristaa mbée Buura
Koo fal ri ra.) 42 Anndere kúɗté Simoŋ
Yéesú në. Yéesú yeelte Simoŋ níi won ɗi
tih : « Daa fu Simoŋ, koy Saŋ ; dala'te
woteh, fay dëekúu Sefaas. » (Iti fi tii baa
daa ri : Peer. Iti fi tii Peer daa : la').

Fílíp a Natanayel

43 Kéy fín fë, Yéesú hampe waali Galile.
Laha' ri ra, ɗi tee'a'te a Fílíp, won ɗi tih : «
Aye fu ñee tal so' ! » 44 Fílíp dék Betsaydaa,
ɓani Anndere a Peer daa boku gin. 45 Ɗi fi
Fílíp nampee pay otte Natanayel, won ɗi
tih : « Fun olute ɓëe' në wona' Mëyíis
téeríi Kootaa ra, bee na wonuu yonente ya
Téerëe rë : yaa Yéesú fi Suseef, bee dék
Nasaret ra. » 46 Natanayel won ɗi tih : «
Yin wun mín ɗúh Nasaret nagajek a ? »
Fílíp won ɗi tih : « Yen saañ fu tíkíɗ afu íl
! » 47 Wa ɓeyute waala na suu. Ola' Yéesú
Natanayel na ac ɗii na, ɗi won ɗi tih : «
Bee daa koy ki Israyel tígí-tígí, bi yéeh
nofa' ow ! » 48 Natanayel won ɗi tih : «
Fu yúhë' së' dih ? » Yéesú loffe ri won tih
: « Homa' fu tal eena ɗeef Fílíp dëekëy rë
doom ra, mi otte ro. » 49 Natanayel ɓéyíɗté
uni won tih : « Ɓahaa, kon daa fu Koy
Koope ! Daa fu Buuri Israyel ! » 50 Yéesú
won ɗi tih : « Wona won mi ro biti mi otte
ro tal eena ra, daa tah fu gém ë ? Fay ot
yi luk baa éemílë'. » 51 Ɗi antee ɓaat won
tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : ɗon
ay ot sun-Koo kúnsëh, malaaka yi Koope
lawe sun cépé, aye so' mi Koy-ɓëe' në. »

2

Kílëegë lah Kanaa ra

1 Waal ana filoon fi baaha, kílëek lahte
Kanaa di Galile. Yaafi Yéesú húmú në.
2 Yéesú a taalibe yi ɓal dëekúté kílëegë,
wa ayute. 3 Ɗúmë' béeñë ndaje ma ra,
yaafa nduŋutte Yéesú baaha won ɗi tih :
« Wa lahluy béeñ. » 4 Yéesú won ɗi tih
: « Síkírëh së' yaa ow ! Fu faha' biti
mi paga yi te wahtii so' lahay doom ? »
5 Yaafa payte won koy-pagoh ya tih : «
Yii won ɗon ɗi ɓéeɓ, lah pëgí rí. » 6 Ɗeef
lahte yaaɗ pëenë yí yugusuu la' húmú në,
yi yëwúɗɗë yahti ɓukutoh raa efuu na.
Bina-bina waa na ɓéeɓ waɗtee mín soɗ
biŋwaar iniil mbée pëenë. 7 Yéesú won
koy-pagoh ya tih : « Néhí yaaɗɗi yee
mulub. » Wa nehute yaaɗɗa níi líiffé pew.
8 Tígí daaha, Yéesú won wa tih : « Leegi
éfí në mulaa ɗon kom koy ki gaana. » Wa
pagute yii baaha. 9 Ɗíkísë' koy ki gaana
efa, ɗeef mulaa yíssëhté béeñ. Ɗi yéeh
tígë koluu koy-pagoh ya béeñë rë, ndaa
wa fi yaa yúhú. Tígí daaha, koy ki gaana
dëekké yíkíi kílëegë 10 won ɗi tih : « Ndaje
mi lah ɓéeɓ ɓëewë ɗéɓúu efa' béeñë lukki
neɓ ɗa. Tíl níi ɓëewë sampi píi faanni wa
raa nék, yee loolay níi rë anti ɗúhrú ! Ɗo
nék fu henay ɗah, fu yef béeñë lukki neɓ
ɗa yefo níi a ɗeh. »
11 Baa daa kimtaana ɗéɓpí paŋ Yéesú
rë. Ɗi paga' ri Kanaa di Galile. Ɗaaha,
ɗi teeɓa'te ndami, tahte taalibe yi gémúté
rí.
12 Filoon fi baaha, ɗi saañce Kafar-
nawum ɓani yaafi, koy-yaayyi a taalibe yi
; wa homute i waal daaha.

Yéesú a yaayoh ya filiɓ Faam fi gaani Koope

(Saame Maccëe 21.12-13 ; Marka 11.15-17 ; Lúkkë 19.45-46)

13 Leɓa' Paagiyëwúɗɗë rë, Yéesú kolohte
saañce Yerusalem. 14 Laha' ri ɗi haalte
baylii Faam fi gaani Koope ra, ɗi ɗeef júlë

§ **1:29** 1.29 har :Ɗi gerek, bíníyú ɗeh : koy har.

yë wani harra a faññji wa filiɓ, yaayoh yi
bëdú yë, a ɓëewë në lofrantuu hélíis rë.
15 Tígí daaha, ɗi saampe dúɗ níh yugusse
njooraa, líkké wë, ɗúhíɗté wë ɓéeɓ ëssín
ɓani júrí wë ; ɗi júlkëñcé taabulli ɓëewë
në lofrantuu hélíis rë, hasalte hélsí wë
feey, 16 antee won yaayoh yi bëdú yë tih
: « Këllí iñyee ɓéeɓ deh ! Ngënë tíkí
faam Baaso' yaayaa ! » 17 Filoon ﬁ baaha,
nuffi taalibe yi payte unna bíníyú Téerëe
rë bitih : *« Tígë teem so' Faamu ra, daa mi
yúh rí keeñ so' ! »*✡

18 Tígí daaha, ɓaha yi yëwúɗɗë wonu
ri tih : « Pagiɗ fun yii éemílë'í nay fun
teeɓe biti fu lahte sañ-saña paga' fu yii
bee ra ! » 19 Yéesú tahte won wa tih : «
Ɗon poysa' Faam ﬁ gaani Koope ﬁ bee raa,
may rii taɓahaat filiɓ waal éeyë. » 20 Ɓaha
yi yëwúɗɗë wonu ri tih : « Faam ﬁ bee
taɓahute kíil sabay iniil a kíil pëenë (46)
bee ra, ɗo fantee won fu mín ɗíi taɓahaat
filiɓ waal éeyë ë ! » 21 Ndaa Faam fa na
wona' Yéesú rë, ɗi yin kay neh gét nëe
wona' faan ɗi ﬁ baaha. 22 Tílë' níi Yéesú
këllúté ɓúudé rë, taalibe ya nérsúuté biti
Yéesú na húmú won uni bah ; yii baa tahte
wa gémúté yee won Téerëe rë a una húmú
won Yéesú rë.

Yii homa' ow ɓéeɓ Yéesú yúh rí

23 Jamanaa homa' Yéesú Yerusalem feedi
Paaga ra, ow caak gémúté rí oluu wa
kimtaanna paŋ ɗi ra. 24 Ndaa bi yúh Yéesú
ɓëewë ɓéeɓ, ɗi lekaay wa. 25 Ɗi húmú
sohlaay biti ow ac ɗii na won biti díw man
ɗeh, ndah yii homa' ow ɓéeɓ ɗi yúh rí.

3

Yéesú a Nikodem

1 Lahte ɓëyí hínú Nikodem, ɗi non
fariseŋŋa te ri kélfë yëwúɗ. 2 Ɗi acce elek
ɗeefiɗte Yéesú won ɗi tih : « Ɓahaa, fun
yúhúté biti Koope daa wol ro yëeddí fun,
ndah ow mínéh paŋ kimtaanna paŋ fu ra
hém Koope ñéerëey a ri. » 3 Yéesú tahte
won ɗi tih : « Mee roo won kaaf ka ra ee
: ow mínéh yúh iña Nguur ki Koope, hém
ɗi límëetúy. » 4 Nikodem meelte ri won tih
: « Ow tíl níi ɓaha raa, ɗi ay límëetúu ɗíh
? Ɗi ii nimil loo yaaﬁ límëetú kay maan
? » 5 Yéesú tahte won ɗi tih : « Mee roo
won kaaf ka ra ee : ow mínéh haal Nguur
ki Koope, hém ɗi ñeyay muluɓ a Ruuh-
Peseŋ, ɗi líméetú. 6 Ɓëyí límú ow, pesa'
pes ow ; ɓëyí límúu Ruuhi Koope, pesa'
Ruuhi Koope. 7 Yin ɓanay roo jaahal di yee
wona' mi ro biti ɓëewë warutee límëetú
rë. 8 Ngilaaw ma laɓa' tígí neɓa' ri fu kelee
na neh a ? Añcaŋ, fu yéeh tígë kola' ri a
tígë na saañ ɗi ra ! Ɗi ɗaaha kep di ɓëyí
límúu Ruuhi Koope ! » 9 Nikodem won ɗi
tígí daaha tih : « Baa mínë' lah ɗíh ? »
10 Yéesú won ɗi tih : « Yëeddëhë teempe
ti ɗo nen Israyel fu yéeh yii baa a ? 11 Mee
ron won kaaf ka ra ee : fun hom wonuu
iña yúhú fun ɗa, fun seede iña na olu fun
ɗa, ndaa ɗon fahuuy fun síkíréh. 12 Mi
won ɗon iñi ëldúnë ɗon gémúy së' rëe,
ɗon ay soo gémée ɗíh biti mi wona ron
iñi sun-Koo ? 13 Ow pëyrëy yúhí sun-Koo ;
so' mi Koy-ɓëe' fë kola' na ra doŋ daa yúh
rí.

14 « Ɗee kera' Mëyíis goŋ fa yugusuu
përëm sun ﬁ duuda, ɓéyíɗté rí luufa ra✡,
so' mi Koy-ɓëe' mi waɗti ɓéyrúun ɗaaha,
15 nda ɓëyí gém së' ɓéeɓ lah pesa na
ɗúméh rë. 16 Yúhí biti Koope faha' ɓëewë
fahoo níi ɗi yera'te Koy ka laha' ri ra kut,
nda ɓëyí gém ɗii na ɓéeɓ ɓanti saŋku, lah
pesa na ɗúméh rë. 17 Koope wolay Koohi
ëldúnë biti ri ac daani ɓëewë ; ëe-ëe', ɗi
wol ri sëmlë'í wë. 18 Kon ɓëyí gém Koy ka
na ii daanu ; ɓëyí géméy rí nék daanute níi
wocce, af yee géméy ɓëe' ɗi ﬁ Koy ki yiníi
Koope kut ra. 19 Te yee haala' daana ra daa
ri beh : niiña acce feey, ndaa ñúusë daa
génël ɓëewë niiña ndah pagaɗɗi ɓossi wa.
20 Ɓëyí na paŋ ɓos ɓéeɓ wonay yin niiña,
ɗi hega' ri hegoo, ndah ɗi kaa' biti pagaɗɗi
ɓossi feeñ. 21 Ɓëyí paga' kaah nék saama'
niiña, nda ɓëyí ot pagaɗɗi ɓéeɓ yúh biti
Koope daa ɓek ɗi na. »

Yéesú a Saŋ Batis

22 Filoon ﬁ baaha, Yéesú a taalibe yi
koluute suute Yúdée. Ɗi hompe i waal
daaha a wa, ɗi na bëtís ɓëewë. 23 Saŋ
nampee hom Enon di hëbís Salim na bëtís
daaha ɓal, bi caak tígë muluɓ. Ɓëewë aye
ɗii na, ɗi bëtsé wë. 24 Baaha ɗeef ɗi téyúy
kasu doom.

25 Lahte bis, i ow di taalibe yi Saŋ na
taasuu a yëwúɗ yii leŋke di na ɓukutuu.
26 Wa payute Saŋ na wonu ri tih : «
Ɓahaa, fu nérsëhté ɓëe' ɗoni húmú énfí
laahi Yurdeŋ fu na seedeyiɗ ɗi ra a ? Ɗi
dalte bëtís te ɓëewë ɓéeɓ yuluu ɗii na. »
27 Saŋ won wa tih : « Ow mínéh lah yii
man ɗah, te Koo oneh ri ri. 28 Ɗon mínú
seede biti sah, mi wonte biti mi Buura Koo
fal ri ra neh, a biti Koope wol so' këllëhí
doŋ. 29 Kílëek bi yaali ; kooji yaala nék
homa' dah, kelee una, keeña sos níi sos.
Daa mi kooji bah, yii baa daa tah keeñ so'
sos níi sos. 30 Ɗi waɗti laha maakaama
laho saye, bi so' ëylée.

31 « Ɓëe' kola' sun-Koo ra daa paa' ɓéeɓ
sun. Ɓëyí feey ﬁ beh, míntí nona feey te
wona' yii leŋ ëldúníi beh. Ɓëe' kola' sun-
Koo ra nék [daa paa' ɓéeɓ sun] ; 32 ɗi

✡ **2:17** 2.17 Saame Kañaa ya 69.10 ✡ **3:14** 3.14 Saame Kíní ɓëy Israyel 21.9

seedeya' iña ot ɗi a yee keloh ri ra, ndaa
ow na síkíréeh rí. 33 Ɓëyí tah iña na won
ɗi ra, déggëlté biti Koo wona' kaah. 34 Ɓëe'
Koope wol ri ra, léhínë' woni Koope, ndah
Koope ɓeɓ Ruuhi Peseŋi ɓéeɓ soɗte ri ri.
35 Boffa daa faha' Koy ka níi tíkké iña ɓéeɓ
ya'i. 36 Ɓëyí gém Koy ka lahte pesa na
ɗúméh rë ; ɓëyí kaa' gémí rëe nék ii yúh
pesi bah, te Koope ay rii dékée teeɓ haay-
keeñ. »

4

Yéesú a ɓelaa dék Samari ra

1-2 Waalli yaaha, fariseŋŋa keluute ban
fi biti yee lah Yéesú taalibe, bëtíssé wë rë,
luk yi Saŋ Batis. (Ɗeef nagajek ɗi fi Yéesú
neh daa na húmú bëtís, taalibe yi daa na
húmú pagu yaa tígë.) Yúhë' Yéesú biti
yii baa halte nuffi fariseŋŋa ra nék, 3 ɗi
kolohte Yúdée, na nimil Galile. 4 Ɗi yahti
saañ dín fë rëe, ɗi waɗtee ñee Samari.
5 Ɗaaha, ɗi tílté níi ɗi leɓohte gini hínú
Sikaar non Samari, di hëbís feey fa húmú
on Yakop koohi Suseef ra. 6 Yakop húmú
hacce yéem daaha. Bi mok Yéesú waali,
ɗi tookke ɓúk yéemë na hílsëh, ɗeef na'
lahte leelu af. 7-8 Taalibe yi suute filiɓ ginin
saam yii nay waa ñame.

Lahte ɓelii dék Samari acce neh wahtii
baaha. Yéesú won ɗi tih : « On so'
muluɓ mi han yaa ow. » 9 Ɓelaa won ɗi
tih : « Mantee ɓal, fu ɗaga' so' muluɓ
ɗíh te fu yëwúɗ, mi ɓëy Samari ? » (Ɗeef
wa fi yëwúɗɗë nagajek, fahuuy bok a ɓëy
Samari dara.) 10 Yéesú won ɗi tih : « Fu
yúh yii na ona' Koo a so' mi ɓëe' na won a
ɗo ra koon, daa fay soo ɗage muluɓ, mi
on ɗo mulaa na ona' pes ɗa. » 11 Ɓelaa
tahte won ɗi tih : « Ɓahaa, ɗo fu lahay
hoc níi wocce, te yéemë nooɗte tíkké sun
! Fay ɗúhée mulaa na ona' pes ɗa di kon
? 12 Ciffi fun Yakop daa heliɗ fun yéemí
beh. Ɗi hante na mulaa, koyyi hanute na,
yuppi hanute na, fantee haba' biti fu luk
ɗii gaan a ? » 13 Yéesú won ɗi tih : « Ɓëyí
han na mulii yéemí bee ɓéeɓ, fay sifiraat ;
14 ndaa ɓëyí han na mulaa nay mi rii one
ra, ii sifiriil ta' : mulaa nay mi rii one ra
kay, ay yíssée culi julli pesi na ɗúméh ɗii
na. » 15 Ɓelaa won ɗi tih : « Ɓahaa, on
so' na mulii yah, nda mi woc sifiroh te mi
aylileh neh yéemí beh. »

16 Yéesú won ɗi tih : « Kon paye fu kale
yaalu fu ac. » 17 Ɓelaa won ɗi tih : « Mi
lahay yaal. » Yéesú won ɗi daaha tih : «
Fu won kaah biti fu lahay yaal, 18 ndah fu
ñeete yaal iip, te ɓëe' ɗoni na pesu leegi
ra yaalu neh. Kon fu won kaah ! »

19 Tígí daaha, ɓelaa won ɗi tih : «
Ɓahaa mi ot na, fu yonente ! 20 Caacci
fun húmú jaamiyuu Koope sun fi daŋi beh,
ndaa ɗon fi yëwúɗɗë, ɗon wonu ɗi waɗti
jaamiyuun Yerusalem. » 21 Yéesú won ɗi
tih : « Yaa ow, gémé yee na won mi ro
bee ra : ay tíl níi jaamiyohi ɓëewë Baap-
Koo sun fi daŋi beh, mbée Yerusalem ii
caak solo. 22 Ɗon fi ɓëy Samari, ɗon na
jaamiyuu, ndaa ɗon yíih Koope ; fun fi
yëwúɗɗë nék, fun na jaamiyuu ri te fun
yúhú rí, ndah ri ñeya' fun fi yëwúɗɗë në,
múclí ëldúnë. 23 Wahtaa hompe lah, te
ri lahte, wahtaa nay jaamiyee ɓëewë na
saamu Baap-Koo kah-kah ra, wa ñeya' ri
Ruuh-Peseŋ a kaaf ka ra. Baap-Koo saam
mani ɓëewí yah. 24 Koope ɗi Ruuh, te ɓëyí
na jaamiyoh ri waɗti ñeyaa Ruuhi a kaah.
» 25 Ɓelaa won ɗi tih : « Mi yúhté biti
Buura Koo fal ri ra maanam Kiristaa, ac
ayo. Ɗi ac ɗaa, ɗi ay fun teeɓ ɓéeɓ. »
26 Yéesú won ɗi tih : « Daa mi, so' fa na
won ɗoo na ra. »

27 Taalibe yi Yéesú lahuu tígí daaha.
Oluu wa Yéesú na won a ɓeleɓ ra, wa
éemúté níi éem, ndaa ow di waa na
kaañay meel Yéesú yee na saam ɗi ra, a
yee tah ɗi na won a ɓelaa ra. 28 Tígí daaha,
ɓelaa helte peni mulii, nimilte ginin won
ɓëewë tih : 29 « Ëyí ɗon ot ɓëe' abee wonte
so' iña paŋ mi ra ɓéeɓ. Ɗi Buura Koo fal ri
ra neh delem a ? » 30 Ɓëewë koluute, suute
ɗeefri Yéesú.

31 Filiɓ fi baaha, taalibe ya gangalu
Yéesú ñam wonu tih : « Ɓahaa, túmé yin
lowu book ! » 32 Ndaa ɗi won wa tih : « Mi
lahte ñami ɗon yíih rí. » 33 Tígí daaha, wa
na meelantuu hanndal ki wa wonu tih : «
Ow kompe ri ñam neh a ? » 34 Yéesú won
wa tih : « Paŋ yee faha' ɓëe' wol so' ra níi
mit sëk, daa ñami so'.

35 « Ɗon wonu neh dee a lec tas céyín
iniil a ? So' mi won ɗon tee : ëlí meeyya !
Iña nonte níi seh lec. 36 Ɓëe' në lec ɗa ee
liil yínlí rë, na négírë' peba na saañ pesa
na ɗúméh rë. Hen ɗaaha raa, ɓëe' soh ra a
bee lec ɗa bok, lah sos-keeñ. 37 Léehë won
kaah bitih : "Ɓëe' soh ra bokaay a bee lec
ɗa." 38 Mi yeñce ron lec meeyi ɗon mësúy
nëe paŋ dara. I ow kay daa légéyú rí, ɗon
daa njiriñuu ri. »

39 Kola'te bee wona' wa ɓelaa biti Yéesú
wonte ri iña paŋ ri ɓéeɓ rë, i ow caak
di ɓëy Samari dékú gini baa ra gémúté
Yéesú. 40 Te ɗeefruu wa ri ra, wa ɗagute
ri ɗi hom waa na daaha ; tígí daaha, ɗi
hompe waal ana waa na. 41 Iña na won
ɗi ra tahte wa ɓaatuutee caak na haalu
ngémë. 42 Wa wonu ɓelaa tih : « Iña ɓílíɗ
fu fun ɗa daa tah fun gém neh doŋ, ndaa
biti fun kellirute affi fun ɗi na won, te fun
yúhúté biti daa ri Sëmlëhí ëldúnë kaah. »

Koy daga pay Yéesú rë

43 Filoon fi waalli ana ya hom Yéesú
daaha ra, ɗi kolohte saañce Galile. 44 Ɗi
woniɗte afi bitih : « Yonente heefuu gina
dék ɗí rë. » 45 Laha' ri Galile ra, ɓëy gina
teeriyuute ri daaha, ndah payuu wa feedi
Paaga Yerusalem ra, wa olute iña paŋ ɗi
filiɓ feeda ra ɓéeɓ.

46 Ɗaaha, Yéesú ñeyaatte Kanaa di
Galile, tígë húmú yíssë' rí mulaa béeñ rë.
Ɗeef ow di dakki buur dék Kafarnawum,
koy ka keente jér. 47 Kela' ri biti Yéesú
kolohte Yúdée acce Galile ra, ɗi saañce
ɗeefiɗte ri, ɗaŋke ri pay Kafarnawum
payiɗ ɗi koy kee ke ri na maannda' húl rë.
48 Yéesú won ɗi tih : « Ɗon oluy kimtaan
a iñi éemílë'té rëe daal, won ti ɗon ii gém
múk ë ! » 49 Daga won ɗi tih : « Ɓahaa,
yípée ac faam balaa koy so' húl. » 50 Yéesú
won ɗi tih : « Nimile faam, koohu ɓéyíɗté
af, yin ii rii kat. » Ɓëe' gémpé yee won ɗi
Yéesú rë, kolohte na saañ faam. 51 Ɗi hom
waali faam fa, súrgë yí téebílúuté rí wonu
ri tih : « Ɓahaa, koohu kolohte ! » 52 Ɗi
meelte wa wahtaa koloh kúkëyë rë, wa
wonute ri biti faan kúkëyë woc tama bee
wota' na' yutuuɗ leelu af aa' fin ra. 53 Boffi
kúkëyë yíppée ot biti yaa wahtaa wona'
ri Yéesú biti koohi ɓéyíɗté af ra. Kola'te
baaha, ɓani ɓëy faami ɓéeɓ gémúté Yéesú.
54 Baa daa kimtaani ana fa paŋ Yéesú kola'
ri Yúdée nimilte Galile ra.

5

Lëfëñídë pay Yéesú rë

1 Filoon fi baaha, ndaje di ndaje yi
yëwúɗɗë lahte Yerusalem, Yéesú kolohte
saañce na. 2 Gini baaha lahte laahi Ébrë
yë wonuu ri Betsataa, hom hëbís ílë në
wonuu Ílí Harra* ra. Ɗi lahte mbaar iip.
3 I jéríɗ caak daa fanuu mbaarri yaaha
: búumíɗɗë deh, ɓëewë në yíiɓú rë deh,
lëfëñíɗɗë deh. [4 †] 5 Filiɓ fi jéríɗɗí
yaaha, lahte na ɓëyí hente kíil sabay éeyë
a kíil peeye (38) ɗi fanohte ri jér. 6 Ola'
Yéesú ɓëe' fanohte feey te ri yúhté biti ɗi
maañcee jér rë, ɗi meelte ri won tih : « Fu
faha'te biti fu wah a yaal kowa ? » 7 Jérdë
won ɗi tih : « Ɓahaa, mulaa hégíyëh rëe,
mi na laheh ɓëyí mín sëe ɓek filiɓ laaha
; mi home étíɗ saañ haal raa, ow kay ɗéɓ
së' filiɓ. » 8 Tígí daaha, Yéesú won ɗi tih :
« Kolee, fu pon dilu fu tíl. » 9 Ɓëe' yíppée
wah, kolohte ponte dili na tíl.

Yiin pay Yéesú ɓëe' rë tee'a' a bisa
na hílsúu yëwúɗɗë rë. 10 Oluu ɓaha yi
yëwúɗɗë ɓëe' a dili, wa wonu ri tih : «
Fu waray meeɓ dilu bisee woteh beh, ɗi
bisa na hílsúu rë ! » 11 Ɓëe' won wa tih :
« Ɓëe' pay so' ra daa won so' mi ɓeɓ dili
so' mi tíl. » 12 Wa meelute ri wonu tih : «
Ɓëe' won ɗo baaha ra wah ? » 13 Ndaa ɓëe'
yéeh payohi, ɗi mínéh ríi teeɓa', bi múuy
Yéesú filiɓ dúukëlí ɓëewë húmú daaha ra.

14 Filoon fe, Yéesú tee'a'te a ɓëe' filiɓ
Faam fi gaani Koope, won ɗi tih : « Fu
abaa fu wahte leegi ! Ngana bakaaril,
toñeh yii luk baa misik ay roo kate. »
15 Kola' ɓëe' dah, ɗi payte wonte ɓaha
yi yëwúɗɗë biti ɓëe' pay ɗi ra Yéesú.
16 Kola'te baaha, wa henute halañ sun fi
Yéesú, di yee paya' ri ow bisa na hílsúu wë
rë. 17 Ndaa Yéesú won wa tih : « Baaso'
ee légéy rë na saañ, so' ɓal mee légéy rë
maa saañ. » 18 Wona won ɗi baa ra, tahte
ɓaha yi yëwúɗɗë ɓaatuutee caŋ hawi húl,
ndah teyay biti doŋ ɗi poote kootii bisa na
hílsúu rë, ndaa ɗi wona' ti Koope daa boffi,
daa ri biti daa wa teyu.

Sañ-sañi Koy ka

19 Yéesú tahaatte won tih : « Mee ron
won kaaf ka ra ee : so' mi Koy ka mi
mínéh koloh rek mi paŋ ; mi paga' yee ot
mi Baaso' na ra. Yii paŋ Baaso' ɓéeɓ, so'
mi Koy ka mi paga' ri. 20 Ɗi faha'te so', te ɗi
na teeɓ so' iña na paŋ ɗi ra ɓéeɓ. Ɗi ay soo
teeɓ yi ay pagu kay, yi luk yaa gaan fap níi
ɗon éem : 21 di na këllë' Baaso' ow ɓúudé
on ɗi pes, so' mi Koy ka ɓëyí neɓ so' mi
on ɗi pes. 22 Baaso' na aattiyeeh ow, ndaa
ɗi onte so' mi Koy ka sañ-sañi aattiyaa mi
ɓéeɓ, 23 nda ɓëewë ɓéeɓ yeɗ so' mi Koy
ka cér ti di yeruu wa ri Baaso' nen. Ɓëyí
yeray so' mi Koy ka cér, ɗeef yeray Baaso'
fa wol so' ra cér. 24 Mee ron won kaaf ka
ra ee : ɓëyí síkírëh woni so', te ri gém ɓëe'
wol so' ra, lahte pesa na ɗúméh rë. Ɗi
ii daanu : ɗi múccé kúl kë, haalte pesa.
25 Kaaf ka bee ɓúk së' beh : wahtaa ee saañ
lahe ra, te ri lahte níi wocce, wahtaa nay
kelee ɓëewë húlú rë un so' mi Koy Koope
ra, te ɓëewë nay kelee woni so' ra ay pes.
26 Di homa' pesa Baaso' na, ɗi tahra' so' ri
ɗaaha, pesa hompe soo na. 27 Te ri onte so'
mi Koy ka sañ-sañ aattiyaa, ndah daa mi
Koy-ɓëe'. 28 Yee won mi ɗon ra ɓanay ron
jaahal : wahtaa ee ac ɗa, ɓëewë húlú hacu
feey fi bee ra ɓéeɓ ay keloh un so', 29 te wa
ay koloh ɓúudé. Ɓëewë húmú paguu yin
wun ra ay koloh, haal pesa na ɗúméh rë,
yee húmú paguu yin ɓos ra koloh, daanu.
30 So' mi Koy ka mi mínéh koloh rek mi
paŋ, mi na pageh yee neɓa' so' ra, ndaa

* 5:2 5.2 Gini Yerusalem ɓéeɓ húmú míirú míirë níi embite, ɗi antee lah íl caak. Ílí bee na wonuu Ílí Harra bee ra, ɓëewë habuu biti harra húmú ñéyrúu në biti wa húmú yahti haal gina. † 5:4 5.4 Ɓëewë húmú ñeyaatu unni yee bín fë wora'i wa ɓëewë rë, lahte na yi húmú bíníyú yii beh : Wa homuu daaha sehe hégíyëhí mulaa. Na hom níi lah wahtii malaakii Koo-Yíkëe ac hégíy mulaa, te jérdë në ɗéɓpí haal mulaa wahtii baaha ra ay wah, a di míntí man jérë ɓéeɓ.

yee neɓa' ɓëe' wol so' ra. Mi hom aattiya'
yee nah so' Koope ra, te aattiya'i so' júɓpé.

Seede yi Koy ka

31 « Daa mi seedeyira af so' iñi so' koon
kep, ow ii tah biti mi won kaah. 32 Ndaa ow
kay daa na seedeyiɗ so', te mi yúhté biti
iña na won ɗi sun fi so' ra kaah. 33 Ɗon
wolute i ow Saŋ Batis na, te iña won ɗi
sun fi so' ra kaah. 34 Seedii leŋ sun fi so'
yaha bi ow kut, mi sohlaay ; ndaa mi won
ɗon woni Saŋ, nda ɗon mín múc. 35 Saŋ
húmú man lampii këɗɗú hawaanaa nen,
te ɗon húmú dalute ot neɓ niiñi. 36 Ndaa
lahte seedii daa luk bi Saŋ lah solo : daa
wa iña na paŋ mi ra. Yee nah so' Baaso'
paŋ ra won sun fi so', wa teeɓa' biti Baaso'
daa wol so'. 37 Te Baaso' fa wol so' ra,
seedeyiɗ so' ɓal. Yaa biti kay, ɗon kéllúy
ɗi na won, te ɗon ëllúy rí. 38 Ɗon habuy
unni ɗon na ndah ɗon gémúy so' mi ɓëe'
ɗi wol ri ra. 39 Ɗon yahti yoon Téerëe rëe,
ɗon ɓekuu keeññon ɓéeɓ filiɓ, ndah ɗon
séentúu pesa na ɗúméh rë në. Añcaŋ,
Téerëe seedeyiɗ so', 40 ɗon anutee kaa'
ɗeefri so', ɗon pes !
41 « Mi sohlaay kañi kola' ow na. 42 Mi
yúh ɗon : mi yúhté biti ɗon fahuuy Koope.
43 Mi ayiɗ Baaso', ɗon kaa'uute síkírëhí së'.
Ndaa ow kay daa ayira afi raa, ɗon síkírëh
rí. 44 Ɗon fahuu biti rek ɗon kañantee
affon, ɗon anutee fahuuy kañi kola' Koope
fa yínë kut ɗa ! Ɗon ay soo gémée ɗíh ?
45 Ngënë hëbíi biti daa mi nay ron teeɓee
a Baaso' ; Mëyíis daa nay ron teeɓee, ɗi fa
ɗon tíkú yaakaaron ɗii na ra. 46 Nagajek,
ɗon gém Mëyíis kaah koon, ɗon warutee
soo gém, ndah ɗi bíníté yii leŋ soo na.
47 Ndaa hém ɗon gémúy iña bíní rí rëe,
ɗon ay gémée wonni so' ɗíh ? »

6

Mbúurú yí iippa a jénní ana ya
*(Saame Maccëe 14.13-21 ; Marka 6.30-
44 ; Lúkkë 9.10-17)*

1 Filoon fi baaha, Yéesú húussé laahi
Galile fa na wonuu ɓal laahi Tiberiyat
ra, saañce ɓúgí yínëe. 2 Bi olu ɓëewë
kimtaanna na paŋ ɗi, ɗi na wahil jéríɗɗë
rë, dúukël ow ñeete tala. 3 Laha' ri ra, ɗi
lappe daŋ, tookke a taalibe yi. 4 Baaha,
ɗeef feedi yëwúɗɗë na wonuu Paak ra
leɓohte. 5 Ɓéyrë' Yéesú afi, ɗi otte ɓëewí
caakute níi caak na ayu ɗii na. Tígí daaha,
ɗi meelte Fílíp won tih : « Yen ay lomee
mbúurîi mín ñëmíɗ ɓëewí yee dih ? » 6 Ɗi
hom olsohi Fílíp, daa tah ɗi wona' ri ɗah ;
ɗeef ɗi yúhté yee nay ri page ra níi wocce.
7 Fílíp won ɗi tih : « Wuti yen lah hélsí tam
ɗúmléh wë koon[*], ii mín lom mbúurú níi
wa ɓéeɓ lah wuti yaha ñiip. »
8 Tígí daaha, ow kay di taalibe yi, An-
ndere koy-yaafi Simoŋ Peer won ɗi tih :
9 « Lahte kúkëyí kúɗté mbúurú loorso[†] iip
a jén ana deh, ndaa wa ay taaɓe ɓëewí
caakki yee yih ? » 10 Yéesú won wa tih :
« Wëní wë took. » Ɗeef tígë húmú caakke
gaawa. Wonuu wa baaha ra, wa tookute.
Ɓëewí yaalla húmú në rë warutee mit ow
júnní iip (5.000).
11 Yéesú ɓeɓpe mbúurëe, símpé Koope,
wora'te wa ɓëewë. Ɗi ɓeɓpe jénë hente
ɗaaha ɓal, wora'te wa ɓëewë níi ow fi ow
waa na ɓéeɓ lahte yi doyte ri. 12 Ñamuu
wa ɓéeɓ níi wa laalute ra, Yéesú won
taalibe yi tih : « Négírîi wooññjiida,
yin ɓan naa yah. » 13 Négírúu wooññjiidi
mbúurú yí iippa ñamu ɓëewë rë, wa líiffé
dama sabboo a dama ana. 14 Ola olu ɓëewë
kimtaana paŋ Yéesú rë, tahte wa wonu tih
: « Ɓëyí bee daa yonentaa húmú wonu
biti waɗtee ac ëldúnë rë kaah ! » 15 Bi yúh
Yéesú biti ɓëewë yuluu hami daaha tík ɗí
buuri wa, ɗi hécíilté lappe daŋa, ɓani afi
njunduŋ.

Tílí Yéesú sun fi mulaa
*(Saame Maccëe 14.22-33 ; Marka 6.45-
52)*

16 Sos na'in, taalibe yi Yéesú cépúté ɓúk
laaha. 17 Wa haalute gaal na húusú laaha
yullute waal Kafarnawum. Koo elekke
affi wa, ɗeef Yéesú ɗeefray wa doom.
18 Bi gaan ngilaaw ma, mulii laaha yampe
na hégíyëh. 19 Sayuu taalibe ya níi wa
homute yii mitte kilomet iip mbée pëenë
filiɓ laaha ra, wa séenúté ow na tíl sun fi
mulaa, ɗeef Yéesú daa na ac waa na gaala
; wa yípútée tíit. 20 Ndaa Yéesú won wa
tih : « Ngënë tíití ! Yaa so' ! » 21 Tígí
daaha, taalibe ya homu woni ɗi haal gaala,
wa yípútée teer tígë na suu wa koon ɗa.

Ñama na ona' pes ɗa

22 Yíilë' Koo kéy fín fë, dúukëlí ɓëewë
húmú tasu ɓúk laaha ra húmú olute biti
gaal yínë kut daa húmú daaha aa' fin ;
te wa yúhúté biti na suu taalibe ya ra,
Yéesú ñéerëey a wa filiɓ gaala ; wani
affi wa kut daa suu. 23 Tígí daaha, lahte
gaalli koluu Tiberiyat ayute teerute hëbís
tígë húmú ñamuu wa mbúurëe, bee símë'
Yíkëe Koope ra. 24 Bi olu wa biti ɗi fi Yéesú
a taalibe yi húmúy në, wa haalute gaalli
yaaha, na suu Kafarnawum saami.
25 Ɗeefuu wa ri ɓúgí yínîi laaha ra, wa
meelute ri wonu tih : « Fu ac dee kiri
ɓahaa ? » 26 Ɗi won wa tih : « Mee ron won
kaaf ka ra ee : wëerté së' biti mbúurëe

---

[*] **6:7** 6.7 hélsí tam ɗúmléh wë :Di gerek, bíníyú ɗeh : dëñé tíméer ana (200). Dëñé yínë, daa ganjarma yíníl légéy súrgë bis múlgús. [†] **6:9** 6.9 loorso :Wa peppi man pep bele nen. Wa hom yugusuu mbúurú.

ñamu ɗon níi looyon mayce ra daa tah
ɗon na saamu so', ndaa biti ɗon yúhú iti
fi kimtaanni so' neh. 27 Ngënë mëkí ñami
ay míllée yah. Lah mëkí bee na ona' pesa
na ɗúméh rë kay, bee nay mii onee so'
mi Koy-ɓëe' rë. Baap-Koo yeɗte so' sañ-
sañi baaha. » 28 Wa meelute ri wonu tih
: « Koope faha' biti fun paŋ légéyí bih ?
» 29 Ɗi won wa tih : « Légéyë seh Koope
ɗon na ra biti ɗon gém so' mi ɓëe' ɗi wol
ri ra. » 30 Wa wonu ri tih : « Fay fun
teeɓe kimtaani bi níi tah fun gém ɗë ? Fay
page yii bih ? 31 Caacci yen ñamute maan‡
luufa ti di bíníyúu rí Téerëe bitih : *“Ɗi
onte wa yii ñamun wa, yii kola' sun-Koo.”*✡
» 32 Yéesú won wa tih : « Mee ron won
kaaf ka ra ee : Mëyíis neh daa ona' ñama
kola' sun-Koo ra, Baaso' daa na on ɗon
ñami kah-kah fa kola' sun-Koo ra. 33 Ñama
na ona' Koope ra, daa ri bee kola' sun te
na on ɓëewë pesa na ɗúméh rë. » 34 Tígí
daaha, wa wonu Yéesú tih : « Ɓahaa on
fun ñami yaa faraah. » 35 Ɗi won wa tih
: « Daa mi ñama na ona' pesa ra. Ɓëyí
ɗeefiɗ so' wocce yaaɓ, ɓëyí gém së' wocce
sifiroh. 36 Mi wonte ron ri : ɗon olute so'
ngëey, ndaa ɗon kaa'uute gémí së'. 37 Ɓëyí
Baaso' on so' ri ɓéeɓ ay soo ɗeefiɗ, te ɓëyí
ɗeefiɗ so' mii rii lík, 38 ndah mi cépëy feey
fa paŋi yee faha' mi ra, ndaa paŋi yee faha'
ɓëe' wol so' ra. 39 Yee faha' ɓëe' wol so' ra
nék daa ri beh : mi ɓanti ñak ow yínë di
yee déŋéen ɗí so' ra, ndaa mi waɗ waa
këllë këllë ɓúudé yiin nay túkkíyé ëldúnë
rë. 40 Yee faha' Baaso' ra daa ri bitih : ɓëyí
yeel so' mi Koy ka ɓéeɓ te ri gém së', ɗi liil
pesa na ɗúméh rë, mi këlíɗ ɗí ɓúudé yiin
nay túkkíyé ëldúnë rë. »

41 Wona won Yéesú biti daa ri ñama
kola' sun ɗa, tahte yëwúɗɗë në úlúm-
úlúmú hanndal ki wa 42 wonu tih : « Yaa
Yéesú koy Suseef neh hanaa ? Yen yúhú
boffi a yaafi ! Ɗi wona' biti ɗi kola' sun
ɗíh ? » 43 Yéesú won wa tih : « Yéfí yee na
wonu ron hanndal kon ɗa. 44 Ow mínéh
sëe ɗeefiɗ hém Boffa wol so' ra yejeh ri
soo na ; te so', may këlíɗ ɓëyí baaha ɓúudé
yiin nay túkkíyé ëldúnë rë. 45 Yonente ya
bíníyúté yii beh : *“Wa ɓéeɓ, Koope ay waa
teeɓ.”*✡ Ɓëyí síkírëh Boffa ɓéeɓ te keloh
woni, ɗeefiɗte so'. 46 Baa homay won biti
ow ëlíɗté Boffa. So' fa kola' Koope na ra
kut daa mi ot ɗi. 47 Mee ron won kaaf ka
ra ee : ɓëyí gém së' liilte pesa na ɗúméh rë.
48 Daa mi ñama na ona' pes ɗa. 49 Caaccee
ke ron ñamu maana luufa ra húlúy ë ?
50 Ndaa ɗee man ñama kola' sun yee ra,
ɓëyí ñam na ɓéeɓ ii húl. 51 Daa mi ñama
kola' sun, na ona' pes ra. Ɓëyí ñam na
ñami yeh, fay pes faw. Ñama nay mii onee
ra daa faan so' ; may rii ona' nda ɓëewë
pes. »

52 Unna won Yéesú yaa ra tahte
yëwúɗɗë ɓéyrúté unni wa sun, na capuu
hanndal ki wa wonu tih : « Ɓëyí bee mínë'
yen yeɗ faani ɗí níi yen ñam ? » 53 Ɗi won
wa tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee :
ɗon ñamuy na faan so' mi Koy-ɓëe' te ɗon
hanuy na ñif mi so', ɗon ii naa liil pesa.
54 Ɓëyí ñam na faan so' te ri han na ñif mi
so', liilte pesa na ɗúméh rë te may rii këlíɗ
ɓúudé yiin nay túkkíyé ëldúnë rë. 55 Faan
so' ñamaɗ kah-kah, ñif mi so' han kah-kah.
56 Ɓëyí ñam na faan so' te han na ñif mi
so', ɗi pokohte soo na te mi pokohte ɗii
na. 57 Baaso' fa wol so' ra ee pes ɗa, te daa
ri tah mi na pes ; ti ɗaaha nen, ɓëyí ñam
na faan so', daa may tahe ɗi pes. 58 Ñama
kola' sun-Koo ra daa reeni. Ɓani yee húmú
ñamu caaccee ke ron húlú rë maduy. Ɓëyí
ñam na ñami yah, fay pes faw. » 59 Na
yëeddë' Yéesú unni yaa ra, ɗeef ɗi húmú
filiɓ tígë na ɗaguu yëwúɗɗë Koope ra, di
Kafarnawum.

Taalibe ya heguu ra

60 Síkírúu wë Yéesú níi wocce ra, i ow
caak di taalibe yi wonu tih : « Unna won
ɗi ra neɓeh keloh ! Wa ay tahuu ɗíh ? »
61 Bi yúhíɗ Yéesú afi biti taalibe ya úlúm-
úlúmú wona won ɗi unni yaa ra, ɗi won
wa tih : « Baa daa ñogol ɗon a ? 62 Ɗon ot
so' mi Koy-ɓëe' mi saye sun nimil tígë kola'
mi raa, ɗon ay page yih ? 63 Ruuhi Koope
daa na ona' pes. Ow tikkiyay yin. Unna
won mi ɗon ra kola' Ruuhi Koope na, te
daa wa na tah ow pes. 64 Ndaa i ow ɗon
na gémúy së'. » Yaaha ɓéeɓ, ɗeef Yéesú
maañcee yúh ɓëewë gémúy rí rë, a ɓëe'
nay rii yaaye ra. 65 Ɗi ɓaatte won tih : «
Yii baa daa tah mi won ɗon biti ow mínéh
sëe ɗeefiɗ, hém Baaso' tahreh ri ri. »

66 Kola'te baaha, ow caak di taalibe yi
heguute, wocute ñéerë' a ri. 67 Tígí daaha,
Yéesú won taalibe yi sabboo a ana ya tih
: « A ɗon, ɗon nampi fahuuy saañ neh
a ? » 68 Simoŋ Peer loffe ri won tih : «
Yíkëe, fun ay ñee tal wah ? Daa fu na
won unna na kúɗ ow pesa na ɗúméh rë.
69 Fun gémúté, te fun yúhúté biti daa fu
Ɓëyí selaa ɗúhë' Koope na ra. » 70 Yéesú
won wa tih : « Daa mi tanis ɗon fi sabboo
a ana ya neh a ? Añcaŋ, ow yínë ɗon na
seytaane gaan ! » 71 Ɗeef ɗi wona' Yudaas
koy Simoŋ Iskariyot. Ɗi fi Yudaas, nona' ri

‡ **6:31** 6.31 maan :Wa peppi sewte, wa man pëndë miraa nen. Daa wa ñama húmú on Koope ɓëy Israyel koluu wa Ésíp homute luufa níi hente kíil sabay iniil (40) ra. ✡ **6:31** 6.31 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíp 16.4, 15 ; Kañaa ya 78.24 ✡ **6:45** 6.45 Saame Isayii 54.13

taalibe yi sabboo a ana ya níi, daa ri nay
rii yaaye.

7

Yéesú a mboko yi

1 Filoon fi baaha, Yéesú hompe filiɓ
Galile na wër ; ɗi fahaay pay Yúdée ndah
ɓaha yi yëwúɗɗë fahuu hawi húl. 2 Filiɓ
fi baaha ɓéeɓ, bi na leɓoh ndaje ma na
homuu yëwúɗɗë dúttë rë,✡ 3 koy-yaayyi
wonu ri tih : « Kolee dee fu saañ ndaje mín
Yúdée, nda taalibe ya ɓéeɓ ot iñi éemílë'
yë na paŋ fu ra. 4 Ɓëyí faha' biti yúhú
na ɗapeeh paŋi iñi. Fu mín paŋ iñyee
raa kay, feheye níi ɓëy ëldúnë ɓéeɓ yúh
rë. » 5 Nagajek, wa fi koy-yaayyi gémúy
rí. 6 Yéesú won wa tih : « Wahtii so'
lahay doom ; ndaa ɗon, wahtu ya ɓéeɓ
wun ɗon na. 7 Ɓëewë míníh rën kaa', ndaa
wa kaa'uute so' di yee teeɓa' mi wa biti
pagaɗɗi wa ɓosse ra. 8 Ɗon fi yaa tílí ɗon
saañ feedin. So' mi saay, ndah wahtii so'
lahay doom. » 9 Filoon fi unnee ke ri yah,
ɗi tasse Galile daaha.

Yéesú filiɓ feedi yëwúɗɗë

10 Sayuu koy-yaayyi yi ndaje min ra, ɗi
fi Yéesú nampee naa saañ ndaŋ feey, ow
yéeh baaha. 11 Ɓaha yi yëwúɗɗë homute
filiɓ ndaje ma na saamu ri, na meeluu tígë
waɗ ɗii homa ra. 12 Úlúm-úlúmí ban fi
Yéesú misikke filiɓ fi ɓëewë. Yee na wonu
biti ɗi ɓëyí wunte, yee kaa'uute na wonu
biti ɗi yaha' nuffi ɓëewë yahoo. 13 Di filiɓ
yaaha ɓéeɓ, ow kaañay ɓéyíɗ uni sun,
ndah wa helute nuf ɓaha yí yëwúɗɗë në.
14 Tílë' feeda níi lahte leelaa ra, Yéesú
saañce haalte Faam fi gaani Koope na
yëeddë'. 15 Yëwúɗɗë éemúté ɗee na
yëeddë' rí rë, wonu tih : « Ɗi yúhë' iñi
caakki yee dih, te ri yooday ? » 16 Yéesú
loffe wa won tih : « Iña na yëeddë' mí
rë ɗúhëey soo na, ɗúhë' Koope fa wol so'
ra. 17 Ɓëyí caŋke paŋi yee neɓa' Koope
ra ay yúh nda iña na won mi ra kola'
Koope na, nda mi won woni so'. 18 Ɓëyí
wona' woni, saamɗa' afi ndam. Ndaa so'
fa saama' ndami ɓëe' wol so' ra, mi yéeh
fel, mi wona' kaah. 19 Mëyíis yeray ron
Kootaa a ? Añcaŋ, ow yínë ɗon na pagay
yee won ɗi ra ! Ɗon fahuu hawi so' húl yih
? » 20 Ɓëewë wonu ri tih : « Yébítëh ham
ɗo neh a ? Daa faha' hawu húl ? » 21 Ɗi
won wa tih : « Mi paŋ kimtaan yínë kut
ɗon ɓéeɓ éemúté ! 22 Ëlsíi affon ! Mëyíis
nahte ron leji tuŋka. Te yii baa dalaay ɗii
na, kola' níi caacci na. Biti Mëyíis daa nah
ron ri, ɗon na pagu ri wuti yaha bisa na
hílsúu rë, te ñogoleh ron. 23 Kon ɗon ham
kootii Mëyíis, ɗon mín lec kúkëy bisa na
hílsúu rëe, ɗon ngaaruu so' yi paya pay
mi ow múlgús bisi baaha ra ? 24 Ngënë ëlí
rek ɗon yíppí aattiya', lah ëettíyíi kaah. »

Buura Koo fal ri ra kola' dih ?

25 Filoon fi baaha, i ow di ɓëy Yerusalem
wonu tih : « Bee daa ɓëe' na fahuu hap
húl rë saa ? 26 Ëlsíi di na wona' ri sun te
ow hégíyëey. Kélfë yë habuuy kah-kah biti
daa ri Buura Koo fal ri ra a ? 27 Wonuy biti
Buura Koo fal ri ra yahti ac ɗaa ow ii yúh
tígë nay rii kolee ra a ? Ɓëyí bee nék yen
yúhú tígë kola' ri ra ! » 28 Filiɓ yëeddë'í
di Faam fi gaana, Yéesú ɓéyíɗté uni sun
won tih : « Ɗon wonu ti ɗon yúhú së' a
tígë kola' mi ra ! Yúhí biti nék neɓaay so'
neɓoo rek mi acce, ɓëe' mit wëelíyëh rë
daa wol so', te ɗon yíih rí. 29 So' nék mí
yúh rí ndah mi kola' hëbísí, te daa ri wol
so'. » 30 Tígí daaha, lahte ɓëewí na fahuu
hami, ndaa bi lahay wahtii, ow tíkëy rí ya'.
31 Di filiɓ yaaha ɓéeɓ, lahte ɓëewí caakki
gémúté rí, wonu tih : « Buura Koo fal ri ra
ac ɗaa ay paŋ kimtaanni luk yee paŋ ɓëyí
bee ra a ? »

Wola'i hami Yéesú

32 Yee na úlúm-úlúmú ɓëewë sun fi
Yéesú rë síitë' rí nuffi fariseŋŋa, ɓani kélfë
yí seeyoh ya yejute i ow di wohoh yi Faam
fi gaani Koope hami. 33 Lahuu wa ra, Yéesú
won ɓëewë tih : « Mi talla'te hom filiɓ fon
níi fíi yutuuɗ, mi anti saañ ɗeefri ɓëe' wol
so' ra. 34 Ay tíl níi ɗon ay soo saam ndaa
ɗon ii soo ot, ndah ɗon míníh lah tígë në
saañ mi ra. » 35 Yëwúɗɗë na wonantuu filiɓ
fi wa tih : « Ɗi ay saye di níi yen míníh nëe
lah ? Ɗi saañ ɗeefri yëwúɗɗë tasaaruu
ginni ɓëewí kayya ra neh, ɗi yeel hom dín
fë yëeddé ɓëewí kayya ginni yaaha a ?
36 Yee wona' ri biti ay tíl níi yen ay rii saam
ndaa yen ii rii ot, ndah yen míníh lah tígë
në saañ ɗi ra, ɗi faha' won yi na ? »

Culli mulaa na ona' pes ɗa

37 Bisa míllë' feeda ra daa ri bisa lukki
lah solo ra. Yiin fin fa, Yéesú caŋke fíi
ɓëewë, ɓéyíɗté uni won tih : « Ɓëyí
sifiroh, aya soo na mi on ɗi han. 38 Ɓëyí
gém soo na, di bíníyúu rí Téerëe, culli
mulii na ona' pes ay julli keeñi. » 39 Ɗi hom
woni tígí daaha biti ɓëewë nay rii gémé rë
ay liil Ruuhi Koope. Jamanu yi yaaha, ɗeef
Koope cépírëy Ruuha sun fi ɓëewë gémú
rë, ndah ɗeef ɗi teeɓaay ndami Yéesú
doom.

Taasa'i ɓëewë sun fi Yéesú

40 I ow filiɓ fi ɓëewë keluu wa unni yah,
wonu tih : « Ɓëyí bee daa Yonentaa kaah
! » 41 Lahte yi wonu tih : « Daa ri Buura
Koo fal ri ra ! » Ndaa lahte yi tahute wonu

✡ **7:2** 7.2 Saame Tali Léwí 23.34-36 ; Nérsí Kootaa 16.13

tih : « Buura Koo fal ri ra mín ɗúhë' Galile
a ? 42 Bíníyúy Téerëe biti *Buura Koo fal ri
ra ay coosaanee tali Dawit te ri ay ɗúhée
Betle'em*✡, gina húmú dék Dawit ra a ? »
43 Af Yéesú tahte wonni ɓëewë kéldëey. 44 I
ow waa na fahuu hami, ndaa ow tíkëy rí
ya'.
45 Nimiluu wohoh yi Faam fi gaani
Koope húmú wolu ra, kélfë yí seeyoh
ya a fariseŋŋa meelute wa yee tah wa
kúrëelúuy Yéesú rë. 46 Wohoh ya wonu wa
tih : « Iña won ɓëyí baa ra, ow mësëy wëe
won ! » 47 Fariseŋŋa wonu wa tih : « Ɓëe'
kúrëelëhté ɗon ɓal a ? 48 Ɗon olute kélfë
mbée fariseŋ yínë gémpé rí ë ? 49 Ɓëewë
gémú rí rë yíih yin kootii Mëyíis ! Wa ay
alkoh ! » 50 Nikodem fa non wa fi fariseŋŋa,
te húmú pëyíɗté ɗeefri Yéesú rë won wa
tih : 51 « Kootii yen onay yen biti yen daan
ow te ɗeefa yen síkíríih rí níi yen yúh yee
paŋ ɗi ra. » 52 Wa wonu ri tih : « Kon fu
dék Galile ɗo ɓal ! Kúnsé Téerëe fu saam
nda yonente yínë kut waɗtee ɗúhë' Galile
raa ! » [53 Filoon fi baaha, wa hasluute
suute faam.

8

Ɓelaa habuu a yaal ra

1 Yéesú kola' daaha, saañce daŋi Ëlíiffë.
2 Kéy ɓaaɓ fin cúɓ, ɗi nimilte Faam fi gaani
Koope, ɓëewë ɓéeɓ ɗeefrute ri. Ɗi tookke
na yëedíɗ wë. 3 Hom homo níi, i ow di
yëeddëh yí kootii Mëyíis a i fariseŋ kúrúté
ɓelii habuu a yaal. Wa tíkúté rí fíi ɓëewë
ɓéeɓ, 4 wonu Yéesú tih : « Ɓahaa, ɓelii bee
habuu a yaal. 5 Te di filiɓ Kootaa, Mëyíis
túuycé yen tap mani ɓelii bee la' níi rí húl.
Ɗo nék, fu won yi na ? » 6 (Woni baa ɓéeɓ,
wa homu fíirí Yéesú, nda wa mín lah yii
yabun wa ri.) Ndaa Yéesú sígímpé, ɓeɓpe
kuni yampe na fíis feey. 7 Bi caguu wa
Yéesú na sehu biti ɗi lof wa, ɗi ɓéyíɗté
afi won wa tih : « Ow di ɗon na, bi
mësëy bakaaɗ, ɗéɓëe ríi tap. » 8 Ɗi antee
sígímëet, yampe na fíisëet feey. 9 Keluu
wa unni yah, dala'te yee lukuu ɓaha ra,
wa sayuu yínë-yínë níi Yéesú a ɓelaa kep
daa tasu, ɓelaa caŋke hompe tígë hom ɗi
ra. 10 Ɗi béyrëetté afi, won ɓelaa tih : «
Ɓëewë kúrú rë dee ra di yaa ow ? Kon
lahay ɓëyí daana ro waa na a ? » 11 Ɓelaa
won ɗi tih : « Lahay, ɓahaa. » Yéesú won
ɗi tih : « So' ɓal, mi daanay ro. Fu mín
saañ, ndaa kola'te woteh ngana bakaaril.
»]

Yéesú daa niiñi ëldúnë

12 Yéesú wonaat ɓëewë filiɓ Faam fi
gaani Koope tih : « Daa mi niiñi ëldúnë
; ɓëyí ñee tal so' wocce tíl ñúus, ɗi ay tílé
niiña na ona' pesa na ɗúméh rë. » 13 Tígí
daaha, fariseŋŋa wonu ri tih : « Gaaɗ na
peleh kukuumi ! Ow míméh tah biti fu won
kaah. » 14 Yéesú won wa tih : « Wuti mi
seedeyiɗ af so' raa, mi won kaah. Mi yúh
tígë kola' mi ra a tígë na saañ mi ra ; ndaa
ɗon, ɗon yíih tígë kola' mi ra níi púlé tígë
na saañ mi ra. 15 Ɗee na aattiyuu ɗon
ɗa, homa' olaɗ ow ; so' mi na aattiyeeh
ow. 16 Ndaa tíl níi mi aattiya' raa, lah tëhí
biti ri kaah ndah funi af so' na neh ; funi
Baaso' fa wol so' ra daa na ñéerúu në.
17 Kootii ron wonay biti tígí seedeyuun ow
ana, ɗeef kaah woo ? 18 Kon mi seedeyiɗ
af so', te Baaso' fa wol so' ra seedeyiɗ so'
ɓal ! » 19 Tígí daaha, wa wonu ri tih : « A
boffu dih ɗo ? » Ɗi tahte won wa tih : «
Ɗon yíih së', ɗon yíih Baaso'. Ɗon yúh së'
koon, ɗon ay yúh Baaso'. »
20 Na won Yéesú unni yaa ra, ɗeef ɗi na
yëeddë' filiɓ Faam fi gaani Koope, hëbís
tígë na ɓekuu sarah ya ra, ndaa ow étɗëy
hami, ndah ɗeef wahtii lahay doom.

Tígë na saañ Yéesú rë

21 Yéesú wonil wa tih : « Mee saañ ɗa ee
; ɗon ay soo saam ndaa ɗon ay húlée filiɓ
bakaaɗɗon. Ɗon míníh lah tígë në saañ
mi ra. » 22 Tígí daaha, yëwúɗɗë wonantuu
hanndal ki wa tih : « Mbaa ri faha' naadoh
daa tah ɗi won biti yen míníh lah tígë
na saañ ɗi ra neh ? » 23 Yéesú won wa
tih : « Ɗon dékú feey, ëldúníi beh, ndaa
so' mi dékéh në, mi dék sun. 24 Yii baa
daa tah mi won ɗon biti ɗon ay húlée
filiɓ bakaaɗɗon. Mee ron won ra ee ɗon
gémúy biti daa mi✡ raa, ɗon ay húlée filiɓ
bakaaɗɗon. » 25 Wa meelute ri wonu tih :
« Daa fu wa kon ? » Ɗi won wa tih : « Mi
maañcee ron ri dal won bín fë níi a ɗeh
! 26 Mi caakke yii mín míi won sun fon, a
yii mín mí ron aattiya', ndaa mi léhín ɓëy
ëldúnë iña won so' ɓëe' wol so' ra, te ɗi
fi ɓëyí baa wona' kaah. » 27 Bi yíih wë biti
Yéesú wona' wa Boffa sun, 28 ɗi ɓaatte won
wa tih : « Tíl níi ɗon ɓéyíɗ so' mi Koy-ɓëe'
rëe, ɗon ay yúh biti daa mi, te ɗon ay yúh
biti ma na koleeh rek mi paŋ yin, ndaa mi
léhínë' iña yëedíɗ së' Baaso' ra. 29 Te ɗi fi
ɓëe' wol so' ra funi ñéerúu, ɗi yeɗɗay so'
a af so', ndah mi dékë' paŋ yee neɓa' ri ra.
» 30 Filiɓ woni iñyah, i ow caak gémúté rí.

Kaah daa na pëkís ow

31 Tígí daaha, Yéesú won yëwúɗɗë gémú
rí rë tih : « Ɗon pokoh unna won mi ron
ra raa, ɗeef ɗon taalibe yi so' kaah. 32 Hen
ɗaaha raa, ɗon ay yúh kaah te kaaf ka ay
ron pëkís, ɗon laha' affon. » 33 Wa wonu ri
tih : « Fun séttí Abraham, fun mësúy hen
ñaam ! Fu wona' fun biti fun ay laha' affi

✡ **7:42** 7.42 Saame 2 Samiyel 7.12 ; Mísée 5.1 ✡ **8:24** 8.24 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíp 3.14-15

fun ɗíh ? » 34 Yéesú won wa tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : ɓëyí paŋ bakaaɗ ɓéeɓ, ɗeef ɗi ñaam bakaaɗ. 35 Te ñaam noneh faam, ndaa koy non faam faraah. 36 Kon so' mi Koy ka daa mi pëkísë ron raa, ɗon ac ɓëewí lahuute affon kaah. 37 Mi yúhté biti ɗon séttí Abraham ndaa ɗon fahuu hawi so' húl, ndah iña won mi ron ra haaleh affon. 38 So' mi wona' iña ot mi Baaso' na ra. Ɗon nék, ɗon paguu iña keluu ron boffon na ra. » 39 Wa wonu Yéesú tih : « Abraham daa boffi fun. » Yéesú won wa tih : « Ɗon henun koyyi Abraham kaah koon, tin ɗon ñeyun kotti. 40 Ndaa ɗon paguy bah, ɗon na anuu faha' hawi so' húl ndah mi wona' ron kaaf ka keloh mi Koope na ra. Iña na pagu ron ra, Abraham mësëy wëe paŋ. 41 Ɗon paguu di na paga' boffon kep. » Wa wonu Yéesú tih : « Fun koyyi píyúu waal neh ! Fun lahuu baap yínë, te ri Koope. » 42 Yéesú won wa tih : « Koope daa yaha Boffon kaah koon, tin ɗon faha' so', ndée mi kola' ɗii na, te daa ri tah mi ac. Neɓaay so' neɓoo rek mi acce, daa ri wol so'. 43 Yi tah ɗon kélíih woni so' ? Mi ot na : woni so' haaleh affon daa tah. 44 Seytaane daa boffon tígí-tígí ! Paŋ yii neɓa' ɗi fi boffon, neɓa'te ron. Dalaana níi a ɗeh, ɗi mëssí saŋku ow saŋkuyo. Ɗi mësëy ñéerë' a kaah, ndah kaah íníh ɗii na. Ɗi home fel raa, ɗi na hélléeh yínë sah. Ɗi pesa' fel, te fel coosaana' ɗii na. 45 Ndaa so' mi beh, mi wona' kaah daa tah ɗon gémúy iña na won mi ɗon ra. 46 Wa di ɗon na daa mín caŋ won yii nay teeɓee biti mi bakaaɗte ? Kon mi won kaah raa, yi kaa' ɗon gém iña na won mi ra ? 47 Ɓëyí non ɓëewí Koope, kela' iña na won ɗi Koope ra. Ndaa ɗon nëníh ɓëewí daa tah ɗon kélíih iña na won ɗi ra. »

48 Yëwúɗɗë wonu Yéesú tih : « Fun wonuy kaah biti nagajek fu heedi ɓëy Samari, te yébítëh daa ham ɗo a ? » 49 Ɗi nampee waa won tih : « Yébítëh habay so' ! So' kay mi yeɗ Baaso' cér ; ɗon daa yeruy so' cér ! 50 So' mi saamɗay af so' ndam. Lahte ɓëyí daa na saamiɗ so' ri te daa ri na aattiya'. 51 Mee ron won kaaf ka ra ee : ɓëyí ñee woni so', ii mëssí húl. » 52-53 Wa wonu ri tih : « Wëerté leegi biti yébítëh daa ham ɗo ! Fu haba' biti ɗee fu luk ciffi fun Abraham gaan a ? Abraham húlté, yonente ya húlúté, fantee won biti ɓëyí ñee wonu ii mëssí húl ë ? Fu tík afu yih ? » 54 Yéesú won wa tih : « Mi dëmndëe af so' raa, ay lahee njiriñ mi bih ? Baaso' kay daa na on so' ndam. Ɗon wonu ti ɗi Koope fon, 55 ɗon anutee rii yíih. So' mi bee mi yúh rí. Mi won biti mi yéeh rí rëe, mi ac feloh ti ɗon nen. Ndaa mi yúh rí, te mi ñeya' woni. 56 Keeñ ciffon Abraham sosse níi sos séentë' rí biti mi ac ayo ra ; ɗi otte te keeña sosse. » 57 Wa wonu ri tih : « Fu ola' Abraham ɗíh, te fu lahay kíil sabay iip (50) doom ? » 58 Yéesú won wa tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : balaa Abraham límú, daa mi. » 59 Tígí daaha, wa na píyú i la' ay yeese ri, Yéesú múuycé filiɓ ɓëewë, ɗúhté Faam fi gaani Koope.

9

Ɓëe' límú búumíɗ ɗë

1 Filoon fi baaha, Yéesú hom waal otte ɓëyí límú búumíɗ. 2 Taalibe yi meelute ri wonu tih : « Ɓahaa, bakaaɗɗi ɓëyí bee daa tah ɗi límú búumíɗ mbée bakaaɗɗi boffi a yaafi ? » 3 Yéesú won wa tih : « Ñeyaay ɗii na, ñeyaay boffi a yaafi na. Ɗon ot ɗi búum, Koope daa faha' ñeya' ɗii na, teeɓa' doolii. 4 Na'a ɓéeɓ, yen warun paŋ légéyí ɓëe' wol so' ra ; te leŋ Koo elek, ow ii naa mín légéy. 5 Homi so' ëldúnë ɓéeɓ, daa may niiñle ɓëewë. » 6 Kola' ri woni unni yah, Yéesú tuulte feey, túpëlsë'té muluuc ma a feey fa, ɗi antee waa leef íllí búumndë, 7 won ɗi tih : « Paye fu súlmée laahi Silowe. » (Iti fi tii Silowe daa wolu wolo.) Búumndë payte dín fë súlmëhté, nimilte yeelte.

8 Oluu ri ɓëewë wani dékú rë a yee na olu ri merees ɗi na saraatoh ra, wa na wonantuu hanndal ki wa tih : « Bee ɓëe' húmú took na saraatoh ra saa ? » 9 Lahte ɓëewí wonu tih : « Yaa ɗi ! » Lahte yi wonu tih : « Ëe-ëe', yaa ɗi neh, wa madu mado rek ! » Ɓëe' won wa tígí daaha tih : « Yaa so' kay ! » 10 Tígí daaha, ɓëewë meelute ri wonu tih : « Yi daa wëdís íllú ? » 11 Ɗi won wa tih : « Ɓëe' hínú Yéesú rë daa hilsiɗ feey, leeffe íllí së' antee soo nah mi pay súlmëh laahi Silowe. Mi payte dín fë, mi súlmëhté íllí së' wërsëhté. » 12 Ɓëewë meelute ri wonu tih : « Ɓëe' hom dih ? » Ɗi won wa tih : « Mi yéeh tígë hom ɗi ra ! »

13 Wa koluu daaha, ɓeyute ɓëe', kúrúté rí fariseŋŋa na. 14 Ɗeef Yéesú hilsiɗ feey fa wëdíssé íllí ɓëe' yiin bisa na hílsúu yëwúɗɗë rë. 15 Wa fi fariseŋŋa ɓal namutee meel ɓëe' ɗee wërsë' íllí rë. Ɗi won wa tih : « Ɗi leef so' feey hilsiɗ íl, mi súlmëhté, mi yíppée yeel. » 16 Tígí daaha, lahte fariseŋŋi wonu tih : « Ɓëe' paŋ yii baa ra mínéh hen ɓëyí Koope daa wol ri, ndah ɗi ñeyay yee won kootii bisa na hílsúu rë. » Ndaa lahte ɓëewí wonu tih : « Bakaaroh mínë' paŋ kimtaanni man ɗee ɗíh ? » Ɗaaha, wonni wa kéldëey. 17 Fariseŋŋa meelaatute ɓëe' wonu ri tih : « A ɗo, fu won yi ɓëe' wëdís íllú rë ? » Ɓëe' won wa tih : « Ɗi yonente ! »

18 Di filiɓ yaaha ɓéeɓ, kélfë yí yëwúɗɗë kaa'uute gém biti ɓëe' na ot bee ra húmú

búumíɗ. Yii baa tahte wa woluute boffi a
yaafi, 19 meelute wa wonu tih : « Won ti
ɓëyí bee koohon kaah te ri límú búumíɗ
ë ? Yi tah ɗi na ot leegi kon ? » 20 Boffa a
yaafa wonu wa tih : « Yee yúhú fun ɗa
biti ɗi koy fun sah-sah, te ri límú búumíɗ
kaah. 21 Yee tah níi ɗi na ot leegi ra nék,
fun yíih rí, a fun yíih ɓëe' pay ɗi ra ɓal.
Méelí rí ɗi teeɓ ron ! Ɗi kúkëy woo ? »
22 Biti wa kaañuy kélfë yí yëwúɗɗë daa
tah wa lofa' ɗah, ndah ɗeef wa fi kélfë
yí yëwúɗɗë pokute biti ɓëyí won ow biti
Yéesú daa Buura Koo fal ri ra, ay líkú tígë
na ɗaguu yëwúɗɗë Koope ra. 23 Yii baa
daa tah wa won biti wa meel ri, ɗi kúkëy
neh.
24 Fariseŋŋa dëekëetúté ɓëe' húmú
búum ɗë, wonu ri tih : « Fun yúhúté
biti ɓëe' na wona' fu ra bakaaroh ! Wone
kaah di tii Koope. » 25 Ɗi won wa tih : «
Ɗi yaha bakaaroh mbée bakaaroh neh
ɓéeɓ, mi yéeh yin na. Yee yúh mí rë biti
mi húmú búumíɗ, mi yeelte leegi. » 26 Tígí
daaha, wa meelute ri wonu tih : « Ɗi paŋ
ɗo yih ? Ɗi hen ɗíh níi payce íllú ? » 27 Ɓëe'
won wa tih : « Mi húmú wonte ron baaha,
ɗon kaa'uute síkírëh. Ɗon fahuu biti mi
wonaat ɗon baaha yih ? Ɗon fahuu hen
taalibe yi man bitih ! » 28 Tígí daaha, wa
solsuute ri anutee rii won tih : « Ɗo kay,
daa fu taalibii ɓëyí bah ! Ndaa fun, fun
taalibe yi Mëyíis. 29 Fun yúhúté biti Koope
wonte a Mëyíis, ndaa ɗi fi bah, fun lukki
yíih tígë kola' ri ra sah ! » 30 Ɓëe' tahte
won wa tih : « Ɗon yíih tígë kola' ɓëe' rë,
te ri payce íllí së' ! Baa daa yee téy af ra
! 31 Yen yúhúté biti Koope na taheh ɗaŋ
bakaaroh, ndaa ɓëyí neeh ri, ñee woni te
paŋ yee faha' ri raa, ɗi tah ɗaŋi. 32 Biti ow
payce íllí ɓëyí límú búumíɗ níi na yeel,
kéllúy ! 33 Kon ɓëe' paŋ yii baa ra Koo
daa wol ri ; henay baa koon ɗi mínéh paŋ
kimtaan. » 34 Fariseŋŋa wonu ri tígí daaha
tih : « Límúu fú níi a ɗeh, fu mëssí hen
bakaaroh, antee won daa fay fun yëeddé ë
? » Wa koluu daaha, líkúté rí tígë na ɗaguu
ra, ɗúhrúté rí ëssín.
35 Kela' Yéesú biti fariseŋŋa líkúté ɓëe'
tígë na ɗaguu ra, ɗi ɗeefiɗte ri, won ɗi tih
: « Fu gémpé Koy-ɓëe' ë ? » 36 Ɓëe' won
ɗi tih : « Teeɓ so' ri ɓahaa, nda mi gém
ɗí. » 37 Yéesú won ɗi tih : « Fu otte ri,
daa ri na won ɗoo na. » 38 Tígí daaha, ɗi
yekke fíi Yéesú na jaamiyoh ri, won tih : «
Yíkëe, mi gémpé rë. » 39 Yéesú antee won
tígí daaha tih : « Mi ac aattiya' feey fi beh,
nda búumíɗɗë yeel, te ɓëewë na yeelu ra
yíssëh búumíɗ. » 40 Lahte fariseŋŋi húmú
daaha, keluu wa unni yah, wa meelute
Yéesú wonu ri tih : « Fun i búumíɗ fun ɓal
a ? » 41 Yéesú won wa tih : « Ɗon yahun
búumíɗ koon, tin ɗon ii lah bakaaɗ ; ndaa
ɗon wonu ti ɗon olu na, yii baa daa tah
bakaaɗɗon dék ɗon na ! »

10

Níirëhë a harri

1 Yéesú tíkké won wa tih : « Mee ron
won kaaf ka ra ee : ɓëyí ñeyaay ílí gélgí
harra, anti ɗara buut ñeyaa na, ɓëyí baa
lohoh, ɗi banndi. 2 Ndaa ɓëyí haalaa gélgë
ílë, ɗeef daa ri níirëhí harra. 3 Ɗi fi bah,
wohohi yuba ay rii kúnsíɗ, te harra laha'
ri ra ay yúhsë' una. Ɗi ay ñee tii yi wa
dëek wë, ɗúhíɗ wë ëssín. 4 Ɗi ɗúhíɗ wë
ɓéeɓ níi woc raa, ɗi kéllëh, harra ñee tali,
bi yúhsúu wë uni. 5 Wa ii ñee tal ɓëyí wa
yíih rí nék ; wa ay rii hegee hegoo kay,
ndah wa yíihsíih una ! » 6 Yéesú ñeya'te
wa léehí bah, ndaa wa yíih yee faha' ri waa
won ɗa.
7 Tígí daaha, Yéesú wonaat wa tih : «
Mee ron won kaaf ka ra ee : daa mi
ílí gélgí harra. 8 Ɓëewë húmú kéllúu së'
dee ra ɓéeɓ, húmú i lohoh a i banndi, yii
baa tahte níi harra síkírúuy wë. 9 Daa mi
ílë. Ɓëyí ñeya' soo na haal, ay múc ; ɗi
ay mín haal, ɗi ɗúhé, ɗi lah yii pesaa ri
faraah. 10 Lohoh aya' loh, bëem a saŋku
kut. So' nék, mi ac biti ɓëewë pes, wa
pes pesi neɓpe. 11 Daa mi níirëhí kah-kah
fa. Níirëh kah-kah hom gara' ñíiní garoo
harri na. 12 Súrgë nék, ɗi lahaay harra ;
ɗi níirëh kah-kah neh. Ɗi ole gúmú aye
rek, ɗi hegoh, gúm fë yejoh sun fi harra,
hasla' yuba. 13 Súrgíi baa ay mínée hen
ɗaaha, ndah ɗi séentëh hélíis légéyí kut,
harra tahay ɗi koloh. 14-15 Daa mi níirëhí
kah-kah fa. Di yúhë' së' Baaso' mi yúhté rí,
so' mi yúhë' harri so' ɗaaha wa yúhúté së'.
Te af wa ay tah mi yera' ñíin së'. 16 Mi lahte
harri kayyi íníh gélgí beh, te mi waɗtee
waa níiɗ ɓal ; wa ay yúhsë' un so', wani
yee boolla' ɓéeɓ hen yup yínë, níirëhë hen
yínë. 17 May yera' ñíin së', mi liilaat ɗi. Yii
baa daa tah Baaso' faha' so'. 18 Ow mínéh
ɓek ñíin së' feey, daa mi mín ɗíi yera'. Daa
mi mín ɗíi yera', daa mi mín ɗíi liilaat.
Baaso' túuy së' yii baaha. »
19 Unna won Yéesú yaa ra tahte
yëwúɗɗë kéldúuy won. 20 Ow caak waa na
wonu tih : « Nagajek ɗon síkírúu wa ? Bee
yébítëh daa ham ɗi bee ra a ? Bee yulkiɗ
bee ra a ? » 21 Ndaa lahte ɓëewí na wonu
tih : « Ɓëyí yébítëh daa ham ɗi na woneeh
ɗeh ! Yébítëh mín wëdís íl búumíɗ ë ? »
22 Feedi yëwúɗɗë, bee na nérsúu jébëlë
jébëlú Koope Faam fi gaana ra lahte.
Feedi baa húmú Yerusalem jamanii sosa.
Jamanii baaha filiɓ feeda, 23 Yéesú na
tílëesëh tígë në wonuu Mbaar mi Salomoo
di filiɓ Faam fi gaana ra. 24 Tígí daaha,
yëwúɗɗë ayute gíiwúté rí, wonu ri tih : «

Fay home dee fu kúné affi fun níi kirih
? Daa fu yaha Buura Koo fal ri ra raa,
won fun ɓaaha ! » 25 Ɗi won wa tih : «
Yee meelu so' ɗon ɗa, mi húmú wonte
ɗon ɗi, ndaa ɗon gémúy së'. Añcaŋ, iña
na paŋ mi di tii Baaso' ra seedeyiɗte so',
26 ndaa ɗon gémúy së', af biti ɗon nëníh
harri so'. 27 Harri so' yúhsúu un so' ; so'
mi yúh wë, te wa ñeyuu tal so'. 28 May waa
on pesa na ɗúméh rë. Mii waa mëssí ñak,
te ow mínéh wëe naaf ya' so'. 29 Baaso' daa
déŋéen së' wë, te daa ri lukki gaan ɓéeɓ.
Ow mínéh naaf yin ya' Baaso'. 30 Funi
Baaso' daa lígínúu yínë. »

31 Wona' Yéesú uni bah, yëwúɗɗë
yabaatute na píyú la' ay rii bëemé, 32 ɗi
won wa tígí daaha tih : « Mi paŋke iñi
wunni caakki Baaso' daa nah so' wa. Yii
bih di iñyah daa tah ɗon na fahuu bëemí
së' a la' ? » 33 Wa lofute ri wonu tih : «
Fun fahuuy hawu húl biti fu paŋ yin wun,
ndaa biti fu solte Koope. Fu ow kut, fu na
anti tík afu Koope a ? » 34 Yéesú won wa
tih : « Bíníyúté filiɓ téerí kootii ron biti
Koope won tih : *“Ɗon i koope.”*✡ 35 Yee won
Téerëe rë ow mínéh ríi nís maan ? Ɓëewë
Koope yuliɗ woni waa na ra, ɗi wona' wa
biti wa i koope neh a ? 36 A so' fa Baaso' fal
so', wol so' ëldúnë rë, ɗon wonuu biti mi
sola' Koope soloo ɗíh di yee wona' mi biti
mi Koy Koope ra ? 37 Hena biti mi pagay
yee nah so' Baaso' raa, ngënë gémí së' !
38 Ndaa mi paŋ wa raa, wuti ɗon gémúy
iña na won mi raa sah, gémí iña na paŋ
mi ra book, nda ɗon ham affon biti Baaso'
ee soo na, te mi ee ɗii na. » 39 Wona' Yéesú
unni yah, wa yabaatute na fahuu hami,
ndaa ɗi fússé wë.

40 Yéesú kola' dah sayilte hatni yíníi
laahi Yurdeŋ, tígë në húmú bëtsë'Saŋ
Batis ɓëewë rë, ɗi hompe daaha. 41 I
ow caak ɗeefute ri daaha. Ɓëewë na
wonantuu hanndal ki wa tih : « Kimtaan
yínë sah Saŋ pagay ri, ndaa iña won ɗi sun
fi ɓëyí bee ra ɓéeɓ kaah. » 42 I ow caak
gémúté Yéesú daaha.

11

Kolohi Lasaar ɓúudé

1-2 Húmú laha' ɓëyí keente jér hínú
Lasaar. Ɗi húmú dék Betani, ɓani koy-
yaayyi ɓeleɓ Mari a Martaa. Mari daa
ɓelaa nay túmé laakkoloña kotti Yíkëe, an
waa moos a fen fi ra. 3 Koy-yaayyi ɓeleɓɓi
ana ya wolute ow woni Yíkëe biti kooji
jériɗ. 4 Kela' ɗi fi Yéesú baaha, tígí daaha
ɗi won tih : « Jérí Lasaar jér húlëe neh
; Koo ay ñeye na teeɓa' gaanaa ki ndami
; hen ɗaaha raa, ndami so' mi Koy Koope
yúhú. »

5 Yéesú húmú kooji Martaa, Mari a
Lasaar. 6 Di filiɓ yaaha ɓéeɓ, kela' ri biti
Lasaar jériɗ ɗë, ɗi hompe tígë hom ɗi
daaha ra níi hente waal ana, 7 ɗi antee
won taalibe yi biti ɓani wa ñéerë' nimil
Yúdée. 8 Taalibe yi wonu ri tih : « Ɓahaa,
maañay-maañay rek fu na fahuu bëem a
la' dín fë, fan naa faha' nimil a ? » 9 Ɗi
won wa tih : « Na' homa' wahtu sabboo a
wahtu ana neh a ? Ɓëyí tíl na' ii kabinoh
ndah ɗi ot kotti na niiñi feey fi beh. 10 Ɓëyí
tíl ñúus nék ay kabinoh ndah niiña íníh
ɗii na. » 11 Filoon fi bee wona' ri unni yaa
ra, ɗi ɓaatte won wa tih : « Kooji yen
Lasaar nee'te, ndaa may pay mi yúun ɗí. »
12 Taalibe yi wonu ri tih : « Yíkëe, ɗi nee'
nee'o saa ? Kon ɗi ay wah ! » 13 Taalibe
ya habuu biti rek Yéesú won wa woni nee'
pëní, ɗeef ɗi won wa biti Lasaar húl húlë.
14 Tígí daaha, Yéesú míllë' wëe won tih : «
Lasaar húlté. 15 Ɗon tahute keeñ so' sosse
di yee ɗeefay so' ri dín fë rë. Di laha' ri
ɗaaha daa nay tahe ɗon gém. Këlíi yen
lah ɗii na ! » 16 Tígí daaha, Toomaa fa na
dëekúu Síisë rë won taalibe yi kayya tih :
« Yen ɓal yen saañ húlé a kélfíi yen ! »

17 Tílúu Yéesú a taalibe yi níi wa tíimúté
gina ra, ɗi kelohte biti Lasaar húlté níi
nee'te waal iniil feey. 18 Betani wulaay
a Yerusalem ; hanndal ki wa waɗti hena
kilomet éeyë. 19 I yëwúɗ caak ayute yérí
Martaa a Mari na mësɗú wë húlí koy-yaafi
wa. 20 Kela' Martaa biti Yéesú ee ac ɗa, ɗi
saañce téebílëhí ; ndaa Mari tasse faam.
21 Tee'a' Martaa a Yéesú rë, ɗi won ɗi tih
: « Fu homa dee koon Yíkëe koy-yaaso'
húléh. 22 Ndaa mi yúhté biti níi a ɗeh, yii
fu ɗaŋ ɗi Koope ɓéeɓ, ɗi ay roo rii on.
» 23 Yéesú won ɗi tih : « Koy-yaafu ay
koloh ɓúudé. » 24 Martaa won ɗi tih : « Mi
yúhté biti ɗi ay koloh yiin nay kolee ɓëewë
ɓúudé rë biti ëldúnë túkkí. » 25 Yéesú won
ɗi tih : « Daa mi na këlíɗ ɓëewë ɓúudé,
daa mi na on wa pes. Ɓëyí gém soo na
wuti ɗi húl rëe sah, ɗi ay pes ; 26 te ɓëyí
në pes, gémpé së', ii mëssí húl. Fu gémpé
baaha a ? » 27 Martaa won tih : « Íi Yíkëe
! Mi gémpé biti daa fu Buura Koo fal ri ra,
Koy Koope fa húmú wonu biti daa nay aye
ëldúnë rë. »

28 Filoon fi wonni yah, Martaa saañce
dëegí Mari koy-yaafi, mëddë'té rí won ɗi
tih : « Yëeddëhë acce, te ri won fu ac fu
tiil ri. » 29 Kela' Mari woni bah, ɗi yíppée
koloh saañce téebílëhí Yéesú. 30 Wahtii
baa ɗeef Yéesú haalay gina doom, ɗi húmú
lís tígë tee'uu ɓani Martaa ra. 31 Yëwúɗɗë
húmú faam fa na mësɗú Mari ra, oluu wa
Mari yíppée koloh na ɗúh faam fa, wa
ñeyute tala. Wa habuu biti ɗi saañ looy

✡ **10:34** 10.34 Saame Kañaa ya 82.6

luuyin. 32 Laha' Mari tígë hom Yéesú níi ri
otte ri ra, ɗi yeɗɗohte kotta feey, won ɗi
tih : « Fu homa dee koon Yíkëe koy-yaaso'
húléh. » 33 Ola' Yéesú Mari na foŋ, ɓëewë
ñëerúu a ri ra na fogu ɓal ra, keeña ɗúmpé
ces, afa kúnëhté, 34 ɗi meelte wa won tih
: « Ɗon ɗapuu ri dih ? » Ɓëewë wonu ri
tih : « Ɓahaa, aye fu ot. » 35 Yéesú yampe
na looy. 36 Tígí daaha, yëwúɗɗë na wonu
hanndal ki wa tih : « Ëlí di húmú faha' ri
ri kan ! » 37 Ndaa lahte yi na wonu waa na
tih : « Ɗi fa pay íllí búumndë rë, ɗi mínéh
kaa' Lasaar húl koon a ? »
38 Keeñ Yéesú ɗúmëetté ces, ɗi lahte
luuyin. Luuya, kili kúnúu a la' gaan. 39 Ɗi
won ɓëewë tih : « Píníŋí la'a ! » Martaa
koy-yaafi húlëhë won ɗi tih : « Ɓúudé fë
waɗtee yah Yíkëe, hente waal iniil woteh,
ɗi ee deh. » 40 Yéesú won ɗi tih : « Mi
wonay ro ri wono a ? Fu gém soo na raa,
fay ot ndami Koope. » 41 Tígí daaha, la'a
píníŋúté, Yéesú ɓéyíɗté afi, yeelte sun-Koo
won tih : « Baap, mi na sím ɗë di yee
taha' fu ɗaŋi so' ra. 42 Mi yúhté biti wahtii
ɗagaa mi ro ɓéeɓ fu tahiɗ so', ndaa fu ot
mi won ɗi sun, ɓëewí yee gíiwú së' yee ra
daa tah, nda wa gém biti daa fu wol so'. »
43 Woca' ri woni baa ra, ɗi ɓéyíɗté uni sun
won tih : « Lasaar, ɗúhé deh ! » 44 Lasaar
fa húmú húl rë ɗúhté, kotta, ya' ya a afa
ɓéeɓ líiwúté boy. Yéesú won tígí daaha
tih : « Nísí boyya faana ɗon yeris ɗi tíl. »

Peeni hawi Yéesú húl
(Saame Maccëe 26.1-5 ; Marka 14.1-2 ; Lúkkë 22.1-2)

45 Ow caak di yëwúɗɗë húmú faam Mari
te olute iña na paŋ Yéesú rë, gémúté ɗii
na. 46 Ndaa i ow waa na payute olute
fariseŋŋa, ɓíllúté wë iña paŋ ri ra. 47 Tígí
daaha, kélfë yí seeyoh ya a fariseŋŋa
dëekúté ɓëy këemí gaani yëwúɗɗë ɓéeɓ,
wonu tih : « Yen ay hene ɗíh ɓal ? Ɓëyí
bee ee paŋ kimtaanni caakke ra dé' ! 48 Yen
took yen olsee ri page iñyeh, ɓëewë ɓéeɓ
ay gém ɗii na, te ɓëy Rom ay koloh ɗakaya'
Faam fi gaani Koope a heedi yen ! » 49 Lahte
ɓëyí hínú Kayif waa na, kíilí baaha ɗeef
daa ri húmú seeyohi gaana, won wa tih
: « Yin íníh affon ! 50 Ɗon yíih biti
ow yínë kut ñak ñíiní ndah ɓëewë, daa
gén biti heedi yëwúɗɗë ɓéeɓ saŋku a ?
» 51 Yee won ɗi baa ra kolaay ɗii na nék.
Kíilí baaha, bi daa ri húmú seeyohi gaana,
Koope daa wonɗoh ri ɗaaha teeɓa'i biti
Yéesú ay húlíɗ heedi yëwúɗɗë. 52 Te ri
ii teem húlídí yëwúɗɗë doŋ, ɗi ay húllé
koyyi Koope ɓéeɓ, ɗi négírë' yee hasluu
ra, wa hen yínë.
53 Kola'te yiin fin fa, kélfë yí yëwúɗɗë
habute biti wa ay hap Yéesú húl. 54 Yii
baa tahte ɗi wocce haal filiɓ fi yëwúɗɗë.
Ɗi kolohte saañce waal luufa di gina na
wonuu Efarayim ra, ɗi hompe daaha a
taalibe yi.
55 Leɓa' Paagi yëwúɗɗë rë, ow caak di
ɓëy gina koluute na suu ɓukutoh a sehi
feeda Yerusalem. 56 Wa homu filiɓ Faam fi
gaana na saamu Yéesú, na meelantuu filiɓ
fi wa wonu tih : « Ɗi ayoh feeda aa ɗi
ayoh neh ? Ɗon wonu yi na ? » 57 Kélfë yí
seeyoh ya a fariseŋŋa nahuute wonu tih :
« Ɓëyí yúh tígë hom ɗi ra, teeɓaa ri, ɗi
habu. »

12

Mari yíinté Yéesú laakkoloñ kot
(Saame Maccëe 26.6-13 ; Marka 14.3-9)

1 Waal pëenë balaa feedi Paaga, Yéesú
kolohte saañce Betani, tígë dék Lasaar
fa ɗi húmú këlíɗ ɗí ɓúudé rë. 2 Laha'
ri daaha ra, ɗi pagirute ñam. Martaa
daa na húmú norsa' ñama. Lasaar húmú
non ɓëewë boku a Yéesú loon ra. 3 Mari
nampee ɓeɓ bútéel laakkoloñ, yi yugusuu
naarde kah-kah te kofeelte, bi mitte gen-
wal líitër, yíinté wë kotti Yéesú, na an waa
moos a fen fi. Faam fa ɓéeɓ líiwëlsë'té a
ngedi laakkoloña. 4 Yudaas Iskariyot, ow
di taalibe yi Yéesú, bee míllë' ríi yaay ra,
won tígí daaha tih : 5 « Laakkoloñi yee
yaayeeh hélíis caak koon cadum fa yeru
ñëkíɗɗë ë ? » 6 Yee won ɗi baa ra, ɗi
wonɗay ri ñëkíɗɗë dé' ! Biti ri lohoh te
daa ri yef keesi wa, ɗi núhë' në tílé sohle
yi daa tah. 7 Yéesú won ɗi tígí daaha tih
: « Baale jaambura afi ! Ɗi waay hacadi
so' daa tah ɗi yef wa níi a ɗeh. 8 Ñëkíɗ ii
koloh filiɓ fon ; ndaa so' mi bee mii hom
filiɓ fon dee faraah. »

Caŋi yëwúɗɗë hawi Lasaar

9 I ow caak di yëwúɗɗë keluu wa biti
Yéesú ín Betani ra, wa suute dín fë. Af
ɗi neh doŋ daa kúɗ wë në, ndaa olaalohi
Lasaar fa ɗi këlíɗ ɗí ɓúudé rë. 10 Tígí
daaha, kélfë yí seeyoh ya habute biti
Lasaar ay hawu húl ɓal, 11 ndah af ɗi tahte
yëwúɗ caak helute wa, gémúté Yéesú.

Haali Yéesú Yerusalem
(Saame Maccëe 21.1-11 ; Marka 11.1-11 ; Lúkkë 19.28-40)

12 Kéy fín fë, ɓëewí caakka húmú ayu
feedi Paaga ra keluute biti Yéesú ee ac
Yerusalem ra. 13 Wa saamute soor-soor,
ɗúhúté gina na téebílúu rí, ɓéyrúté unni
wa sun na njooɓu ri wonu tih : *«
Oosaanaa ! Koo-Yíkëe barkela ɓëe' ɗi wol
ri ra ! Koo barkela buuri Israyel ! »*✡ 14 Ɗeef
Yéesú húmú saampe cúmbúr mbaam. Ɗi
yaagohte sun ti di bíníyúu rí Téerëe bitih :

✡ **12:13** 12.13 Saame Kañaa ya 118.25-26

15 *« Ngënë néekíñíi, ɗon fi ɓëy Siyoŋ ! Ëlí ! Buuron ee ac ɗa, yaagoh cúmbúr. »*✡ 16 Filiɓ fi iñyaaha ɓéeɓ, taalibe ya húmú yíih iti fi wa ; ndaa tílë' níi Koope teeɓa'te ndami Yéesú rë, nuffi wa onte wa biti yee húmú bíníyú Téerëe rë won sun fi, te ri laha' ɗaaha. 17 Ɓëewë húmú a Yéesú na won ɗi Lasaar ɗúh nuŋa këlíɗté rí ɓúudé rë, ɓíllúté yee olu wa ra. 18 Ɗaaha, ow caak keluute biti Yéesú paŋke kimtaani bah, wa ayute téebílëhí. 19 Tígí daaha, fariseŋŋa na wonantuu filiɓ fi wa tih : « Yen míníh yin na ! Ɓëewë ɓéeɓ ñeyuu tala ! »

Gerekka na saamu Yéesú rë

20 Ɓëewë ayu feeda Yerusalem jaamiyohi Koope ra, lahte Gerekki húmú filiɓ fi wa. 21 Wa leɓuute Fílíp fi ɓëy Betsaydaa fa hom Galile ra, wonu ri tih : « Ɓahaa, fun fahuu oli Yéesú koon. » 22 Fílíp payte wonte Anndere baaha, wa ɓéeɓ ana ñéerúuté léhíní Yéesú. 23 Wonuu wa ri baa ra, Yéesú won wa tih : « Wahtaa nay teeɓee Koope ndami so' mi Koy-ɓëe' rë lahte. 24 Mee ron won kaaf ka ra ee : pep bele teem pep bele kep biti ñíinë haaleh feey. Ndaa ñíinë haal feey raa ay ɗúhíɗ pep caak. 25 Ti ɗaaha nen, ɓëyí pokoh ñíiní ay rii ñak ; ndaa ɓëyí kaa' pokohi ñíiní ëldúnë fi beh ay lah pesa na ɗúméh rë. 26 Ɓëyí hen súrgíi së' ñeya tal so' ; te tígí hom mi, ɗi ay home na ɓal. Ɓëyí hen súrgíi së', Baaso' ay rii ɓéyíɗ.

Woni Yéesú yii leŋke húlí

27 « Tígë homa' mi bee ra, af so' kúnëhté níi mi yéeh yii wona mi ! Mbaa may wone Baaso' biti sëmlë' së' wahtii coono fa na saañ mii pese bee ra neh ? Ndaa coono fi baa daa tah mi ac feey nék ! 28 Kon Baap, teeɓee ndamu ! » Tígí daaha, un ɗofohte sun won tih : « Mi teeɓpe ɓëewë ndami so' níi wocce, te may waa rii teeɓaat. » 29 Ɓëewë húmú daaha keluu una ra wonu tih : « Yaa híníŋ ! » Lahte yi wonu tih : « Malaaka daa won ɗii na ! » 30 Ndaa Yéesú won wa tih : « Uni baa wonɗuy so', wonɗu ɗon ! 31 Wahtaa waɗti aattiyuun ëldúnë rë lahte ; kélfëe hom afa ra ay líkú leegi. 32 Te so', mi ɓéyrú mi paa' feey fa sun raa, may héc ɓëewë ɓéeɓ soo na. » 33 Wonee ke Yéesú bah, ɗi teeɓa' ɗee nay rii húlée rë. 34 Ɓëewë wonu ri tih : « Yee yoodu fun téeríi kootii yen ra biti Buura Koo fal ri ra ay pese peso faraah. Kon fu wona' biti Koy-ɓëe' ay keru sun ɗíh ? Koy-ɓëe' fë wah ? » 35 Ɗi won wa tih : « Niiña ee filiɓ fon ndaa ri tallaay yin caak. Kon tílí niiña bee homa' ri ɗon na bee ra, toñeh ñúusë beetti ron, ndah ɓëyí tíl ñúus yéeh tígë na saañ ɗi ra. 36 Gémí niiña bee homa' ri filiɓ fon ɗa, nda ɗon hen ɓëy niiña. »

Wona' Yéesú iñyaa níi wocce ra, ɗi hécëhté, ɗapohte wa.

Kaa'a'i yëwúɗɗë gém

37 Kimtaanna paŋ Yéesú fíi ɓëewë rë ɓéeɓ, taheh wa gém ɗí. 38 Yee húmú won yonente Isayii ra laha'te ɗah. Ɗi húmú won tih :

« Yíkëe, daa gém yee wonu yen ra ?
Yíkëe, fu teeɓ ɓídí ya'u wah ? »✡

39 Isayii wonte yee tah ɓëewë míníh gém rë, won tih :

40 *« Koope búumílté wë,*
súhílté keeñña wa,
toñeh wa ay ole,
keeñña wa ay kúnsée ndín
wa lof pesaɗ, mi pay wa yee homuu wa ra. »✡

41 Isayii húmú wona' Yéesú bín fë, ɗeef ɗi séenté ndami. 42 Filiɓ fi yaaha ɓéeɓ, kaa'eeh ow caak di kélfë yí yëwúɗɗë gémúté Yéesú. Ndaa bi helu wa nuf fariseŋŋa na, wa kaañuy rii teeɓa' toñeh wa ay líkú tígë na ɗaguu yëwúɗɗë Koope ra, 43 ndah biti ow daa kaña wa, daa génël wë biti Koope daa kaña wa.

Iña won Yéesú rë daa na aattiya'

44 Yéesú ɓéyíɗté uni won tih : « Ɓëyí gém soo na, gémëy soo na doŋ, ɗi gémpé ɓëe' wol so' ra ɓal. 45 Ɓëyí ot so', ɗeef otte ɓëe' wol so' ra. 46 So' mi ac ëldúnë hawaanri ɓëewë, nda ɓëyí gém soo na dékéeh ñúusë. 47 Ɓëyí keloh woni so' te ri ñeyeh na, daa may ri daane neh, ndah mi ac sëmlë'í ɓëy ëldúnë ndaa daani wa neh. 48 Ɓëyí fahaay soo ot te kaa'a'te keloh woni so', iña won mi ra nay rii aattiyee yiin nay túkkíyé ëldúnë rë. 49 Nagajek, mi kolaay koloo rek mi na won, Baaso' fa wol so' ra daa túuy së' won iña yëeddë' mí rë. 50 Te mi yúhté biti yee túuyë' rí rë daa na ona' pesa na ɗúméh rë. Ti ɗaaha nen, iña na won mi ra, mi wona' wa ti di naha' so' wa Baaso' nen. »

13

Hosi Yéesú kotti taalibe yi

1 Bisa míllë' balaa Paagi yëwúɗɗë rë lahte. Yéesú yúhté biti wahtaa waɗ ɗii koloh ëldúnë, ɗi ɗeefiɗ Boffi ra lahte. Ɗi mëssí faha' ɓëewée ké rí nay rii hele feey fa ra fahoo. Te ri teeɓpe wa ɗee faha' ri wa níi tígí teem faha' ra.

2 Yéesú a taalibe yi homu reer, ɗeef Seytaanaa ɓekke Yudaas koy Simoŋ Iskariyot nufa nay rii yaayee Yéesú rë. 3 Yéesú yúhté biti Boffi tíkké iña ɓéeɓ ya'i, ɗi yúhté biti ɓal ɗi kola' ɗii na te ri ay nimile ɗii na. 4 Ɗaaha, ɗi kolohte loona, níssé búubí, ɓeɓpe ndíimú moosaa pokke

✡ **12:15** 12.15 Saame Sakari 9.9 ✡ **12:38** 12.38 Saame Isayii 53.1 ✡ **12:40** 12.40 Saame Isayii 6.9-10

kinohi, [5] antee ɓeɓ if, túmpé muluɓ, ñeete taalibe yi na, na hos kotti wa ; bi ri hosiɗ ɗi kotti ɓéeɓ, ɗi moosiɗ ɗi wa a ndíimëe pok ɗi kinohi ra.

[6] Laha' ri Simoŋ Peer na ra, Peer won ɗi tih : « Ɗo fi Yíkëe, fu hosiɗ so' kotti so' a ? » [7] Yéesú won ɗi tih : « Fu yéeh iti fi yee na paŋ mi ra doom, fay rii yúhé fayu. » [8] Peer won ɗi tih : « Ɗamaay fu hosɗe so' kotti so' ! » Yéesú tahte won ɗi tih : « Mi hosɗay ro kottu raa, ɗeef hanndal ki yen ɗúmpé. » [9] Peer won ɗi tih : « Kon Yíkëe, ngana teem kotti so' kut, lahe níi ya' yi so' a af so' ɓal ! »

[10] Yéesú won ɗi tih : « Ɓëyí kola' ɓoohoh, faana ɓéeɓ lante, sohlaay ɗi ɓoohlee*. Ɗon fi yee ɗon ladute, ndaa ɗon ɓéeɓ daa ladu neh. » [11] Ɗeef Yéesú yúhté ɓëe' nay rii yaaye ra, daa tah ɗi won biti wa ɓéeɓ daa ladu neh.

[12] Hosa' Yéesú kotti taalibe yi níi wocce ra, ɗi ɓekaatte búubí, tookaatte loona, antee waa won tih : « Ɗon yúhú iti fi yee pagiɗ mi ron ra a ? [13] Ɗon dëekúu së' yëeddëh a Yíkëe, te ɗon wonu kaah, mi ɗi. [14] Hém so' mi Yíkëen, so' mi yëeddëhën, daa mi hos kotton raa, kon ɗon warutee hosanta' kot hanndal kon ɓal. [15] Ɗon ot mi pagiɗ ɗon yii bah, ɗeef mi faha' biti ɗon pagee ri ɗaaha. [16] Mee ron won kaaf ka ra ee : súrgë lukeh kélfíi gaan, ɓëe' wolu ra lukeh ɓëe' wol ri ra gaan. [17] Bee yúhúu ron iñyaa leegi ra, ɗon ñee na raa, keeññon ay sos. [18] Mi wonaay ɗon ɓéeɓ nék ! Mi yúh ɓëewë tanis mi ra. Ndaa yee bíníyú Téerëe rë waɗti laha laho. Téerëe won tih : *"Ɓëe' funi woruu mbúuríi së' rë, daa míllë' hen kaa'ohi so'."*✡ [19] Mi wonte ron baaha abah balaa wahtaa lah. Hen ɗaa wahtaa lah raa, ɗon ay gém biti daa mi✡. [20] Mee ron won kaaf ka ra ee : ɓëyí tah ɓëyí daa mi wol ri a ya' ana, ɗeef ɗi tah so' ; te ɓëyí tah so', ɗeef ɗi tah ɓëe' wol so' ra. »

Ɓëe' nay yaaye Yéesú rë
(Saame Maccëe 26.20-25 ; Marka 14.17-21 ; Lúkkë 22.21-23)

[21] Woca' Yéesú woni baa ra, afa kúnëhté pak, ɗi won tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : ow di ɗon na ay soo yaay. » [22] Taalibe ya yíih ɓëe' na wona' Yéesú rë, wa na yeelantuu affi wa. [23] Ow di taalibe ya, kooji Yéesú, húmú hëbísí. [24] Tígí daaha, Simoŋ Peer paŋke yodaɗ, nahte ri meel Yéesú ɓëe' na wona' ri ra. [25] Taalibee sígímpé nuf Yéesú, meelte ri won tih : « Fu wona' wa Yíkëe ? » [26] Yéesú loffe won tih : « Mee saañ soop mbúurú loona ra ee : ɓëe' nay mi rii yere ra, ɗi ɓëyí baaha. » Tígí daaha, Yéesú ɓeɓpe mbúurú, sooppe ri loona, yeɗte ri Yudaas fi Simoŋ Iskariyot. [27] Yudaas na tah mbúurëe, Seytaane na haal ri. Yéesú won ɗi tih : « Yee nay fuu page ra, page ri gaaw ! » [28] Ow yínë sah di wa fi taalibe ya húmú loona ra, yéeh yee faha' rii won ɗa. [29] Bi Yudaas daa yef keesi wa, i ow waa na habuu biti Yéesú nah ri pay saam iña nay waa sohlee feeda ra, mbée nah ri komi ñëkíɗɗë sarah. [30] Taha' Yudaas mbúurëe rë, ɗi yíppée ɗúh ëssín. Wahtii baaha ɗeef Koo elekke.

Túuyë'í hasa

[31] Ɗúhë' Yudaas ëssín ɗë, Yéesú won tih : « Leegi Koope teeɓa' ndami so' mi Koyɓëe', mi teeɓa' ndami ɗi fi Koope. [32] [Te mi teeɓa' ndami Koope raa,] Koope ɓal ay teeɓa' ndami so', te ri yuloh paŋi, maañlay. [33] Yee talla' mi hom filiɓ fon ɗa gaanlay yaawe ! Ɗon ay soo saam, ndaa cëe mí won ɗon yee won mi yëwúɗɗë rë : ɗon míníh lah tígë në saañ mi ra. [34] Mee ron yeɗ túuyë' has ɗa ee : lah fëhëntíi hanndal kon. Di faha' mi ron, lah fëhëntíi ɗaaha hanndal kon. [35] Ɗon fahanta' hanndal kon raa, tígí daaha ɓëewë ɓéeɓ ay yúh biti ɗon taalibe yi so'. »

Woni Yéesú biti Peer ay taasa' yúhí
(Saame Maccëe 26.31-35 ; Marka 14.27-31 ; Lúkkë 22.31-34)

[36] Filoon fi baaha, Simoŋ Peer meelte Yéesú won tih : « Fu saañ di Yíkëe ? » Ɗi loffe Peer won tih : « Tígë homu yen bee ra kep fu mínéh ñee tal so' níi fu lah tígë na saañ mi ra, sehe níi fayu, fay naa lah. » [37] Peer won ɗi tih : « Yíkëe, yi tah mi mínéh ñee talu leegi ? Mi tahte ñagi ñíin së' ndah ɗo ! » [38] Yéesú won ɗi tih : « Fu won kaah biti fu tahte ñagi ñíinú ndah so' a ? Mee roo won kaaf ka ra ee : añcaŋ, fiisiin ki paan, fay taasa' biti fu yúh së' níi hen waal éeyë. »

14

Yéesú daa waala yuliɗ Boffa na ra

[1] Yéesú antee won taalibe yi ɓéeɓ tih : « Affon ɓanay kúnëh ! Gémí Koope, te ɗon gém së' ɓal ! [2] Faam Baaso' haŋke ; may pay mi waayiɗ ɗon tígí nay ron home. Henay baa koon mi woneh ron ɗi ! [3] Mi pay mi waayiɗ ɗon ɗi níi woc ɗaa, may nimil mi kali ron. Hen ɗaaha raa, tígë nay mii home ra, ɗon ay home na ɓal. [4] Ɗon yúhú waala yuliɗ tígë na saañ mi ra. » [5] Toomaa won ɗi tígí daaha tih : « Yíkëe, fun yíih tígë na saañ fu ra, fun ay yúhée

---

* **13:10** 13.10 sohlaay ɗi ɓoohlee :Ɓëewë húmú ñeyaatu unni yee bín fë wora'i wa ɓëewë rë, lahte na yi húmú bíníyú yii beh : henay hosi kotta, sohlaay ɗi ɓoohlee. ✡ **13:18** 13.18 Saame Kañaa ya 41.10 ✡ **13:19** 13.19 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíp 3.14-15

waala yuliɗ na ra ɗíh ? » 6 Yéesú won ɗi
tih : « Daa mi waala, daa mi kaaf ka, daa
mi na ona' pesa. Ow mínéh pay Boffa na
te ñeyeh soo na. 7 Ɗon yúhú së' rëe kay,
ɗon ay yúh Baaso' ɓal ! Te dala'te woteh,
ɗon yúhúté rí te ɗon olute ri ! »
8 Fílíp won ɗi tígí daaha tih : « Yíkëe,
teeɓ fun Boffa kut, fun sohluuy yin kay. »
9 Yéesú won ɗi tih : « Fílíp, maaña maañ
mi filiɓ fon ɗa ɓéeɓ fu yéeh së' doom a
? Ɓëyí ot so', ɗeef otte Boffa ! Kon fu
wona' biti mi teeɓ ɗon Boffa ɗíh ? 10 Fu
gémëy biti mee Baaso' na, te ri ee soo na a
? Unna won mi ɗon ra ɓéeɓ, kolaay soo na,
ɗi fi Boffa hom soo na ra kay daa na paŋ
légéyí. 11 Gémí së' di yee wona' mi biti mee
Baaso' na, te ri ee soo na ra. Ɗon gémúy
unna won mi ɗon yaa raa, iña na paŋ mi
ra waɗtee tah ɗon gém book ! 12 Mee ron
won kaaf ka ra ee : ɓëyí gém së', ɗi fi ɓëyí
baa ɓal ay paŋ iña na paŋ mi ra. Ɗi ay paŋ
yi luk waa gaan sah, ndah mi saañ Boffa
na, 13 te yii ɗon ɗaŋ ɗi ɓéeɓ, ɗon ñeya' ri
tii so', may ron rii pagiɗ, nda so' mi Koy ka
mi teeɓa' ndami Boffa. 14 Yii ɗon ɗaŋ ɗi,
ɗon ñeya' ri tii so', may rii paŋ.

Gapa'i Yéesú Ruuh-Peseŋ

15 « Ɗon faha' so' raa, ɗon ay ñee iña na
túuy mí ɗon ɗa. 16 Ɗaaha raa, may ɗaŋ
Baaso' kom ɗon Dímlëh kay, bi ay home
ɗon na faraah. 17 Daa ri Ruuha na teeɓ
ɓëewë kaaf ka ra. Ɓëewë feey fi bee míníh
ríi haba' Dímlëh, ndah wa oluy ri, wa yíih
rí. Ɗon nék, ɗon yúhú rí ; ɗi ee filiɓ fon
te ri ay home ow fi ow ɗon na faraah.
18 Mii ron yeɗɗa' baayu, may ayaat ɗon
na. 19 Tasse yutuuɗ fíi ɓëewë feey fi bee ii
soo olil, ndaa ɗon ay ot biti mee pes ɗa, te
ɗon ɓal ɗon ay pes. 20 Bín fë rëe, ɗon ay
yúh biti mee Baaso' na, ɗon ewu soo na, te
mi ee ɗon na. 21 Ɓëyí ham iña na túuyë'
mí rë afi te ri ñee na, ɗeef ɓëyí baa faha'te
so'. Ɓëyí faha' so', Baaso' ay rii faha' ; so'
ɓal may rii faha' te may rii teekiroh. »
22 Taalibee na wonuu Yudaas, bokaay a
Yudaas Iskariyot ra, won Yéesú tih : «
Yíkëe, yi tah fay teekiree fun, fii teekiroh
ɓëewí kayya ? » 23 Yéesú won ɗi tih : «
Ɓëyí faha' so', ay ñee iña na won mi ra ;
Baaso' ay faha' ɓëyí baaha, te funi Baaso'
ay haal ɗii na, fun dék ɗii na. 24 Ɓëyí
fahaay so', na ñeyeh iña na won mi ra. Te
iña na keluu ɗon maa won wa ra, kolaay
soo na, wa kola' Baaso' fa wol so' ra.
25 « Mi won ɗon iñyah bee homa' mi
leeloon bee ra. 26 Lahte Dímlëhí ee ac
filoon fi so' ra, daa ri Ruuh-Peseŋ fa nay
wolee Baaso' di tii so' ra. Ɗi nay ron
yëeddé ɓéeɓ, ɗi nédís ɗon iña won mi
ron ra ɓéeɓ. 27 Mi saañ sayo, ndaa may
ron heliɗ jaamma, jaammaa laha' mi ra.
Mii ron rii hella' ti di na paguu ri ɓëy
ëldúnë nen. Affon ɓanay kúnëh, te ngënë
tíítí. 28 Ɗon keluute woni so' ron biti mi
saañ sayo ndaa may ayaat ɗon na ra maan
? Ɗon faha' so' koon, saaña na saañ mi
Baaso' na ra, keeññon ay naa sose soso.
Mi saañ Baaso' na, Baaso' fa luk soo gaan
ɗa. 29 Mi wonte ron baa leegi balaa iñyaa
lah, nda bín fë rëe, ɗon gém. 30 Mii wonil
caak a ɗon, ndah kélfíi feey fi bee ee ac ɗa.
Ɗi mínéh yin soo na, daa may rii yeɗɗee
yee nay lahe ra. 31 Yaaha ɓéeɓ, nda ɓëewë
yúh biti mi faha'te Baaso' te mi paga' yee
na nah ri so' ra. Këlíi yen saañ ! »

15

Yéesú daa tal béeñí kah-kah fa

1 Yéesú wonil tih : « Daa mi tal béeñí
kah-kah fa, te Baaso' daa na tooppitoh tal
béeñë. 2 Ya'i tokoh so' mi tal béeñë ɓéeɓ
te límëy, Baaso' ay rii lec. Ndaa bi na lím,
ɗi ay rii yugus níi lan, ɗi ɓaatti lím. 3 Ɗon
fi yee nék, ɗon yugusute níi ɗon ladute.
Unna won mi ron ra daa yugus ɗon níi ɗon
madute ɗaa lan. 4 Kon pëkíi soo na ti di
poka' mi ɗon na nen. Ya' béeñí tokaay tala,
ɓani afi kep dín mínéh lím ; ti ɗaaha nen,
ɗon a affon kut ɗon míníh ɗúhíɗ njiriñ
hém ɗon pokuuy soo na.
5 « Daa mi tal béeñë, ɗon daa ya' ya.
Ɓëyí pokoh soo na, te mi pokoh ɗii na ay
ɗúhíɗ njiriñ mi gaante. Ɗon míníh paŋ
yin ɗeefa ɗon pëkíih soo na. 6 Ɓëyí pokaay
soo na ay betu ti ya' béeñí lecu leco, betute
súhté nen ; ya' yi béeñí man ɗah ay luuhu
luuho, betu kíi wa tam. 7 Ɗon pokoh soo
na, te ɗon ham unni so' ɗon na raa, ɗëgí
yii neɓa' ron, ɗon ay rii liil. 8 Ndami
Baaso' yúhúu biti ɗon ɗúhíɗ njiriñ caak,
ɗon teeɓa' biti ɗon taalibe yi so'. 9 Di
faha' so' Baaso', mi faha' ron ɗaaha. Pésíi
filiɓ faha'a faha' mi ron ra. 10 Di ñeya'
mi túuyë' yí Baaso', mi na pes filiɓ faha'a
faha' ɗi so' ra, ɗon ñee túuyë' yí së' rëe,
ɗon ay pesee ɗaaha filiɓ faha'a faha' mi
ron ra.
11 « Ɗon ot mi won ɗon yii bah, mi
faha' biti sosi keeñ so' hom ɗon na, te
sosi keeñon mit sëk. 12 Túuyë'í së' daa ri
beh : Di faha' mi ron, lah fëhëntíi ɗaaha
hanndal kon. 13 Lahay ɓëyí faha'te ow níi
luk ɓëyí tah yera'i ñííní af kooyyi. 14 Ɗon
paŋ yii won mi ɗon raa, ɗeef ɗon kooyyi
so'. 15 Mii ron dëekíil súrgë, ndah súrgë
na yéeh yii paŋ kélfíi. Mi dëekë' rën kooy,
ndah mi teeɓpe ron iña kola' mi Baaso' na
ra ɓéeɓ. 16 Ɗon neh daa tansu so' ; daa
mi tanis ron. Daa mi fal ron, mi wolte
ron, ɗon ɗúhíɗ njiriñ, njiriñ mi na ɗúméh.
Hen ɗaaha raa, yii ɗon ɗaŋ ɗi ɓéeɓ, ɗon
ñeya' ri tii so', Baaso' ay ron rii on. 17 Filiɓ

iñyaa ɓéeɓ, mi faha' woni ron biti lah
fëhëntíi hanndal kon.

Taalibe ya a ɓëewë feey fi beh

[18] « Ɗon ot ɓëewë feey fi bee kaa' ron,
yúhí biti wa ɗéɓúu kaa' so'. [19] Ɗon nonun
ɓëy feey fi bee koon, tin wa ay ron faha'
ndah ɗon nonu waa na. Ndaa mi tanisse
ron mi ɗúhíɗté rën waa na, tahte ɗon
nënlíh waa na. Yii baa daa tah wa kaa'
ron. [20] Nérsíi yee húmú won mi ron biti
súrgë lukeh kélfíi gaan ɗa. Ɓëewë moklute
so' raa, kon wa ay ron mokil ; yee ñeyu
woni so' ra ay ñee wonnon ɓal.✡ [21] Yii
wa paŋ ɗi ɗon ɓéeɓ daa mi tah, ndah wa
yíih ɓëe' wol so' ra. [22] Hena biti mi ayay
te mi wonay a wa koon, tin wa ii habuu
bakaaroh. Ndaa tígë homuu wa bee ra
kep, wa lahluy layaa. [23] Ɓëyí kaa' so', ɗeef
kaa'a'te Baaso' ɓal. [24] Hena biti mi pagay
kimtaanni ow kay mësëy wëe paŋ fíi wë
koon, tin wa ii habuu bakaaroh. Leegi wa
olute kimtaanni so', wa anutee kaa' funi
Baaso' ɓéeɓ. [25] Yee bíníyú téerí kootii wa
ra laha'te ɗah. Bíníyúté bitih : *"Yee kaa'uu
wa so' ra lahay dalaa !"*✡ [26] Dímlëhí ron ac
ayo : daa ri Ruuha na teeɓa' kaaf ka ra.
Ruuha kola' Boffa na. May ñee'ee Baaso'
na mi wola' ron ri, te ri ay soo seedeyiɗ.
[27] Te ɗon ɓal, ɗon ay soo seedeyiɗ ndah
yen daa húmú dalaana níi a ɗeh. »

16

[1] Yéesú ɓaatte won tih : « Ɗon ot mi won
ɗon yii bah, nda ɗon ɓanti sélít. [2] Yúhí
biti ɗon ay líkú ílíyyë na ɗaguu yëwúɗɗë
Koope ra ; te ay tíl níi sah, ɓëyí yahti ron
bëem ay rii habee biti jaamiyoh Koope.
[3] Biti wa yíih Boffa te wa yíih so' ɓal daa
nay tahe wa paŋ yii baaha. [4] Mi won ɗon
yii baaha biti lah na bín fë rëe, ɗon nérsëh
yee húmú won mi ron ra. Biti mi mëssí
hom leeloon daa tah mi wonay ron yin na
daluu yen ñéerë' bín fë níi a ɗeh.

Pagaɗɗi Ruuh-Peseŋ

[5] « Leegi mee saañ ɓëe' wol so' na ra,
te ow di ɗon na meelay so' tígë në saañ mi
ra. [6] Yee won mi ɗon baa ra tahte keeññon
ɗúmpé ces. [7] Añcaŋ, mi won ɗon kaah
: biti mi saañ daa gén ɗon na. Nagajek,
mi saay raa, Dímlëhë waɗti ac ɗon na ra ii
ayil ! Ndaa mi saañ ɗaa, may ron ɗii wola'.
[8] Te ri ac ɗaa, ɗi ay teeɓ ɓëy ëldúnë biti wa
homuy kaah di yii leŋke ɗee na oluu wa
bakaaɗ ɗa, ɗee na oluu wa júɓ ɗë, a ɗee
na oluu wa aattiya' ra : [9] wa homuy kaah
di yii leŋke bakaaɗ, ndah wa gémúy së' ;
[10] di yii leŋke júɓ, ndah mee saañ Baaso'
na ra, te ɗon ii soo ollil ; [11] di yii leŋke
aattiya', ndah kélfíi feey fi bee daanute níi
wocce.
[12] « Mi talla'te iñi caakki wona mi ron,
ndaa tígë homuu yen bee ra kep wa ɗameh
affon. [13] Ruuha na teeɓa' kaaf ki Koope ra
ac ɗaa, ɗi ay ɗon ñéyíɗ kaaf ka ɓéeɓ. Iña
nay rii wone ra ii kola' ɗii na, ɗi ay wone
iña keloh ri ra, ɗi teeɓ ɗon yii nay lahe.
[14] Daa ri nay teeɓee ndami so', ndah ɗi ay
ɓeyee iña soo na, teeɓ ɗon wa. [15] Yii Baaso'
daa laha' ri ɓéeɓ, daa mi laha'. Daa tah mi
won ɗon biti Ruuha ay ɓeyee iña soo na,
teeɓ ɗon wa. »

Yee nay yíssíré súfúñ fë sos-keeñ ra

[16] Yéesú wonil taalibe yi tih : « Tasse
i waal fíi ɗon ii soo ot, tíkëh i waal ɗon
an soo olaat. » [17] I ow di taalibe yi na
wonantuu hanndal ki wa tih : « Ɗi faha'
won yi biti tasse i waal yen ii rii ot, tíkëh
i waal raa yen an ɗii olaat ? Ɗi faha' won
yi biti ɓal ɗi saañ Boffa na ? » [18] Wa na
wonaaluu wonu tih : « I waal fi bah, ɗi
faha' won yi na ? Ow yéeh yee na faha' rii
won ra kat ! » [19] Yéesú otte biti wa fahuu
meeli, ɗi won wa tígí daaha tih : « Yee
wona' mi ron biti tasse i waal ɗon ii soo
ot, tíkëh i waal raa ɗon an soo olaat ra,
ɗon meelantuu baaha a ? [20] Mee ron won
kaaf ka ra ee : ɗon ay foŋ ɗon hawoh,
ɗeefa ɓëy ëldúnë homun sos-keeñ ; ɗon
ay súfúñ lool, ndaa súfúñ fë ay yíssëh sos-
keeñ. [21] Loo ɓeleɓ ham raa na misik ɗii na,
ndah ɗeef lowa daa lah ; ɗi múc ɗëe nék,
ɗi hal misiga keeña sos níi sos, ndah ɗi
kúɗté koy ëldúnë. [22] Ɗon ɓal, tígë homuu
ɗon bee ra, ɗon homuu misik a súfúñ ;
ndaa may ron olaat, keeññon ay sos te ow
ii mín kaa' keeññon sos. [23] Bín fë rëe, ɗon
ii soo meellil yin. Mee ron won kaaf ka ra
ee : yii ɗon ɗaŋ ɗi ɓéeɓ, ɗon ñeya' ri tii
so', Baaso' ay ron rii on. [24] Níi a ɗeh, ɗon
ñeyuy tii so' ɗon ɗagute yin. Mantee ɗëgí,
ɗon ay liil ; ɗaaha, keeññon ay sos dotooy.
»
[25] Yéesú antee tík won tih : « Iña won mi
ron yaa ra ɓéeɓ, mi ñeya' wa léeh. Wahtu
ín ac fíi rë nék mii ron wonliil ɗaaha, may
ron wonee iñi Baaso' ɓëñéet. [26] Bín fë rëe,
ɗon ay ñee'ee tii so' ɗon ɗaŋ Boffa. Mi
wonay ron biti may ron ɗagire ɗii na, ɗon
daa nay ɗagire affon. [27] Ɗi fi Boffa faha'te
ron ndah ɗon fahuute so', te ɗon gémúté
biti daa ri wol so'. [28] Mi kola' Boffa na mi
acce ëldúnë. Leegi may koloh ëldúnë, mi
nimil Boffa na. » [29] Taalibe yi wonu ri tígí
daaha tih : « Ɗi ɗeh ! Fu wonte wonni
lante te fu ñeyaay léeh. [30] Biti fu yúh
ɓéeɓ te sohlaay ow meelle ro yin, haalte
affi fun leegi, daa tah fun gém biti fu kola'

✡ **15:20** 15.20 Saame Maccëe 10.24 ✡ **15:25** 15.25 Saame Kañaa ya 35.19 ; 69.5

Koope na. » 31 Yéesú won wa tih : « Ɗon wonu kaah biti ɗon gémúté leegi a ? 32 A' ! Wahtaa ee saañ lahe ra kat, te ri lahte níi wocce, wahtaa nay ron hasluu ra, ow fi ow ɗon na ɓéeɓ nimil faam wa, ɗon hel so' njunduŋ ! Añcaŋ, mi homay a af so' njunuŋ kat, ndah Baaso' ee hëbís së' ! 33 Ɗon ot mi won ɗon iñyah, nda ɗon pokoh soo na, ɗon lah jaamma. Ɗon ay mok ëldúnë nék ! Ndaa lah hëbí híin, mi ɓaŋke nguur ki ëldúnë ! »

17

Ɗagiri Yéesú taalibe yi

1 Wona' Yéesú iñyaa níi wocce ra, ɗi ɓéyíɗté afi sun won tih : « Baap, wahtaa lahte : teeɓee ndami so' mi Koohu, nda mi mín teeɓa' ndamu ɓal. 2 Fu onte so' sañ-sañ sun fi ɓëewë ɓéeɓ, nda mi mín on ɓëewë déŋéen fú së' rë ɓéeɓ pesa na ɗúméh rë. 3 Pesa na ɗúméh rë nék, toka' níil yúhí ɗo fi Koope fi kah-kah fa yínë kut ɗa, a yúhí so' mi Yéesú-Kiristaa fa wol fu ra. 4 Mi paŋke légéyë nah fu so' ra, mi teeɓa'te ndamu feey fa. 5 Baap, kon leegi on so' ndam hëbísú, ndama húmú laha' mi ɗoo na, na lahay ëldúnë doom ra.

6 « Ɓëewë ɓeɓ fu ëldúnë fu déŋéenté së' wë rë, mi teeɓpe wa daa fu wah. Daa fu laha' wa, fu déŋéenté së' wë, wa ñeyute wonu. 7 Leegi, wa yúhúté biti iña on fu so' ra ɓéeɓ kola' ɗoo na. 8 Mi wonte wa unna won fu so' ra, te wa tahute wa. Wa yúhúté biti mi kola' ɗoo na kah-kah, wa gémúté biti daa fu wol so'. 9 Af wa daa tah mi na ɗaŋ ɗo. Mi ɗagiray ɓëewë feey fi beh, mi ɗagiɗ ɓëewë déŋéen fú së' rë, ndah wa yuu. 10 Yii lah mi ɓéeɓ daa fu laha', te yii lah fu ɓéeɓ daa mi laha' ; te ndami so' feeñce waa na. 11 Tasse yutuuɗ mii homil ëldúnë ; mi yuloh ɗoo na, ndaa wa fi yeh, wa lísú ëldúnë. Baap, ɗo fa sela ra, níirée wë tii gaanu, bee on fu so' ra, nda di lígínúu yen ana yen henute yínë, wa hen yínë ɗaaha. 12 Homa' mi a wa ra, mi húmú níirë' wë a tii gaanu, bee on fu so' ra. Mi níiɗté wë, te ow múuyëy waa na, henay ɓëe' waɗti múuy ɗë, nda yee won Téerëe rë lah.

13 « Bi leegi mi yuloh ɗoo na, mi won wa iñyah bee lís mí ëldúnë bee ra, nda sosi keeña laha' mi ra hom waa na, keeñði wa sos dotooy. 14 Mi léhínté wë yee won fu so' ra, ɓëy ëldúnë anutee waa kaa', ndah wa nëníh ɓëy ëldúnë ti so' nen. 15 Mi ɗaŋ ɗo biti fu sëmlë' wë ya' Seytaane, ndaa biti fu këlíɗ wë ëldúnë neh. 16 Wa nëníh ëldúnë ti so' nen. 17 Ɓukutee wa kaaf ka, wa hen yuu ; wonu daa kaaf ka. 18 Mi wolte wa ëldúnë ti di wola' fu so' ëldúnë nen. 19 Af wa tahte mi jébëlté rë af so' mi hente buu, nda wa ɓukutoh kaaf ka raa, wa hen yuu ɓal.

20 « Mi ɗagiɗ wa neh doŋ, ndaa a ɓëewë nay soo gémé filoon fe ndah iña nay wone wa fi yee sun fi so' ra. 21 Baap, mi ɗaŋ ɗo biti wa ɓéeɓ hen yínë. Di homa' fu soo na mi hompe ɗoo na, wa ɓal homuun yen na ɗaaha. Hen ɗaaha raa, ɓëy ëldúnë ay gém biti daa fu wol so'. 22 Ndama on fu so' ra mi onte wa ri, nda wa hen yínë ti di henuu yen yínë nen, 23 mi hom waa na, fu hom soo na, wa ɓéeɓ bok hen yínë. Hen ɗaaha raa, ɓëy ëldúnë ay gém biti daa fu wol so', te fu faha'te wa ti di faha' fu so' nen. 24 Baap, tígë na saañ mi ra, mi faha'te biti ɓëewë déŋéen fú së' rë hom na ɓal, nda wa ot ndama on fu so' ra, ndah fu maañcee soo faha' balaa ëldúnë saku. 25 Te Baap, ɗo fa júɓ ɗë, ɓëy ëldúnë yíih rë, ndaa mi yúh rë, te ɓëewée ke so' yee yúhúté biti daa fu wol so'. 26 Mi teeɓpe wa níi wa yúhúté daa fu wah, te may waa rii ɓaatti teeɓ, nda faha'a faha' fu so' ra hom waa na, te so' ɓal mi hom waa na. »

18

Hami Yéesú

(Saame Maccëe 26.47-56 ; Marka 14.43-50 ; Lúkkë 22.47-53)

1 Wona' Yéesú iñyaa níi wocce ra, ɗi kolohte dah ɓani taalibe yi húusúté húlbí Sedoroŋ, haalute meey daaha. 2 Ɗi fi Yudaas fa nay rii yaaye ra yúh hatni baaha, ndah Yéesú a taalibe yi na húmú nëfíh daaha. 3 Ɗi kúɗté goomal soldaar a i wohoh di Faam fi gaani Koope yi yéŋké biti kélfë yí seeyoh ya a fariseŋŋa daa yeru ri wa. Wa ayute, kúrëelúuté i lampa, kocom hawaanaa a ganaay. 4 Bi yúh Yéesú iña nay rii kate ra ɓéeɓ, ɗi leɓohte wa won wa tih : « Ɗon saamu wah ? » 5 Wa tahute wonu ri tih : « Fun saamu Yéesú fí ɓëy Nasaret. » Ɗi won wa tih : « Daa mi ! » Yaaha ɓéeɓ, ɗeef Yudaas fa na saañ ɗii yaaye ra húmú filiɓ fi wa. 6 Yéesú na won wa bitih « daa mi » rek, wa sajalute, lasuute feey. 7 Yéesú meelaatte wa won tih : « Ɗon saamu wah ? » Wa wonu ri tih : « Fun saamu Yéesú fí ɓëy Nasaret. » 8 Ɗi wonaat wa tih : « Mi wonte ron ri koon, daa mi ! Ɗon saamun so' kut ɗaa, yéɗɗí ɓëewí yee saañ. » 9 Yee húmú won Yéesú rë laha'te ɗah. Ɗi húmú won tih : « Baap, mi ñakay ow yínë sah di ɓëewë déŋéen fú së' rë. » 10 Ɗeef Simoŋ Peer kúɗté jépíl. Ɗi yíppée ríi fúul, paaŋke ri súrgíi seeyohi gaana, lecce nufi ñamaa fa. Súrgëe nufa lecu ra hínú Malkus. 11 Yéesú won Peer tígí daaha tih : « Nimilire jépílú mbari ! Gulii coono fa yeɗ so' Baaso' ra mi waray rii han waro a ? »

Kúrí Yéesú fíi Haan
(Saame Maccëe 26.57-58 ; Marka 14.53-54 ; Lúkkë 22.54)
12 Soldaarra a kélfíi wë, a wohoh yi Faam
fi gaani Koope habute Yéesú tígí daaha,
pokalsuute ri a níh. 13 Wa ɗéɓúu ríi kúɗ
faam Haan. Haan daa pacool Kayif fa
húmú seeyohi gaana kíilí baaha ra. 14 Ɗi
fi Kayif daa húmú won yëwúɗɗë biti ow
yínë kut ñak ñííní ndah ɓëewë daa gén.

Taasa'i Peer yúhí Yéesú
(Saame Maccëe 26.69-70 ; Marka 14.66-68 ; Lúkkë 22.55-57)
15 Na kúrú wë Yéesú faam seeyohi gaana
ra, Simoŋ Peer a ow kay di taalibe ya
ñeyute tala. Bi yúh seeyohi gaana taalibii
bah, tahte ɗi fi taalibee a Yéesú daa hëeltú
filiɓ faam fa. 16 Ndaa Peer húmú ëssín,
hëbís ílë. Tígí daaha, taalibee koon ɗúhté,
wonte a ɓelaa na woh ílë rë, ɓekke Peer
filiɓ. 17 Ɓelaa won Peer tih : « Ɗo fi bee
ɓal, fu noneh taalibe yi ɓëyí bee nagajek a
? » Peer won ɗi tih : « Mi noneh na dé' ! »
18 Bi húmú sos Koo, súrgë yë a wohoh ya
këɗɗúté kíi na yoonnduu ; Peer hompe a
wa na yoonndoh ɓal.

Yéesú fíi Haan
(Saame Maccëe 26.59-66 ; Marka 14.55-64 ; Lúkkë 22.66-71)
19 Seeyohi gaana* yampe na meel Yéesú
yii leŋke taalibe yi na a yee na yëeddë'
rí rë. 20 Yéesú won ɗi tih : « Iña won
mi ra, mi wona' wa sun ɓëewë ɓéeɓ na
keluu. So' mi mëssí yëeddë' filiɓ ílíyyë
na ɗaguu yëwúɗɗë Koope ra a filiɓ Faam
fi gaani Koope, te yëwúɗɗë ɓéeɓ tee'uu
na ; mi wonay yin las ! 21 Ngana meel
so' ! Iña won mi ra, meele wa ɓëewë
síkírúu së' rë. Wa yúhú iña won mi ra.
» 22 Wona' Yéesú woni bah, lahte wohohi
húmú në, fúuɗté rí mbey, won tih : « Fay
lofee seeyohi gaana ɗaaha a ? » 23 Yéesú
won ɗi tih : « Woni so' ñeyay waal raa,
teeɓ so' tígë héllë' mí rë, ndaa hena biti
mi wona kaah raa, ɗeef fu laɓa' so' yih ?
» 24 Tígí daaha, Haan yeñce Yéesú faam
Kayif seeyohi gaana, ɗeef Yéesú lís pokki.

Peer taasiilte yúhí Yéesú
(Saame Maccëe 26.71-75 ; Marka 14.69-72 ; Lúkkë 22.58-62)
25 Filiɓ fi yaaha ɓéeɓ, Simoŋ Peer hompe
na yoonndoh rek. Lahte ɓëyí won ɗi tih : «
Ɗo fi bee ɓal, fu noneh taalibe yi nagajek
a ? » Peer taasa'te won ɗi tih : « Mi noneh
na dé' ! » 26 Filoon fi baaha, ow di súrgë
yí seeyohi gaana, mboko mi ɓëe' Peer lec
nufa ra, won ɗi tih : « Mi ot ɗo fi bee a
ɗi filiɓ meeya neh nagajek a ? » 27 Taasa'
Peer waali yínée, paan yíppée fiisoh.

Kúrí Yéesú fíi Pilaat
(Saame Maccëe 27.1-2, 11-31 ; Marka 15.1-20 ; Lúkkë 23.1-5, 13-25)
28 Yéesú ɓeyute faam Kayif daaha,
kúrúté faam gëernëer ɓaabin cúɓ. Ndaa
lahuu wa ra, wa haaluy filiɓ, wa kaa'uu
biti wa ay sobeye nda wa mín ñam ñami
feedi Paaga. 29 Tígí daaha, Pilaat ɗeefiɗte
wa won wa tih : « Ɗon wonu ti ɓëyí bee
paŋ yih ? » 30 Wa lofute ri wonu tih : «
Ɗi henay ow ɓos koon fun këmí rë rí ! »
31 Pilaat won wa tih : « Ɗon fi yaa ɓéyí rí,
ɗon ñee yee won kootii ron ra ɗon aattiya'
ri ! » Wa wonu ri tih : « Fun lahuy sañ-
sañi tíkúun fun húl sun ow, fun hap ri. »
32 Yee húmú won Yéesú rë laha'te ɗah sun
fi ɗee nay rii húlée rë.
33 Tígí daaha, Pilaat nimilte filiɓ faam fa,
dëekrëhté Yéesú meelte ri won tih : « Daa
fu buuri yëwúɗɗë ë ? » 34 Yéesú won ɗi
tih : « Woni baa kola' ɗoo na mbée ow
daa won ɗo baaha sun fi so' ? » 35 Pilaat
tahte won tih : « Maa mi yëwúɗ ë ? Ɓëy
heedon a kélfë yí seeyoh yon daa komu so'
ro ! Kon fu paŋ yih ? » 36 Yéesú loffe ri
won tih : « Nguur ki so' nguur ki feey fi
bee neh. Nguur ki so' yaha nguur ki feey
fi bee koon, tin súrgë yí së' ay soo haa'iɗ
níi mi yëeyíh yëwúɗɗë ; ëe-ëe', nguur ki
so' nguur ki feey fi bee neh. » 37 Pilaat won
ɗi tih : « Kon fu buur a ? » Yéesú won ɗi
tih : « Fu wonte ri, daa mi ! Seedii kaaf ka
daa tah mi límú, seedii kaaf ka daa tah mi
ac feey fi beh. Te ɓëyí hom kaaf ka ɓéeɓ,
helte nuf iña na won mi ra. » 38 Pilaat won
ɗi tih : « Úh ! Yi daa kaah ? »
Kola' ri woni bah, Pilaat ɗúhëetté ëssín
ɗeefiɗte yëwúɗɗë, won wa tih : « So' mi
olay yii mín tíkú sun fi ɓëyí beh, 39 te ɗon
ɓaahuu biti lahaa Paak ɓéeɓ, mi ɗúhríɗ
ɗon ow yínë kasu. Ɗon fahuuy biti mi
yessiɗ ɗon buuri yëwúɗɗë ë ? » 40 Tígí
daaha, wa ɓéyrúté unni wa sun wonu tih :
« Ëe-ëe' ! Ɗi neh ! Ɗúhríɗ fun Barabaas.
» Ɗeef ɗi fi Barabaas fa banndi.

19

1 Filoon fi baaha, Pilaat naha'te
fúuɗɗëhí Yéesú laraw. 2 Soldaarra ɓeyute
ñap yugusute baane, ɓekute ri af Yéesú,
tíkúté paltu luum sun fi, 3 leɓuute ri wonu
ri tih : « Coleere buuri yëwúɗɗë ! » Wa
na anuu rii fúuɗsë' mbey.
4 Pilaat ɗúhëetté yëwúɗɗë në, won wa
tih : « Cëe mi ac mi komɗoh ron ri ëssë,
nda ɗon yúh biti mi olay yii mín tíkú sun

* **18:19** 18.19 Seeyohi gaana na wonuu dee ra, ɗi Haan. Bín fë nagajek ɗeef Kayif daa húmú seeyohi gaana, ndaa bi Haan mëssée hen seeyoh gaan te daa ri pacool Kayif, ɓëewë húmú dëekúu rí seeyoh gaan.

fi ɓëyí beh. » 5 Tígí daaha, Yéesú ɗúhté, ɓani baanii yëlbí a paltii luumi. Pilaat won ɓëewë tih : « Ɓëe' abah ! »

6 Kélfë yí seeyoh ya a wohoh ya oluu wa Yéesú, wa ɓéyrúté unni wa sun na wonu tih : « Daaye ri kurwah ɓal ! Daaye ri kurwah ! » Pilaat won wa tih : « Ɓéyí rí ɗon daayiɗ ɗi affon. So' mi olay yii mín tíkú sun fi. » 7 Yëwúɗɗë wonu Pilaat tih : « Kootii fun kadda'te ow sol Koope, te ri wonte biti ɗi Koy Koope. Kon ɗi waɗti hawun húl ! »

8 Kela' Pilaat woni bah, ɗi ɓaattee tíit. 9 Ɗi haalaatte faam, meelte Yéesú won ɗi tih : « Fu ɗúhë' dih ? » Yéesú hente tiɗ, lofay ri. 10 Tígí daaha, Pilaat won ɗi tih : « Fii soo tiil a ? Fu yéeh biti mi mín ɗëe yeris te mi mín ɗëe daayɗoh kurwah a ? » 11 Yéesú won ɗi tih : « Fu mínéh yin yínë sah sun fi so', henay yee yeɗ ɗo Koope fa sun ɗa. Yii baa daa tah bakaadi ɓëe' yeñ so' ɗoo na ra luk buu gaan. »

12 Pilaat kola' daaha na saam ɗee nay rii yeɗɗee Yéesú rë. Ndaa yëwúɗɗë ɓéyrúté unni wa wonu tih : « Fu yeris ɓëyí bee ɗeef fu ñéerëey a Sesaar*. Ɓëyí tík afi buur, ɗeef haa' Sesaar. » 13 Kela' Pilaat unni yah, ɗi ɗúhíɗté Yéesú fëel, antee took ñaana na aattiyuu, hom ëssë dérúu a la', na wonuu yëwúɗɗë Gabataa ra. 14 Yiin fi baaha, tee'a' a bisa míllë' waaji Paagi yëwúɗɗë, bee laha' na' leelu af ra. Pilaat won wa tígí daaha tih : « Buuron abah ! » 15 Ndaa wa ɓéyrúté unni wa na wonu tih : « Ɗi húlë ɓal ! Ɗi húlë ! Daaye ri kurwah ! » Pilaat won wa tih : « May daaye buuron kurwah nam a ? » Kélfë yí seeyoh ya wonu ri tih : « Henay Sesaar, fun lahuy buur kay. »

16 Tígí daaha, Pilaat yeɗɗa'te wa Yéesú, wa daaye ri kurwah.

Daaji Yéesú kurwah

(Saame Maccëe 27.32-44 ; Marka 15.21-32 ; Lúkkë 23.26-43)

Soldaarra yípútée ham Yéesú. 17 Ɗi fi Yéesú daa enoh kurwahi, wa ɗúhúté gina, yullute tígë në wonuu « Këeŋ-af » ra. Tígí daaha wonuu « Golgotaa » di ébrë. 18 Lahuu wa ra, soldaarra daayute Yéesú kurwaha. Wa daayaaluute ow ana kay kurwah : ɓëyí yínëe paa'te Yéesú ya' ñamaa, yínëe paa'te ri ya' sugu, Yéesú hompe leelaa.

19 Pilaat naha'te bínii a tíkrëhí unni yee sun fi kurwaha. Unna won yii beh : « Yéesú fí ɓëy Nasaret, buuri yëwúɗɗë. » 20 Bi wulay tígë daayuu Yéesú rë gina, te unna bíníyú ébrë, lateñ a gerek, ow caak olute, yúhúté yee bíníyú rë. 21 Yee bíníyú baa ra neɓaay kélfë yí seeyoh ya, wa payute wonu Pilaat tih : « Fu waray bíní "buuri yëwúɗɗë" koon. Fu waɗti bíníyë biti "ɓëyí bee won ti daa ri buuri yëwúɗɗë". » 22 Pilaat won wa tih : « Yee bíní mí rë, mi bíníté rí níi wocce. »

23 Daayuu soldaarra Yéesú níi wocce ra, wa ɓeyute yéré yí woruute wa cér iniil hanndal ki wa. Wa anutee ɓeɓ búubée ké rí teru sun níi feey te lahay ɗíis ɗë, 24 wonu tih : « Génë biti yen ɗarun ri ɗaro raa, yen púlúf rí yen ot ɓëe' nay rii lahee ra. » Yee húmú bíníyú Téerëe rë laha'te ɗah. Téerëe húmú won tih : *« Wa woruute yéré yí së', púlúfúté búubí së'. »*✡ Ɗee bíníyúu rí ɗaa ra, soldaarra paguu ri ɗaaha kep. 25 Yaafi Yéesú húmú caŋ hëbís kurwaha ɓani koy-yaafa ɓeleɓ, a Mari ɓeleɓ Kolopas, a Mari fi ɓëy Makdalaa. 26 Yéesú otte yaafi, otte taalibee daa kooji ra hompe hëbísí, ɗi won tih : « Yaa ow, koohu abah. » 27 Ɗi won taalibee tih : « Yaafu abah. » Kola'te baaha, taalibee ɓeɓpe yaafi Yéesú yeffe ri faami.

Húlí Yéesú

(Saame Maccëe 27.45-56 ; Marka 15.33-41 ; Lúkkë 23.44-49)

28 Nda yee won Téerëe rë lah, filoon fi baaha, bi yúh Yéesú biti iña ɓéeɓ púlgísë'té leegi, ɗi won tih : « Mi sifirohte. » 29 Ɗeef lahte yaadi líiffé bineegar húmú hatinni yaaha. Soldaarra yípútée ɓeɓ líil soopute ri bineegar, pokute ri ya' isop, yullute ri ɓúk Yéesú na fahuu hënndí. 30 Ɗíkísë' Yéesú bineegara, ɗi won tih : « Iña ɓéeɓ púlgísë'té. » Ɗi sígímpé, yeɗɗohte lússé.

Yéesú tawute juun araal

31 Wahtu yi yaaha, ɗeef bisa na hílsúu yëwúɗɗë rë ee saañ dale ra. Kélfë yí yëwúɗɗë fahuuy biti ɓúudé hom sun kurwah bis hílsëe, ɓaatte biti bisi hílsíi bee bis gaan. Tígí daaha, wa payute Pilaat na, wonute ri biti ɗi naha' korsa'i kotti ɓëewë daayu ra†, ɓúudé yë këllú tígë. 32 Nahuu soldaarra baaha ra, wa ñeyute ɓëewë daayu a Yéesú rë, korsuute kotti bee ɗéɓ ɗë, ñeyute ana fa na, korsuute kotta. 33 Ɗi fi Yéesú nék, lahuu soldaarra ɗii na olute biti ɗi húlté níi wocce ra, tígí daaha, wa korsuuy kotta. 34 Ndaa ow di soldaarra tappe ri juun hatin araal, ñif a muluɓ yíppée nëe ɗúh.

35 Ɓëe' ɓíliɗ iñyee ra tíkké íllí në ngëey, te iña won ɗi ra laha' ɗaaha. Ɗi a faanaŋ fi yúhté biti iña laha' ɗaaha. Ɗon ot ɗi

---

* **19:12** 19.12 Sesaar :Bín fë, ɓëyí húmú hen buur di Rom ɓéeɓ dëekúu ɗaaha. ✡ **19:24** 19.24 Saame Kañaa ya 22.19 † **19:31** 19.31 Bín fë, ɓëewë húmú daay ow kurwah wa faha' biti ɓëe' yíppí húl rëe, wa húmú korsuu kotti ɓëe' korsoo.

won iñyeh, nda ɗon gém ɗon ɓal. 36 Iñyaa
ɓéeɓ laha'te ɗah, nda yee bíníyú Téerëe rë
lah. Bíníyúté Téerëe bitih : *« Yuh yínë sah
ii kon faana. »*✡ 37 Bíníyúté biti ɓal : *« Wa
ay yíiɗ ɓëe' wa jabu ri ra. »*✡

Haji Yéesú

(Saame Maccëe 27.57-61 ; Marka 15.42-47 ; Lúkkë 23.50-56)

38 Filoon fi baaha, lahte ɓëyí hínú Suseef
dék Arimate, payte Pilaat na, meelte ri
ɓúudé fí Yéesú. Ɗi non taalibe yi Yéesú
ndaa bi húmú neeh ri kélfë yí yëwúɗɗë,
ɗi húmú teekiraay baaha. Pilaat tahiɗte
ri, Suseef payte ɓeɓpe ɓúudé fë. 39 Tígí
daaha, Nikodem ɓal acce habra'te ri.
(Nikodem fi baa húmú mëssée pay yérí
Yéesú elek.) Wa kúrúté laakkoloñi yu-
gusuu míirí boolluu a barbosaa, yi waɗtee
mit kílë sabay éeyë. 40 Wa ɓeyute ɓúudé
fí Yéesú, na líiwú rí boy, na túmú rí yin
heeñlaa ti di ɓaahuu ri yëwúɗɗë nen biti
wa yahti hac ɓúudé. 41 Tígë daayuu Yéesú
kurwah ra lahte meey, bi kolom ki ow
mësúy nëe hacu húmú në. 42 Bi na saañ
dale bisa na hílsúu yëwúɗɗë rë te kolom
ka wulay daaha, wa ɗapute ɓúudé fí Yéesú
në.

20

Kolohi Yéesú ɓúudé

(Saame Maccëe 28.1-8 ; Marka 16.1-8 ; Lúkkë 24.1-12)

1 Hagadi dímëesë, Mari fi ɓëy Makdalaa
kolohte saañce tígë hacuu Yéesú rë. Laha'
ri ra, ɗi ɗeef la'a húmú ɓúk luuya ra
éccírúté. 2 Ɗi yíppée múkë Simoŋ Peer na
a taalibii yínëe Yéesú kooya' ri ra, won wa
tih : « Ɓúudé fí Yíkëe ɓeyute nuŋa, te fun
yíih tígë kúrú rí rë. »
3 Tígí daaha, Peer a taalibii yínëe koluute
na suu luuyin. 4 Wa húmú múkëyú
múkëyë na suu wa ra. Bi luk taalibii yínëe
Peer gaaw, ɗi ɗéɓpé rí luuya. 5 Laha' ri
ra, ɗi yérëntëhté otte boyya filiɓ, ndaa ri
haalay. 6 Simoŋ Peer laha' daaha, haalte
na yeel boyya. 7 Boya húmú af Yéesú rë
homay a boyyi kayya ; ɗi túlúñú túlúñë,
hompe kay. 8 Taalibii yínëe ɗéɓpí lah ra
haala' daaha otte boyya, gémpé biti Yéesú
kolohte. 9 Yúhí biti níi a baaha, ɗeef taalibe
ya yíih yee faha' won Téerëe rë doom, biti
Yéesú waɗtee koloh ɓúudé. 10 Taalibe yi
ana ya koluu daaha, suute faam.

Feeñiyohi Yéesú Mari fi ɓëy Makdalaa

(Saame Maccëe 28.9-10 ; Marka 16.9-11)

11 Ɗi fi Mari, nimila' ri ra, hom fëel fí
luuya na looy. Ɗi hom looya yérëntëhté
filiɓ, 12 otte malaaka ana yi ɓekuu búuɓ
naa', tookute tígë húmú fëndú ɓúudé fí
Yéesú rë, bee hompe hatna húmú afa ra,
yínëe hompe hatna húmú paa' kotta ra.
13 Wa wonu ri tih : « Fu looy yi yaa ow
? » Ɗi won wa tih : « Ɓúudé fí Yíkíi së'
ɓeyute, te mi yéeh tígë kúrú rí rë. »
14 Ɗi hom woni yii baa na heeltoh, ɗi otte
ow caŋke hëbísí ndaa ri yéeh ɓëe', ɗeef
yaa Yéesú. 15 Yéesú won ɗi tih : « Fu
looy yi yaa ow ? Fu saam wah ? » Bi haba'
Mari biti yaa wohohi meeya, ɗi won ɓëe'
tih : « Ɓahaa, daa fu kúrë rí rëe, won so'
tígë ɗap fu ri ra, mi kale ri. » 16 Yéesú won
ɗi tígí daaha tih : « Mari ! » Ɗi yíssëhté
Yéesú në, won tih : « Rabbuni ! » (daa
ri yëeddëh di ébrë). 17 Yéesú won ɗi tih
: « Ngana ham so' deh, ndah mi lahay
Baaso' na doom. Tílé fu won koy-yaayyi
so' biti mi hom kotti saañi Baaso' na daa
Boffon ɗa, Koope fi so' na daa Koope fon
ɗa. » 18 Mari fi ɓëy Makdalaa yíppée saañ,
wonte taalibe ya biti ɗi otte Yíkëe, léhínté
wë yee won ɗi ra.

Feeñiyohi Yéesú taalibe yi

(Saame Maccëe 28.16-20 ; Marka 16.14-18 ; Lúkkë 24.36-49)

19 Sosaɗ na'i dímëesí baaha, bi ɗeef
taalibe ya kaañuy kélfë yí yëwúɗɗë, wa
téyúuté faam. Yéesú acce hente bereeh
leelii wa, won wa tih : « Cëlíirí yaawe !
Hëmíi jaamma ! » 20 Wona' ri wa iñyaa
ra, ɗi teeɓpe wa ya' yi a hatni yíníi araali.
Keeññi taalibe ya sos soso níi ola olu wa
Yíkëe rë. 21 Yéesú wonaat wa tih : « Cëlíirí
yaawe ! Hëmíi jaamma ! Di wola' so'
Baaso', so' mi wola' ron ɗaaha. » 22 Kola' ri
woni baa ra, ɗi ëffé sun fi wa, won wa tih
: « Tëhí Ruuh-Peseŋ ! 23 Ɓëyí ɗon baal ri
bakaaɗɗi, ɗeef Koope baalte ri. Ɓëyí ɗon
habiɗ ɗi bakaaɗɗi, ɗeef Koope habiɗte ri
wa. »

Feeñiyohi Yéesú Toomaa

24 Toomaa fa na dëekúu Síisë rë non
taalibe yi sabboo a ana ya, ɗeefaay na ac
Yéesú rë. 25 Aya' ri taalibe yi kayya wonute
ri biti wa olute Yíkëe rë, ɗi won wa tih : «
Hém so' mi olay daayiitti pontu ya ya' ya,
hém so' mi ɓekay kun so' ílíyyë daayuu ri
faana ra, te mi ɓekay ya' so' lafi araali, mii
mëssí gém biti ɗi kolohte ɓúudé. »
26 Nimila' bisi baa ɗeef taalibe yi Yéesú
téyëetúté faam fa, Toomaa hompe a wa
ra, Yéesú acce hente bereeh waa na won
tih : « Cëlíirí yaawe ! Hëmíi jaamma !
» 27 Ɗi antee won Toomaa tih : « Ɓeke
kunu nuŋŋi ya' yi so' fu olsoh ; ɓeke ya'u
araal so'. Yeɗɗe lah nuf ana, fu gém ! »

✡ **19:36** 19.36 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíp 12.46 ; Kíní ɓëy Israyel 9.12 ; Kañaa ya 34.21 ✡ **19:37** 19.37 Saame Sakari 12.10

28 Toomaa won ɗi tih : « Daa fu Yíkíi së',
daa fu Koope fi so' ! » 29 Yéesú won ɗi tih
: « Biti fu otte so' daa tah fu gém ë ? Ɓëyí
gém së' te olay so', lahte sos-keeñ. »

Yee tah téeríi bee koloh ra

30 Yéesú paŋke kimtaan kay caak fíi
taalibe yi, yi yéŋké biti ɓíllúy téeríi beh.
31 Yee filiɓ téeríi bee nék, ɓíllú biti ɗon
gém biti Yéesú daa Buura Koo fal ri ra, Koy
Koope. Te ɗon gém ɗii na raa, ɗon ay pes
ndah ɗi.

21

Kimtaani mbaala líif jén ɗë

1 Filoon fi baaha, Yéesú feeñiyaatte
taalibe yi ɓúk laahi Tiberiyat*. Ɗi feeñiya'
wa ɗeh : 2 Simoŋ Peer a Toomaa fa na
dëekúu Síisë rë daa húmú, a Natanayel
fi ɓëy Kanaa di Galile, a koyyi Sebede, a
taalibe yi Yéesú ana kay. 3 Simoŋ Peer won
wa tih : « Mee saañ seeɓ ɗa. » Wa wonu ri
tih : « Caa fun ñéerë' a ro fun ɓal. » Tígí
daaha, wa ñéerúuté haalute gaala. Ndaa
elgi baaha ɓéeɓ wa habuy yin.
4 Yíilë' Koo ra, Yéesú acce caŋke ɓúk
laaha, ndaa taalibe ya yíihsíih rí. 5 Ɗi won
taalibe ya tih : « Ɗon habute jén saa yaawe
? » Wa wonu ri tih : « Fun habuy yin. » 6 Ɗi
won wa tih : « Yéesí mbaala hatna paa'
ya' ñamaa di gaala ra, ɗon ay ham. » Tígí
daaha, wa yeesute mbaala. Mbaala hampe
jén, líif líifë níi wa míníh ríi ɗúhíɗ mulaa.
7 Ow di taalibe ya, kooji Yéesú, won Peer
tih : « Yaa Yíkëe ! » Kela' Simoŋ Peer uni
bah, ɗi yíppée ɓekoh búubée ké rí húmú
nís ɗí na seeɓ ɗi ra, yíppée haal mulaa.
8 Taalibe yi kayya ayuu a gaala, na fasu
mbaala líif jén ɗë. Wa húmú wuluuy ɓúk
laaha, yee talluu wa ra waɗti hena jaak
tíméer (100).
9 Lahuu wa cépúté gaala ra, wa olute
jén tíkúté sun kíi, mbúurú hompe hatni
beh. 10 Tígí daaha, Yéesú won wa tih :
« Jénë ɗúhúu ron ham ɗa, kúrí i koy
na deh. » 11 Simoŋ Peer haalaatte gaala,
fasse mbaala líif jén ɗë, ɗúhíɗté rí ëssë.
Jénë ɓéeɓ hente koy tíméer a koy sabay
iip a koy éeyë (153), te ɗee teem wa ra
ɓéeɓ tahay mbaala ɗaɗ. 12 Filoon fi baaha,
Yéesú won wa tih : « Ëyí ɗon ñam ! »
Ow yínë sah di taalibe ya kaañay rii meel
daa ri wah, ndaa wa yúhúté biti yaa Yíkëe.
13 Yéesú leɓohte, ɓeɓpe mbúurëe wora'te
wa, ɗi ɓeɓpe jénë ɓal hente ɗaaha. 14 Baa
daa waali éeyë fë feeñiyoh Yéesú taalibe
yi, këllúu rí ɓúudé rë.

Yéesú a Peer

15 Ñamuu wa níi wocute ra, Yéesú
meelte Simoŋ Peer won ɗi tih : « Simoŋ fi
Saŋ, di faha' fu so' luk di fahuu so' ɓëewí
yee a ? » Peer won ɗi tih : « Yíkëe, fu
yúhté biti mi faha'te ro. » Yéesú won ɗi
tih : « Lah tooppitee harri so'. » 16 Yéesú
meelaatte ri won tih : « Simoŋ fi Saŋ,
fu faha'te so' a ? » Peer won ɗi tih : «
Yíkëe, fu yúhté biti mi faha'te ro kay ! »
Yéesú won ɗi tih : « Lah níiré harri so'. »
17 Ɗi wonil ri waali éeyë fë tih : « Simoŋ
fi Saŋ, fu faha'te so' a ? » Yee meela' ri
Yéesú waali éeyë fë biti nda ri faha'te ri
ra, ɗúmëlté keeña. Ɗi loffe Yéesú won tih
: « Yíkëe, fu yúh ɓéeɓ ! Kon fu yúhté
biti mi faha'te ro ! » Yéesú wonil ri tih : «
Lah tooppitee harri so'. 18 Mee roo won
kaaf ka ra ee : hena' fu kúkëy rë, daa fu
na húmú pokit afu geñuu, fu pay tígí neɓa'
ro ; ndaa tíl níi fu ɓaha raa, fay ɓéyíɗ ya'
yu, ow kay pokiɗ ɗo geñuu, kúɗ ɗë tígí
fu fahaay naa pay. » 19 (Unna won Yéesú
yaa ra, ɗi hom teeɓa'i ɗee nay húlée Peer
ra. Peer ay teeɓee ndami Koope ɗaaha.)
Yéesú antee tík won ɗi tih : « Ñeye tal so'.
»

Yéesú a taalibee ɗi kooya' ri ra

20 Filoon fi baaha, Peer heeltohte, otte
taalibee Yéesú kooya' ri ra na ac filoon
wa. Daa ri taalibee húmú sígím nuf Yéesú
homuu wa ñama, meelte ɗi fi Yíkëe ɓëe'
nay rii yaaye ra. 21 Ola' Peer taalibee ra, ɗi
meelte ɗi fi Yéesú won ɗi tih : « A ɗi fi bee
nék Yíkëe ? » 22 Yéesú won ɗi tih : « Mi
faha' biti ɗi pes níi mi nimil raa, waal fu
yaha yi na ? Fu laha' biti fu ñee tal so'. »
23 Yaa bah, wona líiwëlsë'té filiɓ fi ɓëewë
gémú Yéesú në rë biti taalibii baa ii ñee
húl. Añcaŋ, Yéesú wonay biti ri ii húl, ɗi
won wono ndék tee : « Mi faha' biti ɗi pes
níi mi nimil raa, waal fu yaha yi na ? »
24 Ɗi fi taalibee sah-sah daa ɓílíɗ iñyaa
bíníté wë, te fun yúhúté biti iña won ɗi ra
kaah.
25 Yéesú paŋke i yin kay caak yi fu yéŋké
biti ñeyun yínë-yínë bíníyú koon, mi lahte
yaakaari biti téeré yë ii ɗam feey fi beh.

---
* **21:1** 21.1 laahi Tiberiyat :non tii ya na dëekúu laahi Galile ra.

Téerëe bíníyú unna won Pool ɓëy Fílíp ra Kúnsëe

Fílíp non ginna pay Pool fi apootara waare ra (Saame Tílëdí apootarra 16.11-40). Paya' ri daaha ra, ɗi cëgíɗté goomali ɓëewí haalute ngémë.

I kíil filoon fi baaha, Pool hom kasu bínídté ɓëy ílí jaŋii Fílíp unni neɓpe keloh, na sím wë di iña kéyrúu wë Epaforodit ɗii na onute ri wa, bee homa' ri coono ra (4.18). Ɗi wonte ɓëy Fílíp ɓal biti wa ham ngémë híin, wa mínë' hanndal ki wa, wa cépíɗ affi wa te wa mada' a Yéesú-Kiristaa (2.1-5). Ɗi ɓaattee waa toñ ɓal nda wa ham Kiristaa na híin, wa ɓanti síkírëh ɓëewí ɓossa, wa fa lukuu foŋko lecoh ra (3.2).

Ɗi wonte wa :

- yii leŋke sosi keeña laha' ri ɓëewí Kiristaa na ra di Fílíp (1.3-4),
- a yii leŋke iñi afi, teeɓa'te na biti nona non ɗi Yéesú-Kiristaa na ra tahte ɗi neehay dara (3.4-9).

Unna bíní Pool yee ra lahte ɓëewí wonuu wa : « Unna sosil keeñ ɗa ».

Ɓëyí fí jaŋi téerii bee ɓéeɓ ay ot biti ow fi ow yen na ɓéeɓ waɗti yípë íllí Kiristaa na, ɗi híin në gíŋ.

Wodohi Pool ɓëy Fílíp

1 Ɗon fi ɓëy Fílíp, so' mi Pool, funi
Timoote, fun fi súrgë yí Yéesú-Kiristaa,
fun na woduu ɗon ɓéeɓ, ɗon fa nonu
ɓëewí Koope ndah Yéesú-Kiristaa ra, ɗoni
njíittën a ɓëewë na habruu wa ra. 2 Baap-
Koo a Yéesú-Kiristaa Yíkëe líhún ron mal,
on ɗon jaamma !

Yee ɗagiɗ Pool ɓëy Fílíp rë

3 Koy-yaayyi yeh, wahtii payaa nuf so'
ɗon na ɓéeɓ, mi sím Koope. 4 Kolaa mi
ɗagiri ron faraah, mi paga' ri a sos-keeñ.
5 Mi símpé Koope di yee ɓekuu ɗon ya' yon
waarii Uni Neba ra, dala'te bee liiluu ɗon
ɗi níi a woteh ra. 6 Wëerté së' biti di dala'
Koope légéyí wunee ke ri baa ɗon na, ɗi ay
rii lúsɗée ɗaaha níi yiin nay nimile Yéesú-
Kiristaa ra. 7 Faha'a faha' mi ron ɓéeɓ baa
ra waɗ waro, ndah mi ɓek ɗon ɓeko keeñ
so'. Nagajek, na húmú waare mi Uni Neba
mi na won biti ɗi kaah níi a bee homa' mi
kasu bee ra ɓéeɓ, mala lah mi Koope na
ra, yen daa boku ri. 8 Koope yúhté biti mi
faha'te ɗon ɓéeɓ, te faha'i baa mi kola' ri
Yéesú-Kiristaa na. 9 Mi yahti ɗaŋ raa, mi
ɗaga' biti ɗon ɓaatti fahantee ɗon saye,
te fahanta'i baaha ñéerë' a ɓaatti yúhsë'
a ɓíssë' yii lante, 10 nda ɗon mín yúhsë'
yee gén ɗë. Hen ɗaaha raa, ɗon ay lan,
ɗon lëhíh dara yii wonun sun fon yiin nay
nimile Kiristaa ra. 11 Ɗi fi Yéesú-Kiristaa
ay tah níi ɗon júɓ níi júɓ. Hen ɗaa raa,
ɓëewë ay njooɓ Koope, kañ ɗi.

Kiristaa daa pesa

12 Koy-yaayyi yeh, mi faha' ɗon yúh
bitih, nagajek téjë téyú mí kasu ra non yee
ɓaatti yeñ Uni Neba fíi rë. 13 Leegi, ɓëewë
ɓéeɓ, yee faam buur a yee ílíyyí kayya
ɓéeɓ yúhúté biti légéyírí Yéesú-Kiristaa
daa tah mi ɓeku kasu. 14 I ow caak di koy-
yaayya filiɓ ngémë oluu wa mi téyúté rë,
wa ɓaatuutee yaakaar Yíkëe në, na kaañu
waarii Unni Koope te neehuy na dara.

15 Lahte ɓëewí awu waa na, nagajek
iñaan a haa'i so' daa tah wa na waariyu
Kiristaa, ndaa lahte na yi haaluu na a nufi
lante. 16 Ɓëewí yaaha paguu ri a keeñi
naa'te, ndah wa yúhúté biti wona na won
mi biti Uni Neba kaah ra daa tah mi téyú
kasu ɗeh. 17 Ɓëewí kayya haa'i so' daa tah
wa na waariyu Kiristaa ra nék, nuffi wa
laday. Wa habuu biti wa mínú ɓaat súfúñ
fí së' kasu.

18 Eɓoh ! Yee tah wa koloh ra, yaha
kaah waa na yaha paɗɗah ɓéeɓ, Kiristaa
waariyute rek, keeñ so' sosse, te ay lukee
sos na. Ahaŋkay, keeñ so' ay lukee sos na,
19 ndah mi yúh yúhë biti mújí së' nay naa
míllée af ɗaŋŋi ron a habra'a na habra'
so' Ruuhi Yéesú-Kiristaa ra. 20 Mi olay
yii tah so' mi sopoh di yee na seh mi, mi
tíkké yaakaari so' na ra. Dalaani so' níi
a yee tas fíi rë kay, may pok fídí së' mi
teeɓee gaanaa ki Kiristaa, mi pesa peso
mbée mi húlë húlë ɓéeɓ, 21 ndah mi haba'
biti Kiristaa daa pesa, te kúl kë ay soo
ɓaate ɓaato. 22 Ndaa hena biti ɓaatohi
so' pes ay kúɗ njiriñ raa, tanis ay soo
kofeel. 23 Iñi ana yi bokuuy daa na tíl af
so' : mi koloh pesi bee mi saañ ɗeefiɗ
Yéesú-Kiristaa koon daa génël së' fap ;
24 ndaa mi tas pesa daa lukki lah solo ɗon
na. 25 So' nék, wëerté së' biti may tas
mi pes, mi hom a ɗon ɓéeɓ mi habra'
ron ɗon gëergëerlëh, ɗon lah sos-keeñ
filiɓ ngémën. 26 Ɗaaha, mi nimil mi hom
hëbíssën ɗëe, ɗon ɓaatti lah sos-keeñ di
yee nonuu ron Yéesú-Kiristaa na ra.

27 Mi nah ron yii beh : Pésíi pesi
ñéerë' Uni Nebi Yéesú-Kiristaa rek. Hen
ɗaaha raa, mi ac yérën mi aay ɓéeɓ, may
keloh biti ɗon habute híin henute yínë,
ɗon bokute nuf te ɗon ñéerúuté haa'ri
yii leŋke ngémë tíkëh sun fi Uni Neba
ra. 28 Ɓëewë na haa'uu ron ra ɓanuy
ɗon tíitíɗ, baa daa nay waa teeɓe biti wa
leɓuute alkoh, te ɗon homute kotti múc.
Yii baa kola' Koope na, 29 ndah ɗi onte ron
ɗon gémúté Yéesú-Kiristaa na, teyay bah
ɗon mokute af ɗi. 30 Yee na húmú haa' mi

ɗon na olu ri, te ɗon keluute biti mi lís ɗíi
haa' ra, ɗon ee rii haa'uu ra leegi.

2

Kiristaa cépíɗté afi, hente ow

1 Koy-yaayyi yeh, nona nonu ron Kiris-
taa na ra onay ron doole a ? Faha'a
faha' ri ron ɗa ɓeddaay ron a ? Nona
nonu ron Ruuha na ra tahay ɗon henute
yínë ë ? Ɗon pokuuy hanndal kon ɗon
naa'antuute keeñ a ? 2 Kon sësɗí keeñ
so' níi hen dotooy di iñyeneeni : ɗon
bok ɗon fahanta', ɗon bok keeñ yínë, ɗon
bok nuf yínë. 3 Yii yaa ɗon paŋ ɓéeɓ,
ngënë hëe'í ow, ngënë sëemí tii, cépírí
affon rek ɗon haba' biti ɓëewí kayya luku
ron gaan. 4 Ngënë díiɗɗí affon kep, lah hélí
nuf ɓëewí kayya na. 5 Lah pésíi filiɓ fon ti
di na pesuu ɓëewí nonu Yéesú-Kiristaa na
nen :

6 Ɗi fi Yéesú-Kiristaa,
ɗi fa bín fë níi a ɗeh,
yii hom Koope na ɓéeɓ ee ɗii na ra,
ɓani Koope daa teyu naam,
ndaa ri tíkëy rí afi.
7 Ɗi kay cépíɗ afi cépírë iña ɓéeɓ
yíssëhté súrgë
hente ow.
Ɗi hente ow hompe filiɓ fi ɓëewë,
habuute biti ɗi ow.
8 Ɗi cépíɗté afi
ñeete iña nahu ri ra
níi ri húlté në sah faf,
níi rí húlté sun kurwah.
9 Yii baa daa tah Koope ɓéyíɗ ɗí,
ɗí këllëh ɓéeɓ,
yeɗte ri tii lukki gaan di tii ya
10 níi tii Yéesú tah mbínéeffë ɓéeɓ :
yín sun-Koo,
yee feey fa,
yee fëgërëh fí feey fa ɓéeɓ yek,
11 wa ɓéeɓ bok kañe Baap-Koo
wone biti Yéesú-Kiristaa daa Yíkëe.

Ɓëyí gémpé Yéesú

12 Koy-yaayyi yee faha' mi níi faha' ra,
húmú homa' mi filiɓ fon ɗa, yii wonu ron,
ɗon mësúu ríi paŋ pago. Lah lúkíi rí paŋ
leegi bee homay mi na ra. Yii yaa ɗon
paŋ ɓéeɓ, lah cépírí affon ɗon boolla' na
a neeh Koope. Pésíi biti ɗon múcúté kaah,
13 ndah Koope ñéerë'té a ron, te ɗi onte
ron níi ɗon faha' paŋ yee ñéerë' a yii wuna
neɓa' ri raa, ɗon paŋ ri.
14 Yii yaa ron paŋ ɓéeɓ, ngënë cëpítíi,
ngënë íñíi, 15 nda ɗon lëhíh yii wonun sun
fon, ɗon lan ces, ɗon hen ɓëewí Koope, yi
lahuy síkkë di filiɓ ɓëy jamanii beh, yee
ɓosu níi ɓos ëldúnë rë. Ɗon waɗti niiñun
niiño leelii wa ti di na niiña' hulla sun-Koo
nen, 16 ɗon fa na komu wa fi ɓëewë ɓosu
yaa ra Unna na ona' pes ɗa. Hen ɗaaha
raa, ɗon ay tah mi mín damoh yiin nay aye
Yéesú-Kiristaa ra. Bín fë rëe, may yúh biti
múkëmí së' a mogi so' ɓéeɓ pëtíh neh.
17 Bi ngémën man sarah nen Koope na,
mín hen ñif mi so' waɗti keen ti hana nay
ɓaaddee sarahi baa ra nen. Lahaa ɗaaha
raa, keeñ so' ay naa sos ɗeefiɗ keeññon
ɓéeɓ. 18 Ti ɗaaha nen, keeññon sosa ɓal
ɗeefiɗ keeñ so'.

Timoote a Epaforodit

19 Hém neɓa' Yéesú-Yíkëe moos, mi
lahte yaakaar biti leŋ mi wola' ron Tim-
oote, nda mi keloh yee homuu ron ɗa raa,
so' mi bee af so' took. 20 Ɗi fi baa kut
daa bok a so' nuf, nufa ɓéeɓ homa' ɗon
na. 21 Ɓëewí kayya, iñi affi wa daa tah wa
koloh ndée iñi Yéesú-Kiristaa neh. 22 Ɗon
ollute affon sah iña na paŋ Timoote te
dékë' në rë : ɗi yera'te afi hompe soo na
waarii Uni Neba ti di na habra' koy boffi
nen. 23 Kon, mi yúhé yii lante so' téjë téyú
mí bee ra raa rek, may ron rii yíppí wola'.
24 Wëerté së' biti Yíkëe ay soo on so' mi
beh, mi ac yérën, te ii maañ.
25 Mi otte biti mi waɗtee ron nimiliɗ koy-
yaafi yen Epaforodit, bee hom na légéy a
so' fun bokute haa'a ra, ɗi fa ɗon húmú
yeju ri habra'i so' ra. 26 Ɗi namute ron
ɓéeɓ nék te nufa ɓéeɓ ee ɗon na, ndah
ɗi yúhté biti ɗon keluute jérí. 27 Ɗi húmú
jérté níi leɓohte húl sah, ndaa Koope
yérémpé rí, yérémpé së' na ɓal nda mi
ɓanti lah yii misik so' lool. 28 Tígë homa'
mi bee ra, mi ot biti kep mi yíp ɗon ɗii
wola' nda keeññon sos biti ɗon ot ɗi ndín,
af so' féeh. 29 Lah téertíyíi rí a sos-keeñ
ndah ɗi koy-yaay filiɓ ngémë. Lah fëŋkëyí
ɓëewë madu ɗaaha ra, 30 ndah ɗi húmú
talla' ñak ñííní af légéyérí Kiristaa : ɗi
húmú tahte ñagi ñííní, hompe hëbís së' na
habra' so' habra'i ɗon míndíh së' rí.

3

Ɓëyí bih daa júɓ fíi Koo ?

1 Kon koy-yaayyi yeh, keeññon sosa
nona nonu ron Yíkëe në rë. Mi ñeyaat
unna húmú bíní mí ron ra ñogoleh so',
te daa nay géné ɗon na sah. 2 Lah mëytíi
ɓëewí ɓossa, wa fi ɓuh yi ɓossi yah, wa
fa lukuu foŋko lecoh, na wonu biti lec bo'
faan daa na tah ow múc ɗë ! 3 Yen kay
yen daa lecuu lecohi kah-kah fa, yen fa
yéŋké biti yen yahti jaamiyoh Koope raa,
yen ñee'uu ri Ruuhi, te yen damuu Yéesú-
Kiristaa ra. Yen tíkúy yaakaari yen pagaɗ
ow. 4 Añcaŋ, so' mi mín tík yaakaari so'
pagaɗɗee ke ow yaa koon, ndah iñyaa
ɓéeɓ ow lukay so' naa ñee : 5 So' mi
lecu bee nimila' bisa límú mí rë, mi koy
ki Israyel tígí-tígí, mi non tali Beŋsame,
mi ébrë koceec. Mi húmú ñeya' yee won

kootiiyëwúɗɗë rë toŋ ti di na paga' ri
fariseŋ ɓéeɓ nen, 6 te mi húmú lukusiɗ
lukusiro níi mi tassi mokla' ɓëy ílí jaŋaa
mokloo. Ɗee na pesuu pesi júɓë naha'
Kootaa ra, ow mínéh so' naa won dara.
7 Iñyaa húmú haba' mi biti ɓaat so' ɓaato
ra nék, leegi Kiristaa tahte mi haba' wa
iñi ëyíl së' ëylë. 8 Te iña ɓéeɓ, mi haba'
wa paɗɗah biti mi cëldë' wë a yee dara
mínéh rí daɓ bee ra, daa ri : yúh Yéesú-
Kiristaa Yíkíi së', ɗi fa tah mi yeris yii na
kom so' yin merees ra ɓéeɓ. Mi haba' yaa
ɓéeɓ púukëré, nda mi lah Kiristaa, 9 mi
non ɗii na leŋ. Kon ñeya na húmú ñee mi
Kootaa ra neh daa tah mi júɓ. Gémë gém
mí Kiristaa na ra kay daa tah mi júɓ, te júbí
baa kola' Koope na te tíkëh ngém. 10 Yee
hom af so' ra ɓéeɓ, ɗi yúhí Yéesú-Kiristaa
a doolaa këlíɗ ɗí ɓúudé rë, mi ñee misikka
ñee ri ra níi mí húl ti ɗi nen, 11 ñéerë' a
yaakaari biti mi koloh ɓúudé so' ɓal.

12 Yee hom af so' baa ra, mi wonay biti
mi liilte ri mbée mi lahte tígë na saañ
mi ra, ndaa mi ee múkë filoon yii baa ra
ndah Yéesú-Kiristaa saampe so' níi otte
so'. 13 Koy-yaayyi yeh, mi ɓekay af so' biti
mi liilte yee faha' mi ra níi wocce dé', mi
won wono tee : yee tíl mí filoon ɗa mi
halte wa ; mi ɓéɓíréetté te mi tassi yuliɗ
daɓaadi yee fíi. 14 Ɗaaha, mi tassi yuliɗ
fíi ciɗ nda mi liil yee na seh so' sun ɗa.
Koope ñeya' Yéesú-Kiristaa na dëekké së',
nda mi liil yii baaha.

15 Koy-yaayyi yi yeh, yen fa maanu
ngémë rë, yen tík iñyaa affi yen. Lah na
bi ɗon oluuy ri ɗaaha raa, Koope ay ron
rii poysiiɗ níi lan affon. 16 Di mín ɗíi man
ɓéeɓ, yen ham waala habu yen níi a ɗee
ra, yen saañ fíi.

17 Koy-yaayyi yeh, mëdíi a so' ɗon yeel
ɓëewë në ñeyu kotti fun, homuu fun filiɓ
fon ɗa. 18 Mi húmú dékë' woni ron ri te
mee ron rii wonaat ɗa ee a keeñi líiffé bitih
: caakke ɓëewí fí yúhté biti wa kaa'oh
yi Kiristaa te wa pesuu ri ɗaaha, ndah
húlë húl rí kurwaha ra safay wa. 19 Wa
ay míllée saŋku. Wa gémú loo yi wa te
tígë warun waa sopoh koon ɗa, wa gaan-
gaanluu tígí daaha te pesi wa ɓéeɓ wa
téyírúté rí iñi ëldúnë. 20 Yen nék, yen
ɓëewí sun-Koo, sun-Koo fa na sehuu yen
cébí Sëmlëhí yen Yéesú-Kiristaa Yíkëe rë.
21 Bín fë rëe, ɗi ay ɓeɓ faannee ke yen bo'
kut yee ra, yídís wë níi mada' faanee ke ri
líif a ndam ra. Ɗi ay rii pagee a doolaa tah
ɗi paa' iña ɓéeɓ sun ɗa.

4

1 Koy-yaayya faha' mi níi faha' yee ra,
Koope kep daa yúh ɗee faha' mi ron tíkëet
íl rë ! Ɗon daa sësɗú keeñ so', ɗon daa
baanii ndami so'. Hëbí yee habuu ron
Yíkëe në rë híin !

Líkínnë míllë' Pool ra

2 Ɗo fi Ewodi a ɗo fi Sentise, mi ɗaŋ ɗon
biti ɗon bok nuf nona nonu ron Yíkëe në
rë. 3 Ɗo fa yen na ñéerúu légéy bee ra nék,
ɗo fa tídëey dara ra, lah ɓeddee ɓeleɓɓi
yeh. Wa habruute so' habra'i mitte waarii
Uni Neba, a Kelma ɓal a ɓëewí kayya, yee
tii yi wa ín téerëe bíníyú tii yi ɓëewë nay
haale pesa na ɗúméh rë.

4 Lëhí sos-keeñ Yíkëe në faraah di yee
nonuu ron ɗii na ra ; mantee ɓal lëhí sos-
keeñ ! 5 Ɓëewë ɓéeɓ yúhún biti ɗon ɓëewí
sosute. Nimili Yíkëe wullilay. 6 Ngënë sídíi
yin ! Di mín ɗii man ɓéeɓ, ɗëgí Koope
ɗon won ɗi sohle yon. Ɗon yahti ɗaŋ raa,
lah símí rí. 7 Hen ɗaaha raa, jaammee ke
Koope yúukké af, lahuu ron di yee nonuu
ron Yéesú-Kiristaa na ra, ay níiɗ keeññon
a níɓɓën.

8 Leegi mi won ɗon tee koy-yaayyi yeh :
lah nuffon homa yii hente kaah, yii mit on
cér, yii júɓpé, yii lante íllí Koope, yii wunte
a yii mit laas. Yii baahte mbée yii mit sím
ɓéeɓ, nuffon homa na. 9 Iña ɓeyu ron soo
na mi yëedíɗté ron wa ra ɓéeɓ, lah pëgí
wë : yee won mi ron a yee olu ron mi na
paŋ wa ra. Ɗon hena' ri ɗaaha raa, Koope
fa na ona' jaamma ra ii ron yeris.

Símí Pool a ɓëy Fílíp

10 Yíkëe tahte keeñ so' sosse siiɓ ndah
ɗon hellaatute nuf soo na ɗon hílípúté së'.
Mi yúhté biti nuffon húmú tasse hílíbí së'
lool ndaa ɗon lahuy ílí paguun ɗon ɗi.
11 Mi homay woni biti mi húmú sohla'te
yin ow na, ndah mi yoonte pesa' yii laha'
mi, mi doyloh wa. 12 Mi lah mbée mi
ñak ɓéeɓ, keeñ so' sos. Mi hereñce pesa'
yii laha' mi a tígí mín míi hom a yii mín
sëe ɗeef ílíy, ɗeefa mi lah mbée mi ñak,
loo so' may mbée mi yaaɓ ɓéeɓ, ndah
mi yoonte ri. 13 So' mi mín paŋ ɓéeɓ af
doolaa on so' Yéesú-Kiristaa ra. 14 Di filiɓ
fi baaha, ɗon pagute yii ette bee bokuu ron
a so' coono fi so' ɗon habruute so' ra.

15 Ɗon fi ɓëy Fílíp, ɗon yúhúté biti
kola' mi Maseduwaan jamanaa anuu dal
waarii Uni Neba ra, lahay ílí jaŋii habra'te
so' sohle yi so' henay ɓëy ílí jaŋii ron.
16 Homa' mi Tesalonik ra, ɗon kéyrúuté
së' iña sohla' mi ra, te ri teyay waal yínë.
17 So' mi homay saam biti mi habruu dé' !
Mi ham af so' biti kay Koope ɓaat ɗon mal
di iña pagiru so' ɗon ɗa. 18 Tígë homa'
mi bee ra kep, mi lahte yii sohla' mi ɓéeɓ
níi lukusse sah aya' Epaforodit kompe so'
iña yeru so' ɗon ɗa. Mi ñakay dara. Wa
man sarahi heeñi baa neɓa'te Koope te ri
tahte ri ra nen. 19 Koope fa na jaamiyoh
mi te dara wooñeh ri ra ay ron on yii

sohla' ɗon ɓéeɓ, ñeya' wa Yéesú-Kiristaa
na. [20] Koope laha ndam, ɗi fi Boffi yen laha
ndam dee níi kiri fi kirih ! Ɗémíin !

Takohi Pool a ɓëy Fílíp

[21] Wëddí së' ɓëewë nonu Yéesú-Kiristaa
na ra, wa fi ɓëewí Koope yi yah. Koy-
yaayya funi wa homu dee ra na woduu
ɗon. [22] Ɓëewí Yéesú yë homu dee ɓéeɓ
rë ɓal, níi luka' yee na légéyú faam buur
ra, na woduu ron. [23] Yéesú-Kiristaa Yíkëe
líhë rën mal !

Téerëe ɗéɓpí bíníyú unna won Pool ɓëy Tesalonik ra Kúnsëe

Pool daa bíní ɓëy ílí jaŋii Tesalonik unni yeh. Tesalonik nék, ɗi húmú gin gaan, bi hom hëbís muluɓ te lom a yaay húmú tílté në lool, haanoh ala ñéerë' a pagaɗ ɓos húmú caakke na ɓal. Aya' Pool daaha ra, ɗi cëgíɗté goomal ɓëewí gémúté Yéesú daaha, ndaa ɗi maañay na ndah lahte yëwúɗɗí hatlute ri, ɗi kolohte saañce Bere (Saame Tílëdí apootarra 17.1-10).

Hompe níi filoon fe, ɗi hom Korente, Timoote fa ɓani na ñéerúu légéy rë ɗeeffe ri daaha léhínté rí yee ɓeya' ri Tesalonik ra (3.6). Unna léhínú Pool ra sosil keeña soslo níi ɗi yampe na bíní unni yeh, kéyrë'té wë ɓëy Tesalonik, na sím Koope di ɗee na yeeluu ɓëewë hatni baaha ɓëy Tesalonik, bee lofuu wa pesaɗ ra (1.7-10). Ɗi nérsëhté légéyë húmú légéy rí filiɓ fi wa ra, na won ɗee faha' ri waa olaat ra. Ɗi gíníkké wë di yee na húmú halaatu wa sun fi kolohi ow ɓúudé rë.

Ɗi wonte wa :

- yii leŋke ɗee gémúu wë rë (1.2-10),
- yii leŋke tílëdí di Tesalonik (2.1-12),
- yii leŋke tílëdë faha' Koope ra (4.1-12),
- a yii leŋke nimili Yíkëe (4.13 níi 5.11).

Ɓëyí fí jaŋi téeríi bee ɓéeɓ ay ot biti iña filiɓ mín yúun ɓëewë lahu nuf ana di yii leŋke ɗúmëení pesa ra. Ɗi ay yúh biti ɓal ɓëewë gémú Kiristaa na ra nonu ɓëy niiña, wa ham híin biti fayu raa, wani Yéesú nay home. Baa daa lukki lah solo !

Wodohi Pool ɓëy Tesalonik

1 Ɗon fi ɓëy ílí jaŋii Tesalonik fa nonu
ɓëewí Baap-Koo a Yéesú-Kiristaa Yíkëe rë,
so' mi Pool, funi Silaas a Timoote, fun na
woduu ron. Koope líhë rën mal, on ɗon
jaamma.

Ɗee gémúu ɓëy Tesalonik Yéesú në rë

2 Fun na símú Koope faraah ndah ɗon
ɓéeɓ, fun mësúy ɗon hal filiɓ ɗaŋŋi fun.
3 Nuffi fun na koleeh ɗon na biti fun home
ɗaŋi Koo, ɗi fi Boffi yen, di iña na pagu
ron ndah gémë gémú ron Yéesú-Kiristaa
Yíkëe rë, a pagaɗɗon ndah faha' fahuu
ron ri ra, a yaakaara dékúu rën lah ɗii
na ra. 4 Koy-yaayyi yee Koope faha'te ron
yee ra, fun yúhúté biti daa ri tanis ɗon,
5 ndah na waariyu fun ɗon Uni Neba ra,
húmú teyay won doŋ, ndaa húmú ñéerë' a
doole, a Ruuh-Peseŋ, a ngémí híinté. Ɗon
olute ɗee húmú homuu fun ɗon na, komi
ron yii wunte ɗon na ra maan ? 6 Te
ɗon, ɗon ñeyute kotti fun a kotti Yíkëe bee
tahuu ron Una ra. Tahuu ron ri ra nék,
ɗon deyute coono ndaa Ruuh-Peseŋ tahte
keeññon sosse. 7 Ɗaaha, ɓëewë gémú te
dékú Maseduwaan a Akaay ra ɓéeɓ yeeluu
ɗon na. 8 Af ɗon tahte unni Yíkëe teyay
Maseduwaan a Akaay doŋ, ndaa hasla'te
gina ɓéeɓ ndah gémë gémú ɗon Koope ra
hente lëyëŋ. Kon miteh fun wonle yin na.
9 Ɓëewë gonluu sun fi ɗee habuu ɗon fun
ayuu fun ɗon na ra. Wa na wonu ɓal sun
fi ɗee súugúu ɗon yúullë ɗon yíssúuté
Koope na, jaamiyohi ɗi fa na pes te daa
kaaf ka ra 10 a sehaalohi kola'i Koohi Yéesú
sun cép feey ra. Ɗi fi Yéesú fa ɗi këlíɗ
dí ɓúudé rë, sëmlë'té yen níi yen ay múc
neebi Koope yiin bis-këem.

2

Tílëdí Pool di Tesalonik

1 Koy-yaayyi yeh, ɗon yúhrúté affon biti
sah aya húmú ayu fun ginon ɗa pëtíh neh.
2 Ɗon yúhúté biti ɓal, balaa baaha fun
maluute sol te fun ñeyute mok di Fílíp.
Ayuu fun ginon ɗa ɓal, fun maluute tolof
tolof caak daaha, ndaa Koope habra'te fun
níi fun waariyute ron Uni Neba te fun
neehuy na dara. 3 Te na waariyu fun ɗa
ɓéeɓ, fun tíkúy wonni fun sun fi yii lahay,
fun tíɓúy në nuf ɓos, te fun saamuy na
nofa' ow. 4 Fun kay, fun waariyuu Uni
Neba ɗee faha' ri Koope ra. Ɗi otte biti
fun mínú rí, daa tah ɗi déŋéen fun ɗi.
Fun saamuy yii neɓa' ow, fun saamu yii
neɓa' Koope, ɗi fa na olsoh níɓɓí fun ra.
5 Ɗon yúhúté biti fun mësúy jay ow, te
fun mësúy ñeya' wonni fun fun saame
yin ow na. Koope yúhté baaha ! 6 Fun
saamuy kañ ow na : ɗon na neh te ow kay
na neh ; 7 te añcaŋ, fun mínú ron cagoh
koon ɗon paŋ yee fahuu fun ɗa ndah fun
apootarriKiristaa, ndaa fun paguy ri ! Fun
kay, fun sosu soso filiɓ fon ti ɓelii na
tooppitoh koyyi nen. 8 Pokoha pokuu fun
ɗon na ra tahte fun húmú teyuy waarii ron
Uni Nebi Koope kep, fun bokute a ɗon pes,
ndah fun fahuute ron níi faha'.

9 Koy-yaayyi yeh, ɗon nérsúuté ɗee
húmú mokuu fun níi mok ɗa maan ? Fun
húmú légéyúu yii ñamun fun légéyëe na'
a elek, kaa' fun mokil ow yínë sah ɗon na,
na húmú waariyu fun ɗon Uni Nebi Koope
ra. 10 Ɗon mínú fun ɗii seedeyiɗ, te Koope
mín fun ɗii seedeyiɗ ɓal biti ɗee tílúu fun
a ɗon fa gémú rë lante, júɓpé te tíkëhté
waal. 11 Ɗon yúhúté biti ɗee tílúu fun a
ow fi ow ɗon na ra ɓéeɓ, man hanndal
baap a koyyi nen : 12 fun líkínúté ron te
fun onute ron doole, fun caguute ɗon nda
ɗon pes pesada neɓa' Koope, ɗi fa na dëek
ɗon, ɗon non Nguur ki a ndami ra.

13 Yee tah fun ay dékée símí Koope ra biti ɓal : liiluu ron Un Koope fa komu fun ɗon ɗa, ɗon habute ri, te ɗon habuuy ri ti di na habuu un ow kese nen. Ɗon habuu ri biti ɗi Un Koope, te ri Un Koope kaah. Una ee paŋ yii wunte ɗon fa gémú Yéesú në rë. 14 Koy-yaayyi yeh, ɗon ñeyute kotti ɓëy ílí jaŋii Yúdée yë gémú Koope te nonu Yéesú-Kiristaa na ra ndah di mokluu wa yëwúɗɗë, ɓëy ginon mokluu ron ɗaaha ɓal. 15 Wa fi yëwúɗɗë hawute yonente ya húl, hawute Yéesú-Yíkëe, moklute fun níi mokil. Wa neɓuuy Koope, fahiruy ow yin wun, 16 kadduute fun waarii heetti kayya Una mín tah wa múc ɗë. Wa homute na ɓaatuu bakaaɗ rek na suu níi bakaaɗɗi wa mitte, neebi Koope keente sun fi wa.

Faha'i Pool nimil oli ɓëy Tesalonik

17 Koy-yaayyi yeh, fun nék fun húmú koluute ɗon na fun suute, ndaa fun sayuy faraah. Fun húmú lahuy fehey saañi fun, ndaa keeñña fun húmú kolaay ɗon na. Fun húmú kosuuy biti fun ay ron tíkíl íl, tahte lahay yii paguy fun nda yii baa mín lah ! 18 Fun húmú habute biti nagajek fun ay nimil ginon, te so' mi Pool mi étíɗté rí i waal, ndaa Seytaane daa na yah waali fun. 19 Kon henay ɗon moos, heneh ow kay ! Ɗon daa yaakaari fun, ɗon daa sësɗú keeñña fun te ɗon daa baanii ndama nay teeɓee biti fun ɓagute níi fun damoh fíi Yéesú-Yíkëe yiin nay rii aye ra. 20 Wa ɗon kay ! Ɗon daa ndami fun, te ɗon daa sësɗú keeñña fun.

3

1 Sehuu fun níi fun mínlíh rë, fun olute biti yee gén ɗë daa ri biti funi affi fun tas Aten ndín, 2 fun yeñ koy-yaafi fun Timoote ɗon na. Ɗi fi baa funi daa boku fun na légéyú a Koope, waarii Uni NebiKiristaa. Fun húmú yeju ri ɗon na oni ron doole, nda ɗon ɓaatti híinndëh ɗon ham ngémë, 3 ow di ɗon na ɓanti yeɗɗoh ndah mokla na moklu ɗon ɗa. Ɗon yúhrúté affon biti sah yaa ɓéeɓ non iña waayiɗ yen Koope ra. 4 Nagajek, húmú homuu fun ɗon na ra, fun húmú wonute ɗon biti yen ay moklu, te ɗon yúhúté biti daa ri yee lah woteh bee ra. 5 Yii baa daa tah seha' mi níi mi mínléh rë, mi yeñce Timoote ɗon na kénsëhí tígë teem ngémën ɗë. Mi húmú sídë' biti Seytaane fíir rën, iña légéyú fun ɗon na ra ɓéeɓ sooy teem ɗaaha.

6 Kola' Timoote ginon nimilte fun na ra, kompe fun unni neɓpe keloh di yii leŋke ngémën a ɗee fahuu ɗon ow ra. Ɗi wonte fun biti ɓal nuffon húmú homa' fun na faraah níi ɗon ñamaasee, te ɗon húmú sesuute oli fun ti di sesuu fun olaadi ron nen. 7 Ɗon fi koy-yaayyi yi yeh, yii baa tahte homuu fun filiɓ súfúñ fí fun a filiɓ coono fi fun ɓéeɓ ɗë, fun ɓaatuutee lah doole ndah ngémën. 8 Fun lëeysírúté keeñ leegi hém daa ron habu híin Yíkëe në. 9 Fun ay símée Koope ɗí níi mit ? Ɗon tahute keeñña fun sosse níi sos fíyí ! 10 Fun dékúu ɗaŋi na' a elek, nda fun mín ɗon tíkëet íl ngëey níi fun mitsiɗ yee tasa' ngémën ɗë.

11 Ɗémíin Koope, ɗi fi Boffi yen, a Yéesú Yíkíi yen pariɗ fun waala yuliɗ ginon ɗa ! 12 Yíkëe ona ron, ɗon ɓaatee fahanta' hanndal kon níi tígí teem fahanta', a hanndal ki ɗoni ɓëewë ɓéeɓ ti di fahuu fun ɗon nen. 13 Hen ɗaaha raa, Yíkëe ay ron on doole níi yiin nay aye Yéesú Yíkíi yen, ñéerë' a ɓëewí ɓéeɓ rë, ɗon lan ces níi ɗon lëhíh yii wonun sun fon, ɗon caga' wun fíi Koope, ɗi fi Boffi yen.

4

Tílëdë faha' Koope ra

1 Leegi nék koy-yaayyi yeh, fun teeɓute ron ɗee waruu ron pesa' níi ɗon neɓa' Koope ra, te fun yúhúté biti ɗon pesuu ɗaaha níi a ɗeh. Kon fun na líkínú ron te na ɗagu ron di tii Yéesú-Yíkëe biti ɗon ɓaatti ham híin, 2 ndée, ɗon yúhúté túuyë' yë teeɓu fun ɗon ra, te wa ɗúhë' Yéesú-Yíkëe në. 3 Koope faha' biti ɗon lan, te lani baa daa ri bitih : ɗon moytoh paŋ yii tappe njaaliyoh ɓéeɓ, 4 ow fi ow ɗon na ɓéeɓ ham afi sútërël faani, ñéerë' a lan*, 5 fah-ɓeleɓ ɓan ɗii kúrëeléh ti ɓëewë nëníh ɓëewí Koope ra nen, wa fa yíih Koope ra. 6 Ow ɓanay tooñ moroomi filiɓ yee wonu baa ra ndín leɓ yii daa ri laha' ri. Fun húmú wonute ɗon biti Yíkëe ay keen sun fi ɓëyí paŋ mani pagaɗɗi yah. 7 Koope dëekëy yen paŋ yin ɓos, ɗi túuy yen lan. 8 Kon ɓëyí faaliyaay yee wonu baa ra, ɗeef ɗi faaliyaay won ow neh, ɗi faaliyaay Koope fa on ɗon Ruuh-Peseŋ ɗa.

9 Yii leŋke fahanta' hanndal kon, miteh ow won ɗon yin na, Koope yëedíɗté ɗon baaha níi wocce. 10 Daa ri yee teeɓu ɗon koy-yaayya Maseduwaan ɓéeɓ ɗë, ndaa kaa'eeh fun won ɗon biti ɗon ɓaat ya' yon, 11 ɗon paŋ ɓéeɓ ɗon pesa' jaamma, ow fi ow ɗon na ɓéeɓ tooppitoh iñi afi, ɗon yuloh légéy ɗon kúɗ affon, ti di húmú wonuu fun ɗon ɗi nen. 12 Hen ɗaaha raa, ɓëewë gémúy rë ii ron yap te ɗon ii seh dara ow na.

Yiin nay nimile Yíkëe rë

* **4:4** 4.4 ow fi ow ɗon na ɓéeɓ ham afi sútërël faani, ñéerë' a lan :Lahte ɓëewí habuu ri ɗeh : ow fi ow ɗon na ɓéeɓ koloh saam ɓeleɓ raa, lah ñeyaa ri waal.

13 Koy-yaayyi yeh, fun fahuu biti ɗon
yúh yee homuu ɓëewë húlúu a ngémí
wë Kiristaa na ra, ɗon ɓanti tík misiga
keeññon níi lukus ti ɓëewí kayya lahuy
yaakaar ra nen. 14 Yen gémú biti neh Yéesú
húlté te ri kolohte ɓúudé ë ? Ti ɗaaha nen,
yen gémúté biti ɓal Koope ay këlíɗ ɓëewë
húlúu a ngémí wë Yéesú në rë. 15 Cëe
fun ɓílíɗ ɗon yee won Yíkëe rë : ɓëewë
nay lísée pes yen na níi a baaha ra, wa fa
nay maasee nimili Yíkëe rë, wa ii këllëh
ɓëewë húlú rë. 16 Yiin fin fa, wa ay keloh
uni diŋke, un kélfë malaaka a un kúlúɓ ki
Koope tiil, ɗi fi Yíkëe kola' sun cépé. Bín
fë rëe, ɓëewë húlúu a ngémí wë Kiristaa
na ra nay ɗéɓée koloh, 17 ɓëewë nay lísée
pes níi a baaha ra, anti ɓéyrú wa ñéerë' a
wa filiɓ nérrë, wa tee'ee a Yíkëe sun. Hen
ɗaa raa, yen fa gémú ɗii na ra ɓéeɓ yen
hom a ɗi faw. 18 Kon, lah ënëntíi doole a
unni yah.

5

Nimili Yíkëe sehuun a teey

1 Koy-yaayyi yeh, di yii leŋke wahtaa a
jamanaa nay nimile Yíkëe rë nék, miteh
fun won ɗon yin na, 2 ndah ɗon yúhrúté
affon biti yiin nay nimile Yíkëe rë ay
beettiya' ti lohoh elek nen. 3 Tígë nay
habee ɓëewë biti homuute jaamma, lahuy
dara yii sídúun wë rë, gina ay yípée ɓëp
affi wa daaha, ti di na yíppí haba' loo ɓeleɓ
nen. Ow ii naa mín fús. 4 Ndaa ɗon fi
koy-yaayyi yeh, bi homuy ɗon ñúusë, bisi
baa ii ron beetti ti di na beettiya' lohoh
nen. 5 Nagajek ɗon ɓéeɓ, ɗon nonu ɓëy
niiña, ɗon tílúu na'. Yen nëníh ɓëy elga,
ɓëy ñúusë. 6 Kon, yen ɓanuy nee' ti di na
nee'uu ɓëewí kayya nen ; yen yeelun yen
teey. 7 Ɓëewë në nee'u ra nee'uu elek, yee
na maniyu ra maniyuu elek, 8 ndaa yen fa
na tílú na' ra, yen warun teey teeyo. Yen
habun ngémë, yen faha' ow wa hen búuɓ
túl yen na, yen haba' yaakaari mújë baane
haa'aa yen na. 9 Ndée nagajek, Koope
cagay biti ɗi ay kéeníɗ neebi sun fi yen,
ɗi caŋ biti yen haal mújë nay onee Yéesú-
Kiristaa Yíkëe rë. 10 Kiristaa húlíɗté yen.
Ɗaaha, bisa nay rii nimile ra ɗeefa yen
pesun peso mbée yen húlún húlë ɓéeɓ,
yen ay pes a ɗi. 11 Kon ɓëetíi onanta'
doole, ɗon tojanta' filiɓ ngémë ti di na
pagantuu ɗon ɗi nen.

Iña míllúu wëe túuy ɗë

12 Koy-yaayyi yeh, leegi fun fahuu biti
ɓëewë homu filiɓ fon na moku, Yíkëe nah
wa níidí ɗon a líkíní ɗon ra, ɗon yeɗ wa
cér. 13 Hëbí wë, ɗon faha' wa níi faha'
ndah légéyí wë. Pésíi jaamma filiɓ fon.
14 Koy-yaayyi yeh, fun ee ron wonu ra
ee : líkíní ɗëpësíɗɗë, ɗon ɓen ɓëewë
neehu ra, ɗon habra' ɓëewë gooyu ra, ɗon
mújíɗ ɓëewë ɓéeɓ. 15 Mëytíi yíllëntë' ɓos
filiɓ fon ; sëemí wuna faraah hanndal kon
a hanndal ki ɗoni ɓëewë ɓéeɓ. 16 Pésíi
sos-keeñ faraah, 17 ɗon dékë' ɗaŋ. 18 Yii
mín ɗon homa' ɓéeɓ ɗon sím Koope. Baa
daa yee faha' ri pesi ɗon fa nonu Yéesú-
Kiristaa na ra. 19 Ngënë këe'íi pagaɗɗi
Ruuh-Peseŋ, 20 ngënë hégíi unna léhínú
kola' Koope na ra. 21 Kénsíi wë ɓéeɓ, ɗon
ham yee wun ɗa ; 22 yii hente ɓos ɓéeɓ
ɗon moytoh ri.
23 Ɗi fi Koope fa na ona' jaamma ra ladla
ɗon ces ; ɗi níirë níɓɓën, níiɗ keeññon
a faannon ɓéeɓ níi ow laheh yii wona ri
ron, yiin nay nimile Yéesú-Kiristaa Yíkíi
yen ɗa. 24 Koope fa dëek ɗon ɗa, yii won
ɗi ɓéeɓ ɗi paŋ ri, te ri ay ron rii pagiree
ɗaaha.
25 Koy-yaayyi yeh, lah ɗëgírí fun ɓal.
26 Lah wëddí fun koy-yaayya ɓéeɓ níi
wodoh*. 27 Mee ron rii won ra ee di tii
Yíkëe, lah léhíní wë ɓéeɓ unni yah.
28 Yéesú-Kiristaa Yíkíi yen líhë rën mal
!

* **5:26** 5.26 Di ɓaahi ɓëewí yaaha, wa yahti wodoh ɓëewë mboko yi wa mbée ɓëewë meeru wa raa, wa fëenúu wë fëenëe.

Téeríi ana fa bíníyú unni kayya won Pool ɓëy Tesalonik ra Kúnsëe

Pool daa bíní ɓëy ílí jaŋii Tesalonik unni yeh. Filiɓ unna, ɗi ɗéɓpí gérém Yíkëe di gémë gémú ɓëy Tesalonik ra (1.3), ɗi ɗagiɗte wa, wa ham légéyë nahu wa ra. Fu ot Pool bíní wë unni yeh, nísí níɓɓë na yah jaŋii Tesalonik ra. Woni ban fi nimili Kiristaa daa ɓaatti kúɗ wona filiɓ Tesalonik, ndah lahte ɓëewí wonuu biti nagajek bisi baa lahte níi gétté. Lahte yi wonu tih bisi baa lahay doom ndaa leɓohte. Yaa aa na waa na kaa'uute légéy, ñamuu ya' yi ɓëewí kayya.

Ɗi wonte wa :

- yii leŋke ayi Yíkëe yiin bis-këem (1.3-10),
- yii leŋke yee nay këllée Yéesú rë (2.1-12),
- yii leŋke híinndëh, ñee waali Koope (2.13-17),
- a yii leŋke ɗee laha' légéy solo ow na ra (3.6-15).

Ɓëyí fí jaŋi téeríi bee ɓéeɓ ay ot biti légéy daa wun ow na, ɓëe' ɓanti sehaa iñi ɓéeɓ ya' ow, ɗi sehaalee nimili Yíkëe.

Wodohi Pool ɓëy Tesalonik

1 Ɗon fi ɓëy ílí jaŋii Tesalonik fa nonu
ɓëewí Baap-Koo a Yéesú-Kiristaa Yíkëe rë,
so' mi Pool, funi Silaas a Timoote fun na
woduu ron. 2 Baap-Koo a Yéesú-Kiristaa
Yíkëe líhún ron mal, on ɗon jaamma !

Ayi Yíkëe yiin bis-këem

3 Koy-yaayyi yeh, fun míníh ɓanti dékë'
símí Koope ndah ɗon. Fun warutee ri sím
ndah ngémën ɓaatohte caak, te fahanta'a
hom hanndal kon ɗa ɓaatoh ɓaatoo na
saañ. 4 Yii baa daa tah ílí jaŋii pay fun
ɓéeɓ, fun sawoor won ɓëewë filiɓ yii
leŋke ɗon na, ndah filiɓ mokla na moklu
ɗon ɗa a súfúñ fën ɓéeɓ, ɗon habute
ngémën híin.
5 Baa daa nay teeɓee biti aattiya'i Koope
tíkë' waal, nda ɗon habuu ɓëewí Nguur
ki Koope waɗte wa, nguur ka tah ɗon na
súfúñú rë. 6 Koope, ɗi fa júɓ ɗë ay mokil
ɓëewë moklu ɗon ɗa ti di mokluu wa ɗon
nen, te nagajek baa daa kaah. 7 Ɗi ay hílsíɗ
ɗon fa na súfúñú rë, hílsíɗ fun na ɓal. Yiin
nay feeñiyee Yéesú-Yíkëe sun-Koo, ñéerë'
a doolii malaaka yi ra, iñyaa ay lahee na.
8 Ɗi ay ayee filiɓ njaar kíi, keen sun fi
ɓëewë kaa'uu yúhí Koope, te kaa'uute ñeyi
Uni Nebi Yéesú-Yíkëe rë. 9 Daana nay
keene sun fi wa ra ay dékée saŋkii wa,
wa wulliru tígí eta' Yíkëe, wulliru tígí eta'
ndami gaani. 10 Yii baa ay lahe yiin nay
nimile Yíkëe rë. Yiin fi baaha, ɓëewë nonu
ɗii na te gémúté ɗii na ra ɓéeɓ ɓéyíɗ ɗí,
ɗi neɓa' wa yeel. Ɗon fi yaa ɗon ay none
ɓëewí yaaha na, ndah ɗon gémúté unna
komu fun ɗon ɗa.
11 Yii baa daa tah fun na ɗagiru ron
faraah. Fun ɗaguu Koope biti ɗi on ɗon,
ɗon yeeliyoh pesa dëek ɗi ɗon ɗa. Fun
ɗagu biti di doolii, ɗi habra' ron ɗon paŋ
yee fahuu ɗon paŋ di yin wun ɗa ɓéeɓ, te
ri habra' ron yee na pagu ɗon filiɓ ngémën
ɗë. 12 Ɗaaha, ɗon ɓaatti ɓéyíɗ tii Yéesú
Yíkíi yen, ɗi ɓéyíɗ ɗon fi yaa ɓal. Yaa ay
kolee mala nay onee Koope fi yen a Yéesú-
Kiristaa Yíkëe rë.

2

Yee nay këllée Yéesú rë

1 Koy-yaayyi yeh, di yii leŋke nimili
Yéesú-Kiristaa Yíkíi yen a négírë'í yen fíyí,
fun ɗagu ɗon na yin yínë : 2 affon ɓanay
gaawti kúnëh te ngënë tíití biti ow won
ɗon biti wahtii nimili Yíkëe lahte. Wuti
ow won ɗon biti ɗi léhín unni kola' Koope
na, mbée ɗon keloh ri ɓëewë na waariyu
Unni Koope ra, mbée bíníyún bíníyë wonu
biti kola' fun na, ngënë gémí. 3 Di mín
ɗíi man ɓéeɓ, ow ɓanay ɗon nofa' yínë
sah. Balaa bisa nay nimile Yíkëe baa ra,
ow caak ay tíkë' Koope af paay, ɓëe' na
ñeyeh woni Koope ra, bee nay saŋkuye ra
teekiroh. 4 Ɓëyí baa ay ɓéyíɗ afi kadda'
ɓëewë haanoh ala a yii na haanuu wa
merees ɓéeɓ. Ay pay níi ɗi haal Faam fi
gaani Koope took, ɗi won biti daa ri Koope.
5 Ɗon nérsúuy biti mi húmú wonte ron
baaha homa' mi leeloon ra a ? 6 Ɗon yúhú
yee ham ɓëyí baa tígë homa' ri bee ra, te
yii baa tahte wahtii ay lahe laho ɗi anti
ɗúh. 7 Doolaa ɗapoh ɓëewë në ñéyíh woni
Koope ra ee teekiroh ra haat ; ɗi ay lukee
teekiroh biti nék ɓëe' lís ɗíi ham ɗa këllú
tígí daaha. 8 Ɓëyí baa këllú tígë rëe, ɗi fi
ɓëe' na ñeyeh woni Koope ra ay teekiroh,
te Yéesú-Yíkëe ay rii saŋku a ngilaaw mi
ɓúkí, hap ri húl a niiña nay rii ñéerée
biti ɗi nimil ra. 9 Ɗi fi ɓëyí baaha, doolii
Seytaane nay rii yeje ɗi ac, ɗi paŋ kawtéef
gaan, kimtaan a iñi éemílë'té ɓéeɓ, yi ay
nofee ɓëewë. 10 Ɗi ay paŋ pagaɗ ɓos ɓéeɓ
nofa'i ɓëewë në suu saŋkuye ra. Wa ay
saŋku ndah wa tahuy kúnsí keeññi wa
kaaf ka waɗ waa sëmlë' koon ɗa. 11 Yii baa
daa tah Koope yeñ wa yii ay waa múuyíɗ,
wa gémé fel. 12 Ɗaaha, ɓëewë gémúy kaaf
ka ra ɓéeɓ, te oluu neɓ pagaɗ ɓos ɗa,
Koope ay keen sun fi wa.

Híinndëh, ñee waali Koope

13 Koy-yaayyi yeh, fun nék fun míníh
ɓanti dékë' símí Koope ndah ɗon, ɗon fa
Yíkëe faha' ɗon ɗa ndah Koope daa tanis
ɗon dalaana, nda ɗon múc. Ɗi ñeya'
Ruuha ladil ɗon ra, a gémë gémú ɗon kaaf
ka ra, ɗi múcëlté ron. 14 Koope ñeya'
Uni Neba waariyu fun ɗon ɗa dëekké ɗon
yii baaha nda ɗon mit na ndami Yéesú-
Kiristaa Yíkíi yen. 15 Koy-yaayyi yeh, kon
híinndíi te ɗon ham iña yëeddú fun ɗon
ɗa : yee wonu fun mbée yee bíníyú fun
ɗa ɓéeɓ.
16 Koo Boffi yen faha'te yen, onte yen
mal níi yen lahute míní múñí na ɗúméh
a yaakaari neɓpe. Ɗémíin ɗi fi Yéesú-
Kiristaa Yíkíi yen a Koo Boffi yen 17 on ɗon
doole, on ɗon keeñi paguun ɗon yin wun
faraah : yaha yii ay pagu pago mbée yii ay
wonu wono ɓéeɓ.

3

Naha'i Pool ɗagiɗ

1 Leegi nék koy-yaayyi yeh, ɗëgírí fun
nda unni Yíkëe yíppí líiwëlsë' gina te
wa lah ndam ti di man wa ɗon na nen.
2 Ɗëgírí fun Koope nda ri sëmlë' fun ɓëewë
ɓosu níi ɓos ra na, ndah ɓëewë ɓéeɓ neh
daa gémú iña na wonu fun ra.
3 Te añcaŋ Yíkëe daa mit gém. Ɗi ay
ron on doole, níiɗ ɗën níi Seytaane ii ron
leɓoh. 4 Yíkëe onte fun níi fun lekuute ron
: fun olute biti ɗon ee pagu iña wonu fun
ɗon ɗa, te ɗon ay lúsɗée ɗaaha. 5 Yíkëe
ona ron keeñi fahuun ɗon Koope, on ɗon
ɗon múñ ti ɗi fi Kiristaa nen.

Ɗee laha' légéy solo ow na ra

6 Koy-yaayyi yeh, lahte ɓëewí ɗapasute
filiɓ fi yen, na ñéyíh iña yëeddú fun wa
ra. Fun na nahu ron di tii Yéesú-Kiristaa
Yíkëe, ɗon wuloh wa. 7 Ɗon yúhrúté affon
ɗee waɗti ñeyuun kotti fun ɗa. Homuu
fun ginon ɗa fun mësúy tídëh. 8 Fun
yeekuy ow ñam. Fun húmú légéyúu yii
ñamun fun légéyëe na' a elek, kaa' fun
mokil ow yínë sah ɗon na. 9 Fun paguuy ri
biti ɗon waruy fun pagiɗ yin pagiro, ndaa
fun fahuu biti ɗon ñee kotti yaaha, 10 ndah
húmú homuu fun gin ɗon ɗa, fun wonute
ron biti ɓëyí kaa' légéy waray ñam. 11 Fun
nék, fun keluute biti lahte ɓëewí awu ɗon
na pesuu tídëh, në pëgíh yin gét nëe haal
yii waal fi wa íníh në. 12 Di tii Yéesú-
Kiristaa Yíkëe, fun túuyú ɓëewí yaa fun
na caguu wa bitih, wa koloh affi wa yuloh
légéy nda wa kúɗ affi wa.
13 Ɗon fi koy-yaayyi so' nék, lah hëbí híin
ɗon dékë' paŋ yin wun. 14 Hena biti lahte
ɓëyí kaa' ñee unna bíníyú fun yee ra raa,
lah wëní rí sun, ɗon ɓan ɗii leɓoh nda ri
sopoh ndín, koloh afi. 15 Di filiɓ yaa ɓéeɓ
nék, ngënë hëbíi rí kaa'ohon, lah hëbíi rí
koy-yaafon, ɗon líkín ɗí.

Ɗaŋa téy unna ra

16 Ɗémíin Yíkëe fë në ona' jaamma ra on
ɗon jaamma faraah, a yii mín ɗon homa'.
Yíkëe ñéerëe a ɗon ɓéeɓ.
17 So' mi Pool daa mi bíní unna míllë'
yee ra*. Mi yahti téy unni so' raa, mi
hena' ɗeh : so' mi Pool daa mi na bíní
a ya' so'. Hen ɗaa raa, ɓëewë ay yúhsë'
bíníyí së'. 18 Yéesú-Kiristaa Yíkíi yen líhë
rën ɓéeɓ mal !

* **3:17** 3.17 Bín fë, ow daa na húmú bíníyíɗ Pool. Unna yahti téyú rëe, Pool a faanaŋ fi daa na bíní a ya'i nda ɓëewë yúhsë' unna bíní rí rë ɓéeɓ.

Téeríi ana fa bíníyú unni kayya won Pool Timoote ra
Kúnsëe

Bee daa uni ana fa bíní Pool Timoote ra. Ɗi fi Timoote, ɓani Pool daa húmú boku légéyë te Pool húmú haba' ri koy kah-kah ɗii na. Una nék, Pool bíníyë' rí filiɓ kasaa bee téyúu rí Rom ow caak súugëhté rí rë (1.15-17). Filiɓ una, bi yúh rí biti yee talla' ri pesi ra gaanay, ɗi wonte Timoote iña míllë' rí rí líkín rë (4.6-8).

Filiɓ una, Pool ɗéɓë' símí Koope ndah ɗee gémë' Timoote Kiristaa ra (1.5).

Ɗi néríssé rí di húmú man pesi ɗi fi Pool, di na húmú yëeddë' rí a coono fa dey ri ndah waarii Uni Neba ra (1.8).

Ɗi líkínté rí nda ri ɓeɓ wodi coono fa, ɗi ham híin ti soldaar kah-kah Yéesú-Kiristaa na nen, ɗi yëeddë' unni Koope níi ñee waal te ri ɓan naa neeh dara (1.7 ; 2.3-4, 14-15).

Ɗi wonte ri moytoh ɓëewë ɓeku wonni lahay njiriñ, a capa' sun i won kep affi wa ra, ɗi ñee kotti, ɗi foŋko légéyí, ɗi ham ngémë híin (2.16, 22 ; 4.5).

Ɗi wonte ri :

- yii leŋke waarii Uni Neba (1.8-12),
- yii leŋke di waɗti yëeddúun Unni Koope (2.14-19),
- yii leŋke di waɗti man súrgíi Koo-Yíkëe (2.22-26),
- yii leŋke jamanaa míllë' rë (3.1-9),
- a yii leŋke njiriñ mi iña bíníyú Téerëe rë (3.14-17).

Ɓëyí fí jaŋi téeríi bee ɓéeɓ ay ot biti iña filiɓ mín yúun jamanu fi jamanu ɓéeɓ, wa mín líkínúu ow, wa mín yëeddúu ow mín múñ a ɗee nay habuu ngémë híin ɗë.

Wodohi Pool Timoote

1-2 Ɗo fi Timoote, ɗo fa haba' mi koy
soo na te mi faha'te ro níi faha' ra, so'
mi Pool, daa mi na wodoh ro. So' mi
apootari Yéesú-Kiristaa ndah Koope daa
faha' baaha. Mi nahu woni ɓëewë yii
leŋke pesa gap Koope ɓëewë nay none
Yéesú-Kiristaa na ra. Baap-Koo a Yéesú-
Kiristaa Yíkíi yen líhún ɗë mal, teeɓ ɗo
naa'-keeñ, on ɗo jaamma !

Líkíní Pool Timoote yii leŋke waarii Uni Neba

3 Ma na sím Koope fa na jaamiyoh mi
ra ti di na húmú paguu ri caacci so' koon
nen, te mi paga' ri a afi tookke. Na' a
elek ɓéeɓ, ɗagaa mi faraah mi cap tiyu
4 te
nuf so' payte muun ma húmú yook fu na
húmú takuu yen bín fë rë, tahte mi sesohte
tíkëedú íl níi keeñ so' sos siiɓ.
5 Nuf so' na
koleeh ɗee hena' ngémú kaah ɗoo na ra, te
ngémí baa daa húmú ciffu Lëyíis a yaafu
Ëníis në, te ri ee ɗoo na ɓal. Baa wëerté
së' këŋ !
6 Yii baa daa tah mi na nédís rë
ee biti fu ɓaatti hubis yee on ɗo Koope, bee
húmú tíkë' mí rë ya' mi falte ro ra, ndah
7 Koope onay yen Ruuh-Peseŋ nda yen hen
ɓëewí neehute. Ruuha kay taha' yen lah
doole, yen fahanta', yen mín ham affi yen.
8 Kon, ngana sopoh waarii yii leŋke Yíkíi
yen na te ngana sopoh ɓal téjë téyú mí
kasu af ri ra. Ɗo kay, habe rek yen
bok coono fa laha' mi waarii Uni Neba
ra, Koope ay yen on doole.
9 Daa ri
sëmlë' yen, dëekké yen nda yen hen ɓëewí
ladute. Pagaɗɗi yen daa tah neh Koope
dëek yen. Yee tah ɗi dëek yen ɗa kay,
neɓa' ri neɓoo ɓaatte biti ɗi onte yen mal.
Mali baa húmú ñéyíɗ ɗí Yéesú-Kiristaa na
onte yen ɗi ɗeef ëldúnë sakuy doom ra,
10 feeñce yen na leegi, bee aya' Sëmlëhí
yen Yéesú-Kiristaa ëldúnë rë. Ɗi ɓaŋke
kúl kë, ñeya'te Uni Neba teeɓpe yen biti
lahte pesi na ɗúméh.
11 So' nék, Koope fal
so' apootar nda mi waare ɓëewë Uni Nebi
bah, mi yëedíɗ wë rí.
12 Yii baa daa tah mi
dey coono ɗeh, ndaa mi sopaay na ndah
mi yúh ɓëe' mi tík yaakaari so' ɗii na ra,
te wëerté së' biti ɗi mín níiɗ yee déŋéen
ɗí së' rë níi yiin bis-këem.
13 Fu kelohte unni kaah ya won mi ro ra.
Lah nérsée wë fu ham na a ngémí híinë
lahu yen a faha'a fahuu yen ow ndah nona
nonu yen Yéesú-Kiristaa na ra.
14 Lah
habe iñi wunna déŋéenú fú yaa ra híin,
Ruuh-Peseŋ fa dék yen na ra ay roo ɓedda'.
15 Ɗo nék, fu yúhté biti sah koy-yaayya
deyi Aasi ɓéeɓ yessute so', Fisel a Her-
mosen nonu ɓëewí yaaha.
16 Onesifoor
nék, na hoñ soo toñ te homa hom mi kasaa
bee ra, ɗi sopaay na. Kon, Yíkëe ɗémpí
teeɓ ɓëy faami naa'-keeñ.
17 Ɗi kay, hena'
ri Rom cëp, ɗi yam saami so' níi ri otte so'.
18 Yíkëe ɗém ɗíi teeɓ naa'-keeñ yiin bis-
këem ! Ɗo fi bah, fu luk ɓëewë ɓéeɓ yúh
ɗee habra' ri so' Efes ra.

2

Gém Kiristaa na, ñéerë' a coono

1 Kon book, ɗo fa haba' mi koy soo na
ra, ɓeye mala lahuu yen di yee nonuu yen
Yéesú-Kiristaa na ra, hen dooluu.
2 Iña
keloh fu maa yëeddë' wë fíi i ow caak
ra, lah yëeddé wë ɓëewí mitu lekoh nda
wa fi yaa ɓal, wa mín wëe yëedíɗ i ow
kay.
3 Ɓeye wodu coono fa ti soldaar kah-
kah Yéesú-Kiristaa na nen.
4 Soldaar nék,
faha' biti keeñ kélfíi sos ɗii na raa, ay
moytoh yii taway soldaar ɓéeɓ.
5 Te ɓal,
ɓëyí fi hom saadanta', ɗi ñeyay unna poku

ɓeewë rë rek, ii waafu. 6 Ti ɗaaha nen
ɓal, línëhí mokke légéyí meeyi daa waɗti
ɗéɓëe ɗëɓírëh iña lecu meeya ra. 7 Lah
níɓé sun fi iña won mi ro yaa ra. Yíkëe
sah ay waa ɓek ɓéeɓ afu.
8 Nérsée Yéesú-Kiristaa, ɗi fa këllú
ɓúudé te coosaana' tali Dawit ti di wonuu
ri filiɓ Uni Neba waare mi ra nen. 9 Uni
Nebi baa daa tah mi dey coono níi mi
téyúté kasu ti banndi nen, ndaa Un Koope
ow téyëy rí. 10 Yii baa daa tah mi múñ
coono yi yaa ɓéeɓ ndah ɓëewë Koo tanis
wa ra. Hen ɗaa raa, wa non ɓëewë
Yéesú-Kiristaa múcël wë, on wa ndami na
ɗúméh rë.
11 Woni wëerté abeh :
Yen húlúté a Kiristaa raa,
yen ay pes a ɗi.
12 Yen múñ coono ti ɗi nen,
yen ay took nguur ka a ɗi.
Yen taasoh biti yen yúhú rí,
ɗi ɓal ay taasoh biti ɗi yúh yen.
13 Wuti yen paguy iña won ɗi yen ɗa raa
sah,
yii won ɗi ɓéeɓ ɗi paŋ ri,
ndah ɗi na lofiseeh.

Di waɗti yëeddúun Unni Koope

14 Lah dékée nérsí ɓëewë iñyaa ɓéeɓ,
fu cagoh fu túuy wë fíi Koope biti wa
moytoh capa' sun i won, ndah baa ii wa
ɓaat dara gét nëe yahi ɓëewë në síkírúu
rë. 15 Page ɓéeɓ níi fu caŋ fíi Koope raa,
ɗi laas ɗo. Yëeddée Unni kaah yi Koope níi
ñee waal. Hen ɗaa raa, fii sopoh légéyú.
16 Lah moytee wonna lahay njiriñ te won
yii leŋke ëldúnë kep ra. Ɓëewë na ɓeku
wonni yaa kut affi wa ra, ɓaatuu kaañ
Koope ɓaatoo faraah. 17 Wonni wa man
puuli ngal ngalo nen, ɓaata' ɓaatoo rek
saye. Himene a Filet nonu ɓëewí yaaha,
18 wa wuluute kaaf ka, na wonu biti Koope
këlíɗté yen ɓúudé níi wocce. Yii baa tahte
lahte ɓëewí ngémí wë saatate. 19 Ndaa
nék, taɓahi Koope daa yíp ɗí híinë' híinëe
gíŋ te unni yee daa na bíníyú sun fi tígë
yípëh taɓaha ra : « Yíkëe yúh ɓëewë nonu
ɗii na ra » a « Ɓëyí won biti ɗi non Yíkëe
në, wulaa pagaɗ ɓos. »
20 Filiɓ faam fi wunte nék, iñi pagaa ya
filiɓ ɓéeɓ úrís neh mbée hélíis : Lahte na
yi hente barngal mbée yugusuu a dépëh.
Yaa aana hom ɗúhrúu bis feet, yaa aana
faraah ɗúh. 21 Ɓëyí fí ɓukut afi yii na
sobeyil raa nék, ay lah njiriñ, ɗi homiɗ
Yíkíi kep, ɗi man a iñi pagaa ya hom
ɗúhrúu bis feet ɗa. Yii hente yin wun
ɓéeɓ, ɗi fi ɓëyí baa sohluute na.

Di waɗti man súrgíi Koo-Yíkëe

22 Lah moytee yii hente pagaɗ kúkëy,
fu yuliɗ : yii hente júɓ, fu ham ngémë,
fu faha' ow, fu lah jaamma, ɗoni ɓëewë
na ɗagu Yíkëe a keeñi lante ra ñéerë'
në. 23 Ngana síkírëh wonaɗ ñak-af, yi
lahay af a lúk ndah fu yúhté biti wa kúrë'
íñë', 24 te ɓëyí hen súrgíi Koo-Yíkëe, íñë'
waray ri. Ɗi waɗti hena ɓëyí faha'te ow,
ɓëyí mínté yëeddë' te mín múñ coono
ɓéeɓ. 25 Ɗi waɗti hena ɓëyí mín nofanta' a
ɓëewë ñéerúuy a iña na yëeddë' rí rë, nda
heeyce Koope paŋ níi wa lof pesaɗ ndín,
wa yúh kaaf ka. 26 Hen ɗaa raa, affi wa ay
kúnsëh, wa múc ya' Seytaane fa ham wa
fíirí, wa na ñeyu yii faha' ri ɓéeɓ rë.

3

Jamanaa míllë' rë

1 Lah yúhé biti jamanaa míllë' rë ay
misik níi misik. 2 Ɓëewë ay tasee faha' affi
wa kep, wa tík hélíis kep affi wa, wa gaan-
gaanlee, wa tík affi wa kep ow, wa solee.
Wa ay kaa' ñee woni yaayyi wa a baappi
wa. Wa ay hen ɓëewí në gérmíh ow, wa
ii on yii nonte Koope na cér. 3 Wa ay súh
keeñ, wa hen ɓëewí híinúté, wa ay wone
ɓos kep sun ow. Wa ii míníl ham affi wa,
wa ay made raɓɓi sohoorri yaa nen, wa ii
faha' sah yii hente wun. 4 Wa ay tasee ñee
loo yi ɓëewë, wa hen ɓëewí cëeppëlúté
te damuute. Iñi ëldúnë ay waa génël
Koope. 5 Wa ay lakaata' biti wa pokuute
Koope na, te ɗeef wa kaa'uute biti doolii
Koope lofis wa. Lah moytee ɓëewí yah.
6 Yaa aana waa na yootuu yootoo haale
faamma, nofee ɓeleɓɓa fahuuy affi wa
ra, wa fi ɓeleɓɓa yéŋké biti enuu bakaaɗ
caak te fah pes-neɓ kúrëelëh wë rë. 7 Wa
fi ɓeleɓɓi yah, hom síkírúu yëeddë' yë
ɓéeɓ te taheh wa yúh kaaf ka. 8 Di húmú
kaa'uu Sanes a Sambares* Mëyíis filoon,
wa fi ɓëewí yaa na yëeddúu múuyɗé
ɓëewí kayya ra kaa'uu kaaf ka ɗaaha kep.
Wa ɓëewí nuffi wa yahte, te ngémí wë
lahay njiriñ. 9 Nguur ki wa ii maañ, ndah
ɓëewë ɓéeɓ ay míllë' ot ñagi afi wa ti di
húmú kata' ri Sanes a Sambares nen.

Njiriñ mi iña bíníyú Téerëe rë

10 Ɗo nék, fu yúh iña yëedíɗ mí ɓëewë
rë, ɗee húmú man mi ra, a yee na húmú
saam mi na ra. Fu yúh ɓal ɗee teem ngémí
së' rë, ɗee mújë' mí rë, ɗee faha' mi ow
ra a ɗee haba' mi híin ɗë. 11 Fu yúh ɗee
húmú mokluu mi ra, ɗee deya' mi coono
Añcos, a Ikoñum a Lístër rë. Yaha coono
rek, mi deyce ri ! Añcaŋ, Yíkëe sëmlë'té
së' në ɓéeɓ. 12 Te sah, ɓëewë nonu Yéesú-
Kiristaa na te fahuute pesa' pokoh Koope

* **3:8** 3.8 Sanes a Sambares daa tii ya húmú yeru yëwúɗɗë luhusoh yi ɓëy Ésíppë húmú kaa'uu Mëyíis rë. Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíp 7.11-12.

na ra ɓéeɓ ay moklu. 13 Ndaa ɓëewí ɓossa
a yee na nofuu ɓëewë rë ay ɓaatee ɓos
ɓoso faraah, wa nofee ɓëewë níi nofa' sah
affi wa. 14 Ɗo nék, iña yoon fu te fu lekohte
wa níi lekoh ra, lah habe wa híin ndah fu
yúh ɓëewë yëeddú rë wë rë. 15 Nagajek,
fu yúh iña bíníyú Téerîi selaa ra kúkëy kú
níinén, te daa wa mín yúun ow, ɓëe' múc
biti ɗi gém Yéesú-Kiristaa. 16 Iña bíníyú
Téerîi selaa ra ɓéeɓ kola' Koope na te wa
lahte njiriñ. Daa wa na yëeddúu ɓëewë,
daa wa na teeɓuu ow biti ɗi homay kaah,
daa wa na wëegísírúu ow kaaf ka te daa
wa na líkínúu ow pes pesi júɓpé, 17 nda
ɓëyí hente ɓëyí Koope mín mit, ɗi hen ɓëyí
mín paŋ yii wunte ɓéeɓ.

4

Líkíní Pool Timoote di nay ri waariyee

1 Kon, di fíi Koope a Yéesú-Kiristaa fa
nay nimile hom nguur ki, nay aattiyee
ɓëewë nay pese a yee húlú rë, mee roo
won ɗa ee faa keloh : 2 lah waariye Un
Koope, fu cagoh na faraah. Fu lah na neɓ
mbée fu laheh na neɓ ɓéeɓ lah cagee na,
fu teeɓ ɓëewë homuy kaah ra waala. Lah
wone affi ɓëewë në pëgíh pagaɗ ow ra,
fu híinndëh fu on wa doole fu yëedíɗ wë,
3 ndah jamanu ay lah, ɓëewë ii fahiil sah
síkírëh kaaf ka. Wa ay tasee pesa' fah-neɓ,
wa saame ɓëewí caakki ay yëeddé wa fi
yaaha iña fahuu wa keloh ra. 4 Wa ay
dap nuffi wa kaa' keloh kaaf ka, wa síkírée
wonni saku sako. 5 Ɗo nék, lah teeye iña
ɓéeɓ, fu múñ coono ya, fu waare Uni Neba
fu paŋ yee waɗ ɗo di légéyë yeɗ ɗo Koope
ra.

6 So' nék, mi ee jébëlú Koope ra ee ti
hana seeyuu saraha ra nen. Wahtaa nay
mii kolee ëldúnë rë lahte. 7 Mi ɓeɓpe wodi
so' haa'a níi mitte, mi múkëté níi mi lahte
tígë waɗ mii lah ra, te mi helay ngémí së'.
8 Leegi nék, waafa waayɗu ɓëe' ɓaŋ ɗa,
seh so' kep ɗeh. Daa ri baanii ndama waɗ
ɓëyí júɓpé rë. Yíkëe, ɗi fi aattiyoha júɓ
ɗë, ay soo rii yeɗ yiin bis-këem. Ɗi ii teem
soo na doŋ, ɗi ay yeɗ waafi baa ɓal ɓëyí
tík yaakaari ɓéeɓ sun fi nimili ɗi fi Yíkëe.

Unna míllë' líkín Pool Timoote ra

9 Ɗo nék, yípée ac fu ɗeefiɗ so' ɗee
luka' ri gaaw ra, 10 ndah faha'i iñi ëldúnë
tahte Demaas helte so', saañce Tesalonik.
Keresaŋ saañce Galasi, Tít saañce Dal-
masi. 11 Lúkkë kep daa tas soo na. Kon
fu yahti ac, lah kúrëelée Marka. Ɗi ay
soo lahiɗ njiriñ légéyí së' lool. 12 Tísík
nék, mi yeñce ri Efes. 13 Fu yahti ac, lah
komaaloh so' paltee ke so' húmú hel mi
faam Karpos di Torowas ra. Lah komaaloh
so' ɓal téeré yí së', te ngana hal yee lukki
lah solo yugusuu a hun ɗa.

14 Ɗi fi Iliksaan sísíbë nék, yaha ɓos rek
ɗi paŋke so' ri, ndaa Yíkëe ay rii yíníl iña
paŋ ɗi ra. 15 Ɗo fi baa nék, lah moytee
ri ndah ɗi haa'te iña na yëeddúu yen ɗa
haa'i misikke.

16 Yiin ɗéɓ míi caŋ tígë në aattiyuu maa
layiɗ af so' ra, ɓëyí tappe soo na aay níi
habra'te so', ɓëewë ɓéeɓ daa heguu so'.
Koo baala wa ! 17 Ɗi fi Yíkëe nék cagohte
so', onte so' doole, tahte mi waarete Uni
Neba níi mitte, ɓëewë yëwúɗ neh ra ɓéeɓ
keluute ri. Ɗi múcëlté së' tígí ñíin së' mín
nëe teem koon, 18 te ri ay soo sëmlë' yii
hente ɓos ɓéeɓ, ɗi sëmlë' së' níi mi haal
nguur ki, sun-Koo. Ɗi laha ndam dee níi
kiri fi kirih ! Ɗémíin !

Ɗaŋa taka' Pool Timoote ra

19 Lah wodee Pírísíl a Akilaas a ɓëy faam
Onesifoor. 20 Erasta ín tasse Korente ra te
mín helte Torofiim Milet ra, ndah faana
neɓay. 21 Page ɓéeɓ nék fu ac balaa líjë
dal.

Ëbúl, Púdënsë, Línús, Kúlëdín a koy-
yaayya filiɓ ngémë ɓéeɓ na woduu ro.

22 Yíkëe ñéerëe a ro, te ri líh rën ɓéeɓ
mal !

Téerëe bíníyú unna won Pool Tít ɗë Kúnsëe

Yee daa unna bíní Pool Tít ɗë. Ɗi fi Tít, ɓani Pool daa na húmú boku légéyírí Koope. Ɗi húmú gëerté habra'i Pool lool bee laha' Pool tolof-tolof a ɓëy Korente ra (Saame 2 Korente 12.18). Na bíní Pool Tít unni yee ra nék, ɗeef ɗi fi Tít ín Keret na habra' ɓëy ílí jaŋaa ɗee nay waa tílée rë (1.5).

Filiɓ unna ɓal, Pool líkínté Tít biti ɗi lah fayda níi ow ɓan ɗii heef (2.7-8, 15). Tít waɗti yëeddë ɓëy ílí jaŋii Keret ɗee ñeya' Koope Ruuh-Peseŋ a Yéesú-Kiristaa sëmlë'té yen bakaaɗɗi yen ra (2.4-6 ; 4.6-8). Ɗi nahte ri woni ɓëewë di nay sehuu ayi Kiristaa (2.11-13).

Pool wonte ri :

- yii leŋke di waɗti man njíit jaŋi (1.5-9),
- yii leŋke yëeddëh yí paɗɗah ya (1.10-16),
- yii leŋke líkíní ɓaha ya a ɓitiffa (2.2-3),
- yii leŋke líkíní wahambaane ya a jéegí teɓ-teba (2.4-8),
- a yii leŋke líkíní ɓëewë habu ñaam ra (2.9-10).

Ɓëyí fí jaŋi téeríi bee ɓéeɓ ay ot biti ow fi ow ɓéeɓ waɗtee súugëh iñi ɓossi ëldúnë, ɗi pes pesaɗ has Kiristaa na.

Wodohi Pool Tít

1-4 Ɗo fi Tít, ɗo fa haba' mi koy so' kah-kah filiɓ ngémë boku yen ɗa, so' mi Pool, so' mi súrgíi Koope a apootari Yéesú-Kiristaa, daa mi na wodoh ro. Mi nahu habra'i ɓëewë Koope tanis wa ra wa ham ngémë, mi teeɓ wa kaaf ka, kaaf ka ñéerë' a pesadi ɓëewí pokuute Koope na. Hen ɗaa raa, ay waa wëer biti wa ay haal pesa na ɗúméh, gapa' Koope ɗeef ëldúnë sakuy doom ra, ɗi fa na woneh yii lahay ra. Laha' wahtaa faha' ri ra, ɗi fi Koope Sëmlëhí yen teeɓa'te yii leŋke pesi baa filiɓ Unee ke ri túuy ɗí së' waare ra. Kon book Tít, Baap-Koo a Yéesú-Kiristaa Sëmlëhí yen líhún ɗë mal, on ɗo jaamma !

Ɗee waɗti man njíit jaŋi ra

5 So' nék, fu ot mi hel ro Keret, faha'i
biti fu lúsíɗ yee húmú tas légéyë rë níi
iña ɓéeɓ tíkëh waal, te gin fi gin ɓéeɓ
fu fal na i njíit jaŋi ti di naha' mi ro ri
nen. 6 Njíit jaŋi nék, waɗti hena ɓëyí
lahay yii wonun sun fi, teem ɓeleɓi na
kut, koyya yahun ɓëewí gémúté Kiris-
taa*, ow ɓan waa haba' walaŋkaane, wa
hen ɓëewí koruute. 7 Njíit jaŋi daa na
tooppitoh yii leŋke iñi Koope, daa tah
ɗi waɗti hen ɓëyí lahay yii wonun sun
fi. Ɗi waray hen ɓëyí gaan-gaanla' gaan-
gaanloo, waray hen ɓëyí keeña wuneh,
waray hen ɓëyí han kep daa afa, waray
hen ɓëyí faha'te haa', waray hen ɓëyí
paga' yii waray, saame na alal. 8 Ɗi waɗti
hena ɓëyí mínté haneel, faha' yin wun,
ɗi hen ɓëyí teeyte, júɓpé, ɗi hen ɓëyí
lante te mín ham afi. 9 Ɗi waɗti hena ɓal
ɓëyí pokohte híin Una mit lekoh ra ti di
yëeddúu rí nen. Hen ɗaa raa, ɗi ay mín
yëedíɗ ɓëewí kayya kaah, ɗi on wa doole,
teeɓ ɓëewë na haa'uu ri iña na yëeddë' rí
rë biti wa homuy kaah.

Yëeddëh yí paɗɗah ya

10 Caakute ɓëewí fí yúhté biti faaliyuuy
yii na wonu wa, níi luka' yëwúɗɗë haalu
ngémë rë, wa anti homuu daaha nofee
ɓëewë a wonni lahay njiriñña waa na.
11 Lah feheye níi wa nís wonni yaa ɓúkkí
wë, ndah wa powute faam caak. Wa
yëeddúu iñi yéŋké biti waray, wa saame
na alal. 12 Húmú lahte ɓëyí dék Keret, bi
ɓëy gin wa húmú habuu ri yonente. Ɓëyí
baa húmú won tih : « Ɓëy Keret mësúu
hen i feloh, wa ɓëewí ɓosute ti raɓɓa luufa
nen, wa ɓëewí ɗapasute te kamute », 13 te
yee won ɗi baa ra kaah. Yii baa daa tah
lah wonee ɓëewë në a unni diŋke nda
wa lah ngémí híinté. 14 Wa ɓanuy síkírëh
yëwúɗɗë na wonu wonni saku sako ra,
wa ɓanuy ñee iña na túuyú wë ɓëewí
súugúuté kaaf ka. 15 Ɓëewí ladute, yin na
sobeyeh waa na. Ɓëewí laduy nék, yee
gémúy rë, iña ɓéeɓ sobeya' sobeyoo waa
na ndah níɓɓí wë na ladeh, wa na lëhíh
jom. 16 Wa digiruu biti wa yúhú Koope,
te pagaɗɗi wa teeɓa'te biti wa wonuy yin
ɗii na. Wa ɓëewí ɓosute ɓosi woneeh,
faaliyuuy yii na wonu wa te wa míníh paŋ
dara yii wunte.

2

Di waɗti man ɓëyí gémpé

1 Ɗo fi Tít nék, lah yëeddé ɓëewë iñi
ñéerë' kaah. 2 Lah wone ɓaha ya biti wa
hen ɓëewí teeyute, ɓëewí mitu yeɗ cér,
ɓëewí mínú ham affi wa, wa ham ngémë
híin, wa faha' ow, wa mín múñ.

3 Ti ɗaaha nen, wone ɓitiffa biti wa pes
pesi neɓa'te Koope, wa ɓanti won ɓos sun
ow, wa ɓanti hen ɓëewí han kep daa affi
wa te wa yëeddée yin wun. 4 Wa yëeddún
jéegí teɓ-teba faha'i yaalli wa a koyyi wa,
5 wa won wa mín ham affi wa, wa lan íllí
Koope, wa tooppitoh faammi wa, wa baah,

* 1:6 1.6 ɓëewí gémúté Kiristaa :Lahte ɓëewí habuu ri ɗeh : ɓëewí mitute lekoh.

wa on yaalli wa cér. Hen ɗaa raa, ɓos ii
wonu sun fi Un Koope.
6 Ti ɗaaha nen ɓal, lah wone waham-
baane ya biti wa hen ɓëewí mínú ham affi
wa. 7 Ɗo fi baa nék, lah page yin wun di yii
mín ɗíi hen ɓéeɓ ndín, ɓëewë yeele ɗoo
na wa ñee kottu. Fu yahti yëeddë' rëe,
lah núhée rí keeñu ñéerë' a fayda, 8 fu ñee
kaaf ka toŋ nda ow laheh dara yii wona ri
na. Hen ɗaa raa, kaa'oh yi yen ii mín won
ɓos sun fi yen. Tígí daaha, wa ay sopoh.
9 Lah wone ɓëewë habu ñaam ra ɓal biti
wa on kélfë yí wë cér di yii mín ɗíi hen
ɓéeɓ. Wa paŋ yee neɓa' wa ra, ɓanti capa'
a wa 10 mbée lohre wa. Wa henun ɓëewí
mitute lekoh faraah. Hen ɗaa raa, wa ay
tah ɓëewë on iña na yëeddúu yen sun fi
Koope, ɗi fi Sëmlëhí yen ɗa cér.

Di tosa' yen Yéesú

11 Ɗi fi Koope teeɓpe ɓëewë biti onte
wa mal. Mali baa daa kúnsíɗ wë ɓéeɓ íl
múcëe, 12 yëedíɗté yen yeris kaañ Koope
a súugëh iñi ëldúnë, te yen pesa' ëldúnée
woteh a júɓ, pokoh Koope na, yen ham affi
yen, 13 yen sehaaloh bisa yaakaaru yen,
nay sosle keeññi yen ɗa. Bisi baa daa bisa
nay aye Yéesú-Kiristaa a ndam ra, ɗi fa
daa Koope fi gaana lahuu yen na sëmlë'
yen ɗa. 14 Ɗi yera'te ñííní tosi yen tooñññi
yen ɓéeɓ a ladli yen, yen hen ɓëewí sah-
sah, ɓëewí saamuun paŋ yin wun kep.
15 Iña waɗ fuu yëedíɗ ɓëy ílí jaŋaa ra,
daa wa yah. Lah wonee wa a sañ-sañi
mitte, fu on ɓëewë në síkírúu rë rë doole,
fu won affi yee kaa'uu síkírëhú rë. Ow
ɓanay roo heef !

3

Yee waɗ ɓëyí gémpé rë

1 Lah nérsé ɓëewë biti wa warutee on
njíittí gina cér a ɓëewë homru nguur ka
ra, wa ñee iña na wonu wa ra, wa caŋ paŋ
yii hente wun ɓéeɓ. 2 Wa henun ɓëewí në
wëníh ɓos sun ow a ɓëewí në íñíih. Wa he-
nun ɓëewí sosute níi sos, wa lah jaamma
a ɓëewë ɓéeɓ. 3 Yee tah mi won ɗo yii
baa ra bitih : filoon, yeni wa ɓéeɓ húmú
lahuy af. Yen húmú kaa'uute ñee yee won
Koope ra, yen húmú ɓëewí múuyú múuyë.
Fah-neɓ a pagaɗ ɓos húmú hampe yen
ñaam, yen na tasuu pesa' ɓos nuf a iñaan.
Ow húmú fahaay yen tík íl te yen húmú
fahuuy tíkëntë' íl. 4 Ndaa, teeɓa' Koope fa
daa Sëmlëhí yen naa'i keeñi a ɗee faha' ri
ɓëewë rë, 5 ɗi sëmlë'té yen. Biti yen pagu
yii júɓpé neh daa tah ɗi sëmlë' yen ; ɗi
yérém yen yérmë. Ɗi hosse keeññi yen
sëmlë'té yen. Ɗi ñeya' doolii Ruuh-Peseŋ
yen límëetúté, yen lahute pes has. 6 Ɗi
ñeya'te Yéesú-Kiristaa Sëmlëhí yen na,
líifíɗté yen a Ruuhi baaha. 7 Ɗaaha, on-
Koo tahte ɗi haba'te yen ɓëewí júɓúté nda
yen hen ɓëewí ay haal pesa na ɗúméh, na
yaakaaru yen ɗa.
8 Woni wëerté abah, te mi faha'te biti fu
ɓaat naa wone nda ɓëewë gémú Koope ra
ɓéeɓ pokoh paŋ yin wun. Baa daa yee wun
te lahiɗ ɓëewë ɓéeɓ njiriñ ra. 9 Ndaa nék,
lah moytee capa' pëtíh, cabi tii yi caacci
mínéh ɗúm, íñë' a taasanta' di yii leŋke
Kootaa. Yaa ɓéeɓ wonni lahay af a lúk te
lahay njiriñ. 10 Lah ɓëyí fí yéŋké biti hom
ɗaralsa' ɓëewë ɗaralsoo raa, lah dëeké
rí fu won ɗii na. Ɗi kaa' síkírëhú rëe,
fú dëekëet ɗí fú wonaat ɗii na. Ɗi kaa'
síkírëhú waali ana fa raa nék, lah ɗúhé
ɗii na níi lan, 11 te fu yúh biti ɓëyí baa
helte waala wun ɗa te ɓakaaɗɗi teeɓa'te
biti daan waɗte ri, te daa ri koma' ri afi.

Unna míllë' líkín Pool Tít ɗë

12 So' nék, may roo wola' Artemaas
mbée Tísík. Ow di waa na ac ɗaa, lah
yípée ac fu ɗeef so' Nikopolis, may líƴée
në. 13 Lah page yii mín fú ɓéeɓ sun fi
ɓaaba na suu Senaas fi layoha a Apolos ra,
fu waayiɗ wa níi iñi wa ɓéeɓ mit. 14 Koy-
yaayya filiɓ ngémë ɓal warutee pokoh paŋ
yin wun nda wa lah njiriñ, wa dímlë'
ɓëewë homu coono ra.
15 Ɓëewë funi wa homu dee ra ɓéeɓ na
woduu ro. Lah wodee kooyyee ke yen filiɓ
ngémë.
Koope líhë rën mal ɓéeɓ !

Téerëe bíníyú unna won Pool Filemoo ra Kúnsëe

Yee daa unna bíní Pool Filemoo ra. Ɗi fi Filemoo húmú yíkëe alal te húmú lahte i ñaam faami. Di ɓaahi ɓëewí yaa bín fë, ñaammi wa daa súrgë yée ké yen woteh. Pool waarete ri Uni Neba, ɗi haalte ngémë níi ɗi yeeltee hen kooji Pool.

Húmú lahte ow di ñaammi Filemoo hínú Onesime, fússé hegohte. Ɓani Pool yúhëntúu homi Pool kasaa, ɗi haalte ngémë.

Jamanii baaha, ñaam fús hegoh níi habaatu raa, tíkúu daani misikke níi misik te húl sah na ɗam na.

Pool yeñ Onesime Filemoo na, bíníté unni yeh tíkké ya'i, komaalohi wa Filemoo. Filiɓ unna, Pool ɗagiɗte Filemoo, baaliɗte Onesime Filemoo na, wonte ri biti ɗi haba' ri koy-yaafi.

Ɓëyí fí jaŋi téeríi bee ɓéeɓ ay yúh biti ɓëewë gémú Yéesú-Kiristaa na ra ɓéeɓ, wa i koy-yaay.

Wodohi Pool Filemoo

1 Ɗo fi Filemoo kooji fun, ɗo fa bok a fun
légéy rë, so' mi Pool, so' fa téyú kasu ndah
Yéesú-Kiristaa ra, funi Timoote koy-yaafi
yen filiɓ ngémë, fun na woduu ro. 2 Fun na
woduu Apiyaa* koy-yaafi yen filiɓ ngémë
ɓal, a Arkipe fa yeni boku haa'a ra, a ɓëy
ílí jaŋaa na tee'uu faamu ra. 3 Baap-Koo
a Yéesú-Kiristaa Yíkëe líhún rën mal, on
ɗon jaamma !

Yee ɗagiɗ Pool Filemoo ra

4 Filemoo, wahtii ɗagaa mi níi nuf so'
pay ɗoo na rek, faraah mi sím Koope fi
yen, 5 ndah mi kelohte ɗee gémë' a ɗee
faha' fu Yéesú-Kiristaa Yíkëe te lahiɗte
ɓëewí Koope ɓéeɓ njiriñ ra. 6 So' nék,
yee na ɗaŋ mi ra daa ri bitih, ngémë boku
yen baa ra lah njiriñ, nda fu yúh níi lan
iñi wunna ɓéeɓ lahu yen gémë gémú yen
Yéesú-Kiristaa na ra, ɗi lah ndam. 7 Ɗo fi
koy-yaaso', faha'a faha' fu ɓëewí Koope ra,
onte wa doole, sosilte keeñ so', yëellíɗté rí.

Layidi Pool Onesime

8 Ɗaaha, Kiristaa onte so' sañ-sañi
túuyëe mí rë yee nay fuu page ra sah
ndaa, 9 yee nay mi roo ɗage bee ra nék,
mi fahaay biti mi túuyë rë rí túuyë. Fu
pagaa ri biti fu faha' so' fahoo daa génël
së'. So' mi Pool, so' fa faan so' maan
bee ra, ɓaatte biti mi téyúté kasu abee
ndah Yéesú-Kiristaa ra, daa mi na ɗaŋ ɗo.
10 Yee nay mi roo ɗage ra nék, mi ɗagiɗ ɗi
Onesime fa hen koy soo na, mi hente baap
ɗii na filiɓ ngémë di kasaa hom mi bee ra.
11 Ɗéɓëenë, ɗi lahray ro njiriñ ndaa leegi
ɗi lahiɗte yen ɓéeɓ ana njiriñ†. 12 Kon,
mee roo rii nimiliɗ ɗa te lah yúhé biti daa
ri keeñ so'. 13 Mi yef ri soo na dee koon
daa génël së' nda ri légéyíɗ së' iña nay fu
soo légéyíré koon homi so' filiɓ kasaa bee
ndah Uni Neba ra, 14 ndaa mi fahaay paŋ
dara te fu ñéeréeh në. Mi fahaay gangalu
paŋi yii wuni bah, mi faha' biti fu núhëe rí
keeñu. 15 Mín hena ɗah, taka' ee ke ɗoni
Onesime baa waɗ waro, nda maañeh fíi fu
liilaat ɗi faw. 16 Leegi, ɗi henlay ñaam kep,
ɗi gén ñaam fap, ɗi koy-yaay, bi fahuute
níi faha'. So' mi bee dé', mi faha'te ri níi
faha', ndaa ɗo fu waɗtee rii faha' faha'i
luk bi funi af biti ɗi súrgúu, te ri koy-yaafu
filiɓ ngémë.

17 Yaha biti fu hampe ñéerë'í yen raa
nék, lah habee ri ti biti fu ham so' nen.
18 Yaha biti ɗi tooñ ro tooño mbée ɗi lahiɗ
ɗo kabut, pegoh so' wa. 19 So' mi Pool daa
mi na bíní a ya' so' ee bitih : « So' mi beh,
daa mi nay roo yínlé. » So' nék, mi fahaay
roo won biti ɗo ɓal, fu lahiɗte so' kabut te
kabut ka, ɗi pesu, ɗo fi bah. 20 Ahaŋkay, ɗo
fi koy-yaaso', pagiɗ so' yii baa ndah Yíkëe,
fu yëellíɗ keeñ so' ndah nona nonu yen
Kiristaa na ra. 21 Wëerté së' biti iña bíní mi
ro yee ra, fay waa paŋ níi fu ɓaat na kay
sah. 22 Lah saamiɗ so' tígí homa mi ɓal
ndah mi yaakaarte bitih ɗaŋŋi ron tahte
leegi mi nimiliru ron.

Takohi Pool a Filemoo

23 Epafaraas fa funi homu kasaa ndah
Yéesú-Kiristaa ra na wodoh ro, 24 ɓani
Marka a Aristarka a Demaas a Lúkkë, yee
funi wa boku légéyë rë. 25 Yéesú-Kiristaa
Yíkëe líhë rën mal !

---

* **1:2** 1.2 Apiyaa :Ɗi ow ɓeleɓ. † **1:11** 1.11 Onesime : daa ri « lahte njiriñ » di gerek.

Téerëe bíní Saak ra Kúnsëe

Filiɓ téeríi beh, Saak won a ɓëewë gémú Yéesú, hasluu filiɓ ëldúnë ɓéeɓ rë.

Ɗi wonte affi wa di yii leŋke ɗee na pesuu wa ra, ndaa ɗi yëedíɗté wë yin caak ɓal.

Iña bíní Saak yee ra mín yúun ow fi ow ɓéeɓ. Saak wonte sun fi :

- yii leŋke múñ a ɗaŋ Koope (1.2-8 ; 5.13-18),
- yii leŋke ñëkíɗ a yíkëe alal (1.9-11 ; 5.1-6),
- yii leŋke súfúñ a fíir (1.12-18),
- yii leŋke síkírëh a ñeyi Unni Koope (1.19-27),
- yii leŋke génëntélë' (2.1-13),
- yii leŋke ngémí teeɓuuy pagaɗ (2.14-26),
- yii leŋke ɓúk (3.1-12),
- yii leŋke ñaañ a neɓ nuf (3.13-18),
- yii leŋke iñi ëldúnë (4.1-10),
- yii leŋke heefa' (4.11-12),
- yii leŋke gaan-gaanloh (4.13-17),
- a yii leŋke nimili Yíkëe (5.7-11).

Ɓëyí fí jaŋi téeríi bee ɓéeɓ ay ot biti ɓëyí won biti ɗi gémpé Kiristaa waɗtee rii teeɓa' pagaɗɗi.

Wodohi Saak ɓëewí Koope

1 Ɗon fi talli sabboo a ana ya, ɗon fi
ɓëewí Koope ya hasluu ëldúnë ɓéeɓ rë,
so' mi Saak súrgíi Koope a Yéesú-Kiristaa
Yíkëe ma na wodoh ron.

Woni Saak yii leŋke múñ

2 Ɗon fi koy-yaayyi yeh, keeññon sosa
níi sos biti ɗon ñee coono fi mín ɗíi hen
ɓéeɓ, 3 ndah ɗon yúhúté biti coono fi
ñéerë' a ngém daa na kúɗ múñ. 4 Te
múñí baa homa ɗon na faraah raa, ɗon ay
hen ɓëewí lahuy síkkë te nonute, ɗon hen
ɓëewí mitute sëk. 5 Ndaa nék, yaha biti
ow di ɗon na yéeh yii paga ri raa, ɗi ɗaga,
Koope ay rii teeɓ yee nay ri page ra. Koope
yéwénté, na oneeh ona'i lahay keeñi, ɗi
ona' ɓëewë ɓéeɓ. 6 Ɓëe' ɗaga a ngém rek,
ɓanti lah nuf ana, ndée ɓëyí na lah nuf ana
mada' a mboowaana kísí fë baa ngilaaw
ma na ɓéyíɗ ɗí, na jaay ri hatinna ɓéeɓ rë
nen. 7 Ɓëyí baa ɓanay haba' biti ɗi ay lah
yin Yíkëe në, 8 ndah ɗi laha' nuf ana. Ɗi
laɓa' laɓoo rek.

Yii leŋke ñëkíɗ a yíkëe alal

9 Ɓëyí fí hente ñëkíɗ te gémpé Yéesú,
damaa ndah Koope ɓéyíɗté rí. 10 Ɓëyí fí
hente yíkëe alal, bíyëe ɓal ndah Koope
cépíɗté rí, ɗi ay muuy. Ɗi ay made ti
capussi gaaw fa luufa nen : 11 na'a fetlee
rek, gaaw fa tam, capussa yookoh, wuni
teem daaha. Ti ɗaaha nen, ɓëe' hen yíkëe
alal ra ay muuy ɗeefa ɗi takaña' légéyí.

Yii leŋke súfúñ a fíir

12 Lahte sos-keeñ, ɓëe' nay home coono
ɗi múñ ɗí rë ! Ɗi ham híin níi ɗi ɗúh
në rëe, ɗi ay ɓeku baanii ndami pesa na
ɗúméh rë, bee gap Koope ɓëewë fahuu ɗi
fi Koope ra.
13 Ɓëyí paŋ yin ɓos hom nufi ɓanan won
biti Koope daa fíir rí, ndah ow mínéh fíir
Koope te Koope na fííréh ow. 14 Yee na fíir
ow ra kay, daa ri biti ɓëe' faha' pes-neɓ
níi neba hécé rí. 15 Te faha' pes-neɓ mada'
loo-koy nen te límë' bakaaɗ, te koy ki baa
hen gaan raa límë' húl. 16 Kon ɗon fi koy-
yaayyi yeh, ɗon fa faha' mi níi faha' ra,
ngënë nëfíi affon. 17 Yii wunte a yii ñeete
waal ɓéeɓ kola' sun-Koo. Wa kola' Koope
na, ɗi fa sak na'a, céyín fë a hulla ra. Ɗi
na lofiseeh, na laayeh níi ñúusɗé ow. 18 Di
coobarii, ɗi ñeya'te Unee ke ri daa kaaf
ka ra yen límëetúté, nda yen hen ɓëewë
këllúu di iña sak ri ra ɓéeɓ ti iña ɗéɓpí
lecu meeyya jébëlúté Koope ra nen.

Yii leŋke síkírëh a ñeyi Un Koope

19 Koy-yaayyi yeh, ɗon fa faha' mi níi
faha' ra, yúhí biti ɓëyí në ɓéeɓ síkírëh
waɗtee rii yooɓ. Won mbée neeɓ nék
waray rii yooɓ ; 20 ndah ɓëyí neeɓ, na
pageh yii júɓpé fíi Koope. 21 Kon, hégíi
sobe a kaañ paŋ yin ɓos, ɗon cépíɗ affon,
ɗon tah Una soh Koope ɗon na ra. Uni baa
daa mín ɗën sëmlë'. 22 Uni baa nék, ngënë
téyí síkírëhí kut ndaa lah ñéyí në, henay
bah, ɗon ay nofa' affon. 23 Ɓëyí fí síkírëh
Una te fu ñeyay na, fu mada' a ɓëe' caŋ
seetaan baa na olsoh afi ra nen. 24 Olsa'
ri afi níi wocce ra, saañce yíppée hal ɗee
man ɗi ra. 25 Ɓëyí kúnís nuffi ɓéeɓ síkírëh
Kootaa júɓ na tah ow laha' afi te haleh iña
keloh ri ra, pokoh na ñee na raa nék, ɓëyí
baa ay lah sos-keeñ di yii paŋ ɗi ɓéeɓ.
26 Ɓëyí haba' afi biti ɗi ɓëyí gémpé te
ɗeefa ɗi mínéh ham ɓúkí, ɓëyí baa nofa'te
afi, ngémí lahay njiriñ. 27 Di fíi Baap-Koo,
ɓëe' gém kah-kah te ngémí lante ra, daa
ɓëe' në dímlë' baayu ya a jëtíɗɗë súfúñ fí
wë, te hampe afi yii na sobeyil ow ëldúnë
rë.

2

Yii leŋke génëntélë'

1 Koy-yaayyi yeh, ɗon fa gémú Yéesú-
Kiristaa Yíkëe fë líif a ndam ra, ngënë
génëntélíi ɓëewë. 2 Mín hen ɗon lah teya',
lah ɓëewí ana yi ac teya'i baaha, ɓëyí
yínëe ɓekoh supi úrís a búuɓɓí wunte,
ɓëyí yínëe hen ñëkíɗ ɓekoh sif. 3 Ɗon yeɗ
ɓëe' ɓekoh búuɓɓí wunna cér ɗon won ɗi
ac took paa' fíi, ɗon won ñëkdë caŋ dín

mbée ɗon won ɗi took kotton feey raa,
4 ɗeef ɗon génëntélúuté hanndal kon. Ɗon
oluun ri ɗaaha raa, ɗeef baa af neh ! Te
ɗon daa i wa níi sah ɗon ɓíssée ɓëewë ?
5 Kon ɗon fi koy-yaayyi yee faha' mi níi
faha' ra, kúnsí nuffon ɗon síkírëh ! Koope
tanis ɓëewë henu ñëkíɗ ëldúnë rë nda wa
lah ngémí híinté hen alal mi wa neh a ? Ɗi
tanis wa ɓal nda wa haal nguur ka gap ɗi
ɓëewë fahuu ɗi fi Koope ra ! 6 Ndaa ɗon,
ɗon heefuu ñëkíɗ heefoo. Te añcaŋ, yíkëe
yí alalla daa na moklu ron, daa na tëekɗú
ɗën këem. 7 Wa fi yíkëe yí alalli yaa daa
na solu tii neɓee ke Kiristaa fa ɗon teyu ɗii
na ra.
8 Bíníyúté Téerëe bitih : « *Di fahuu
ron affon, lah fëhíi moroommon ɗaaha.*
»✡ Ɗon ñee túuyë'ée ké Koope Buur baa
raa, ɗeef ɗon pagute yii wunte. 9 Ɗon
génëntélë' rëe nék, ɗeef ɗon bakaarute te
Kootaa ay keen sun fon, ndah ɗon ñeyuy
na. 10 Ɓëyí ñeyay yin yínë kut di túuyë' yí
Kootaa, wuti ɗi ñee yee tas ɗa ɓéeɓ rëe
sah ɗeef ɗi tooñce, daa ri biti ɗi ñeyay
wa ɓéeɓ. 11 Koope daa won tih : « *Ngënë
mësíi njaaliyoh.* »✡ Daa ri won ɓal tih : «
Ngënë mësíi bëem ow. »✡ Kon ɓëyí bëem
ow, wuti ri njaaliyaay raa sah, ɗeef ɗi
ñeyay Kootaa. 12 Ɗon yahti paŋ yin mbée
ɗon yahti won yin raa, lah hélí nuf biti
Koope ay ron aattiyee Kootaa na tah ow
laha' afi ra. 13 Ɓëyí në yérméeh, ii yérmú.
Yermaande daa lukki lah solo aattiya'.

Yii leŋke ngém

14 Koy-yaayyi yeh, ow won biti ɗi gémpé
te na teeɓeeh ri pagaɗɗi raa, ngémí baa
lahte njiriñ a ? Ngémí baa ay rii sëmlë' ë ?
15 Mín hen ow di koy-yaayyon filiɓ ngémë
ɓekaa sif te laheh líif-loo. 16 Ow di ɗon na
won ɓëyí baa bitih : « Toge mbook ! Lah
ɓekee níi fu wun, fu ñam níi lowu may, sos
siɓ ! » Ɗi won ɓëe' unni yaa te yereh ri yee
waɗ ɗii na raa, woni baa ɗeef lahte njiriñ
a ? 17 Ti ɗaaha nen, ngémí ay teye ɓúk
ii teeɓuu pagaɗ, ngémí baa lahay njiriñ,
saatate.
18 Heeyce ow ay won biti lahte ɓëewí
gémú Koope, lahte yi paguu yin wun. Yee
nay mii wone ɓëyí baa ra daa ri biti rek
tee : ow mínéh teeɓa' biti ɗi gémpé Koope
te ɗeef ɗi na pageh yin wun. Iñi wunna
nay rii page ra kay daa nay teeɓee biti
ɗi gémpé. 19 Ɗi géméy biti Koope yínë
kut woo ? Baa yii wunte, ndaa ɗi yúhë
biti yébítëh yë ɓal gémúté baaha te tíitúté
në níi na saaku ! 20 Ɗi yúhë biti ɓal ɗi
lahay af ! Caa nék mi won ɗi yee tah
ngémí teeɓuuy pagaɗ lahay njiriñ ra, hém
ɗi faha' yúh. 21 Ɗi fi ɓëyí baa nérsëe
bitih : Koope haba' caac Abraham ɓëyí
júɓpé bee tahra' ri ri, ɓeɓpe koohi Isaak
na waay jébëlí sarah sun fi tígë na hawruu
ra neh a ?✡ 22 Kon, ɓëyí baa otte biti
ngémí Abraham a yii wuna paŋ ri, tahiɗte
Koope ra daa ñéerë', te yii baa tahte ngémí
mitte sëk. 23 Yee húmú bíníyú Téerëe rë
laha'te ɗah. Húmú bíníyú Téerëe bitih : «
*Abraham gémpé Koope, te ngémí baa daa
tah Koope haba'te ri ɓëyí júɓpé.* »✡ Yii baa
daa tah ɗi na dëekúu kooji Koope.
24 Leegi, ɗon olute biti ɓëe' júɓ fíi Koo
ra, ɗi ɓëe' teyay gém kep ra, ndaa ɗi ɓëe'
na paŋ yin wun ɗa. 25 Ti ɗaaha nen, ɓelii
tílëhë hínú Rahap ra, ɓekke i wolu-wolu di
ɓëy Israyel faami sompe wa, ñéyíɗté wë
waal kay wa heguute.✡ Yii baa daa tah ɓal
Koope haba' ri ɓëyí júɓpé. 26 Faan lahay
coonaa raa, ɗeef ɗi húlté. Ti ɗaaha nen,
ngémí ñéerëey a pagaɗ wun, ngémí baa
lahay njiriñ, saatate.

3

Yii leŋke ɓúk

1 Koy-yaayyi yeh, ngënë héní yëeddëh
ɓéeɓ. Ɗon yúhúté biti fun fi yëeddëh
yí yeh, aattiya'i fun nay luke bi ɓëewë
ɓéeɓ misik te ay yooɓ. 2 Yen ɓéeɓ yen
na pagu yii tíkëey waal, a di mín ɗii man
ɓéeɓ neh a ? Ɓëe' na won yii tíkëh waal
faraah ra nék, ɓëyí baa ow kah-kah, te
ri mín ham afi iña ɓéeɓ. 3 Yen ɓekuu
pënís lakaaɓ ɓúk, yen héc ɗi a daa teem
ɗi ɓéeɓ hatni neɓa' yen ɗi ñee na neh a ?
4 Ëlsíi ɓal gaalli gaanna kísí fë, yee yéŋké
biti ngilaaw mi gaante daa na yeñ wa ra
! Añcaŋ, wa kúrúu a duuɗ yutuuɗ. Bina-
bina waa na ɓéeɓ, ɓëe' në kúɗ ɗí rë hécë'
duuda hatna neɓa' ri ra kep, gaala a daa
teem ɗi ɓéeɓ ñee hatni baaha. 5 Ti ɗaaha
nen, yina' ɓúk níi, mínë' won yii gaante
ɗaaha.
Te ɗon yúhúté biti kíi wuti yin yin, mín
tam luufa ɓéeɓ. 6 Ɓúk man kíi nen kep
! Ɗi non faan, iñi ɓossa ɗúhë' në ti kíi kí
kola' safara nen, kaɗ cérrí yen, kaɗ pesi
yen ɓéeɓ. 7 Ow mín ílíf raɓɓa ɓéeɓ : yee
luufa, yakka, fasoh fa, a raɓɓa kísí fë te
daa ri yee lah ra, 8 ndaa ɓúk ow mínéh
ríi ílíf. Ɓúk wuneh, na hílséeh, te iña na
ɗúh në rë na hawa'. 9 Yen símúu Yíkëe
Boffi yen a ɓúk, yen yujuu ow fa Koope
daa sak ɗi ti di man ɗi fi Koope nen ra
a ɓúk. 10 Sím a yuja' ɓéeɓ ɗúhë' ɓúgë
yínë. Koy-yaayyi yeh, yii baa waray laha'
ɗaaha ! 11 Mulii neɓeh a mulii neɓpe na
ɗúh cula yínë ë ? 12 Koy-yaayyi yeh, tal

✡ **2:8** 2.8 Saame Tali Léwí 19.18 ✡ **2:11** 2.11 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíp 20.14 ✡ **2:11** 2.11 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíp 20.13 ✡ **2:21** 2.21 Saame Dalaana 22.1-19 ✡ **2:23** 2.23 Saame Dalaana 15.6 ✡ **2:25** 2.25 Saame Yosuwe 2.1-21

een na lím ëlíif ë ? Tal ɓéeñ na lím een a ? Ti ɗaaha nen, culi na ɗúhíɗ mulii neɓeh mínéh ɗúhíɗ mulii neɓpe.

Yii leŋke nufi kola' Koope na

13 Ɓëe' haba' afi biti ɗi ɓëyí ñaañce te neɓpe nuf ɗon na ra wa ? Ɓëyí ñaañce cépírë' afi cépírëe paŋ iñi wunte, pes pesi wunte. Ɗon ay teeɓee biti ɗon ñaañute ɗaaha. 14 Ndaa, yaha biti ɗon ɓëewí pesuu eeñnja' ow, fahiru affi wa kep yin wun raa, ngënë dëmíi biti ɗon ñaañute, te ngënë këe'íi kaaf ka ! 15 Ñaañadi baa kolaay Koope na, ɗi non iñi ëldúnë, ɗi pagaɗ ow kep te kola' Seytaane na. 16 Tígí lahte ɓëewí eeñnjuu ow, fahiru affi wa kep yin wun ra, tígí daa dara ii naa ñee waal, henay yii hente ɓos. 17 Ñaañada kola' Koope na ra nék, ladila' keeñ ow ladiloo níi woc, ɓëe' lah jaamma a moroommi, ɗi sos, neɓ woniɗ, ɗi naa'-keeñ níi naa', ɗi líif a pagaɗ wun, ɗi ɓanti génëntélë' ɓëewë, ɓanti hen ɓëyí në poos fíi poos filoon. 18 Ɓëewë na sohu jaamma hanndal ki ɓëewë te paguu ri a jaamma ra, jaammaa sohu wa baa ra, pesi júɓpé daa nay naa púlée.

4

Yii leŋke iñi ëldúnë

1 Haa' ya a íñë' yë filiɓ fon haala' yih ? Wa haala' faha'i pesi nebi na woy faannon neh nagajek a ? 2 Ɗon na fahuu lah yin ɗon lëhíh yaa, ɗon këe'íih në sah hap ow húl. Ɗon na ɓosu íl yin ow, ɗon míníh rii lah. Hen ɗaa raa nék ɗon íñée, ɗon haa'ee filiɓ fon. Ɗon míníh lah yee fahuu ɗon ɗa, ndah ɗon ɗaguy ri Koope ! 3 Te wuti ɗon ɗaŋ Koope raa sah, ɗon líilíh dara, ndah ɗee na ɗaguu ɗon ɗa etay. Ɗon ɗaguu yii nay neɓle peson kep ! 4 Ɗon yégúy Koope ! Ɗon yíih biti ɓëyí pokoh iñi ëldúnë, ɓëyí baa kaa'ohi Koope a ? Kon, yúhí biti ɓëyí fí faha' pokoh iñi ëldúnë, ɓëyí baa hente kaa'ohi Koope. 5 Ngënë hëbíi biti iña bíníyú Téerëe rë bíníyú pëtíh ee ! Bíníyúté filiɓ Téerëe bitih : « Koope fiira'te yen, fiira'te coonaa fa ɓek ɗi yen ɗa, te faha' biti yen tíkún nuffi yen ɗii na kut. » 6 Ndaa kaa'eeh biti ɗi onte yen mali mitte sëk ndée bíníyúté biti ɓal : *« Koope ñéerëey a ɓëewë na gaan-gaanluu ra, ɗi ona' ɓëewë cépírú affi wa ra mal. »*✡ 7 Kon, ñéyí yee faha' Koope ra ! Hëe'íi Seytaane, ɗi ay ron wuloh ! 8 Léɓíi Koope, ɗi ay ron leɓoh ! Ɗon fi bakaaroh ya, ɓëeñnjíi bakaaɗɗon ! Ɗon fa lahuu nuf ana ra, hësí keeññon ! 9 Pésí pes súfúñíɗ ! Fëgí ɗon hawoh ! Yennon yíssëe looy, sosi keeññon yíssëh súfúñ. 10 Cépírí affon fíi Yíkëe, ɗi ay ron ɓeyíɗ.

Yii leŋke heefa'

11 Koy-yaayyi yeh, ngënë wënëntíi ɓos sun fon. Ɓëyí won ɓos sun fi moroomi mbée heef ri, ɗeef ɗi won ɓosa sun fi kootii Koope te ri heef Kootaa. Ɓëyí heef Kootaa nék, ɗeef ɗi aattiya' ri aattiyoo, ɗi ñeyay yee won Kootaa ra. 12 Koope kut daa yera' Kootaa, Koope kut daa na aattiya', Koope kut daa mín sëmlë' ow, Koope kut daa mín saŋku ow. Ɗon fa na heefu moroommon yaa ra nék, ɗon homuu biti daa ron i wah sah ?

Yii leŋke gaan-gaanloh

13 Leegi nék, síkírii së' ɗon fa na wonu biti woteh mbée kéy, ɗon ay pay gini man naŋam, ɗon baana-baana dín fë níi hen kíil, ɗon lah hélíis ɗë. 14 Ɗon yúhú yin kéy fën ë ? Ɗon yíih biti peson man maal nen kep a ? Maal laha' wahtu ɗee rek, ɗi yíppí gét. 15 Ɗon kay, ɗon waɗti wonun biti ɗon ay pes, ɗon paŋ yii man naŋam, hém neɓa' Yíkëe. 16 Ndaa, tígë homuu ɗon bee ra, ɗon tasuu gaan-gaanloh gaan-gaanloo a wonni dëmíiɗɗë ɗon na, te gaan-gaanloh ti ɗaa nen wuneh. 17 Kon ɓëyí yúh yii wunte te pageh ri, ɗeef ɗi bakaaɗte.

5

Saak a yíkëe yí alalla

1 Leegi nék, ɗon fi yíkëe yí alalla síkírii së' ! Fëgí, ɗon hawoh ndah súfúñ fë nay keene sun fon ɗa ! 2 Alal mon yahte, búuɓɓën maasse, 3 úríssën a tiiŋŋi héliissën homaakke te homaagi baa daa teeɓa' biti ɗon homuy kaah te ri ay ron saŋku ti di na muuyla' kíi gaawa nen. Ɗon homute ɗon na garu alal, te ëldúnë túkkíté níi wocce. 4 Ɗon kaa'uute yínlí ɓëewë légéyírú rën meeyyon ɗa, te hélsë warun ɗon waa yíníl koon ɗa daa teeɓa' níi lante biti ɗon homuy kaah. Ɓëewë légéyírú rën yaa ra fogute, te Koo-Yíkëe Kélfíi gaana kelohte wa. 5 Ɗon pesuu caakla' a neɓ feey fi beh, ɗon na yefaluu ti júrí suu hawu hawo nen. 6 Ɗon daanute ɓëewí júɓúté, ɗon hawute wa húl te wa hécëntúuy a ɗon.

Yii leŋke nimili Yíkëe

7 Koy-yaayyi yeh, lah híinndíi níi yiin nimili Yíkëe. Ɗon olute ɗee na híinndë' línëh sehe iña nay rii lece meeyi ra maan ? Te añcaŋ, ɗi ay seh mulaa nay ɗéɓée tap Koo feey níi yee nay míllée rë paay, ɗi anti lec. 8 Kon ɗon fi yaa ɓal, lah mújí ɗon ham híin, nimili Yíkëe wullilay.

9 Ɗon fi koy-yaayyi yeh, ngënë cëpítíi hanndal kon toñeh Koope ay ron daane.

✡ **4:6** 4.6 Saame Léeh yë 3.34

Aattiyoha aa saañ haale ra aa sah faf !
10 Koy-yaayyi yeh, yonente ya na húmú
wonu di tii Koo-Yíkëe rë deyute coono
ndaa mújúté. Kon, lah mëdí ti wa nen.
11 Ɗon yúhúté biti ɓëewë në mújú coono
yi wa ra, yen dëekúu wë « sos-keeññi yeh
». Ɗon keluute ɗee mújë' Yop coono fi ra
a tígë míllúu ɓani Koo-Yíkëe rë maan ?
Ɗon olute ɗee naa'a' Koo-Yíkëe keeñ a ɗee
baaha' ri ra maan* ?
12 Koy-yaayyi yeh, yee lukki lah solo ra
nék daa ri bitih : ngënë ëñíi ! Ngënë
ëñíi níi ɗon cap sun-Koo mbée feey fi beh.
Yaha biti ɗon ay wone « íi » rëe, wëní «
íi » kut ɗon teem daaha. Yaha biti ɗon ay
wone « ëe-ëe' » rëe, wëní « ëe-ëe' » kut
ɗon teem daaha. Ngënë ëñíi añohi mín ɗíi
man ɓéeɓ ! Hen ɗaa raa, ɗon ii daanu
fayu.
13 Ɓëe' hom coono ɗon na ra ɗaga !
Ɓëe' lah sos-keeñ ɗon na ra laɓɗa Koope
kañaa ! 14 Ɓëe' jér ɗon na ra dëekrëe
njíittí jaŋaa, wa leef ɗi díw di tii Yíkëe,
ɗagiɗ ɗi. 15 Ɗaŋi manna' ɗah, ñéerée a
ngém rek sëmlée jérdë, Yíkëe cëgíɗ ɗí cot.
Yaha biti ɗi bakaaɗte raa, Koo-Yíkëe baal
ri. 16 Kon, wëní bakaaɗɗon hanndal kon,
ɗon ɗagiranta' ndín, ɗon wah këlëŋ. Ɗaŋi
ɓëyí júɓpé hom laha' doole. 17 Éelí húmú
ow ti yen nen ndaa ɗaga' ri biti Koo ɓanti
toɓ híinté ɗaŋi ra, muluɓ taway feey fa níi
hente kíil éeyë a caan. 18 Filoon fi baaha
ɗi ɗaŋke biti Koo dalaat toɓ, bacala lasse,
gañcaha paalte níi meeyya nonte.
19 Koy-yaayyi yeh, ow di ɗon na hel
waali, ow kay habra' ri wëegísíɗ ɗí kaaf ka
raa, 20 ɓëe' wëegísíɗ ɗí kaaf ka baa ra hela
nuf biti ɓëyí habra' bakaaroh wëegísíɗ ɗí
waala wun ɗa, ɗeef ɗi sëmlë'té rí kúl kë te
ri ay tah bakaaroha baalu bakaaɗ caak.

* **5:11** 5.11 Saame Téeríi Yop : Yop húmú ɓëyí caakke alal. Koope yerisse Seytaane na yakka alal mi, happe koyya níi iña laha' ri ra ɓéeɓ ɗúmpé tak, antee tík soɗte ri jérí misikke, faana ɓéeɓ paasse. Ndaa taheh ɗi yeris ngémí, hampe Koope na híin níi míllë' lah sos-keeñ.

Téerëe ɗéɓpí bíní Peer ra Kúnsëe

Yee daa unna ɗéɓpí bíní Peer ra. Ɗi bíní wë kerceenni dékú ginni iippi non Aasi. Kerceenna bíní rí yee ra húmú moklu moklo di yee gémú wë Yéesú-Kiristaa Yíkëe në rë (3.14-17). Peer bíní wë unni yee woni wa biti wa ham ngémë híin, wa múñ coono fa daɓ wa ra, nda wa bok ndamee ke ɗi fi Yéesú na ac fayu ra (5.10). Ɗi wonte wa ɗee waɗti man pesi wa bee henluy wa ɓëewí nëníh ɓëewí Koope leegi, wa nonute heeda tansu ra (2.9-10 ; 4.2-3).

Ɗi wonte wa :

- yii leŋke mújë waayiɗ yen Koope ra (1.8-12),
- yii leŋke pesaɗ kerceen filiɓ ɓëewë nëníh ɓëewí Koope ra (2.11-17),
- yii leŋke coono fa ñee Kiristaa ra (2.21-25),
- yii leŋke di waɗti pesuun yaal a ɓeleɓi (3.1-7),
- yii leŋke ɓaŋi Kiristaa kúl kë (3.18-22),
- yii leŋke lof pesaɗ (4.1-6),
- a yii leŋke di waɗti pesaa ow a moroomi (4.7-11).

Ɓëyí fí jaŋi téeríi bee ɓéeɓ ay ot biti balaa tígë teem ngém ow ra olu, ɓëe' ay ñee misik. Ɗi ñee misik ɗi ham híin níi lúsëenë rëe nék, ɗi ii rii réeccíyëh.

Wodoha

1 Koy-yaayyi yeh, ɗon fi ɓëewë Koope ta-
nis wa ra, ɗon fi doha-ndéemmë tasaaruu
ginna na wonuu Ponto, Galasi, Kapados,
Aasi a Bítíní rë, so' mi Peer apootari Yéesú-
Kiristaa, daa mi na wodoh ron. 2 Koo Boffa
daa tanis ɗon ti di húmú maaña' ri ri faha'
nen. Ruuhi tahte ɗon henute ɓëewí, nda
ɗon ñee yee won Yéesú-Kiristaa ra ndín,
ñif mi ɓukut ɗon.
Koope hëpë rën mal, on ɗon jaamma !

Mújë waayiɗ yen Koope ra

3 Yen sím Koope, ɗi fi boffi Yéesú-
Kiristaa Yíkíi yen ! Di naa'i keeñi, ɗi
onte yen pes has bee këllë' rí Yéesú ɓúudé
rë. Ɗaaha, yen lahute yaakaari mínéh
ɗúm, 4 yen na sehaaluu iña yefiɗ Koope
ɓëewí rë. Daa wa iña mínéh yah ra, yee
na sísíɓéeh rë, yee hena' has faraah ra.
Koope yefiɗte ron wa ín sun. 5 Ɗi ñeya'
gémë gémú ron ra, ɗi na níiɗ ɗon a doolii
nda ɗon múc, te yii baa ay yúhúu yiin nay
ɗúmé pesa ra.
6 Iña yefiɗ ɗon Yíkëe yaa ra daa tah
keeññon sos. Tígë homuu ɗon bee ra kep,
wuti coono fi mín ɗíi man ɓéeɓ tah ɗon
ñee mok yutuuɗ ɗaa sah, keeññon sos.
7 Úrís sah na yah, ndaa balaa ow yúh biti
ɗi kah-kah, ɗi ay ñee kíi. Ti ɗaaha nen,
ngémën luka' ri úrís lah solo níi, balaa ow
yúh biti ɗi kah-kah, ɗon ay ñee misik. Hen
ɗaa raa, yiin nay nimile Yéesú-Kiristaa ra,
ɗon ay yeeliyoh kañ, ndam a ɓéyíɗ. 8 Ɗon
fahuute ri te ɗon oluy ri, ɗon gémúté ɗii
na te ɗon oluy ri doom. Yii baa daa tah
ɗon lah sosi keeñi gaani ow yéeh daa teem,
9 ndah ɗon homute liili yee na saamu ɗon
ngémën ɗë : daa ri mújí rën.
10 Merees, yonente ya húmú saamute
yúhí yii leŋke mújí baa níi saam, te wa
húmú léhínúté ɓëewë mala nay ron one
Koope ra. 11 Ruuhi Kiristaa húmú waa na,
teeɓpe wa biti ɗi fi Kiristaa ay ñee coono,
te ri lah ndam filoon fi baaha. Yii baa daa
tah wa fi yonente ya saam níi saam yúhí
wahtaa a ɗee nay lahee iñyaa ra. 12 Koope
teeɓpe yonente ya biti iña na wonu wa
ra húmú yullay wa fi yaaha na, wa yuliɗ
ɗon na. Waariyoh yi Uni Neba komute
ron wonni yaa leegi, te wa wonuu ri doolii
Ruuh-Peseŋ fa kola' sun-Koo ra. Malaaka
ya sah fahuute yúhí wë níi faha'.

Koope dëekë' lan

13 Ɗon lahute mali na seh ron sun-Koo
yiin nay nimile Yéesú-Kiristaa raa kay,
kon këlíi affon ɗon yeel, ɗon tík yaakaaron
ɓéeɓ në. 14 Ñéyí yee naha' Koope ra, ti di
na ñeya' koy yee nah ri boffi ra, ɗon yeris
iña húmú neɓa' ron merees na húmú yíih
rën rë. 15 Yii paŋ ɗon ɓéeɓ lah lëdí në ti
di lada' Koope fa dëek ɗën ɗë nen, 16 ndah
Koope won filiɓ Téerëe tih : « *Héní ɓëewí
ladute, ndah so' mi lante.* »✡
17 Bee ɗon homute ɗaŋ ɗa, ɗon hom
wonuu Koope Baap te daa ri na aattiya'
ow fi ow ɓéeɓ di iña paŋ ɗi ra, te ri na
lúukíréeh ow. Kon yee talluu ron pesa feey
fa ɗon haneel na bee ra, pesadon teeɓaa
neeha neehu ron ri ra. 18 Ɗon yúhrúté
affon ɗee tosa' ri ron pesada lahay njiriñ
koruu ron caaccon ɗa maan ? Ɗi tosaay
ron a yii ay yahe yaho ti tiiŋ hélíis mbée
úrís nen. 19 Ëe-ëe' ! Ɗon sëmlúu a ñif mi
cëllúuy a dara, ñif mi Kiristaa fa lahay dara
yii wonun sun fi ti har fi lahay síkkë nen
ra. 20 Koope daa tanis ri, tíkké rí yii baaha
balaa ri sak ëldúnë, te ri cépíɗté rí feey
fa nda ɓëewë yúh rí jamanu ya míllë' yee
ra, ndah ɗon. 21 Ɗon ñee'uu ɗii na ɗon
gémúté Koope fa këlíɗ ɗí ɓúudé, onte ri
ndam ra. Ngémën a yaakaaron, ɗon tíkúu
wë Koope na ɗaaha.
22 Ɗon ɓukutuute ndah ɗon ñéerúuté
a kaaf ka. Yii baa daa tah ɗon faha'
koy-yaayyon filiɓ ngémë faha' kah-kah.

✡ **1:16** 1.16 Saame Tali Léwí 19.2

Kon, fëhëntíi hanndal kon níi fahanta' di
keeññon ɓéeɓ. 23 Yúhí biti unni Koope
tahte ɗon límëetúté. Ow neh daa límëet
ɗën, ndah ow man tal gañcahi ay húlé
húlë nen. Unni Koope nék, man tal
gañcahi ii húl nen. Ɗi ee pes ɗa te ay home
na faraah. 24 Ndah bíníyúté Téerëe bitih :

« Ow ɓéeɓ man gaawa nen,
ndami man capussi gaaw fa meeyya nen :
gaawa súhë' súhëe,
capus yooka' yookoo.
25 *Unni Yíkëe nék ay home na faraah. »*✡

Te unni yaa daa Uni Neba húmú
waariyu ron ra.

2

1 Hém unni Koope tahte ɗon límëetúté
rëe kay, kon yii hente ɓos ɓéeɓ hégíi rí,
ɗon hegoh fel, paŋ yii bokaay a yee na
wonu ron ra, iñaan a won yin ɓos sun
ow. 2 Di na sesa' baaker ɓabi miis mi
yaafi daa kah-kah fa ra, sésíi síkírëhí unni
Koope ɗaaha, ndah daa wa kah-kah fa.
Ɗon pesa' na raa, ɗon ay ooɗ te ɗon ay
múc. 3 Nagajek, bíníyúté Téerëe bitih : *«*
Ɗon ɗíkísúuté Yíkëe, ɗon olute ɗee neɓa'
ri ra ! »✡ Ɗon pesuu yii baa neh a ?

Tígë yípëh faam fa ra a faam fa

4 Ëyí Yéesú-Yíkëe në, ɗi fa daa la'a na
pes habuu ɓëewë biti lahay njiriñ, ndaa
daa ri bee Koope tanis ɗi otte biti ɗi la'i
lahte njiriñ ra. 5 Ɗon fi yaa ɓal nëní taɓahi
faam fa nay déké Ruuh-Peseŋ ra ti la' yi
na pesu nen. Hen ɗaa raa, ɗon ay hen
goomali seeyoh yi jébëlú Koope, ɗon yeɗ
ɗi sarahi neɓa'te ri di nay ron rii nahee
Ruuha, yi ay ñee'ee Yéesú-Kiristaa na.
6 Ndah bíníyúté Téerëe bitih :

« Ëlsíi !
Mee yíp la' Siyoŋ ra,
la'i nay habe faam fa,
la'i daa mi tanis ɗi,
la'i lahte njiriñ,
ɓëyí fí gém ɗii na,
fii mëssí sopoh. »✡

7 Kon ɗon fa gémú rë, ɓéyrí affon sun,
ndaa yaha ɓëewë gémúy rë rëe, bíníyúté
bitih :

« La'a habuu taɓahoh ya biti lahay njiriñ
ra,
daa míllë' ham lasa. »✡

8 Lahte tígí bíníyúté biti ɓal :

« Ɗi la'i na kabina',
la'i gaani na kéenɗë'. »✡

Ɗon ot ɓëewí yaa kabinoh, biti wa
kaa'uute ñeyi unni Koope, te nagajek,
Koope daa faha' ri ɗaaha waa na.

9 Ndaa ɗon, ɗon daa heeda tansu ra,
seeyoh yi Buura, heeda jébëlú Koope ra,
ɓëewí Koope. Ɗi tanis ɗon nda ɗon mín
waare iñi éemílë' yë paŋ ɗi ra, ɗi fa dëek
ɗën, ɗúhíɗté rën ñúusë kúɗté rën niiñee
ke ri hen saw ra. 10 Ɗon húmú ɓëewí
neh merees, ndaa woteh ɗon ɓëewí ; naa'i
keeñ Koope ɗon húmú bëkíh në, ndaa ɗi
tahiɗte ron ɗi leegi.

Pesaɗ kerceen filiɓ ɓëewë nëníh ɓëewí Koope ra

11 Ɗon fa faha' mi níi faha' ra, ɗon fa
nëníh ɓëy ëldúnë fi bee ɗon haneel kut
waa na ra, mi ɗaŋ ɗon biti ɗon moytoh
faha'i pesi-neba na yuloh yahi nuffon ti
mbërí na faha' kéenɗí moroomi nen ra.
12 Lah pésíi wun leelii ɓëewë nëníh ɓëewí
Koope ra ; ɗon hena' ri ɗaaha raa wuti wa
tík ɗon yin ɓos, won biti ɗon i pagoh ɓos
raa sah, wa ay ot biti ɗon pagu yin wun,
wa kañ Koope yiin nay ri waa feeñiyee ra.
13 Af Yíkëe taha ɗon on kélfë yë cér :
maanam buur fa daa ílíf ɓëy gina ɓéeɓ rë,
14 a gëernëerrë buur wol wa daani pagoh
yi ɓossa a ɓëyí fí paŋ yin wun wa gérém rí
rë. 15 Nagajek, Koope faha' biti ɗon pagun
yin wun ɗon téy ɓúkkí ɓëewë yíih yin ra,
yee na wëníh wonaɗ ow ra. 16 Koope onte
ron ɗon lahuute affon. Kon lah pésíi pesi
ɓëyí daa laha' afi. Di filiɓ baaha ɓéeɓ
nék, baa ɓanay tah ɗon ɗap ɓos ɗon na.
Ɗon súrgë Koope na, kon lah pésíi ɗaaha.
17 Lah ëní ɓëewë ɓéeɓ cér, ɗon faha' koy-
yaayyon filiɓ ngémë, ɗon neeh Koope, ɗon
on buuri gina cér.

Coono fa ñee Kiristaa ra

18 Ɗon fi súrgë yë, lah ñéyí woni ɓëewë
në légéyírúu ron ra, ɗon on wa cér. Wa
wun keeñ te wa baah, wa sohoor ɓéeɓ,
lah ëní wë cér. 19 Ndée nagajek, ɗon múñ
súfúñ fí waray ɗon koon ndah Koope raa,
baa yin wun. 20 Ɗon tooñ níi ɗon laɓaa
ɗon múñ ɗí rëe nék, ɗon sehu laasi bih
na ? Ndaa hena biti ɗon pagun yin wun
ɗon laɓaa ɗon múñ ɗí rëe, baa yii wunte
íllí Koope. 21 Koope dëekë' ɗën baaha,
ndah Kiristaa ñeete coono af ɗon, nda
ɗon yíiɗ yee paŋ ri baa ra, ɗon ñee kotti.
22 Ɗi mësëy bakaaɗ, fel mësëy ɗúh ɓúgë.✡
23 Soluu ri bín fë rë, ɗi yíllëey ; mokluu ri
ra, ɗi gapaay yíllëh. Ɗi yerisse ɓéeɓ ya'
Koope fa aattiya'i júɓpé rë. 24 Homa' ri
sun fi kurwaha* ra, ɗi a faanaŋ fi séfëhté
bakaaɗɗi yen, nda yen ɓísë' a bakaaɗ yen
pes pesi júɓpé. Gaañ-gaaññi Kiristaa daa
pay yen. 25 Ɗon húmú madu harri múuyú

✡ **1:25** 1.25 Saame Isayii 40.6-8 ✡ **2:3** 2.3 Saame Kañaa ya 34.9 ✡ **2:6** 2.6 Saame Isayii 28.16 ✡ **2:7** 2.7 Saame Kañaa ya 118.22 ✡ **2:8** 2.8 Saame Isayii 8.14 ✡ **2:22** 2.22 Saame Isayii 53.9 * **2:24** 2.24 kurwah :Di gerek, bíníyú ɗeh : kilik. Téerëe won tih : ɓëyí fí yéŋké biti na hawu ri húl rë keru sun kilik, ɓëyí baa alkohte. Saame Nérsí Kootaa 21.22-23.

múuyë nen, ndaa ɗon nimilirute níirëhée
ké ron na tooppitoh ron ra.

3

Di waɗti pesuun ɓeleɓ a yaali

1 Ɗon fi ɓeleɓɓa ɓal, ëní yaallon cér !
Hen ɗaa wa ot ɗon pagee ri ɗaaha raa,
wuti ɗeef wa gémúy unni Koope merees
raa, yii baa ay tah wa ay gém te ɗon ii
waa won dara : 2 wa ot tílëdën lan a
ɗee koruu ron níi koroh raa rek, wocce
! 3 Ngënë mëkí wunaaloh ɗon múukée
garaŋ, ɗon pokee takkaayyi úríssën, ɗon
ɓekee búuɓɓí píisë kofeelte. 4 Wunon kay
homa filiɓ keeññon, ɗon teey ɗon sos.
Wuni baa homa' na faraah. Baa daa yee
lah solo íllí Koope ra. 5 Ɓeleɓɓa húmú
gémú filoon tíkúté yaakaari wa ya' Koope
ra, húmú teeɓuu wuni wa ɗaaha. Wa
húmú onute yaalli wa cér, 6 ti di húmú
ona' Saara Abraham cér, na dëekë' rí
nijaay ra nen. Ɗon ay hen koyyi Saara biti
ɗon page yin wun te ɗon néehíh në dara.
7 Ɗon fi yaalla nék, lah kúrí ɓeleɓɓon
ɗon homa' wun, ɗon yúh biti ɗoni wa
maduy. Ëní wë cér, ndah pesa na ɗúméh
nay ron one Koope ra, waɗte wa ɓal. Hénii
rí ɗaaha nda Koope ɓanti kaa' ɗaŋŋon.

Ow neɓpi paga wun

8 Kon sëyíi nuf yínë, ɗon bok keeñ ;
fëhëntíi filiɓ fon ti i koy-yaay nen ɗon
naa'anta' keeñ, ɗon cépíɗ affon fíi mo-
roommon. 9 Ɓëyí paŋ ɗon yin ɓos mbée
sol ron, ngënë yíllíi. Ɗon kay, lah ɗégírí
rí biti Koope barkel ri, ndah Koope dëekë'
rën baaha. Hen ɗaa raa, Koope barkel ron.
10 Ndée bíníyúté Téerëe bitih :
« Ɓëyí fí faha' lah keeñi sosse,
lah jaamma pesi,
waɗtee moytoh won ɓos,
fel ɓanti ɗúh ɓúgë.
11 Ɓëyí baa waɗtee hegoh ɓos.
Ɗi waɗti paga yin wun,
waɗti dékëe saam jaamma.
12 Íllí Yíkëe yípëh sun fi ɓëewë júɓú rë,
ɗi kúníssé nufi na síkírëh ɗaŋŋi wa ;
Yíkëe bota' ɓëewë na pagu ɓos ɗa botoo.
»✡
13 Daa nay ron page yin ɓos biti ɗon
saamuun paŋ wun kep ? 14 Wuti ɗon ñee
mok koon ndah biti ɗon pagu yii júɓpé
rëe sah, ɗon ay lah sos-keeñ. Ngënë néehí
ɓëewí kayya, ngënë sídíi yin. 15 Ɗon kay,
ɓékí affon biti kep Kiristaa daa Yíkëen.
Cëgíi faraah ɗon mín lof ɓëyí meel ɗon yee
tah ɗon tík yaakaaron Yíkëe në rë. 16 Ɗon
yahti rii lof raa nék, lah pëgíi rí a teey, ɗon
on ɗi cér. Lah sëyíi nufi lante, nda ɓëewë
na yahu tii yon af pesadi wunon Kiristaa
na ra sopoh wonni wa. 17 Ow mokluun paŋ
yin wun, te ɗeefa Koope fahaa ri ɗaaha
raa, daa gén biti ɗi mokluun paŋ yin ɓos.

Ɓaŋi Kiristaa kúl kë

18 Ɗi fi Kiristaa, af bakaaɗɗi yen tahte
ɗi ñeete mok, te mogi baa ri moka' waal
yínë, teempe waali yíníi baaha faw ; ɗi
fa júɓ ɗë tahte húl ndah yen fa júɓúy
rë nda ri kúɗ yen Koope na. Faana daa
hawu húl, ndaa Ruuh-Peseŋ këlíɗté rí, ɗi
na pes. 19 Doolii Ruuhi baa nék daa tah
ɗi pay waare coonaa ya húmú kasu ra.
20 Daa wa ɓëewë húmú ñëerúuy a Koope
jamanaa na húmú yugusa' Nowe gaala ra,
te ɗeef ɗi fi Koope múñëlté wë, na seh.
Ɓëewë húmú múcú mulii mbënë më rë
húmú caakuy, wa húmú ow peeye daa
haalu gaala. 21 Baa daa maanam bëtsée
ké yen woteh ; mulii bëtsí baa wonay
biti hosse sísíɓ fë faanni yen dé', iti fi
bëtsë daa ri biti yen pokoh Koope na a
nufi lante*. Bëtsë múcël yen múcëlë ndah
kolohi Yéesú-Kiristaa ɓúudé, 22 ɗi fa saañ
sun-Koo tookke hëbís Koope, hompe ya'i
ñamaa fi ra. Malaaka ya, mbínéeffí lahu
un a yii lahte doole sun ɓéeɓ onute ri cér.

4

Lof pesaɗ

1 Koy-yaayyi yeh, hém faan Kiristaa daa
ñee coono raa, tëhí ñee coono ti Kiristaa
nen ; ndah ɓëyí faana híssí ñee coono,
woca'te a bakaaɗ. 2 Kon tígë homuu ɗon
bee ra kep, yee talluu ron peson ɗa waɗti
hena yee faha' Koope ra ndaa fah pes-
neɓ neh. 3 Pesee ke ron filoon ɓéeɓ, na
húmú dékúu ɗon paŋ yii neɓa' ɓëewë
nëníh ɓëewí Koope ra doyte ɗon na leegi
: ɗon húmú pesuu pagaɗ ɓos a fah pes-
neɓ, mani, mbumbaay níi ɗon ɗúmëlúté
mbumbaay. Ɗon na yúulúu ala ɓal, pagadi
sëpírë'í bah. 4 Woteh fee Koo bee nék,
ɓëewë nëníh ɓëewí Koope ra éemúté di
yee wocuu ron a wa di pesadi ɓosi misigi
baa ra, wa na solu ron. 5 Ndaa wani Koope
fa caŋ aattiya'i ɓëewë na pesu a yee húlú
rë ay naa teeya'. 6 Yii baa daa tah Uni Neba
waariyu sah ɓëewë húlú rë. Wa aattiyuu
iña pagu wa bee na húmú pesuu wa feey
ra naam ti ɓëewë ɓéeɓ nen, ndaa af Ruuha
tahte wa pesuu ti di na pesa' Koope nen.

Di waɗti pesaa ow a moroomi

7 Ëldúnë ɗúmpé níi wocce. Kon téeyí
ɗon yeel, nda ɗon mín ɗaŋ Koope. 8 Yee
lukki lah solo ra ɓéeɓ nék, daa ri biti
ɗon fahanta' hanndal kon di keeññon,

✡ **3:12** 3.12 Saame Kañaa ya 34.13-17 * **3:21** 3.21 iti fi bëtsë daa ri biti yen pokoh Koope na a nufi lante :Lahte ɓëewí habuu ri ɗeh : iti fi bëtsí baa daa ri biti yen ɗaŋ Koope ɗi on yen nufi lante.

ndah faha' ow daa na múur bakaaɗ caak.
9 Kúnsírëntíi íllí faammon, ɓanti ñéerë' a
capitoh. 10 Ow fi ow ɗon na ɓéeɓ, habraa
moroomi di yee on ɗon Koope ra. Hen
ɗaaha raa, ɗeef iñi bokuuy ya on ɗon
Koope ra ɓéeɓ, ɗon kúrúté wë kúrí wunte.
11 Ɓëyí fí yúhté biti ay wone wono, ɓeka
woni baa waarii unni Koope ; ɓëyí ay
habree ow, pagaa ri a mín-mínë déŋéen
ɗí Koope ra. Hen ɗaaha raa, ɓëewë ñeya'
Yéesú-Kiristaa na kañ Koope di iña ɓéeɓ,
ɗi fa laha' ndam a doole dee níi kiri fi kiri
ra ! Ɗémíin !

Ow neɓpi ñeya coono fi Kiristaa

12 Ɗon fa faha' mi níi faha' ra, coono
fi misiga homuu ron ra ɓanay tah affon
kúnëh níi ɗon won biti yii baa waray ɗon
kat. 13 Keeññon kay waɗti sosa soso biti
ɗon bok a Kiristaa coono. Hen ɗaa raa,
yiin nay rii teeɓe ɓëewë ɓéeɓ ndami ra,
keeññon sos níi sos. 14 Af Kiristaa tah ɗon
solu raa, ɗon lahute sos-keeñ ndah Ruuhi
Koope, ɗi fi Ruuha lah ndam ra ee ɗon
na. 15 Coono fon ɓanay ñeya' biti ɗon
hawun ow húl, mbée biti ɗon lohun loho,
ɗon pagun yin ɓos, mbée ɗon haalun yii
waal fon íníh në. 16 Ndaa hena henu ron
kerceen ra daa taha ɗon hom coono raa,
ngënë sëpíi në ; ɗon warun naa kañ Koope
kaño di yee nonuu ron Kiristaa na ra.
17 Wahtaa nay dale aattiya'a ra lahte,
te ay ɗéɓúu yen fi ɓëy Faam Koope na.
Daluun yen na raa nék, lah ɓëewë yéŋké
biti gémúy Uni Nebi Koope raa, ay made
ɗíh waa na ? 18 Ndah bíníyúté Téerëe bitih
:

« Hém mújí ɓëe' júɓ ɗë
daa misik raa,
lah bakaaroha na,
ɗi fa kaañ Koope ra raa,
ay made ɗíh ? »✡

19 Kon, ɓëewë Koope daa faha' biti wa
ñee coono ra, pagun wun rek saye, wa tík
pesi wa ya' Koope fa daa sak wa ra, ɗi fa
yii won ɗi ɓéeɓ ɗi paŋ ri ra.

5

Njíittí jaŋaa

1 Ɓëewë homu filiɓ fon te wa i njíit jaŋi
ra, so' mi won ɗon na, so' fa njíit jaŋi ti ɗon
nen ra. So' mi tíkké íllí së' coono fi Kiristaa
ngëey te may non ndamee ke ri nay teeɓuu
ra. So' mi won ɗon tee : 2 tëeppítíi yuba
déŋéen ɗën Koope ra. Yéelí në, ɗon ɓan
ɗii paga' biti ɗon túuyú rí túuyë, pëgí rí
ɗon núhë' rí keeññon, ɗee faha' ri Koope
ra. Ngënë pëgíi rí biti ɗon ay naa saame
alal, pëgíi rí a sawoor. 3 Ngënë mëklí
ɓëewë déŋéenú ɗon ɗa. Ɗon kay, wa
waɗti yíirún ɗon na ! 4 Hen ɗaa raa, yiin
nay nimile kélfíi níirëh yë rë, ɗon ɓeku
baane-ndam, bi ay hene has faraah.

Ow neɓpi cépírë afi cépírë, ham ngémë

5 Ɗon fi tuŋka nék, lah ëní ɓëewë
ɓahayu ron ra cér. Ɗon ɓéeɓ nék, cépírí
affon hanndal kon, ndah bíníyúté Téerëe
bitih : *« Koope ñéerëey a ɓëewë na gaan-*
gaanluu ra, ɗi ona' ɓëewë cépírú affi wa
ra mal. »✡ 6 Kon, cépírí affon fíi Koope fi
Sërndëŋë, nda wahtaa lah raa, ɗi ɓéyíɗ
ɗon. 7 Hélí iña na sídúu ɗon ɗa ɓéeɓ ya'i,
daa ri na tooppitoh ɗon.
8 Téeyí ɗon yeel ! Seytaane, kaa'ohon ee
yídëelëh rë, man gaynde fi na híigëh, na
ɓoorsoh ɓëyí ñama ri nen. 9 Hëbí ngémë
híin ɗon haa' a ɗi fi Seytaane, ɗon yúh
biti koy-yaayyon filiɓ ngémë homu feey fa
ra ɓéeɓ ñeyuu coono ɗaaha. 10 Ɗon lísúu
hom coono kaah, ndaa Koope fa na ona'
ɓéeɓ rë dëekké ɗon ɗon haal ndamee ke
ri na ɗúméh rë, af biti ɗon nonu Yéesú-
Kiristaa na. Tasse yutuuɗ ɗi ay ron ɓaatti
yugus, habra' ron, on ɗon doole, tík ɗon
ɗon caga' a kotti híinté. 11 Koope laha
doole dee níi kiri fi kirih ! Ɗémíin !

Takoha

12 Silaas* fa haba' mi koy-yaafi pokohte
Kiristaa na ra daa habra' so' bíníi ɗon koy
unni yeh. Ɓedda'i ron a woni ron biti mali
Koope kaah te ɗon ham na híin, daa tah
mi bíní ron unni yeh. 13 Ɓëy Babilonna†
dee nonu jaŋaa ra, yee Koope tanis wa ti
di tansa' ri ron nen ra, a Marka fa haba'
mi koy kah-kah soo na ra na woduu ron.
14 Wëdëntíi hanndal kon níi wodanta'‡.
Koope ona ron fa nonu Kiristaa na ra
ɓéeɓ jaamma !

✡ **4:18** 4.18 Saame Léeh yë 11.31 ✡ **5:5** 5.5 Saame Léeh yë 3.34 * **5:12** 5.12 Silaas :Di gerek bíníyú ɗeh : Silwee. Daa ri tii yíníi Silaas. † **5:13** 5.13 Babilon :Rom daa na léehúu ɗah. ‡ **5:14** 5.14 Di ɓaahi ɓëewí yaaha, wa yahti wodoh ɓëewë mboko yi wa mbée ɓëewë meeru wa raa, wa fëenúu wë fëenëe.

Téerëe ɗéɓpí bíní Saŋ ra Kúnsëe

Saŋ fa na suu yen wonee bee ra, daa ri Saŋ fa non ɓëewí iniilla bíníyú Uni Nebi Yéesú-Kiristaa ra. Ɗi bíníyíllté un éeyë kay, yuliɗte wa ɓëewí bokuuy. Bee ɗéɓ ɗë nék, ɓëewë ɗi bíní wë unna ra capuy. Bee ñee na ra, bíníyú ɓëy íl jaŋi hom filiɓ gin, ɗi wona'te jaŋii baaha yaa-ow. Bee míllë' rë, bíníyú ɓëyí hínú Gayus. Ɗi fi Gayus fi baa nék daa na húmú habra' koy-yaayya filiɓ ngémë, níi luka' yee ri yéeh wë rë sah, ndah gémë gém ɗí rë.

Jamanii Saŋ bín fë, lahte ɓëewí húmú kaa'uute biti Yéesú-Kiristaa acce feey hente ow. Wa tíkúté wonute biti ɓal yii neɓa' ow mín paŋ, Koope ii rii haba' yin.

Yii baa daa tah Saŋ bíní ɓëewë gémú Kiristaa na ra, na ɓaat waa teeɓ wa daa Yéesú, na won wa biti wa pokoh kaaf ka.

Ɗi wonte wa :

- yii leŋke tílë' niiñ (1 Saŋ 1.7, 2.9-11),
- yii leŋke túuyë'í hasa (1 Saŋ 2.3-8),
- yii leŋke kaa'ohi Yéesú-Kiristaa (1 Saŋ 2.18-23),
- yii leŋke di waɗti pesuun koyyi Koope (1 Saŋ 2.28 níi 3.3),
- yii leŋke di waɗti fahaa ow koy-yaafi filiɓ ngémë (1 Saŋ 3.11-18),
- yii leŋke ɗee faha' Koope ow ra (1 Saŋ 4.7-21),
- yii leŋke di nay faasuu pesi ëldúnë (1 Saŋ 5.1-5),
- yii leŋke iña seedeyiru Yéesú-Kiristaa ra (1 Saŋ 5.6-12),
- yii leŋke pesa na ɗúméh rë (1 Saŋ 5.13-21),
- yii leŋke kaaf ka a fahanta' (2 Saŋ 1.4-11),
- yii leŋke pesa'i Gayus kaaf ka (3 Saŋ 1.1-6),
- a yii leŋke di madu Joteref a Démétíríyús (3 Saŋ 1.9-12).

Ɓëyí fí jaŋi téeríi bee ɓéeɓ ay yúh di nay rii tílée filiɓ ëldúnë fí beh, a di nay rii pesee a moroomi.

Una na ona' pes ɗa

1 Koy-yaayyi yeh, mi bíní ron unni yee
teeɓi ɗon yii leŋke Una na ona' pesa ra.
Dalaana, Una húmú në. Fun keluute ri
filoon fe, fun tíkúté rí íl ngëey, fun yeelute
ri te ya' yi fun tíkëhté sun fi.
2 Pesi baa feeñiyohte, fun olute ri. Fun
homu seedeyidi, fun na wonu yii leŋke
pesee na ɗúméh baa ra. Ɗi húmú hëbís
Boffa, te ri feeñiyohte fun. 3 Yee olu fun,
fun keluute ri ra, fun homu woni ɗon fi
yaa ri, hen ɗaa raa, ɗon non fun na yen
hen yínë, ɗon non Boffa a Koy ka Yéesú-
Kiristaa na ti di nonuu fun waa na nen.
4 Ɗon ot fun bíní ron unni yeh, fun saamu
biti sosi keeññi fun mit sëk.

Tíl neɓa' niiñ

5 Una liilu fun Yéesú-Kiristaa, fun na
wonu ron ri ra daa ri beh : « Koope niiñ
koceec, yii ñúussé íníh ɗii na. » 6 Yen won
biti yen nonu ɗii na, yen anti pesuun ñúus
rëe, ɗeef yen felu felo, yen ñeyuy kaaf ka.
7 Yen pesuun niiña ti di homa' ɗi fi Koope
niiña nen raa nék, ɗeef yen henute yínë
hanndal ki yen, ñif mi Yéesú Koohi hosse
bakaaɗɗi yen ɓéeɓ.
8 Yen won biti yen lahuy bakaaɗ ɗaa,
ɗeef yen nofuute affi yen, yen yíih kaah.
9 Hena biti raa nék yen tahute biti yen
bakaarute, yen ɗúhíɗ ɗí ɓúkkí yen raa, yii
ɓosi hom yen na ɓéeɓ, Koope ay yen ɗii
baal, ladil yen. Koope júɓpé te yii won ɗi
ɓéeɓ paŋ ɗi. 10 Yen won biti yen bakaaruy
raa, ɗeef yen tíkúté Koope feloh, te unni
haalay keeññi yen.

2

1 Ɗon fi koyyi so', ɗon ot mi bíní ron
unni yeh, nda ɗon ɓanti bakaaɗ. Ndaa
tíl níi lah ɓëyí bakaaɗ ɗon na raa, yen
lahute ɓëyí nay yen layre fíi Boffa : daa ri
Yéesú-Kiristaa, ɗi fa júɓ ɗë. 2 Ɗi fi Yéesú-
Kiristaa fi baaha daa yera' afi sarah nda
yen baalu bakaaɗɗi yen. Af yen neh kep
daa tah ɗi yera' afi sarah, ndaa af ɓëewë
ëldúnë ɓéeɓ.

Túuyë'í hasa

3 Yii bee daa teeɓ yen biti yen yúhúté
Koope : ñeya ñeyu yen túuyë' yí Koope
ra daa teeɓa' baaha. 4 Ɓëyí won biti yúh
Koope te ɗeef ɗi na ñeyeh túuyë' yí rëe
nék, ɓëyí baa feloh, yéeh kaah. 5 Ɓëyí
ñee woni Koope raa nék, ɗeef faha'i ɓani
Koope mitte sëk. Yii baa daa teeɓ yen biti
yen pokuute Koope na. 6 Ɓëyí fí won biti
pokohte Koope na, waɗti pesaa ɗee pesa'
Yéesú rë.
7 Ɗon fa faha' mi níi faha' yee ra, túuyë'ë
bíní mí ron bee ra has neh ; ɗi túuyë'í
maañce, bi ɗon liilute ri dalaanin. Túuyë'í
baa daa una mësúu ron keloh ra. 8 Di filiɓ
fi baaha ɓéeɓ, lahte yin has filiɓ túuyë'ë
bíní mí ron bee ra. Kaaf ka hom na ra
feeñce Yéesú në, feeñce ɗon na ɓal. Yee
teeɓa' ri ra daa ri biti ñúusë hompe gét te
niiñi kah-kah fa acce níi wocce.
9 Ɓëyí fí won biti pesa' niiña te ɗeefa
faheeh tík koy-yaafee ke ri filiɓ ngémë íl,
ɗeef ɗi lís ñúusë. 10 Ɓëyí fí faha' koy-
yaafee ke ri filiɓ ngémë nék, ɗeef ɗi pesa'
filiɓ niiña, te lahay yii mín ɗíi ɓek bakaaɗ.
11 Ɓëyí fí fahaay tík koy-yaafee ke ri filiɓ
ngémë íl nék, ɗeef ɗi aa ñúusë ; ɗi tílë'

ñúusë, yéeh tígë në saañ ɗi ra, ndah ñúusë
búumílté rí.
12 Ɗon fi koyyi so',
ɗon ot mi bíní ron unni yeh,
biti bakaaɗɗon baalute ron
ndah Yéesú-Kiristaa.
13 Ɗon ot mi bíní ɗon fi baappi yeh,
biti ɗon yúhúté
ɓëe' húmú në dalaana níi a ɗee ra.
Ɗon ot mi bíní ɗon fi wahambaane ya
a cafayyi yeh,
biti ɗon ɓagute Seytaane.
14 Ɗon ot mi bíní ɗon fi tuŋki yeh,
biti ɗon yúhúté Boffa.
Ɗon ot mi bíní ɗon fi baappi yeh,
biti ɗon yúhúté
ɓëe' húmú në dalaana níi a ɗee ra.
Ɗon ot mi bíní ɗon fi wahambaane ya
a cafayyi yeh,
biti ɗon maanute filiɓ ngémë :
Unni Koope ee ɗon na,
te ɗon ɓagute Seytaane.
15 Ngënë fëhíi ëldúnë níi luka' iña filiɓ.
Ɓëyí fí faha' ëldúnë, mínéh faha' Baap-
Koo, 16 ndah iñi ëldúnë daa wa yeh : paŋ
yii ɓosi meela' faannon, faha' yii fu ot
ɗi, a gaan-gaanloh af iñi feey fi beh. Te
iñyaaha ɓéeɓ kolaay Boffa na, wa kola'
ëldúnë. 17 Ëldúnë a iña neɓa' ow filiɓ ɗa
ɓéeɓ hompe ɗúm, ndaa ɓëyí fí paga' yii
neɓ Koope ay pes faraah.

Kaa'ohi Yéesú-Kiristaa

18 Ɗon fi koyyi so', yen homute míllëen
jamanu ! Ɗon keluute biti kaa'ohi Kiristaa
ac ayo maan ? Tígë homuu yen bee ra
kep, caakke kaa'oh yi Kiristaa yi ayute. Yii
baa daa teeɓ yen biti yen homute míllëen
jamanu. 19 Wa fi yaa koluu yen na, ndaa
nagajek wa nëníh yen na. Wa nonun yen
na koon, wa tasun yen na. Ndaa míntí
hena ɗaaha, nda lan biti ow yínë sah waa
na noneh yen na. 20 Ɗon nék, ɗon liilute
Ruuh-Peseŋ Ɓëyí selaa na, daa tah ɗon
ɓéeɓ ɗon yúh kaaf ka. 21 Ɗon ot mi bíní
ron nék, biti ɗon yíih kaaf ka yúhë neh.
Yúhë yúhú ron kaaf ka ra kay daa tah mí
bíní ron ! Ɗon yúhúté biti ɓal fel a kaah
míníh ñéerë'.
22 Kon daa feloha ? Daa ri ɓëe' kaa'
ra, ɓëe' won biti Yéesú Buura Koo fal ri
ra neh. Ɓëyí baa daa kaa'ohi Kiristaa !
Ɗi boolla' Boffa a Koy ka ɓéeɓ kaa'a'te,
23 ndah ɓëyí kaa' Koy ka, kaa'a'te Boffa, te
ɓëyí tah Koy ka ɗeef tahte Boffa ɓal.
24 Daa tah mi won ɗon tee : pëkíi iña
keluu ron dalaanin ɗa. Ɗon pokoh iña
keluu ron dalaanin ɗa raa, ɗon ɓal ɗon
ay pokoh Boffa a Koy ka na. 25 Kiristaa
gappe yen biti nagajek ɗi ay yen on pesa
na ɗúméh rë.
26 Ɓëewë na fahuu múuyɗí ɗon ra daa
tah mi bíní ron iñyeh. 27 Ndaa ɗon
nék, mi yúhté biti Ruuha liilu ron Kiristaa
na ra pokohte ɗon na, tahte níi sohlaay
ow teeɓle ron. Ruuha daa na teeɓ ɗon
yin ɓéeɓ. Ɗi teeɓa' yii hente kaah, na
yëeddéeh yii hente fel. Kon pëgí yee nah
ri ron ra : hëmí ɗon pokoh Kiristaa na.

Ɗee waɗti pesuun koyyi Koope ra

28 Mi won ɗon tee koyyi so' : hëmí
ɗon pokoh Kiristaa na, nda yen lëhíh dara
yii sídúun yen biti ri nimil. Hen ɗaaha
raa, yen ii húl a sopoh fíyí yiin fi baaha.
29 Ɗon yúhúté biti Kiristaa júɓpé, kon ɗon
waɗtee yúh biti ɓëyí fí tíl kotti júɓpé, ɗeef
ɗi koy Koope ɓal.

3

Koyyi Koope

1 Koy-yaayyi yeh, ëlí ɗee faha' yen Boffa
ra kan ! Ɗi faha' yen fahoo níi tahte yen
na dëekúu koyyi Koope, te yen koyyi ɓal
! Bi ɓëy ëldúnë yíih Koope, daa tah wa
yíih yen. 2 Ɗon fa faha' mi níi faha' yee
ra, yen henute koyyi Koope níi wocce. Di
nay yen made fayu nék, feeñiyuy yen níi
lante doom, ndaa yen yúhún biti yiin nay
feeñiyee Koy Koope ra, yeni nay made
ndah yen ay ot di man ɗi. 3 Te ɓëyí fí
tík yaakaari yii baa Koy Koope na, ɓukuta'
afi ɓukutoo, dékë' lan ti di lada' ɗi fi Koy
Koope nen.
4 Ɓëyí fí bakaaɗ nék, ɗeef ɗi kaa' ñee
woni Koope, ndah bakaaɗ daa ri kaa' ñee
woni Koope. 5 Ɗon yúhúté biti Yéesú-
Kiristaa ac hosi bakaaɗɗi yen, te ɗi fi baa
bakaaɗ íníh ɗii na. 6 Yii baa tahte níi ɓëyí
fí pokohte ɗii na, na bakaareh ; ɓëyí fí
dékë' bakaaɗ nék, ɗeef teeɓa'te biti olay
Yéesú-Kiristaa te yéeh rí.
7 Ɗon fi koyyi so', ow ɓanay ron múuyíɗ
! Ɓëyí fí paŋ yii júɓpé, ɗeef ɓëyí baa júɓpé
ti di júɓë' Yéesú-Kiristaa nen. 8 Ɓëe' dékë'
bakaaɗ ɗa non ɓëewí Seytaane, ndah
Seytaane dal bakaaɗ dalaanin níi a ɗeh.
Koy Koope nék ac yahi légéyí Seytaane !
9 Ɓëyí fí hente koy Koope, na dékéeh
bakaaɗ ndah yee hom Koope na ra daa
hom ɗii na. Koope daa Boffi raa kay, ɗi
mínéh dékë' bakaaɗ ! 10 Yii bee daa na
teeɓa' ɓëyí hen koy Koope a bee hen koy
Seytaane na ra : ɓëyí na dékéeh paŋ yii
júɓpé mbée fahaay koy-yaafee ke ri filiɓ
ngémë, noneh koyyi Koope.

Ow waɗti fahaa koy-yaafi filiɓ ngémë fahoo

11 Nagajek, una keluu ɗon dalaanin ra
daa ri beh : yen fahantuun hanndal ki
yen. 12 Yen ɓanuy mada' Kayeŋ✡ múk !

✡ **3:12** 3.12 Saame Dalaana 4.1-16

Ɗi húmú non ɓëewí Seytaane bëempé koy-
yaafi. Yi tah ɗi bëem ɗí nék ? Biti pagaɗɗi
wuneh te yi koy-yaafa húmú júɓpé daa tah
ɗi bëem ɗí.
13 Koy-yaayyi yeh, dara waray kún affon
biti ɓëewë feey fi bee kaa' ɗon. 14 Faha'a
fahantuu yen ɗa daa teeɓ yen biti yen
koluute kúl kë, yen ayute pesa. Ɓëyí fí
fahaay koy-yaafee ke ri filiɓ ngémë, ɗeef
ɗi pokoh kúl kë. 15 Ɓëyí fí fahaay tík koy-
yaafee ke ri filiɓ ngémë íl ɓéeɓ, ɗeef ɗi
bëemëh ow. Te ɗon yúhúté biti bëemëh
ow lahay pesa na ɗúméh rë. 16 Yii bee
daa teeɓ yen ɗee waɗti fahaa ow koy-
yaafi ra : Yéesú-Kiristaa yera'te ñíiní ndah
yen. Kon yen warutee yera' ñíinní yen
ndah koy-yaayyi yen. 17 Lah ɓëyí caakla'te
anti ot koy-yaafi laheh yin, ɗi faaliyeeh ri
raa, ɓëyí baa ay mínúu won biti ɗi faha'te
Koope ɗíh ? 18 Mantee ɗon fi koyyi so', yen
fahanta' hanndal ki yen : won a ɓúk rek
teeɓaay faha' ow ; koloh paŋ kep daa mín
teeɓa' faha' ow kaah.
19 Yen hena' ri ɗaaha raa, yii baa daa
nay yen teeɓe biti yen nonu ɓëy kaaf ka, te
affi yen ay took biti yen home ɗaŋ Koope.
20 Wuti affi yen tookay ndah pagaɗɗi yen
raa, yen yúhún biti Koope luk yen lah
yermaande, te ri yúh ɓéeɓ. 21 Ɗon fi yee
faha' mi níi faha' yee ra, affi yen took raa
nék, yen ii sídë' biti yen ɗage Koope. 22 Ɗi
ay yen on yii yen ɗaŋ ɗi ri ɓéeɓ, ndah
yen ñeyuu túuyë' yí te yen paguu yii neɓa'
ri. 23 Yee túuy ɗí yen ɗa daa ri beh :
yen gém Yéesú-Kiristaa Koohi na, te yen
fahanta' hanndal ki yen ti di naha' ri yen
Kiristaa nen. 24 Ɓëyí fí ñee túuyë' yí Koope,
ɗeef ɓëyí baa pokohte Koope na te Koope
pokohte ɗii na. Yii bee daa teeɓ yen biti
Koope pokohte yen na : Ruuh-Peseŋ fa on
ɗi yen ɗa daa teeɓa' baaha.

4

Yonente yi paɗɗah ya

1 Ɗon fa faha' mi níi faha' ra, ngënë
gëewí gém ɓëyí won ɗon biti Ruuh-Peseŋ
ee ɗii na. Lah síkírii rí a nuf, ɗon ay yúh
nda Ruuhi Koope ee ɗii na mbée íníh ɗii
na, ndah yonente paɗɗah caak tasaaruute
feey fa. 2 Yii bee daa na teeɓa' ɓëyí Ruuhi
Koope ee ɗii na : ɗi won biti Yéesú-
Kiristaa acce hente ow raa, ɗeef Ruuhi
Koope aa ɓëyí baa na. 3 Ndaa ɓëyí fí kaa'
yii baa Yéesú në, Ruuhi Koope íníh ɓëyí
baa na, bi kaa'ohi Kiristaa daa ɗii na. Ɗon
húmú keluute biti kaa'ohee ke Kiristaa baa
ac ayo neh a ? Tígë homuu yen bee ra kep,
ɗi ee ëldúnë nék.
4 Ndaa ɗon fi koyyi so', ɗon nonu ɓëewí
Koope te ɗon ɓagute yonente yi paɗɗah
ya, ndah Ruuha hom ɗon na ra luk bee
hom wa fi yaa nonu ɓëy feey fi bee ra
doole. 5 Wa fi yonente yi paɗɗah ya, wa
ɓëy feey fi beh. Yii baa tahte gonli wa ɓéeɓ
yulla' yii neɓa' ɓëy ëldúnë te ɓëewë nonu
ëldúnë rë daa na síkírúu wë. 6 Yen nék,
yen nonu ɓëewí Koope. Ɓëyí fí yúh Koope
ay yen síkírëh ; ɓëyí noneh ɓëewí Koope ii
yen síkírëh. Yii baa daa nay teeɓee Ruuhi
Koope fa na yeñ ow kaah ra a Seytaane fa
na múuyíɗ ow ra.

Di na fahuu

7 Ɗon fa faha' mi níi faha' ra, yen fa-
hantuun hanndal ki yen, ndah faha' kola'
Koope na. Ɓëyí fí faha' moroomi, ɗeef ɗi
koy Koope te ri yúh Koope. 8 Ɓëyí fí fahaay
moroomi nék, ɗeef yéeh Koope ndah faha'
ow teem Koope na. 9 Koope teeɓa' biti ri
faha'te yen ɗeh : ɗi cépíɗté Koy ka laha'
ri yínë kut ɗa feey fa, nda yen ñeya' ɗii na,
yen lah pesa na ɗúméh rë. 10 Faha' gétëy
beh : yen neh daa fahuu Koope faha'a gén
ɗë. Ɗi fi baa kay daa faha' yen faha'a gén
ɗë, wola'te yen Koohi hawute sarah nda
yen baalu bakaaɗɗi yen.
11 Ɗon fa faha' mi níi faha' ra, Koope daa
faha' yen ɗaaha raa, yen warutee fahanta'
hanndal ki yen ɓal. 12 Ow ëllëy Koope
! Ndaa yen fahanta' hanndal ki yen ɗaa,
daa ri biti Koope pokohte yen na, te faha'a
faha' ri yen ɗa feeñce yen na níi mitte sëk.
13 Yii bee daa teeɓ yen biti yen pokuute
ɗii na ɗi pokohte yen na : ona on ɗi
yen Ruuha ra daa teeɓa' baaha. 14 Te fun
olute, fun seedeyute biti Boffa wolte Koy
ka sëmlë'í ɓëy ëldúnë. 15 Ɓëyí fí won biti
Yéesú Koy Koope, ɗeef Koope pokohte ɗii
na, te ɗi pokohte Koope na. 16 Yen nék, yen
yúhúté te yen gémúté biti Koope faha'te
yen. Ahaŋkay, faha' ow teem Koope na !
Ɓëyí fí faha'te ow pokoh na, ɗeef ɓëyí baa
pokohte Koope na te Koope pokohte ɗii na.
17 Faha'i yen ow mit sëk rëe, yiin bis-
këem, yen ay wëelíyëh affi yen, ndah ɗeef
ɗee pesuu yen feey fi bee ra a ɗee pesa'
Yéesú-Kiristaa ra daa madu. 18 Faha' na
ñéeréeh a neeh ; faha' mit sëk rëe, bota'
neeh botoo. Ɓëyí fí neeh, ɗeef séentëh
daan, te faha'a faha' yen Koope ra feeñay
ɗii na níi mitte sëk.
19 Yen nék, Koope daa ɗéɓ yen faha' daa
tah yen faha' ɓani ɓëewë ɓéeɓ. 20 Ɓëyí fí
kaa' koy-yaafee ke ri filiɓ ngémë anti won
biti faha'te Koope ɗeef ɓëyí baa fel felo,
ndah ɓëyí fahaay koy-yaafee ke ri tík ɗí íl
rë, mínéh faha' Koope fa ɗi tíkëy rí íl rë.
21 Túuyë'ë heliɗ yen Kiristaa ra daa ri beh :
Ɓëyí fí faha' Koope waɗtee faha' koy-yaafi
ɓal.

5

Di nay faasuu pesi ëldúnë

1 Koy-yaayyi yeh, ɓëyí fí gém biti Yéesú
daa Buura Koo fal ri ra, ɗeef ɓëyí baaha
koy Koope ; te ɓëyí faha' baap ɗeef faha'te
koyyi. 2 Yii bee daa teeɓ yen biti yen
fahuute koyyi Koope : faha'a fahuu yen
Koope, yen na ñeyu túuyë' yí rë daa teeɓa'
baaha. 3 Nagajek, yen faha' Koope raa
daa ri biti yen ñeyuu túuyë' yí. Túuyë'
yí misikay, 4 ndah ɓëyí fí hente koy Koope
rek, fu faasse pesi ëldúnë. Yee tah yen faas
pesi ëldúnë rë nék, ee ngémí yen. 5 Kon
daa faas pesi ëldúnë henay ɓëe' gém biti
Yéesú Koy Koope ra ?

Iña seedeyu sun fi Yéesú-Kiristaa ra

6 Yéesú-Kiristaa daa ɓëe' aya' muluɓ a
ñif ra. Ɗi ayay a muluɓ doŋ, ndaa ɗi
aya' muluɓ a ñif. Ruuh-Peseŋ seedete yii
baaha, te ɗi fi Ruuh-Peseŋ daa kaaf ka.
7 Kon seede ya henute éeyë : 8 Ruuha,
mulaa a ñif ma, te wa fi éeyë yë ɓéeɓ daa
boku una yínë. 9 Hém ow daa na won iña
ot ɗi, yen gém rí rëe kay, assumaa wonni
Koope neh, yee seedeyiɗ ɗi Koohi ra !
10 Ɗaaha, ɓëyí fí gém Koy Koope na, kúɗté
seedii baa ɗii na ; ndaa ɓëyí gémëy Koope,
ɗeef yampe ri fel ndah ɗi gémëy yee won
Koope sun fi Koohi ra. 11 Yee wonu ra daa
ri beh : Koope onte yen pesa na ɗúméh rë,
te pesi baa ee Koohi na. 12 Ɓëyí fí non Koy
Koope na, lahte pesa ; ɓëyí fí noneh Koy ka
na nék, lahay pesa.

Pesa na ɗúméh rë

13 Ɗon fa gémú Koy Koope ra, ɗon ot mi
won ɗon unni yah, nda ɗon yúh biti ɗon
lahute pesa na ɗúméh rë. 14 Wëerté yen
biti yen ɗaŋ yii ñéerë'té a yee faha' Koope
raa, ɗi ay naal nufi yen na. Yii baa daa
tah yen yahti ɗaŋ Koope raa, yen na sídíih
dara ! 15 Kon wëer yen biti ɗi naalte nufi
yen na raa kay, yen yúhún biti rek yen ay
liil yee ɗagu ri yen ra.

16 Ɓëyí ot koy-yaafi filiɓ ngémë paŋ
bakaadi kúréh ow safara raa, ɗi ɗagira ri,
Koope ay on koy-yaafee ke ri baa pesa na
ɗúméh rë. Baa wonuu ɓëyí paŋ bakaadi
kúréh ow safara. Ndaa yaha bakaadi ay
kúré ow safara raa, mi wonay biti ɓëyí baa
daa nay ɗagiru ! 17 Yin ɓos ɓéeɓ bakaaɗ
naam, ndaa bakaaɗ ɓéeɓ neh daa na kúɗ
ow safara.

18 Yen yúhúté biti ɓëyí fí hente koy
Koope na bakaareh saye, ndah Koy ka kola'
Koope na ra daa na níiɗ ɗí níi Seytaane
mínléh rí yin. 19 Yen yúhúté biti yen nonu
ɓëewí Koope te ɓëy ëldúníi bee Seytaane
laha'te wa. 20 Yen yúhúté biti Koy Koope
acce te daa ri on yen afa tah yen yúh Koope
fi kah-kah fa ra. Yen henute yínë a Koope
fi kah-kah fa af Koohi Yéesú-Kiristaa. Daa
rii Koope fi kah-kah fa, daa ri pesa na
ɗúméh rë. 21 Mantee ɗon fi koyyi so',
mëytíi ala ya !

Téeríi ana fa bíní Saŋ ra Kúnsëe (Saame : Kúnsëe 1 Saŋ)

Wodoha

1 So' mi njíidí jaŋaa dé', mi na wodoh
ɗo fi Ɓelaa* Koope tanis ro ra ɗoni koyyu,
ɗon fa faha' mi kah-kah ra. Ƒuni af so' neh
kep daa fahuu ron, ndaa ɓëewë yúhú kaah
ra ɓéeɓ fahuute ron, 2 ndah kaaf ka ee yen
na te ri ay home na faraah.
3 Koo Boffa a Yéesú-Kiristaa Koy Boffa
ay yen líh mal, teeɓ yen naa'-keeñ, on
yen jaamma yen fa na pesuu filiɓ kaaf ka
ñéerë' a fahanta' ra.

Kaaf ka a fahanta'

4 Keeñ so' sosse níi sos ola' mi biti filiɓ fi
koyyu, lahte na yi pesuu kaah ti di túuyë'
rí yen Boffa nen. 5 Leegi daa mi na ɗaŋ
ɗo yii bee Yaa ow : yen bokun ɓéeɓ yen
fahanta' hanndal ki yen. Yee bíní mí rë baa
ra nék ɗi túuyë' has neh ; ɗi bee liilu yen
dalaanin ɗa. 6 Fahanta', daa ri pesa' túuyë'
yí Koope, te túuyë'ë yoodu ɗon dalaanin
ɗa naha' biti ɗon pesuun fahanta'.
7 Ɗon ot mi won ɗon yii bah, biti i feloh
caak tasaaruute feey fa, wa kaa'uute biti
Yéesú-Kiristaa acce hente ow. Wa fi yaa
i feloh, wa kaa'oh yi Kiristaa. 8 Këlíi affon
toñeh ɗon ay ñake iña légéyú yen ɗa. Ɗon
waɗti liilun waafon liilo níi mit sëk !
9 Ɓëyí fí pokaay yëeddë' yí Kiristaa ñeya
yin kay raa, noneh Koope na. Ɓëyí fí
pokoh yëeddë' yí nék, non Boffa a Koy ka
na. 10 Ow ac ɗon na yëeddí ron yin kay
raa nék, ngënë hëbí rí faamon, ngënë tëhí
ɗii na sah, 11 ndah ɓëyí tah ɗii na ɗeef
habra'te ri iñi ɓossa na paŋ ri ra.

Takanta'a

12 Lahte iñi caakki mi mín ɗon waa won
koon, ndaa daa mi fahaay waa bíní kéet.
Mi lahte yaakaari biti may ac ginon, yen
olanta' yen won, hen ɗaa raa keeññi yen
bok sos níi sos.
13 Koyyi koy-yaafee† ke ro Koope tanis ri
ra ɓal na woduu ro.

* 1:1 1.1 Ɓelaa :Ɓelaa na wonuu dee ra, ɓëewë habuu ri biti ɗi jaŋii hom filiɓ gin. Koyya daa wa ɓëy ílí jaŋii baaha.
† 1:13 1.13 Koyyi koy-yaafee na wonuu dee ra daa wa ɓëy ílí jaŋaa non Saŋ ra.

Téeríi éeyë fë bíní Saŋ ra Kúnsëe (Saame : Kúnsëe 1 Saŋ)

Wodoha

1 So' mi njíidí jaŋaa, daa mi na wodoh
ɗo fi Gayus fa faha' mi kah-kah ra. 2 Kooja,
daa mi na ɗagiɗ ɗo nda yii koloh fuu paŋ
ɓéeɓ Koo ñéerë' në, faanu sos lah jaamma,
ti di laha' keeñu jaamma Koope na ra nen.
3 Lahte i ow di koy-yaayya filiɓ ngémë
ayute, ɓíllúté së' ɗee haba' fu kaaf ka te
fu pesa' ri ra. Keeñ so' sosse yii baaha níi
sos. 4 Lahay yii lukki sosil keeñ so' bee mi
kelohte biti koyyi so' pesuu kaah toŋ ra.

Pesa'i Gayus kaaf ka

5 Kooja, fu paŋke ɓéeɓ fu hompe fa na
habra' koy-yaayya filiɓ ngémë, níi luka'
yee fu yéeh wë rë sah. Yii baa daa teeɓa'
biti fu gémpé. 6 Wa seedeyute ɗee faha'
fu ow ra fíi ɓëy ílí jaŋii fun. So' mi ɗaŋ
ro biti fu ɓaat waa habra' habra'i neɓa'te
Koope, wa lúsíɗ waali wa. 7 Wa fi yaa
nagajek, wa koluu légéyírí Yéesú-Kiristaa,
kaa'uute tah yin ya' ɓëyí noneh ɓëewí
Koope. 8 Kon waɗte yen biti yen habra'
mani ɓëewí yah. Hen ɗaa raa yen ɓal, yen
bok légéyë nay tahe kaaf ka ɓaatti líiwëlsë'
rë.

Di man Joteref

9 So' mi kéyrë'té ɓëy jaŋii ron un, ndaa
bi faha' Joteref këllëh, kaa'a'te kelohi woni
fun fi njíittí jaŋaa. 10 Mi ac daa raa, may
won iñi ɓossa paŋ ɗi ra, ɗi fa na yakka
tii yi yen na feliɗ yen ɗa. Teyay baaha
doŋ : ɗi kaa'a'te koy-yaayya na waariyu
ra haal faami, kadda'te ɓëewí kayya fahuu
waa kúɗ faammi wa ra, líkké wa fi ɓëewí
yaaha jaŋaa.
11 Mantee kooja, ngana mëllë' pagaɗ ɓos,
lah mëllée pagaɗ wun. Ɓëyí fí paga' wun,
non ɓëewí Koope ; ɓëyí fí paga' ɓos nék
yéeh Koope.
12 Ɗi fi Démétíríyús nék, ɓëewë ɓéeɓ
seedeyute biti ɗi paga' wun, pesadi kaaf
ka homa' ri ra sah teeɓa'te ri. Fun fi yee
sah fun seedeyirute ri, te fu yúhté biti fun
wonuu kaah.

Takanta'a

13 Lahte iñi caakki mi mín ɗon waa won
koon, ndaa daa mi fahaay waa bíní kéet.
14 Mi lahte yaakaari biti leŋ mi olaat ro yen
won.
15 Koope ona ro jaamma ! Kooyya dee
na woduu ro. Wodiiɗ fun kooyyee ke yen
daaha, ow fi ow waa na ɓéeɓ di tiyi a símíi.

Téerëe bíní Yúɗ rë Kúnsëe

Yee daa unna bíní Yúɗ rë. Unna nék
helay ow, wa bíníyú ílí jaŋii ow yéeh rí,
te wa na sampi mada' a yee hom filiɓ uni
ana fa bíní Peer ra.

Unna won sun fi yëeddëh yí paɗɗah ya,
wa fa kaañu Koope te fahuu pes-neɓ kep
yaa haalu filiɓ fi ɓëy ílí jaŋaa ra. Ɗaaha,
filiɓ unna, Yúɗ teeɓpe ɓëy ílí jaŋaa ɗee
nay kéenɗée Koope neeɓi sun fi ɓëewí
yaa ra, ti di húmú paga' ri ɓëy Sodom a
Gomoor ra nen.

Ɗi wonte wa fi ɓëy ílí jaŋaa biti ɓal, wa
ham ngémë híin, wa ɗage Koope faraah,
wa habra' ɓëewë yíih yee nay waa gémé
rë.

Ɓëyí fí jaŋi téeríi bee ɓéeɓ ay ot biti
unna diŋke naam, ndaa wa mín ɓedda'
ow, nda ɓëe' ɓaatti ham ngémí.

Wodoha

1 Ɗon fa dëek Baap-Koo ra, so' mi Yúɗ
súrgíi Yéesú-Kiristaa, so' mi koy-yaafi
Saak, daa mi na wodoh ron. Baap-Koo
faha'te ron ɗon fa yefru Yéesú-Kiristaa ra.
2 Koope teeɓa ron naa'i-keeñi mínéh ɗúm,
hëp rën jaamma, faha' ron faha'i mínéh
ɗúm !

Yii leŋke yëeddëh yí paɗɗah ya na

3 Ɗon fa faha' mi níi faha' yee ra, mi
húmú sawoorte bíníi ron yii leŋke mújë
boku yen ra lool. Ndaa lahte yii tahte
leegi mi mínéh ron ɓanti bíní, mi cagoh
ron, ɗon haa' ɗon ham ngémë on Koope
ɓëewí rë híin. Ngémí baa daa ri bee ona'
ri waal yínë kut teempe waali yíníi baa
faw ra. 4 Ndah lahte ɓëewí kaañute Koope
haalute filiɓ fon ndaŋka, na wonu biti mali
Koope tahte ow mín paŋ yii ɓosi neɓa' ri
ɓéeɓ. Wa kaa'uute yúhí Yéesú-Kiristaa,
ɗi fa kut daa Kélfíi yen a Yíkíi yen ɗa.
Húmú maañutee bíníyú Téerëe biti Koope
ay daan wa fi ɓëewí ɓossi yah.
5 Yee nay mi ron wone bee ra, ɗon
yúhúté rí níi lante naam, ndaa mi faha'
biti rek mí nérís rën ɗí. Nérsíi biti Koo-
Yíkëe húmú sëmlë'té ɓëewí ɗúhíɗté wë
Ésíp. Filoon fi baaha, ɗi happe yee kaa'uu
gém ɗii na waa na ra húl. 6 Nérsíi ɓal
yee kat malaaka ya húmú heefu sañ-saña
yeɗ wa Koope ra níi wa koluute tígë húmú
tíkú wë rë. Koope hampe wa pokalsa'te,
ɓekke wa tígí ñúussé túɗ yeffe wa na níi
yiin bisi gaana nay rii aattiyee ëldúnë rë.
7 Nérsíi ɓal yee húmú kat ɓëy Sodom a
ɓëy Gomoor a ginna húmú hatni baaha
ra. Wa húmú pesuu ɓos ti malaaka yi yaa
nen, wa húmú saamute fanoh a i mbínéeffí
bokuuy a wa.✡ Tígë homuu wa bee ra, wa
daanute ɓekute kíi kí në yíméh níi kiri fi
kiri ra. Baa daa teeɓ ɓëewë yee nay kate
ɓëyí paga' ɓos ra.
8 Ɓëewë haalu filiɓ fon yaa ra madu ti
ɓëy ginni yaa nen kep. Wa níɓúu iñi saku
sako, wa ñeye pagaɗɗi ɓossa na sobeyil
faanni wa ra, faaliyuuy Koope anti sole
mbínéeffë sun. 9 Añcaŋ Misel a faanaŋ fi,
ɗi fa daa kélfíi malaaka ya ra sah, húmú
poo'uu ɓani Seytaane filoon di yii leŋke
ɓúudé fí Mëyíis rë, ɗi kaañay sol Seytaane.
Ɗi won ɗi wono rek tih : « Yíkëe ɗémpí
ɓëp afu ! » 10 Ndaa, ɓëewë haalu filiɓ fon
yaa ra soluu yii wa yíih rí. Yee yúhú
wë rë, wa yúhúu wë yúhëɗ raɓ, wa na
níɓíh, te iñyaa daa nay tahe wa saŋku.
11 Wa torohute ndah wa ñeyu kotti Kayeŋ✡
; wa helute waala wun ɗa ndah hélíis, ti
di na húmú paga' ri Baalam✡ nen ; wa
tíkúu Koope af ti di húmú tíkë' Kore Koope
af nen. Yii baa daa tah wa saŋkuyute
ti Kore✡ nen. 12 Ayi wa ndaje ílí jaŋaa
koma' gace, ndah wa yípírúu yípírëe hécé
fíi yí wë te në sëpíih në dara. Wa madu
nérrí lahay muluɓ ngilaaw ma na kúɗ wë
nen. Wa kilikki na líméh koy ! Wuti
wahtii wa lah raa sah, wa líméh koy ! Hen
ɗaa raa, wa lecuu tal-tal ka, wa húlë' yínë
faw. 13 Ɓëewë haalu filiɓ fon yaa ra madu
a mboowaanni gaanna kísí fë nen. Iñi
sëpírë' yë na pagu wa ra mada' a lossa na
bet mboowaanna tíñ kísí fë rë nen. Wa
madu a hulla na hëmíh ílíy yínë rë nen.
Hulli yah, Koope heliɗte wa tík tígë lukki
ñúus ɗë, wa hom daaha faw.
14 Henok✡ fa non jamanii paana fa
dala'te Aadama ra húmú maañcee won yii
leŋke ɓëewí yaa na won tih : « Síkíríi
! Yíkëe ac ayo a malaaka yi sela yi, yi
caakute níi caak, 15 ɗi aattiya' ɓëewë ɓéeɓ.
Ɗi ay daan ɓëewë tíkúu rí af ra ɓéeɓ
ndah pagaɗɗi kaañ-Koope ya ɓéeɓ na
paguu wa a kaañ-Koo ra. Wa fi bakaaroh
ya kaañu Koope yaa ra, Koope ay waa
daan ndah solla solu wa ri ra ɓéeɓ ɓal. »
16 Wa fi ɓëewí yah, keeññi wa dékë' haay,
wa dékúu wonaaloh. Wa fahuu pes-neɓ,
neɓute ɓúk, te wa laas ow ɗeef séentúu
në yin.
17 Ɗon fa faha' mi níi faha' yee ra nék,
nérsíi unna húmú wonu apootarri Yéesú-
Kiristaa Yíkíi yen filoon ɗa. 18 Wa húmú
wonu ron tih : « Míllëen jamanu, ay lah
ɓëewí ay ayee ñaawla' te wa ay pesee fah
pes-neɓ ndah kaañ-Koo. » 19 Wa fi yaa

✡ **1:7** 1.7 Saame Dalaana 19.1-25 ✡ **1:11** 1.11 Saame Dalaana 4.1-16 ✡ **1:11** 1.11 Saame Kíní ɓëy Israyel 22.1-35 ; 31.16 ✡ **1:11** 1.11 Saame Kíní ɓëy Israyel 16.1-35 ✡ **1:14** 1.14 Saame Dalaana 5.18-24

daa ɗaralsuu koy-yaayya filiɓ ngémë. Wa
níɓúu iñi ëldúnë kep, Ruuhi Koope íníh
waa na. 20 Ndaa, ɗon fi yee faha' mi
níi faha' yee ra, pëgí ɓéeɓ ɗon pokoh
yee gémú ron te kola' Koope na ra, ɗon
saye. Lah ɗëgí Koope faraah, Ruuh-Peseŋ
ɓedda' ron na. 21 Pëkíi faha'a faha' ron
Koope ra, ɗon sehe Yéesú-Kiristaa Yíkíi
yen, ɗi fa nay yen teeɓe naa'-keeñ biti
wahtaa lah, on yen pesa na ɗúméh rë.
22 Lah yérmí ɓëewë lahu nuf ana yee nay
waa gémé rë, ɗon habra' wa. 23 Lahte na
yi fí yúhté biti pagaɗɗi wa saañ waa ɓeke
saŋku. Kon, fúulí wë në. Yaa aa na nék,
lah yérmí wë, ndaa lah hélí nuf waa na.
Ngënë léɓí sah yii daa wa lahuu ri níi luka'
búuɓɓée ké wë sobe ndah pagaɗɗi ɓossi
wa ra.
24-25 Koope laha ndam, ɗi fa daa mín
ɗon kaa' keen bakaaɗ, cëgíɗ ɗën fíi ɗi fa
líif a ndam ra, ɗon lëhíh síkkë, keeññon
sos. Ɗi fi Koope, ɗi fa yínë kut ɗa, ɗi fa
ñeya' Yéesú-Kiristaa Yíkíi yen na sëmlë'té
yen ɗa laha ndam, lah doole, katan a sañ-
sañ dala'te bín fë, a dee níi kiri fi kirih !
Ɗémíin !

Téeríi feeñiyoha bíní Saŋ ra Kúnsëe

Téeríi ɓeh, Saŋ daa bíní rí. Ɗi won tih : iña won ɗi na ra ɓéeɓ, ɗi tíkké ílí në te kelohte wa a nufi. Ɗi wonte biti ɓal Ruuhi Koope daa cép sun fi, ɗi na an waa bíní.

Jamanaa na waariya' ri ɗeef buuri Rom na mokil kerceenna bín fë mokli misikke ra, ɗi habute kúrúté gin filiɓ muluɓ hínú Patmos, helute dín fë. Homa' ri daaha ra, Ruuha cépë' sun fi na, ɗi na bíní iña feeñal ri Yéesú te ɗúhë' Koope na ra. Unna bíní rí rë, yuliɗ wa íl jaŋi paana di Aasi ti di wona' ri ri Yéesú filiɓ feeñiyoha feeñiyoh ri ri ra. Ɗi wonte :

- yii leŋke ɗee yeeliya' Yéesú ndam ra (5.6-14),
- yii leŋke Har fa yera' Koope sarah ra, ɗi fi Yéesú (7.9-17),
- a yii leŋke aattiya'i Koope a ɓëewë ɓéeɓ (20.11-15).

Ɓëyí fí jaŋi téeríi bee ɓéeɓ ay ot biti iña wonu filiɓ ra saamu toñi yen fi kerceenna nda yii mín yen daɓ ɓéeɓ, yen ham ngémí yen híin ndah ɓëyí fí ham níi ɗúmëenë rëe, tiyi ay bíníyú filiɓ téeríi pesa na ɗúméh rë.

Iña feeñal Yéesú Saŋ ɗa

1 Téeríi bee ëmbë iña feeñal Yéesú-Kiristaa te kola' Koope na ra, teeɓi súrgë yí yee na saañ lahe te wulay wulay ra. Yéesú nék wol malaakii Saŋ na, Saŋ fa súrgíi rë, teeɓi baaha. 2 Ɗi fi Saŋ nék seede seedeyo dee biti iña ot ɗi ra ɓéeɓ Unni Koope, te ri wonte biti Yéesú-Kiristaa seedete ri. 3 Kon ɓëyí jaŋi téeríi bee a ɓëyí síkírëh rí ɓéeɓ te tík ɗí nufi, ay lah sos-keeñ ndah iña wonu filiɓ ra leŋ lah.

Unna bíníyú jaŋi yi paana ya ra

4 So' mi Saŋ, daa mi bíní ɗon fi ɓëy íllí jaŋi yi paana ya deyi Aasi unni yeh : Koope fa húmú në, ee na, te ac ayo ra líhë rën mal, on ɗon jaamma ! Ruuh yi paana yi, yee hom fíi ñaani nguur ki ra líhún rën mal, on ɗon jaamma ! 5 Yéesú-Kiristaa, ɗi fi seedii kah-kah fa ɗéɓpí koloh ɓúudé rë, te ri buuri buurra feey fa ra líhë rën mal, on ɗon jaamma !

Kiristaa faha'te yen te ri múcëlté yen bakaaɗɗi yen a ñif mi*. 6 Ɗi paŋke níi yen henute ɓëewí nonu Nguur ki Koope, yen henute seeyoh yi Koope, ɗi fi Boffi. Ɗi laha ndam, ɗi lahe doole dee níi kiri fi kirih ! Ɗémíin !

7 Ëlsíi, ɗi ee ac ɗa, ñéerë'té a nérrë ! Ɓëewë ɓéeɓ ay rii ot níi luka' ɓëewë jabu ri ra. Ɓëewë feey fa ɓéeɓ ay foŋ, hawoh af ri. Ahaŋkay ! Ɗémíin !

8 Koo-Yíkëe won tih : « Daa mi Alfaa daa mi Omegaa†, daa mi húmú në, mi ee na, te mi ac ayo, so' fa mín ɓéeɓ rë. »

Feeñiyohi Yéesú a Saŋ

9 Daa mi koy-yaafon Saŋ fa bok a ɗon, yen henute yínë Yéesú në rë di coono, nguur a múñ. Mi húmú kúrú kúrë gina na wonuu Patmos hom filiɓ kísí fë rë mi betute daaha, af waaraa na waare mi Unni Koope ra a yee na seedeyiɗ mi Yéesú rë. 10 Bisi Yíkëe ín, Ruuh-Peseŋ haalte so', mi kelohte un ɗofohte filoon so' saleet man kúlúɓ kí na lúuɓ nen won tih : 11 « Bíníyé iña ot fu ra, fu kéyrë' wë ɓëy íllí jaŋi yi paana yi yeh : bi Efes, Simirne, Pergaam, Catiir, Sardes, Filadelfi a bi Lawodise. »

12 So' mi heeltoh oli ɓëe' na won soo na ra, mi ot lampa úrís paana. 13 Lahte mbínéefí mada' a ow húmú leelii lampa ya, ɓekoh sabidoor, pokohte geñu úrís kinohi. 14 Fen fa afa naa' dúr, naa' ti lékít nen, íllë na ñah ti kíi nen ; 15 kotta man përëmí teyute, séewísúté níi lante, moosute níi na tiriñ nen, una man di na tiila' mboowaanna kísí fë nen. 16 Ɗi hampe hul paana ya'i ñamaa fi, jépílí laha' kañaa ana yi dahasute na ɗúh ɓúgë. Kanama man ndiŋ-ndiŋ na' nen taac.

17 Ola' mi ri ra, mi yíppée keen kotta ti húlíɗ nen. Ɗi tíkké ya'i ñamaa fi sun fi so' tígí daaha, won so' tih : « Ngana tíit ! Daa mi ɗéɓ te daa mi míllë'. 18 Daa mi ɓëe' na pes ɗa. Mi húmú húlté, ndaa mi ee pes ɗa ee, te may pese peso faraah. Daa mi lah sañ-sañ sun fi kúl kë a sun fi gin ɓëewë húlú rë. 19 Kon bíníyé iña ot fu ra : yee lah yee ra a yee na ac fayu ra ɓéeɓ. 20 Síkírée mi won iti fi hulli paana ya ot fu ya'i ñamaa fi so' ra, a iti fi lampa yi úríssí paana ya : hulli paana ya daa malaaka yi jaŋi yi paana ya, te lampa yi paana ya daa jaŋi yi paana ya. »

2

Unna bíníyú yuliɗ ɓëy ílí jaŋii Efes ra

1 Ɓëe' won so' tih : « Bíníyé malaakii jaŋii Efes fu won ɓëewë tih : so' mi ɓëe' ham hulli paana ya ya'i ñamaa fi so', ma na tíl hanndal ki lampa yi paana yi úríssë rë, mi won tee : 2 so' mi otte yee pagu ron

* 1:5 1.5 múcëlté yen bakaaɗɗi yen a ñif mi :Ɓëewë húmú ñeyaatu unni yee bín fë wora'i wa ɓëewë rë, lahte na yi húmú bíníyú yii beh : hosse bakaaɗɗi yen a ñif mi. † 1:8 1.8 Daa mi Alfaa daa mi Omegaa :Alfaa daa koy una ɗéɓ di gerek ra, omegaa daa míllë'. Iti fi wa tígí dee daa ri bitih : Koope daa ɗéɓ te daa ri míllë', mbée daa ri dalaana te daa ri ɗúmëenë.

ra, légéyí ron, a míní múñën. Mi yúhté
biti ɗon míníh dék a ɓëyí ɓosse. Ɓëewë në
wonu biti wa i apootar te wa apootar neh
ra, ɗon semantaluute wa níi ɗon yúhúté
biti wa i feloh. 3 Ɗon lahute múñ : af so'
tahte ɗon ñeyute coono, te ɗon yeɗɗuuy.
4 Di filiɓ yaaha ɓéeɓ nék, so' mi otte yin
ɗon na : di húmú fahuu ɗon so' ɗéɓëenë
daal, henlay ɗaaha ! 5 Ëlsíi di daluu ron
wun a ɗee míllúu ron ra, ɗon lof pesaɗ
ɗon nimil di na húmú pesuu ron merees
nen. Henay bah, may ac mi pah lampaa
mi këlíɗ ɗí tígë hom ɗi ra. 6 Di filiɓ yaaha
ɓéeɓ nék, mi otte yii neɓa'te so' ɗon na :
ɗon wonuy yin iña na pagu ɓëewí Nikol ra
dalaa ti so' nen.
7 « Ɓëyí lah nuf, kelaa yee won Ruuh-
Peseŋ ɓëy ílí jaŋaa ra. Ɓëewë nay ɓage ra,
may waa on wa ñam na di koyyi kilka na
ona' pes hom filiɓ meey Koope ra. »

Unna bíníyú yuliɗ ɓëy ílí jaŋii Simirne ra

8 Ɓëe' wonil so' tih : « Bíníyé malaakii
jaŋii Simirne fu won ɓëewë tih : so' mi
ɓëe' ɗéɓ te daa mi míllë' rë, so' fa húmú
húl mi nimilte ma na pes ɗa, mi won tee :
9 so' mi otte súfúñ fon a ñagon, añcaŋ ɗon
lahute kat ! Mi kelohte iñi ɓossa na wonu
ɓëewë sun fi ron ra, ɓëewë na damuu biti
wa i yëwúɗ, wa ɓëewí Koope, ɗeefa kaah
neh. Wa goomal ɓëewí Seytaane doŋ !
10 Yee na sayu ron súfúñé rë, ngënë néehí
yin na. Síkíríi, Seytaane ay ɓekroh i ow
ɗon na kasu olsohi ron, ɗon moklu níi hen
waal sabboo. Hëbí híin níi húlën. May ron
ɓek baanii ndami pesa na ɗúméh rë.
11 « Ɓëyí lah nuf, kelaa yee won Ruuh-
Peseŋ ɓëy ílí jaŋaa ra. Ɓëewë nay ɓage ra
ii ñee húlí ana fa. »

Unna bíníyú yuliɗ ɓëy ílí jaŋii Pergaam ra

12 Ɓëe' wonil so' tih : « Bíníyé malaakii
jaŋii Pergaam fu won ɓëewë tih : so' mi
ɓëe' laha' jépílë laha' kaañaa yi ana ya
dahasu ra, mi won tee : 13 so' mi yúh tígë
dékú ron ra. Ɗon dékú tígë yípë' Seytaane
nguur ki ra, kaa'eeh ɗon habute soo na
híin. Ɗon taasuuy biti ɗon gémúté së', níi
luka' na húmú hawu Antipaas, ɗi fa húmú
seede kah-kah soo na, húl ginon ra, gina
dék Seytaane ra. 14 Di filiɓ yaaha ɓéeɓ
nék, mi otte yin ɗon na : lahte ɓëewí
ewu filiɓ fon ñeyuu iña yëeddë' Baalam
ra, Baalam fa húmú ɓek Balak nuf na fíir
ɓëy Israyel, tah wa ñame bo' yúul, wa na
njaaliyuu ra.✡ 15 Lahte ɓëewí ewu filiɓ
fon ɓal ñeyuu iña na yëeddúu ɓëewí Nikol
ra. 16 Kon lëfí pesaɗ, henay baa mi ac ayo
waalli yee mi haa' ɓëewí yaa a jépílë na
ɗúh ɓúk së' rë.
17 « Ɓëyí lah nuf, kelaa yee won Ruuh-
Peseŋ ɓëy ílí jaŋaa ra. Ɓëewë nay ɓage
ra, may waa naa on maana* ɗapoh ra, mi
yeɗ wa la'i naa'i bíníyú tii hasi ow yéeh rí
henay ɓëe' nay rii liile ra. »

Unna bíníyú yuliɗ ɓëy ílí jaŋii Catiir ra

18 Ɓëe' wonil so' tih : « Bíníyé malaakii
jaŋii Catiir fu won ɓëewë tih : so' mi Koy
Koope, so' fa íllí së' na ñah ti kíi nen te
kotti so' man përëmí moosu mooso níi na
tiriñ nen ra, mi won tee : 19 so' mi otte
yee pagu ron ra : ɗee fahuu ron ow ra,
ɗee gémúu ron so' ra, iñi wunna na pagiru
ron morommon ra a míní múñën. Mi
otte biti ɗee sawooruu ron légéyë leegi ra
luk bee ɗéɓëenë. 20 Di filiɓ yaaha ɓéeɓ
nék, so' mi otte yin ɗon na : ɗon yeɗɗute
ɓelaa na wonuu Sesabel tík afi yonente ra,
na múuyíɗ súrgë yí së'. Daa ri ɓek wa
njaaliyoh a ñam bo' yúul. 21 Añcaŋ mi
onte ri, mi yerisse heeyce ɗi lof pesaɗ,
ndaa ɗi kaa'a'te yeris njaaliyoh. 22 Síkírée
! May rii fëníɗ, ɗi hen misikiɗ ; te ɓëewë
fanuu a ri ra, may waa tík coono fi misikke
hém wa lofuy pesadi ɓosa na ɓek wa ɓelaa
ra. 23 Mii teem daa kep, may hap koyyi
ɓelaa húl, hen ɗaa raa ɓëy ílí jaŋaa ɓéeɓ
yúh biti yii hom nuf a yii hom keeñ ow
ɓéeɓ, so' mi yúh rí ; te yii paŋ ow ɗon
na ɓéeɓ, may ri rii yíníl. 24 Ɗon fi ɓëy
Catiir nék, ɗon fa ɓekuy affon iñi ɓossi yaa
na yëeddúu yaa ra, te ɗon yooduy yee na
wonuu ɓëewë "iñi lakoh yi Seytaane" ra,
mi won ɗon tee : mi tíkëy ron yin kay.
25 Mi won ɗon biti kep ɗon ham yee habu
ron ra híin níi mi nimil.
26-28 « Ɓëewë nay page yee faha' mi ra
níi míllëenë rë, ɓëewí yaa daa ɓagu. May
wa yeɗ sañ-saña kola' mi Baaso' na ra, mi
tík wë sun fi heetti kayya wa kúɗ wë kúrí
híinté, wa ɗakaya' wa ti yaaɗ nen.✡ May
waa yeɗ hula na niiñ hagaɗ ɗa ɓal. 29 Ɓëyí
lah nuf, kelaa yee won Ruuh-Peseŋ ɓëy ílí
jaŋaa ra. »

3

Unna bíníyú yuliɗ ɓëy ílí jaŋii Sardes ra

1 Ɓëe' wonil so' tih : « Bíníyé malaakii
jaŋii Sardes fu won ɓëewë tih : so' mi ɓëe'
kúɗ Ruuh yi paana yi Koope a hulli paana
ya ra, mi won tee : mi otte yee pagu ron
ra : ɓëewë habuu biti ɗon homu pes ɗeef
ɗon húlúté. 2 Kon yúunii ɗon ham yee na
waay húl ɗon na ra híin, toñeh ɗon ñak ɗi
faf, ndée mi otte biti iñi wunna pagu ron ra
tasa'te fíi Koope. 3 Nérsíi iña húmú yëeddú

✡ **2:14** 2.14 Saame Kíní ɓëy Israyel 25.1-2 ; 31.16 * **2:17** 2.17 maan :daa ñama on Koope ɓëy Israyel homuu wa luufa ra. Tikki fi maan daa : « Yee yi ɓal ! » ✡ **2:26-28** 2.26-28 Saame Kañaa ya 2.8-9

ɗon a ɗee húmú keluu ron Unni Koope ra
; hëbí në te ɗon lof pesaɗ. Ɗon yúunúuy,
so' may ac bis ɗon ii yéŋ, mi beetti ron ti
lohoh nen. 4 Di filiɓ yaaha ɓéeɓ, i ow ewu
filiɓ fon Sardes dee sísíɓílúy búuɓɓí wë.
Wa fi yah, funi wa ay ñéerë' ɓani búuɓɓí
naa' yi wa, ndah wa mitu ri mito.
5 « Ɓëewë nay ɓage ra ay ɓekee búuɓ
naa' ti ɗaa nen. Mii nís tii yi wa téerëe
bíníyú tii yi ɓëewë nay haale pesa na
ɗúméh rë, mi won fíi Baaso' a fíi malaaka
ya biti wa nonu soo na.
6 « Ɓëyí lah nuf, kelaa yee won Ruuh-
Peseŋ ɓëy ílí jaŋaa ra. »

Unna bíníyú yuliɗ ɓëy ílí jaŋii Filadelfi ra

7 Ɓëe' wonil so' tih : « Bíníyé malaakii
jaŋii Filadelfi fu won ɓëewë tih : so' mi
ɓëyí selaa te daa mi kaaf ka ra, so' fa
ham céebíi Dawit buura, mi kúnís ɗëe ow
mínéh téy, te mi téy ɗëe ow mínéh kúnís
rë, mi won tee : 8 so' mi otte yee pagu
ron ra. Mi yúhté biti ɗon lahuy doole
níi, ndaa ɗon habute unni so' híin, ɗon
kaa'uute súugëhí së'. Síkírii ! Mi kúnsíɗté
ron íl fíiyën abah, bi fí yúhté biti ow mínéh
ríi won. 9 Ɓëewë nonu goomal ɓëewí
Seytaane ra nék, feloh yi yaa damuu biti
wa i yëwúɗ, wa ɓëewí Koope te ɗeefa kaah
neh ra, may paŋ níi wa ac yek fíiyën, wa
yúh biti mi faha'te ron. 10 Hém ɗon daa
habu unni so' híin ti di naha' mi ri nen,
wahtaa nay mii cépíré loola ëldúnë ɓéeɓ
olsohi ɓëewë feey fa ra, so' ɓal may ron
sëmlë'. 11 Mi leŋ nimil, hëbí yee habu
ron ra híin toñeh ow ay aye ɓeɓ baanii
ndamon.
12 « Ɓëewë nay ɓage ra, may waa yíp
filiɓ Faam fi gaani Koope fi so' ti cíp nen,
te wa ii naa koloh ta'. May bíní tii Koope
fi so' sun fi wa, mi bíní tii gin Koope fi so'
na ɓal, gini baa daa Yerusalem fi hasa kola'
sun, Koope fi so' cépíɗ ɗí feey ra. May bíní
tii hasi so' sun fi wa ɓal.
13 « Ɓëyí lah nuf, kelaa yee won Ruuh-
Peseŋ ɓëy ílí jaŋaa ra. »

Unna bíníyú yuliɗ ɓëy ílí jaŋii Lawodise ra

14 Ɓëe' wonil so' tih : « Bíníyé malaakii
jaŋii Lawodise fu won ɓëewë tih : so' mi
ɓëe' në wonuu Ɗémíin ɗë, so' mi seedii
kah-kah fa mit wëelíyëh rë, so' fa iña sak
Koope ra ɓéeɓ ñeya' soo na ra, mi won tee
: 15 so' mi otte yee pagu ron ra. Ɗon madu
muluɓ nen : ɗon sosuuy ɗon woyuy. Ɗon
sosa' mbée ɗon woy koon daa nay géné !
16 Ndaa ɗon sosuuy ɗon woyuy, ɗon homu
leelaa te yii baa ay tah may ron hok feey
! 17 Ɗon habuu affon biti ɗon lahute yin,
iñon ɓéeɓ ee tíl rë, ɗon ñakuy dara ; ɗon
anutee yíih ɗee mokuu ron a ɗee súfúñúu
ron ra ! Ɗon i ñëkíɗ, ɗon i búumíɗ te ɗon
lahuy yii ɓekun ɗon faannon ! 18 Yee nay
mi ron wone ra daa ri biti ndék tee, ɗon ac
ɗon lom úrís kah-kah soo na, ɗon caak yin.
Ɗon lomaaloh yéré naa' ɓal ɗon ɓekoh,
ɗon ɓanilti hen faan holoŋ fíi ɓëewë ɗon
sopoh. Ɗon saamaloh kilki ay paye íllën,
ɗon yeel. 19 Mi hom wona' affi ɓëewë faha'
mi ra mi tík wë waal. Kon këlíi, ɗon lof
pesaɗ. 20 Síkírii, mee caŋke ílí faam fa ra
ma na laɓ ílë ; ɓëyí keloh un so' te kúnsíɗ
së', may haal faami, funi ɓok loon.
21 « Ɓëewë nay ɓage ra, may waa yeris
wa took hëbís së' ñaani nguur ki so' ti
bee ɓaga' mi, mi payte mi tookke a Baaso'
ñaani nguur ki ra nen.
22 « Ɓëyí lah nuf, kelaa yee won Ruuh-
Peseŋ ɓëy ílí jaŋaa ra. »

4

Koope a ñaani nguur ki

1 Filoon fi baaha, lahaatte yii feeñiyohte
so' : Hom homo níi mi otte íl kúnsëhté
sun-Koo. Una na húmú won soo na man
kúlúɓ kí na lúuɓ nen ra won so' tih : «
Lawe dee mi teeɓ ɗo yee waɗ naa tíkëh
rë. » 2 Ɗee a ɗeh, Ruuha haalte so', mi
otte ñaan nguur sun-Koo daaha ow tookke
sun. 3 Ɓëe' na tak ti la'i miriñ luum a hilil
nen. Kuɗ ki Koo na tak ti la'i na miriñ nen
ɓal, gíiwté ñaani nguur ka. 4 Ñaan sabay
ana a ñaan iniil (24) kay gíiwúté ñaani
nguur ka, yi fí yúhté biti ɓaha sabay ana a
ɓaha iniilli (24) ɓekuu búuɓ naa', ɓekuute
baane úrís daa tooku sun. 5 Lahte héléyyí
ɗofa' ñaani nguur ka ñéerë'té a i un a
pilliŋŋi na tiil. Lampa paana na njaaroh
fíyí, daa wa Ruuh yi paana yi Koope. 6 Yii
manti kísí, heleŋ ti pilaatu nen hompe fíi
ñaana. Mbínéeffí iniilli faanni wa ɓéeɓ
líiffé íl ow, homute leelaa gíiwúté ñaana.
7 Bee ɗéɓ ɗë man gaynde nen, bee tíkëh
në rë man yuuh fana nen, bee ñee na ra
kúɗ kanam ow, bee míllë' rë man njaaŋ
fi hom pún nen. 8 Mbínéeffí iniilla, bina-
bina waa na ɓéeɓ lahte paɓ pëenë yí líiffé
íl. Wa dékúu yeek na' a elek wone tih :
« Fu peseŋ ! Fu peseŋ ! Fu peseŋ
ɗo fi Yíkëe, Koope fa mín ɓéeɓ rë,
ɗo fa húmú në,
fu ee na,
te fu ac ayo ra. »
9 Wahtii homuun mbínéeffí iniilla kañe,
wa ɓéyré, wa símé ɓëe' took ñaani nguur
ka na pes faraah ra, 10 ɓaha yi sabay ana
a iniilla (24) yek fíi ɓëe' took ñaana ra,
jaamiyee ɓëe' na pes faraah ra, wa bet
baane yi wa fíi ñaana wone tih :
11 « Yíkëe Koope fi fun,
daa fu yeeliyoh ndam,
daa fu mit ɓéyíɗ,

daa fu yeeliyoh doole di yee saka' fu iña
ɓéeɓ rë.
Daa fu faha' ri,
daa tah wa hen. »

5

Téerëe ya' Har fi Koo

1 Filoon fi baaha, mi otte téeríi túlúñú
túlúñë hompe ya'i ñamaa fi ɓëe' took sun
fi ñaani nguur ka ra ; hatinna ɓéeɓ ana
bíníyúté, ɗi antee túlúñú síitɗúté sondeel,
leewute leew paana. 2 Mi otte malaakii
mitte, ɓéyíɗté uni sun won tih : « Daa
yeeliyoh këcísí leewwa, kúnís téerëe ?
» 3 Ndaa sun-Koo neh, feey fa neh, filiɓ
feey fa neh, lahay ɓëyí mín kúnís téerëe,
olsoh yee filiɓ. 4 Ola' mi biti lahay ɓëyí
yeeliyohte kúnsí téerëe olsoh yee filiɓ ra,
mi looyte looyi misikke. 5 Ow di ɓaha ya
won so' tígí daaha tih : « Ngana looy yaal
! Ole, gaynde fa tali Yudaa, sédí Dawit daa
ɓaŋ ; ɗi nay këcísé leewwi paana ya, kúnís
téerëe. »
6 Filoon fi baaha, mi otte Har caŋke leelii
ñaani nguur ka, mbínéeffí iniilla a ɓaha
ya gíiwúté rí. Har fa man oolu oolo nen,
lahte wic paana a íl paana yi daa Ruuh
yi paana yi Koope, yee wolu feey fa ɓéeɓ
rë. 7 Har fa acce ɓeɓpe téerëe ya'i ñamaa
fi ɓëe' took ñaana ra. 8 Ɓeya' ri téerëe
rë, mbínéeffí iniilla a ɓaha yi sabay ana
a iniilla (24) yípútée yek fíyí. Ow fi ow
waa na ɓéeɓ hampe koraa a i annda úrís
yi líiffé a cuuraay. Cuuraayi yaa nam daa
maanam ɗaŋŋi ɓëewí Koope. 9 Wa na
anuu yeek yeekaa has tabuu tih :
« Daa fu yeeliyoh ɓeyi téerëe,
daa fu yeeliyoh këcísí leewwa.
Daa fu húmú hawu sarah,
ñif mu tosiɗte Koope ow,
ɓëewí koluu talla ɓéeɓ,
wonaɗɗa ɓéeɓ,
heetta ɓéeɓ,
ginna ɓéeɓ.
10 Fu tahte wa nonute Nguur ki Koope
wa henute heet seeyoh yi Koope fi fun,
wa hen buur feey fa ɓéeɓ. »
11 Mi homilte maa yeel, mi keloh i un
malaaka caak gíiwúté ñaani nguur ka,
mbínéeffë a ɓaha ya. Wa madu pep
feey nen caak, 12 ɓéyrúté unni wa sun na
yeeku, tabuu tih :
« Har fa húmú hawu sarah ra
yeeliyohte doole,
yeeliyohte alal,
yeeliyohte hereñ a katan,
yeeliyohte ɓéyíɗ,
yeeliyohte ndam a kañ ! »
13 Mi keliilte mbínéeffë ɓéeɓ : yee sun
neh, yee feey fa neh, yee filiɓ feey fa neh,
yee filiɓ kísí fë neh ; mbínéeffë ëldúnë
ɓéeɓ na yeeku, tabuu tih :
« Ɓëe' took ñaani nguur ka ra a Har fa
daa ron mitu kañ,
daa ron mitu ɓéyíɗ,
daa ron yeeliyuu ndam,
daa ron yeeliyuu sañ-sañ dee níi kiri fi
kirih ! »
14 Mbínéeffí iniilla tabuu : « Ɗémíin ! »
Ɓaha ya na yeku na jaamiyuu rek.

6

Har fa këcíssé téerëe

1 Homilte níi mi ot Har fa këcíssé leewa
ɗéɓ ɗë, mi kelohte un mbínéef yínë di
mbínéeffí iniilla ɗofohte ti pilliŋ nen won
tih : « Aye ! » 2 Mi hen ɗeh, mi ot pënís
naa', ɓëe' yaagoh ri ra hampe hél kas, ɗi
yerute baane ɓagoh, saañce a ndam, saañ
ɓagaat.
3 Har fa këcíssé leewi ana fa, mi kelohte
mbínéefí ana fa foŋke won tih : « Aye !
» 4 Pënís kay yíppée ɗúh, luum cuy ti yuy
kíi nen ; ɓëe' yaagoh ri ra yerute sañ-sañ
ɗi lík jaamma feey fa, ɓëewë bëemëntée
filiɓ fi wa. Ɗi yeru jépílí gaante !
5 Har fa këcíssé leewi éeyë fë, mi kelohte
mbínéefí éeyë fë foŋke won tih : « Aye ! »
Mi henil ɗeh, mi ot pënís kay yíppée ɗúh,
ɗi súul ; ɓëe' yaagoh ri ra hampe peeseyaa.
6 Mi kelohte yin ti un nen ɗofohte leelii
mbínéeffí iniilla na won tih : « Kílë súuné
yínë daa ganjarma légéy ow bis múlgús,
kílë bësí éeyë daa ganjarma légéy ow bis
múlgús, yii leŋke dúuléenë a béeñë nék,
ngana leɓ na ! »
7 Har fa këcíssé leewi iniil fa, mi kelohte
un mbínéefí iniil fa won tih : « Aye ! »
8 Mi olilte pënís kay yíppée ɗúh, ɗi hilil ;
ɓëe' yaagoh ri ra dëekúu kúl kë, gin ɓëewë
húlú rë ñeete filooni. Wa onute sañ-sañ
sun fi hatin yínë di hatinni iniilla feey fa,
wa hap ɓëewë dékú në rë ɓéeɓ húl a jépíl,
a yaaɓ, a jér ɓos a raɓɓi sohoorute.
9 Har fa këcíssé leewi iip fa, mi otte
i coonaa fëgërëh fí tígë na hawruu ra,
coonaa yi ɓëewë húmú bëemú ndah Unni
Koope a yee húmú waariyuu wa Unna
ɓëewë rë. 10 Coonaa ya na fogu sun wonu
tih : « Koo-Yíkëe, ɗo fa sela te daa fu kaaf
ka ra, fu seh yi aattiya'i ɓëewë feey, fu
yíllíɗ fun di yee kéenɗúu wë ñif mi fun
feey ra ? » 11 Tígí daaha, ow fi ow waa
na ɓéeɓ yerute sabidoor naa', wa wonute
biti wa sehaaloh yutuuɗ níi koy-yaayyi wa,
ɓëewë wani wa húmú boku légéy rë hawu
húl ti wa nen paay, ac mitsiɗ wa.
12 Mi henil ɗeh, mi ot Har fa këcísílté
leewi pëenë fë, feey fa yíppée hégíyëh
hégíyëhí misikke ; na'a súulté kúk ti bílëes
nen, di teem céyín fë ɓéeɓ luumpe cuy

ti ñif nen ; 13 hulla sun na keen feey ti
koy eenni hililli ngilaaw gaan hégíy̆ tala
nen. 14 Sun-Koo hente fur saañce ti téeríi
túlúñú túlúñë nen ; daŋŋa a ginna kísí fë
ɓéeɓ ɗofute ílíyyë húmú wë rë. 15 Buurra
feey fa, njíittë, kélfë yí soldaarra, yíkëe
yí alalla, jammbaarra, ñaamma a ɓëewë
lahuu affi wa ra, ɓëewë ɓéeɓ na ɗapuu
filiɓ killa, na lakuu la' yi gaanna daŋŋa,
16 wa na wonu daŋŋa a la' yi gaanna tih :
« Bëpí sun fi fun, ɗon ɗap fun fun lakoh
íllí ɓëe' took ñaani nguur ka ra, fun wuloh
haayi keeñ Har fa, 17 ndah bisi gaana lahte,
bisa haaya' keeñi níi haay ra ! Daa nay naa
múcé ? »

7

Ɓëewë tíinndúu rë

1 Filoon fi baaha, mi otte malaaka iniil
cagute hatinni iniilla feey fa, fútúté ngi-
laaw ma na haala' ílíyyí iniilla ra, kaa'
ri laɓ sun fi feey fa, sun fi kísí fë a sun
fi kilikka. 2 Mi otte malaaka kay ɓal, bi
kola' waal púlëen na' na ac. Ɗi kúɗté
tiiŋ ñaasaa, bee Koope fa na pes ɗa hom
tíinndë' rí rë, ɓéyíɗté uni sun na won
malaaka yi iniilla yeru sañ-sañi yahun wa
feey fa a kísí fë rë tih : 3 « Bëyít, cëgí
! Ngënë léɓí feey fa, ngënë léɓí kísí fë,
te ngënë léɓí kilikka te ɗeefa yen ñëesíh
súrgë yí Koope púk, yen tíinndë' wë. »
4 Tígí daaha, mi kelohte ɗee teyu ɓëewë
ñaasu púk tíinndúuté rë : wa henute ow
júnní tíméer a ow júnní sabay iniil a ow
júnní iniil (144.000). Tal fi tal di talli
sabboo a ana ya Israyel ɓéeɓ, ow júnní
sabboo a ow júnní ana tíinndúuté (12.000)
: 5 ow júnní sabboo a ow júnní ana di tali
Yudaa ; ow júnní sabboo a ow júnní ana
(12.000) di tali Ruben ; ow júnní sabboo
a ow júnní ana (12.000) di tali Gaat ; 6 ow
júnní sabboo a ow júnní ana (12.000) di tali
Aseer ; ow júnní sabboo a ow júnní ana
(12.000) di tali Neftali ; ow júnní sabboo a
ow júnní ana (12.000) di tali Manase ; 7 ow
júnní sabboo a ow júnní ana (12.000) di tali
Simewoŋ ; ow júnní sabboo a ow júnní ana
(12.000) di tali Léwí ; ow júnní sabboo a
ow júnní ana (12.000) di tali Isakaar ; 8 ow
júnní sabboo a ow júnní ana (12.000) di tali
Sabuloŋ ; ow júnní sabboo a ow júnní ana
(12.000) di tali Suseef ; ow júnní sabboo a
ow júnní ana (12.000) di tali Beŋsame.

Ɓëewë ɓekuu búuɓɓí naa' ya ra

9 Filoon fi baaha, mi otte dúukëlí ɓëewí
ow yéeh ɗee teyu wa ra caak, dúukëlí
ɓëewí ɗúhúu ginna ɓéeɓ, talla ɓéeɓ,
heetta ɓéeɓ a wonaɗɗa ɓéeɓ. Wa cagute
fíi ñaani Nguur ka, fíi Har fa yera' Koope
sarah ra, ɓekuute búuɓ naa', habute soor-
soor ya' yi wa. 10 Wa ɓéyrúté unni wa sun
na wonu tih :
« Múc kola' Koope fi yen na,
ɗi fa took ñaani Nguur ka ra,
múc kola' Har fa yera' ri sarah ra ! »
11 Malaaka ya ɓéeɓ gíiwúté ñaani Nguur
ka, gíiwúté ɓaha ya a mbínéeffí iniilla,
yeɗɗuute líhúuté kíp feey fíi ñaana na
jaamiyuu Koope 12 na wonu tih :
« Ahaŋkay ! Koope fi yen daa mit kañ,
daa ri yeeliyoh ndam,
daa ri yeeliyoh hereñ,
daa ri mit sím,
daa ri mit ɓéyíɗ,
daa ri yeeliyoh doole a katan dee níi kiri fi
kirih !
Ɗémíin ! »
13 Ow di ɓaha ya meelte so' won tih : «
Ɓëewí yee ɓéeɓ ɓekuu búuɓ naa' ra, fu
yúh daa wa i wa a tígë koluu wa ra a ? »
14 So' mi won ɗi tih : « Daa fu gisa' so'
na kat ɓahaa ! » Ɗi won so' tígí daaha tih
: « Yee daa ɓëewë ñeyu mogi misiga ra
; wa hosu búuɓɓí wë hoso, wa ɓukutu wa
ɓukuto a ñif mi Har fa yera' Koope sarah
ra níi naa'te. 15 Yii baa daa tah wa hom fíi
ñaani Nguur ki Koope, wa na jaamiyuu ri
na' a elek filiɓ Faam fi gaani Koope. Ɓëe'
took ñaani Nguur ka ra ay waa uuf. 16 Wa
wocute yaaɓ a sifiroh ; na' wocce tami
wa, op wocce mokli wa, 17 ndah Har fa
yera' Koope sarah hom sun fi ñaani Nguur
ka ra daa nay hene níirëhí wë, kúɗ wë
culli mulaa na ona' pesa na ɗúméh rë. Te
Koope ay moos muun ma íllí wë níi lan. »

8

Leewi paana fa

1 Har fa këcíssé leewi paana fa, sun-Koo
hente tiɗ níi mitte genwal wahtu. 2 Mi otte
malaaka yi paana ya na homu fíi Koo ra ;
wa yerute kúlúɓ paana.
3 Malaaka kay acce caŋke hëbís tígë
na hawruu ra, hampe annda cuuraay, bi
tíɓúu úrís. Ɗi yerute cuuraay caak, yi ɗi
ay waa yeree sarah sun fi tígë na hawruu
ra fíi ñaani nguur ka, ñéerë' a ɗaŋŋi
ɓëewí Koope. 4 Ɗúukíi cuuraaya hom ya'
malaakaa ra ɓéyrëhté na saañ Koope na
ñéerë'té a ɗaŋŋi ɓëewí Koope. 5 Filoon fi
baaha, malaakaa toffe na kíi kë sun fi tígë
na hawruu ra túmpé anndaa, bette ri feey
fa. Tígí daaha, pilliŋŋa tiilte, i un ɗofohte,
héléyyë takke, feey fa na hégíyëh.

Kúlúɓɓë

6 Malaaka yi paana ya kúrú kúlúɓɓí
paana ya ra cagute na waayu fiisi kúlúɓɓë.
7 Malaakaa ɗéɓ ɗë fiisse, i ɗiŋ galaas a
kíi ñéerë' a ñif na keen feey fa : hatin
yínë di hatinni éeyë yë feey fa tampe

níi muuyte, hatin yínë di hatinni éeyë yí
kilikka tampe níi muuyte, gaaw fi hilila
ɓéeɓ tampe níi muuyte ɓal.
8 Malaakii ana fa fiisse, yin júndëŋ
ti daŋi njaaroh kíi nen betute filiɓ kísí
fë, hatin yínë di hatinni éeyë yí kísí fë
yíssëhté ñif. 9 Hatin yínë di hatinni éeyë yí
mbínéeffë na pesu kísí fë rë húlúté, hatin
yínë di hatinni éeyë yí gaalla filiɓ kísí fë
yahte.
10 Malaakii éeyë fë fiisse, huli gaani na
kaɗ ti njaar kíi nen kola'te sun keente
feey : ɗi keen sun fi hatin yínë di hatinni
éeyë yí laah ya, a culli muluɓɓa. 11 Hula
wonuu Beedok. Hatin yínë di hatinni
éeyë yí mulaa hente haay, te ow caak
di ɓëewë hanu na mulaa ra húlúté ndah
haayi mulaa.
12 Malaakii iniil fa fiisse kúlúɓ kí, hatin
yínë di hatinni éeyë yí na'a laɓute, hatin
yínë di hatinni éeyë yí céyín fë laɓute,
hatin yínë di hatinni éeyë yí hulla laɓute
níi hatin yínë di hatinni éeyë yí niiñi wa
ɓéeɓ yímpé : hatin yínë di hatinni éeyë yí
niiñi na'a a elga ɓéeɓ yímpé.
13 Mi homilte maa yeel, mi kelohte njaaŋ
fi na pún sunaa-sun, una hente sun daŋ
won tih : « Mas ! Mantee mas ! Mas ɓëewë
feey fa nay maasee fiisi malaaka yi éeyë yë
tasu fiisi kúlúɓɓí wë rë ! »

9

Kúlúɓ kí iip fa

1 Hompe níi malaakii iip fa fiisse kúlúɓ
kí. Tígí daaha, mi otte huli kola' sun
keente feey, yerute céebíi ngaara mi nuŋi
nooda. 2 Ɗi kúníssé ngaara ma, ɗúukíi
man ɗúukëe njaar kíi nen ɗofohte na, na'a
a deyi baa ɓéeɓ ñúussé. 3 Lahte payyi
ɗúhúté ɗúukëe, hasaluute feey fa ɓéeɓ ;
wa onute doole tawaa ti dagal nen. 4 Wa
túuyúté biti wa ɓanti leɓ gaaw fa feey
fa, gañcaha, a kilikka ; wa túuyú yejohi
ɓëewë púkkí wë tíinndúuy a ñaasii Koope
ra kut. 5 Wa nahuy biti wa ay waa hawe
húl, wa nahu biti wa ay waa page iñi
misikke níi hen céyín iip. Te yii misiga nay
wa waa page ra, ay made biti dagal tap ow
nen. 6 Waalli yaaha, ɓëewë ay faha' húl,
wa ii rii ot ; wa ay saam kúl kë ndaa kúl
kë ay waa hegee hegoo !
7 Payya madu pënissí cagute saañ haa'
nen. Mante ti baane úrís nen hompe affi
wa, kanammi wa man kanam ow nen ;
8 fen fi wa man fen ow ɓeleɓ nen, síssí wë
man sís gaynde nen ; 9 búuɓ tiiŋ daa húun
araalli wa, yodadi paɓɓi wa man yodaɗ
sareetti pënís caakki homu múkë na suu
haa' daa na hécú wë nen. 10 Wa lahuu lúk,
ñéerë' a suut ti dagal nen, te wa onute sañ-
sañ wa mokle ɓëewë a lúkkée ké wë yaa
níi hen céyín iip. 11 Malaakii ngaara mi
nuŋa daa buuri payya. Ɗi hínú « Abadon
» di ébrë, mbée « Apoliyon » di gerek, daa
ri « bee na yah ra ».
12 Ɗaaha, loola ɗéɓ ɗë gétté, lool ana
kay ee ayil ra.

Kúlúɓ kí pëenë fë

13 Malaakii pëenë fë nampee fiis kúlúɓ
kí ɓal, mi kelohte uni kola' wicci iniilla
tígí hawraa yugusuu úrís hom fíi Koope
ra. 14 Una won malaakii pëenë fë kúɗ
kúlúɓ kë rë tih : « Pëkísé malaaka yi
iniilla pokalsuu hëbís Efarat, laahi gaana
ra. » 15 Ɗaaha, malaaka yi iniilla pëkísúté.
Daa wa malaaka ya húmú waayɗu kíilí
baa koon ɗa, di céyín fi bah, bisi baa a
wahtii baa koon ɗa kep, wa hap hatni
yínëe di hatinni éeyë yí ɓëewë feey fa
ra. 16 Goomali soldaarra yaaguu pënissë
ñéerúu a wa ra henute ow miliyoŋ tíméer
ana (200.000.000). Ɗee teyu wa ra, mi
wonuu ri ɗaaha. 17 Yii leŋke pënissë a
soldaarra nék, wa feeñiyuu so' ɗeh : wa
ɓekuu búuɓ tiiŋ luum cuy ti yuy kíi nen, yi
tappe búlëh ti sun-Koo nen, mbaasaante ti
pënndël tuutaabi ɗúukísírú ɗúukísírë nen
; wa fi pënissë nék, affi wa man af gaynde
nen, ɓúkkí wë na ɗúh kíi, ɗúukëe a gél-
kíi. 18 Ɗaaha, hatin yínë di hatinni éeyë
yí ɓëewë húlúté loolli éeyë yí yah : kíi
kë, ɗúukëe a gélë dúh ɓúkkí pënissë rë.
19 Doolii pënissë ɗúhë' ɓúkkë ndaa na ɗúh
në lúkkí wë ɓal, ndah lúkkí wë man goŋ
nen te kúɗté af. Te wa mokluu ɓëewë a
affi yaaha.
20 Di filiɓ yaaha ɓéeɓ nék, ɓëewë fúsú
loolli yaa ra kaa'uute lofisoh di iña yu-
gusuu wa a ya' yi wa ra. Wa habute na
jaamiyuu ala ya, a ala yi tíɓúu úrís, tiiŋ
hélíis, përëm, yee peluu la' a kilik ra :
ala yi na ëlíh, na kélíih te na tílíh. 21 Wa
kaa'uute woc bëemëntë', pagaɗɗi luunni
wa, paŋ yii tappe njaaliyoh ɓéeɓ, a loh.

10

Malaakaa a téerúi yutuuda

1 Mi henil ɗeh, mi otte malaakii mitte
kola'te sun na cép, lambohte nér, kuɗ ki
Koope hompe afa ; kanama man na' nen,
kotta man cíp kíi nen. 2 Ɗi hampe téeré
yutuuɗ, bi kúnsúté ya'i, tíkké kodi ñamaa
fi sun fi kísí fë, kodi sugu fa hompe sun fi
feey fa. 3 Ɗi ɓéyíɗté uni sun na ɗaaññjoh ti
gaynde fi na foŋ nen. Una na lús, pilliŋŋi
paana ya na tiil. 4 So' mi saañ bíníi yee
won pilliŋŋa ra koon, mi kelohte un kola'te
sun won so' tih : « Yee won pilliŋŋi paana
ya ra ɓanay ɗúh ɓúkú, te ngana bíní ! »
5 Tígí daaha, malaakaa ot mi caŋke sun
fi kísí fë a sun fi feey fa ra, ɓéyíɗté ya'i
ñamaa fi sun, 6 na añoh di tii Koope fa na

pes faraah, sak sun, sakke feey, sakke kísí fë a iña hom filiɓ fi wa ɓéeɓ rë, won tih : « Leegi seha doyte ! 7 Malaakii paana fa fiise kúlúɓ kë rek, Koope page yee nufi, ti di húmú wona' ri súrgë yí, yonente ya ra nen. »

8 Filoon fi baaha, una na húmú keloh mi ɗúhë' sun ra wonil so' tih : « Paye fu ɓeɓ téerëe kúnsú hom ya' malaakaa caŋ sun fi kísí fë a feey fa ra. » 9 Mi leɓohte malaakaa mi meelte ri téerëe, ɗi won so' tih : « Ɓeye fu ñam, ay made kúum nen neɓ ɓúkú ndaa lah lowu raa ay haay dé' ! » 10 Mi tahte téerëe ya' malaakaa, mi ñampe ri. Ɗi man kúum nen neɓ ɓúk së', ndaa hona' mi ri ra, loo so' ɓéeɓ na haaya'.

11 Tígí daaha, mi wonu tih : « Fu waɗtee waareyaat di tii Koope yii leŋke heet caak, gin caak, wonaɗ caak a buur caak. »

11

Seede yi ana ya

1 Filoon fi baaha, mi yerute duuɗ bëhëer, bi saamu nataa, una won so' tih : « Paye fu nat Faam fi gaani Koope a tígë na hawruu ra, fu kín ɓëewë në jaamiyuu filiɓ ra. 2 Ndaa ngana nat baylii ëssí Faam fi gaana, ndah ɗi yeɗɗuute ɓëewë nëníh ɓëewí Koope ra. Ɓëewí yaa nay togisee Yerusalem gini selaa níi hen céyín sabay iniil a céyín ana (42). 3 So' may wol seede yi ana yi so', wa ay ɓekee saaku ti jëtíɗ nen, wa léhín unni so' níi hen bis júnní a bis tíméer ana a bis sabay pëenë (1.260). » 4 Seede yi ana ya daa talli ëlíiffí ana ya a lampa yi ana ya hom fíi Yíkíi ëldúnë rë. 5 Ɓëyí fí nar waa paŋ yin ɓos, kíi nay ɗúhé ɓúkkí wë muuyil kaa'oh yi wa. Ahaŋkay, ɓëyí nar waa paŋ yin ɓos rek ay húlée ɗaaha. 6 Wa lahute sañ-sañ wa téy sun-Koo, Koo ɓanti toɓ wahtaa nay waa léhínée unni kola' Koope na ra. Wa lahute sañ-sañ wa yídís muluɓɓa ñif, wahtii neɓa' wa wa cépíɗ loolli caakki bokaay feey fa.

7 Wa woc seedii wa raa, raba nay ɗúhé ngaara mi nuŋa ra ay wa yejoh, ɓaŋ wa, hap wa húl. 8 Ɓúudé yí wë ay tase këemí gini gaana sëeddúu « Sodom » mbée « Ésíp », tígë daayuu Yíkíi wë kurwah ra. 9 Ay hen yii mit bis éeyë a caan, ɓúudé yí wë ay home daaha, heetta ɓéeɓ, talla ɓéeɓ, wonaɗɗa ɓéeɓ a ginna ɓéeɓ ole wa, kaa' biti wa hacu. 10 Keeññi ɓëewë feey fa ay sos di húlë húlú wë rë, wa ay yeranta' kuun ndah yonente yi ana yi yaa moklute wa.

11 Ndaa filoon fi bissi éeyë yë a caan fa, Koo wolte coonaa, ɓekke ri ɓúudé yí yonente yi ana ya, wa koluute. Ɓëewë olu wa ra ɓéeɓ tíitú tíitë níi tíit ! 12 Yonente yi ana ya keluute uni ɓéyrëhté kola'te sun won wa tih : « Lëwí sun dee ɗon ! » Tígí daaha, lahte nérí húunté wë, wa na lawu sun, kaa'oh yi wa na tíkú íllí wë në ngëey. 13 Ɗee a ɗeh, feey fa hégíyëhté hégíyëhí misikke ; hatin yínë di hatinni sabboo yi gina bëppé, ow júnní paana (7.000) tíkké húlúté në. Ɓëewë múcú në rë tíitúté, wa na kañu Koope fa sun.

14 Ɗaaha, looli ana fa gétté, éeyë fë leŋ ac !

Kúlúɓ kí paana fa

15 Malaakii paana fa fiisse kúlúɓ kí, lahte unni ɓéyrëhté keluute sun-Koo na won tih : « Nguur ki ëldúnë ee ya' Yíkíi yen leegi a ya' Buura ɗi fal ri ra, te ii naa koloh ta' ! » 16 Tígí daaha, ɓaha yi sabay ana a ɓaha yi iniilla (24) tooku ñaanni nguur ki wa hëbís Koope ra yeɗɗuute líhúuté kíp feey na jaamiyuu Koope 17 na wonu tih :
« Koo-Yíkëe fë mín ɓéeɓ rë
ɗo fa ee na te fu húmú në rë,
fun na símú rë di yee míllë' fuu caŋ
fu ɓeɓpe dooluu fu yíppé nguur ku ra.
18 Heetta húmú dee na haayluu,
ndaa daa fu haayloh woteh.
Wahtaa nay fuu aattiyee ɓëewë húlú rë
lahte,
wahtaa nay fuu waafe súrgë yú,
wa fa yonente yu ra,
wahtaa nay fuu waafe ɓëewú,
wa fa ɓëewë neehu ro ra,
wa yahun ow gaan mbée baadoole ɓéeɓ ;
daa ri wahtaa nay fuu ɗakayee ɓëewë rë,
ɓëewë yahu ëldúnë rë. »

19 Tígí daaha, Faam fi gaani Koope sun kúnsëhté, wahandii Kootaa feeñce filiɓ. Héléyyë tiilte, i un na won, pilliŋŋa na faaɗ, feey fa na hégíyëh, ɗi na bacal i ɗiŋ galaas.

12

Ɓëyí ɓelaa a niŋkinaŋka fa

1 Filoon fi baaha, lahte yii éemílë'té feeñiyohte sun : yaa ow ɓeleɓ, ɗi ɓekoh na'a, céyín fë hompe kotti feey, baanii laha' hul sabboo a hul ana hompe afa. 2 Ɓelaa húmú loo. Bi ham lowa nék, ɗi na foŋ ndah misik.

3 Tígí daaha, yin kay feeñiyaatte sun : niŋkinaŋka gaan, luum cuy, bi laha' af paana a wic sabboo. Affi paana ya ɓéeɓ ɓekute baane-buur. 4 Hatin yínë di hatinni éeyë yí hulla sun ɓéeɓ lúk niŋkinaŋka fa paɗte wa, lasse wa feey fa. Ɗi fi niŋkinaŋka fa nék, hompe fíi ɓelaa na saañ ɓëslé rë na woh biti ɗi ɓësíil rëe ndín, ɗi ñam baakera. 5 Ɓelaa ɓësíilté, lahte koy yaal. Koy ki yaali baa daa ri bee nay kúré heetta ɓéeɓ kúrí híinté rë. Bi hom niŋkinaŋka fa na seh, límúu kúkëyë,

ɗi yíppée pahu kúrúté hompe hëbís Koope
a ñaani nguur ki. 6 Ɗi fi ɓelaa nék, hegohte
saañce luufin, ɗeef Koope liiltee rii saamiɗ
tígí homa ri daaha, ɗi tooppituu níi hen bis
júnní a bis tíméer ana a bis sabay pëenë
(1.260).
7 Tígí daaha, haa'a takke sun-Koo :
malaakii gaana na wonuu Misel ra a këewí
na haa'uu a niŋkinaŋka fa a këewí. 8 Misel
a këewí ɓagute niŋkinaŋka fa a këewí.
Ɓaguu niŋkinaŋka fa a këewí rë, wa
ɗëmlíh sun-Koo. 9 Puŋkal mi niŋkinaŋka
fa líkúté. Ɗi fi goŋ fee kíilë na húmú
wonuu tuumaloh mbée Seytaane ra, ɗi fa
na húmú nofa' ɓëy ëldúnë ɓéeɓ rë líkúté
betute feey, ɓani këewí.
10 Mi yíppée keloh uni ɓéyrëhté kola'te
sun-Koo won tih :
« Wahtu múc lahte leegi,
wahtaa teeɓa' Koope fi yen doolii ra,
wahtaa teeɓa' ri nguur ki ra,
wahtaa haala' sañ-saña ya' Buura ɗi fal ri ra lahte leegi,
ndah tuumalohi koy-yaayya filiɓ ngémë líkúté betute feey,
ɗi fa na húmú tuumal wa na' a elek fíi Koope fi yen ra.
11 Koy-yaayya daa míllúu ríi ɓaŋ,
daa míllúu ríi ɓaŋ yúfëhë yúfëh ñif mi Har fa ra,
Har fa yera' Koope sarah ra,
a di yee seedeyuu wa Unni Koope ra.
Wa húmú kaa'uuy na dara pesi wa,
kaa'uuy na dara níi húl ɗeef wa na sah.
12 Mi won tee ɓal :
bíyíi ɓëy sun-Koo,
bíyíi ɗon fa dékú në rë !
Ndaa mas ɗon fi ɓëy feey fa,
mas ɗon fi ɓëy kísí fë,
ndah Seytaane céppé ɗon na a ŋaŋ,
céppé ɗon na a ŋaŋ ndah ɗi yúhté biti ɗi talla yutuuɗ ɗúmël. »
13 Ola' niŋkinaŋka fa biti ɗi betu feey fa
ra, ɗi yampe na ɓoorsoh ɓelaa húmú lah
koy yaal baa ra. 14 Ndaa ɓelaa saamɗute
paɓ ana ti paɓ dúut nen, yi nay rii kúré
tígë saamiɗ ɗi Koope luufin, ɗi hom daaha
tooppituu níi hen kíil éeyë a caan, wuloh
niŋkinaŋka* fa. 15 Niŋkinaŋka fa púussé
muluɓ caak ti húlbí na bas nen filoon
ɓelaa, na faha' biti mulaa pah ri. 16 Ndaa
feey fa hílíppé ɓelaa, haaŋke, hante mulaa
púus niŋkinaŋka fa ra ɓéeɓ. 17 Bi haay
keeñ niŋkinaŋka fa ɓelaa níi haay, ɗi
saañce yejohi koyyi kay yi, yee na ñeyu
túuyë' yí Koope ra te dékúu seedeyidi
Yéesú rë.
18 Kola' niŋkinaŋka fa dah, ɗi payte
caŋke ɓúk kísí na seh.

13

Raɓɓi ana ya

1 Filoon fi baaha, mi otte raɓ ɗúhté kísí
fë. Ɗi lahte af paana a wic sabboo. Baane-
buur sabboo hompe wicca ; tii yi soluu
Koope bíníyúté affa. 2 Raba ot mi ra man
baade nen, kotta man kot raba na wonuu
úrsë rë nen, ɓúgë man ɓúk gaynde nen.
Niŋkinaŋka fa déŋéenté rí doolii a nguur
ki, onte ri sañ-sañi gaante. 3 Af yínë di affi
raba gaañohte gaañohi misigi fí yúhté biti
man ay rii hap húl nen, ndaa gaaña yíppée
wah. Ɓëewë feey fa ɓéeɓ éemúté, wa
ñeyute tal raba. 4 Wa ɓéeɓ na jaamiyuu
niŋkinaŋka fa di yee ona' ri raba sañ-sañ
ra. Wa na jaamiyuu raba ɓal na wonu tih
: « Bee raɓ lahay man kan ! Daa mín ɗíi
tíkë' af ? »
5 Ɗi fi raba onute biti ɗi gaan gaanloh ɗi
sole Koope ; ɗi ay homee sañ-sañi baaha
níi hen céyín sabay iniil a céyín ana (42).
6 Ɗaaha, ɗi yampe na sol Koope, na won
yin ɓos sun fi tiyi, sun fi tígë dék ɗí rë a
sun fi ɓëewë dékú sun ɗa. 7 Ɗi onute sañ-
sañi haa'aa ri ɓëewí Koope ɗi ɓaŋ wa ;
ɗi onute sañ-sañ sun fi ɓëewë ɓéeɓ : talla
ɓéeɓ, heetta ɓéeɓ, wonaɗɗa ɓéeɓ, a ginna
ɓéeɓ. 8 Ɓëewë feey fa ɓéeɓ ay jaamiyee ri
: ɓëewë tiyi wa bíníyúy dalaani pesa filiɓ
téerëe bíníyú tii yi ɓëewë nay haale pesa
na ɗúméh rë, téerée ké Har fa yera' Koope
sarah hawute húl rë.
9 Ɓëyí lah nuf, kelaa na ! 10 Ɓëyí Koope
won biti ay habu ñaam, ii fús ; ɓëyí Koope
won biti nék ay húlée jépíl, ay húlée në.
Yii baa daa tah ɓëewí Koope warutee múñ,
wa ham ngémë.
11 Filoon fi baaha, mi olilte raɓ kay
na ɗúh feey. Ɗi laha' wic ana man
wic koy har nen, ndaa ri wona' wonaɗ
niŋkinaŋka. 12 Sañ-saña laha' raba ɗéɓ
ɗë ɓéeɓ, ɗi laha' ri te ri paga' ri hëbísí,
anti túuyé feey fa a ɓëewë feey fa ɓéeɓ
jaamiyohi ɗi fi raba ɗéɓ húmú gaañoh
gaañohi misiga níi wahte ra. 13 Ɗi fi rabi
ana fa paŋke i kimtaan gaan ; ɗi na kala'
njaar kíi sun-Koo, cépíɗ ɗí feey íllí ɓëewë
ɓéeɓ. 14 Ɗaaha, ɗi hompe na nofa' ɓëewë
feey fa kimtaanna na paŋ ɗi ra fíi raba
ɗéɓ ɗë. Ɗi luk waa nah yugus netli raba
ɗéɓ ɗë húmú gaañoh a jépílë, te míllë'tée
koloh ra. 15 Ɗi fi rabi ana fa onute sañ-sañi
ɓekaa ri netli raba ɗéɓ ɗë coonaa ɗi pes
níi wone ndín, hawroh ɓëewë nay kaa'ee
jaamiyohi netla ra húl. 16 Ɗi túuycé ɓëewë
ɓéeɓ samɗu tíinndëe ya' ñamaa mbée
púk : ow gaan mbée baadoole, yíkëe alal
mbée ñëkíɗ, fu laha' afu mbée fu ñaam
ɓéeɓ fay tíinndúu. 17 Ow waray lom mbée

* **12:14** 12.14 niŋkinaŋka saari beh, a saar 15 : Di gerek, bíníyú ɗeh : goŋ.

yaay te laheh tíinndë'í bah : tíinndë'ë, ɗi
tii raba mbée síifërë ñéerë' a tiya ra.
18 Tígí dee nék, meela' ñaañ : ɓëyí fí
hereñ raa, fay mín kín síifërí raba, ndah
síifërë ñéerë'té a tii ow, te daa ri beh :
tíméer pëenë a sabay pëenë a pëenë (666).

14

Yeekii ɓëewë tosu ra

1 Mi homilte maa yeel, mi otte Har fa
yera' Koope sarah ra caŋke sun fi daŋi
Siyoŋ, ñéerë'té a ow júnní tíméer a ow
júnní sabay iniil a ow júnní iniil (144.000),
yi fí yúhté biti tii ɗi fi Har fa a tii Boffi daa
bíníyú púkkí wë. 2 Mi kelohte un kola'te
sun-Koo tiilte man pagaɗ mboowaanna
kísí nen, man híndíŋí ɓídí baa nen. Una
keloh mi ra man un koraa, bee i ɓëelú
homute típ rë nen. 3 Ɓëewë homute fíi
ñaani nguur ka a fíi mbínéeffí iniilla a
ɓaha ya, na yeeku yeekaa has. Yeekaa
mínéh haal af ow kay gét nëe wa fi ɓëewí
júnní tíméer a júnní sabay iniil a júnní
iniilla (144.000) Koope tos wa feey fa ra.
4 Wa fi ɓëewí yaa daa wa yee mësúy leɓ
ɓeleɓ níi wa sobeye ra ndah wa yíih ɓeleɓ.
Daa wa yee fí yúhté biti tígí ñee Har fa
ɓéeɓ wa ñee na ra. Ɓëewí yaa daa wa
yee tosu filiɓ fi ɓëewë henute yi Koope a
yi Har fa ra. Daa wa maanam iña ɗéɓúu
lec meeyya jébëlúté Koope ra. 5 Fel mësëy
ɗúh ɓúkkí wë, wa lahuy síkkë.

Yii leŋke bis-këem

6 Filoon fi baaha, mi otte malaaka kay
feeñiyohte na pún sunaa-sun. Ɗi kúɗ Uni
Neba na ɗúméh rë. Ɗi ay rii waareye
ɓëewë feey fa ɓéeɓ : ginna ɓéeɓ, talla
ɓéeɓ, wonaɗɗa ɓéeɓ a heetta ɓéeɓ. 7 Ɗi
ɓéyíɗté uni sun won tih : « Néehí Koope
ɗon kañ ɗí, ndah wahtaa nay rii aattiyee
ɓëewë rë lahte ! Jëemíyíi ɓëe' sak sun-Koo,
sakke feey fa, kísí fë a culli muluɓɓa ra ! »
8 Malaaka kay feeñiyohte filoon bee ɗéɓ
ɗë won tih : « Babilon ɗakaya'te ! Babilon
fi gaana ɗakaya'te, ɗi fa ɓek heetta ɓéeɓ
pagaɗɗi ɓossi ra, ɗi fa ɓek wa hani gulii
njaaliyohi misiga homa' ri ra ! »
9 Malaakii éeyë fë feeñiyohte filoon fi
ana ya ɗéɓ ɗë, ɓéyíɗté uni sun won tih
: « Ɓëyí fí jaamiyoh raba a netli, ɓëyí fí
lah tíinndë'ë púkí mbée ya'i, 10 ɗi fi ɓëyí
baaha ay naa han béeñí neeɓi Koope, yi
fí yúhté biti rahay dara yíidúté gulii neebi.
Ɓëyí baa, Koope ay rii ɓek filiɓ kíi a gél. Ɗi
ay pítípée misik ɗaaha fíi malaaka yi sela
ya a fíi Har fa yera' Koope sarah ra. 11 Te
ɗúukíi kíi kë nay rii tame ra ay kolee koloo
faraah. Ɓëyí fí jaamiyoh raba a netli, ɓëyí
fí lah tíinndë'ë bíníyú tiyi ra, na' neh elek
neh, ɓëyí baa wocce hílsëh. »
12 Yii baa daa tah ɓëewí Koope, yee
na ñeyu túuyë' yí te gémúté Yéesú rë,
warutee múñ.
13 Henil ɗeh, mi kelohte uni kola'te sun
won so' tih : « Bíníyé unni yee fu won tih
: "Dala'te woteh, lahute sos-keeñ ɓëewë
húlúu ngémí wë di Yíkëe në rë ! Ruuh-
Peseŋ won tih : Ahaŋkay, wa lahute sos-
keeñ, leegi wa mínú hílsëh légéyí misigi
wa, ndah wa kúrëelúuté iñi wunna pagu
wa ra." »

Wahtu lec

14 Mi homilte maa yeel, mi otte nér naa'
lahte yii tookke sun man ow nen. Yaa
ɓekoh baane úrís afi, hampe sarcii kaañce
ya'i. 15 Malaaka kay ɗúhté Faam fi gaani
Koope ɓéyíɗté uni sun won ɓëe' took sun
fi nérë rë tih : « Ɓeye sarcuu fu lec,
wahtaa lahte : tooka nonte gina ɓéeɓ, tas
lec. » 16 Tígí daaha, ɓëe' took sun fi nérë
rë ɓeɓpe sarcii laɓpe héccé, tooka feey fa
ɓéeɓ lecce.
17 Malaaka kay ɗúhté Faam fi gaana sun,
ɗi fi baaha ɓal hampe sarcii kaañce ya'i.
18 Malaaka kay ɓal, bi daa lah sañ-sañ
sun fi kíi kë ɗúhté tígë na hawruu ra foŋke
af bee ham sarcii kaaña ra won tih : «
Ɓeye sarcuu fu lec goñña reseña meeyi
béeñë feey fa, wa nonte. » 19 Malaakaa
ɓeɓpe sarcaa laɓpe héccé, lecce goñña
reseña meeya feey fa, yíinté wë ndoŋi
neeɓi Koope na lopotuu ra, 20 goñña reseña
ɗúhrúté gina lopotute, ñif na ɗúh ndoŋa
na hút na lap níi lahte pënís ɓúk, na laɗ
níi mitte kilomet tíméer éeyë (300).

15

Malaaka yi paana ya a loolla míllë' rë

1 Filoon fi baaha, mi otte yin kay,
yii gaante te éemílë'té sun-Koo : mi ot
malaaka paana yi kúrú lool paana, loolli
paana ya míllë', teeɓa' Koope ɓëewë neebi
ra. 2 Mi olaatte yin ti kísí fí mulaa heleŋ
ti pilaatu nen ñéerë'té a kíi. Ɓëewë ɓagu
raba, ɓagute netli a síifërí tiyi ra cagute
sun fi kísí fë na tiriñ ra, wa habute koraa
yi Koope daa yeɗ wa wa, 3 wa na yeeku
yeekii Mëyíis súrgíi Koope a yeekii Har fa
yera' Koope sarah ra na wonu tih :
« Ɗo fi Koo-Yíkëe fë mín ɓéeɓ ɗë,
fu gaante pagaɗ,
fu éemílë'té pagaɗ.
Ɗo fi Buuri heetta,
waallu júɓpé,
waallu kaah.
4 Daa kaañ roo neeheh Yíkëe ?
Daa kaañ roo kañeh ?
Ɗo kep daa fu sela !
Heetta ɓéeɓ ay ac fíyú,
heetta ɓéeɓ ay ac jaamiyohu.
Iña paŋ fu ra júɓpé,

iña paŋ fu ra teeɓa'te affi wa. »
5 Filoon fi baaha, mi otte Faam fi gaani
Koope, bee ëmbë taantaa na nédís ɓëewë
biti Koope ee leelii wa ra, kúnsëhté sun-
Koo. 6 Malaaka yi paana ya kúrú loolli
paana ya ra ɗúhúté Faam fi gaana ; wa
ɓekuu búuɓ naa' peyeɓ, yi yugusuu píisí
kofeelte, pokuute geñu úrís kinoh yi wa.
7 Mbínéef yínë di mbínéeffí iniilla yeɗte
malaaka yi paana ya guluŋŋi úríssí paana
ya túm neeɓi Koope ra níi líiffé, Koope fa
na pes faraah ra. 8 Faam fi gaana yíppée
líif a ɗúukëe, teeɓa'i ndami Koope a doolii.
Te ow mínéh haal Faam fa te ɗeefa loolli
paana ya kúrú malaaka ya ra laɓeh níi gét.

16

Guluŋŋi paana ya
1 Filoon fi baaha, mi kelohte un ɓéyrëhté
sun kola' filiɓ Faam fi gaani Koope na won
malaaka yi paana ya tih : « Pëyí ɗon yíin
guluŋŋi paana ya túm neebi Koope ra feey
fa ! »
2 Malaakaa ɗéɓ ɗë payte yíinté gulii feey
fa. Ɓëewë húmú lahuu tíinndë'í raba, na
jaamiyuu netli ra ɓéeɓ faanni wa lecce
puulli ɓosse te misikke.
3 Malaakaa tíkëh në rë payte yíinté bii
kísí fë. Mulii kísí fë yíppée yíssëh, man ñif
ɓúudé nen. Yii na pes kísí fë ɓéeɓ húlté.
4 Malaakii éeyë fë payte yíinté gulii laah
ya a culli muluɓɓa ɓéeɓ. Muluɓɓa ɓéeɓ
yíssëhté ñif. 5 Tígí daaha, mi kelohte un
malaakaa lah sañ-sañ sun fi muluɓɓa ra
na won tih :
« Ɗo fa Sela ra,
ɗo fa júɓ ɗë,
ɗo fa húmú në aa',
daa fi na woteh ra,
daana daan fu wa ra ñeete waal.
6 Fu onte ɓëewë han,
ɓëewë kéenɗú ñif mi ɓëewú rë,
ɓëewë kéenɗú ñif mi yonente ya ra,
fu onte wa han.
Fu on wa ñif wa hanute,
te wa yeeliyuu ri ! »
7 Filoon fi baaha, mi kelohte uni kola'
tígë na hawruu ra na won tih :
« Ahaŋkay ɗo fi Koo-Yíkëe,
ɗo fa mín ɓéeɓ rë,
fu aattiya' kaah,
te aattiya'u júɓpé. »
8 Malaakii iniil fa yíinté gulii sun fi
na'a, na'a onute sañ-sañ fetlohte na bërëɓ
ɓëewë. 9 Na'a tampe ɓëewë tami misikke,
wa na solu Koope fa na cépíɗ loolla a
sañ-sañi ra. Ɓëewë kaa'uute lof pesaɗ,
kaa'uute kañi Koope.
10 Malaakii iip fa yíinté gulii sun fi ñaani
nguur ki raba, nguur ki yíppée ñúus túɗ.
Ɓëewë na pataayuu misik, 11 wa na solu
Koope fa sun di misiga homuu wa a puulla
faanni wa ra, wa kaa'uute súugëh pagaɗɗi
ɓossi wa.
12 Malaakii pëenë fë yíinté gulii filiɓ
laahi gaana na wonuu Efarat ra, mulaa
filiɓ síiñcé, heliɗ buurra koluu púlëen na'
ra waal. 13 Filoon fi baaha, mi otte yébítëh
éeyë yí madu mbook nen : yínë ɗúhté në
ɓúk niŋkinaŋka fa, kay ɗúhté ɓúk raba,
lahte bi ɗúhë' ɓúk yonentii paɗɗah fa.
14 Wa yébítëh yí Seytaane daa wol wa,
yi na hoñuu paŋ kimtaan. Wa na payu
buurra feey fa ɓéeɓ, négírée wë nda wa
waay haa'a nay lahe bisi gaani Koope fa
mín ɓéeɓ rë.
15 Yíkëe won tih : « Síkírée, so' may ac
mi beetti ron ti lohoh nen ! Ɓëyí nee'ay,
yeffe búubí kaa' biti tílë' faan holoŋ toñeh
ay sopee, ɓëyí baa lahte sos-keeñ. »
16 Ɗaaha, yébítëh yë négírúuté buurra
ílíƴ, tígë në wonuu Armagedoŋ ra di ébrë.
17 Malaakii paana fa hasalte gulii sun, un
ɓéyrëhté sun ɗúhë' Faam fi gaana, kola'
ñaani nguur ka won tih : « Iña ɓéeɓ
paama'te ! » 18 Tígí daaha, héléƴƴë a i un a
pilliŋŋa ñéerë'té a hégíƴëhí feey fi misikke
takke. Hégíƴëhí feey fa misikke misigi fí
yúhté biti lëhírëy hena' ow pot ëldúnë níi
a baaha. 19 Gini gaana lecsa'te éeyë, ginni
heetta feey fa ɓéeɓ bëppé. Koope halay
Babilon, Babilon fi gaana : ɗi hëndíɗté rí
në gulii, gulii neebi misigi ! 20 Ginna hom
filiɓ kísí fë rë ɓéeɓ sooyce, ow mínléh olil
daŋ. 21 Ɗiŋŋi galaassi gúussé kola'te sun
na toɓ sun fi ɓëewë. Ɓëewë na solu Koope
di yee na toɓa' ri ɗiŋ galaas ra, ndah yee
lah ra misikke níi misik.

17

Tílëhí gaana
1 Filoon fi baaha, malaaka di malaaka ya
habu guluŋŋi paana ya ya' yi wa ra acce
won so' tih : « Aye mi teeɓ ɗo daana
na saañ keene sun fi ɓelii tílëhí gaana ra,
daa ri gini gaana hom ɓúk laah yi caakka
ra. 2 Buurra feey fa fanuute a ri, te ɓëewë
hanute na gulii njaaliyohi níi maniyute. »
3 Ruuh-Peseŋ haalte so', malaakaa
yíppée sëe kúɗ luufin. Ɗee a ɗeh, mi otte
ow ɓeleɓ yaagohte raɓ luum cuy bi faana
ɓéeɓ bíníyú tii yi soluu Koope. Raba kúɗté
af paana a wic sabboo. 4 Ɓelaa ɓekoh yéré
yi kofeelte ot, luum cuy, pokohte takkaay
úrís a jamaa, a feme. Ɗi hampe guluŋ úrís
ya'i, bi líiffé pagaɗ ɓos, a sobii njaaliyohi.
5 Tiyi léehúu léehëe bíníyúté púgë. Tiya
daa ri beh : « Babilon fi gaana, yaafi tílëh
yë a iñi ɓossa feey fa. » 6 Mi otte biti ɓelaa
han ñif mi ɓëewí Koope níi ɗi manite, ñif
mi ɓëewë hawu húl af yee seedeyuu wa
Yéesú rë.

Ola' mi di man ɗi, af so' kúnëhté.
7 Malaakaa won so' tígí daaha tih : «
Afu kúnëh yi ɗeeha ? Síkírëh së', may
roo teeɓ iti fi ɓelii beh, a iti fi raba kúɗ
ɗí, laha' affi paana ya a wicci sabboo ya
ra. 8 Raba ot fu bee ra húmú yéelíɗ, ndaa
ri peslay. Ɗi leŋ ɗúhé ngaara mi nuŋa,
ndaa ɗi saañ saŋkuye saŋkuyo. Te ɓëewë
feey fa tii yi wa íníh téerëe bíníyú tii yi
ɓëewë nay haale pesa na ɗúméh rë dala'te
dalaani pesa ra, wa fi yaa nay éemé biti wa
ot raba. Ndée nagajek, raba húmú yéelíɗ,
ndaa peslay, te ri ay nimil pes kéy.

9 « Tígí dee nék, meela' ñaañ a hereñ
: affi paana ya daa daŋŋi paana ya took
ɓelaa ra. Wa buur paana ɓal. 10 Filiɓ fi
buurri paana ya, iippa keenute, lahte bi
líssí took, paana fa aay doom ; te ri ac
ɗaa, toogi ii maañ. 11 Raba húmú yéelíɗ
te peslay ra, ɗi fi baaha daa ri buuri peeye
fa ; ɗi non buurri paana ya ɓal te ri saañ
saŋkuye saŋkuyo.

12 « Wicci sabboo ya ot fu ra, wa buur
sabboo yi tookuy nguur doom, ndaa wa ay
yeru sañ-sañi tookuun wa a raba nguur ka
níi hen wahtu. 13 Yee níɓú wë rë ɓéeɓ yínë
: wa yeɗ doole yi wa a sañ-saññi wa raba.
14 Wa ay yejoh Har fa haa', ndaa ɗi ay waa
ɓaŋ ndah daa ri Yíkëe fë lukki gaan ɗa, daa
ri Buuri buurra ; ɗi ay ñéerée a ɓëewë ɗi
tanis wa dëekké wë rë, ɓëewë gémú rí rë,
ɗi ɓaŋ wa. »

15 Malaakaa wonil so' tih : « Mulaa ot
fu yee ra, tígë took ɓelii tílëhë rë, wa i
heet, wa dúukël i ow, wa i gin a i wonaɗ.
16 Wicci sabboo ya ot fu ra nék a raba,
ay míllë' kaa' ɓelii tílëhë : wa ay ɓeɓ iña
laha' ri ra ɓéeɓ níi luka' yéré yë ɗi hen
faan holoŋ, wa ñam ɗi, wa tam caan fa
kíi. 17 Koope daa soɗ wa nufi paguun wa
yee faha' ri ra : wa négírë' sañ-sañi nguur
ki wa légéyíɗ raba níi yee won Koope ra
lah.

18 « Ɓelaa ot fu ra nék, daa ri gini gaana
ílíf buurra feey fa ra. »

18

Looli Babilon

1 Filoon fi baaha, mi otte malaaka kay
kola' sun na cép feey. Ɗi lahte sañ-sañ
gaan te ndami hawaante feey fa ɓéeɓ.
2 Ɗi ɓéyíɗté uni sun won tih : « Babilon
ɗakaya'te ! Babilon fi gaana ɗakaya'te
! Ɗi tas gin yébítëh leegi, ɗi tas ɗapaa
yébítëh, ɗi tas gin yakki ɓossa wúníh
hawiɗ ɗa, ɗi tas gin raɓɓi ɓossa wúníh
hawiɗ ɗa. 3 Ginna ɓéeɓ hanute na gulii
njaaliyohi misiga homa' ri ra : buurra feey
fa fanuute a ri te yiikoh ya líifrúté nafa yi
wa, af biti ɓëewë míníh doyloh neɓ. »

4 Mi keliilte un kola'te sun won tih : «
Ɗúhí gina, ɗon fa henu heedi so' ra, toñeh
ɗon ay bakaare ti wa nen, loolla na ac ɗa
laɓ ɗon na. 5 Bakaaɗɗi caak caako níi
lahte sun, te Koope halay pagaɗɗi ɓossi.
6 Yínlí rí iña paŋ ɗi ɓëewí kayya ra, yínlí
rí wë ana. Éfí rí guluŋ líifíɗ, éfí rí hani luk
yee yeɗ ɗi ɓëewí kayya ra ɗah ana, ɗon
yeɗ ɗi han. 7 Tíkí rí coono, ɗon tík ɗí súfúñ
ti di húmú lahuu wa neɓ a ndam, ndah ɗi
húmú won nufi tih : “So' mi buur. So' mi
jëtíɗ neh te mii mëssí yúh luuy.” 8 Yii baa
daa tah loolla waayɗu ri ra ay keenee sun
fi waal yínë : jérí misikke, luuy a yaaɓ ; ɗi
tam níi muuy. Koo-Yíkëe fë aattiya' ri ra
gaante doole. »

9 Buurra feey fa ñéerúu a ri njaaliyoh a
yin neɓ ra ay looy, te wa ay hawoh biti wa
séen ɗúukëe biti gina tame. 10 Wa ay tíit
níi wa caŋ, wa wuloh af yee kat gina ra,
wa wone tih :

« Wëey looli yaafi !
Looli yaafi kan taan !
Wahtaa yínii baa kut,
Babilon, ɗi fi gini gaana aattiyuute haat ! »

11 Tígí daaha, yiikoh ya feey fa na
looyu na capituu ɓal ndah ow lomlay
iña na yaayu wa ra : 12 tiiŋŋi úríssë,
tiiŋŋi hélíssë, jamaa ya a feme ya ; píissí
kofeella, cúuppë a píissí suwaa ya ; kilikki
heeñce, barngalli kofeelte, përëmmë, ti-
iŋŋa, iñi yugusuu a luk caa', a la' yi marbe
ya ; 13 liiɓɓi kilikki heeñce, laakkoloñña,
cuuraayya a iñi heeñlaa ya ɓéeɓ ; hanna,
dúuléennë, múnnë a bele ya ; fañnja a
harra, pëníssë a sareetta ; ñaamma a
ɓëewë habu ra ɓéeɓ, ow lomlay wa. 14 Ay
wonu tih : « Iña na yaakaar gina koon ra
ɓéeɓ sooyce teempe ɗaaha. Ɗi ñakke alal
mi a iñi wunni ɓéeɓ te ri wocce oli wa ta'
! » 15 Yiikoh ya na húmú yaayu te caakuu
yin daaha ra ay tíit níi wa caŋ, wa wuloh
af yee kat gina ra. Wa ay looy wa capitoh
16 wone tih :

« Wëey looli yaafi !
Looli yaafi kan taan !
Ɗi fi gini gaana húmú ɓeka'
búuɓɓí yugusuu píisí kofeelte, a cúup
luum cuy,
pokoh takkaay úrís, la'i na miriñ, a feme,
17 wahtaa yínii baa kut
alal mi yaa ɓéeɓ hente dureet ! »

Ɓëewë në kúrú gaalli gaanna kísí fë rë a
ɓëewë sayu ɓaaɓ homu filiɓ ra ɓéeɓ, yee
na légéyú filiɓ a yee na légéyú kísí rë ɓéeɓ
cagute, wuluute 18 bee séenúu wë ɗúukëe
gina na tam ra, na fogu wonu tih : « Gini
teemma' gini bee gaan lëhírëy kan ! » 19 Wa
homute na túmú affi wa feey, na looyu, na
capituu, na fogu wonu tih :
« Wëey looli yaafi !

Looli yaafi kan taan !
Moo yíkëe yí gaalla kísí fë
caakuu yin gini gaana ee !
Wahtaa yíníi baa kut
gin hente dureet ! »
20 « Këlíi ɗon bíyëh ɗon fa sun, yaha yah
gini gaana ra ! Bíyíi ɗon fi ɓëewí Koope,
bíyíi ɗon fi apootarra a yonente ya, ndah
Koope daa aattiya' ri di iñi ɓossa paŋ ri
ɗon ra ! »
21 Tígí daaha, lahte malaakii mitte,
ɓeɓpe la' gaan ɓette filiɓ kísí fë na won
tih : « Ɗee keena' la'i bee filiɓ mulaa ra,
ɗo fi Babilon fi gini gaana fay henee ɗaaha
júmmúy, te ow ii roo ollil ta'.
22 Un koraa yi na típ, un yeekoh,
un kiis a un kúlúɓ,
ow wocce waa keloh ɗoo na ta' ;
ɓëyí hereñce yugus yin
a di mín ɗíi hen ɓéeɓ,
ow wocce rii ot ɗoo na ta' ;
un kuɗ wocutee keloh ɗoo na ta'.
23 Lampa wocce niiñ ɗoo na ta' ;
yeekaa kílëek wocutee keloh ɗoo na ta',
ndah yiikoh yu
daa húmú lukuu lah tii ëldúnë,
te pagaɗɗi ɓonnu
kúrëelëhté heetta ɓéeɓ.
24 Ñif mi yonente ya,
yi ɓëewí Koope
a yi ɓëewë hawu feey fa ra ɓéeɓ
keena' ya' yu. »

19

Alleeluyaa !

1 Filoon fi baaha, mi kelohte uni
ɓéyrëhté man un dúukël i ow nen, kola'
sun-Koo na won tih :
« Alleeluyaa* !
Koope fi yen daa na sëmlë',
daa ri yeeliyoh ndam,
daa ri yeeliyoh doole !
2 Aattiya'i kaah !
Aattiya'i júɓpé !
Ɗi keente sun fi ɓelii tílëhí gaana,
ɓelii tílëhí gaana na húmú yah ɓëewë feey
fa ra,
na húmú yah ɓëewë feey fa a njaaliyoh yi
ra ;
ɗi yíllíɗté súrgë yí,
yíllíɗté wë ñif mee ke wa keen ɗa. »
3 Una tíkëetté won tih :
« Alleeluyaa !
Ɗúukíi gini gaana kolohte !
Ɗúukíi gini gaana tamu ra kolohte faw ! »
4 Ɓaha yi sabay ana a iniilla (24)
a mbínéeffí iniilla yekute na jaamiyuu
Koope fa took ñaani nguur ka ra, na wonu
tih : « Ɗémíin ! Alleeluyaa ! »
5 Tígí daaha, un ɗofohte ñaani nguur ka
na won tih :
« Njëeɓí Koope fi yen ɗon fi súrgë yí ɓéeɓ
;
njëeɓí rí, ɗon fa neehu ri ra !
Njëeɓí rí, baadoole neh ow gaan neh ! »
6 Mi henil ɗeh, mi keliilte un man un
dúukël i ow nen. Una man di na laɓa'
mboowaanna kísí fë nen, man di na tiila'
piilliŋ nen, na won tih :
« Alleeluyaa !
Koo-Yíkëe fí yen fa mín ɓéeɓ rë
cëgíɗté nguur ki !
7 Yen lahun sos-keeñ
yen bíyëh,
yen kañ ɗí
ndah kílëegí Har fa lahte
te ɓelaa caŋke na seh,
8 onute biti ɗi ɓekoh yéré,
ɓekoh yéré yí ɗíisúu píisí kofeelte,
ɗíisúu píisí na miriñ-miriñ,
ɗíisúu píis naa' peyeɓ, hente peseŋ. »
(Píisí kofeeli baa teeɓa' iñi júɓɓë pagu
ɓëewí Koope ra.)
9 Filoon fi baaha, malaakaa won so' tih :
« Bíníyé yii beh : lahute sos-keeñ ɓëewë
gapu ñami kílëegí Har fa ra. » Ɗi tíkké won
tih : « Unni yaa Unni Koope sah-sah ! »
10 Mi yeɗɗohte kotta ma na saañ jaamiy-
ohi, ndaa ɗi won so' tih : « Bëyít ! Ngana
paŋ ɗi ! So' mi súrgë ti ɗo a koy-yaayyee
ke ro filiɓ ngémë nen, yee na seedeyu unni
Yéesú rë. Fu waɗti jaamiyaa Koope kep,
ndah iña seede Yéesú rë daa ɓaat yonente
ya nuf. »

Ɓëe' yaagoh pënís fí naa'a ra

11 Filoon fi baaha, mi otte sun-Koo
kúnsëhté, pënís naa' feeñiyohte. Ɓëe'
yaagoh ri ra wonuu Ɓëyí-mit-wëelíyëh a
Kaah ; ɗi aattiya' júɓ, te júɓ daa tah ɗi
na haa'. 12 Íllë na ñah ti kíi nen, afa
ɓéeɓ baane-buur ! Tiyi daa ri yúh rí
kut bíníyúté faana. 13 Ɗi ɓekohte paltii
líiffé a ñif ; ɗi hínú : « Un Koope ».
14 Jammbaarra sun-Koo ɓekuute yéré yí
ɗíisúu a píisí kofeelte, naa' peyeɓ hente
peseŋ, yaaguute pënís naa', ñeyute tala.
15 Jépílí kaañce na ɗúh ɓúgë, jépílë nay
laɓe ginna ra. Ɗi ay waa kúɗ kúrí híinté,
ɗi lopot wa ti reseñi lopotuu ndoŋi neeɓi
misigi Koope fa mín ɓéeɓ rë nen. 16 Yii bee
daa bíníyú sun fi paltii a koti : « Buuri
buurra a Yíkëe fë lukki gaan ɗa. »
17 Filoon fi baaha, mi otte malaaka caŋke
na'a, ɓéyíɗté uni sun dëekké yakka na
njuŋkaanu sun-Koo ra won wa tih : « Ëyí
ɗon tee'a' ñami ndaje mi Koope ! 18 Ëyí
ɗon ñam bo' yi soldaarra, yi kélfë yí wë
a yi buurra ; ëyí ɗon ñam bo' yi pëníssë

* 19:1 19.1 Alleeluyaa wonaɗ ébrë. Iti fi daa ri : njëeɓí Yahwee.

a yi yíkëe yí wë, bo' yi ɓëewë ɓéeɓ : bi
laha' afi a yi ñaamma, yi baadoole ya a yi
ɓëewí gaanna ɓéeɓ. »
19 Mi henil ɗeh, mi otte raba, buurra feey
fa a soldaarri wa tee'uute, ay yejee ɓëe'
yaagoh pënís fí naa'a a soldaarri ra haa'.
20 Tígí daaha, raba a yonentii paɗɗah fa
habute. Yonentii paɗɗah fi baa daa paŋ
kimtaana fíi raba, múuyɗí ɓëewë kúrú
ñaasi raba faanni wa, na húmú jaamiyuu
netli ra. Raba a yonentii paɗɗah fa betute
filiɓ laahi gélë yéelíɗ. 21 Soldaarri wa ɓéeɓ
hawute a jépílë ɗúh ɓúk ɓëe' yaagoh pënís
fí naa'a ra, yakka ɓéeɓ ñamute bo' yi wa
níi beniyute.

20

Kíillí júnní (1.000) yí nguur ka

1 Filoon fi baaha, mi otte malaaka kola'te
sun na cép feey. Ɗi hampe céebíi ngaara
mi nuŋa a níh tiiŋki gúussé ya'i. 2 Ɗi
hampe niŋkinaŋka fa, goŋ fee kíilë, tu-
umaloha daa Seytaane ra, pokalsa'te ri
yuliɗte ri kíil júnní fíi (1.000). 3 Malaakaa
bette ri ngaara ma, kúnté rí, téycé a céebí,
leewte sun nda ri ɓanti bet heetta níi kíillí
júnní (1.000) yë mit. Bín fë rëe, ɗi pëkísú
yeɗɗu yutuuɗ.
4 Filoon fi baaha, mi otte i ñaan nguur.
Ɓëewë tooku na ra onute sañ-sañ aattiya'.
Mi otte coonaa yi ɓëewë húmú hawu húl di
yee húmú seedeyuu wa Yéesú rë, a di yee
na húmú waariyuu wa Unni Koope ra. Daa
wa ɓëewë húmú jaamiyuuy raba a netli ra,
ɓëewë húmú kúrúy ñaasi raba púkkí wë
mbée ya' yi wa ra. Ɓëewí yaa daa nimilu
na pesu, tookute a Kiristaa nguur ka, na
suu kíil júnní (1.000) fíi. 5 Yaa daa ɓëewë
ɗéɓúu koloh ɓúudé rë. Ɓëewí kayya húlú
rë nék ii koloh dee níi kíil júnní (1.000)
fíi. 6 Lahute sos-keeñ ɓëewë ɗéɓúu koloh
ɓúudé yaa ra ! Wa ɓëewí Koope te húlë'í
ana fa mínléh wë dara. Daa wa nay hene
seeyoh yi Koope a Kiristaa, wani Kiristaa
hom nguur ka yuliɗ ɗi kíil júnní (1.000) fíi.

Daani Seytaane

7 Kíillí júnní (1.000) yë gét ɗëe, Seytaane
ay yeɗɗu ɗúh ngaara mi nuŋa, 8 ɗi saañ
nofee heetta ginna ɓéeɓ, ginna na wonuu
Gok a Magok ra. Ɗi négírë' wë wa caak
níi ti peppi feey fa kísí nen, wa saañ
haa'. 9 Wa hasluute filiɓ gina ɓéeɓ, wa
gíiwúté tígë homu ɓëewí Koope ra, gina
faha' Koope ra, ndaa lahte kíi kí kola' sun-
Koo, muuyilte wa. 10 Te Seytaanaa nofa'
wa ra betute laahi gélë, tígë hom raba a
yonentii paɗɗah fa ra. Wa ay home daaha
wa pítípée misik kíi kë, na' a elek níi kiri
fi kirih.

Bis-këem

11 Filoon fi baaha, mi otte ñaan-nguur
naa' gaan, a ɓëe' took sun ɗa. Feey fa a
sun-Koo yípútée hegoh, wuluute ri, te ow
ollilay wa. 12 Mi henil ɗeh, mi ot ɓëewí
gaanna a baadoole ya húlú rë ɓéeɓ cagute
fíi ñaana, lahte téeré yí kúnsúté. Lahaatte
téeríi kúnsúté kay, daa ri téerëe bíníyú
tii yi ɓëewë nay haale pesa na ɗúméh rë.
Ɓëewë húlú rë aattiyuu di iña pagu wa
ra ti ɗee bíníyúu rí téeré yí yaa ra nen.
13 Kísí fë hokke ɓúudé yë filiɓ fi, kúl kë a
gin ɓëewë húlú rë kúrúté yi wa ɓal, ow
fi ow waa na ɓéeɓ aattiyuu iña paŋ ɗi
ra. 14 Tígí daaha, kúl kë a gin ɓëewë húlú
rë betute filiɓ laahi kíi kë. Laahi baaha
nék daa húlë'í ana fa. 15 Ɓëyí tiyi homay
téerëe bíníyú tii yi ɓëewë nay haale pesa
na ɗúméh rë ɓéeɓ betute filiɓ laahi kíi kë.

21

Ëldúnë fi hasa

1 Filoon fi baaha, mi ot feey has a sun-
Koo has. Feey fa ɗéɓ ɗë a sun-Koo fa ɗéɓ
ɗë sooyce, kísí fë múkké në ɓal. 2 Mi hen
ɗeh, mi otte gini selaa, Yerusalem fi hasa
kola'te sun na cép feey. Koope daa wol
ri. Ɗi man kílëegë yugusoh níi wunte baa
saañ téebílëhí yaali ra nen. 3 Mi kelohte
un ɓéyrëhté sun kola' ñaani nguur ka won
tih : « Ëlí kan ! Koope dék filiɓ fi ɓëewë
leegi ! Ɗi ay déké a ɓëewë, wa hen ɓëewí.
Ɗi fi Koope ay déké waa na, ɗi hen Koope
fi wa. 4 Ɗi ay moos muun ma íllí wë ɓéeɓ
: húl wocce, luuy ɗúmpé ; hawoh wocce,
misik ɗúmpé. Iña ɗéɓ ɗë ɓéeɓ ɗúmpé ! »
5 Tígí daaha, ɓëe' took ñaana ra won tih
: « Olsee, mi yugusse iña ɓéeɓ hente has.
» Ɗi antee tík won so' tih : « Bíníyé yii
bah, ndah unni yaa wëerté te wa kaah.
» 6 Ɗi tíkílté won so' tih : « Iña ɓéeɓ
paama'te ! Daa mi Alfaa daa mi Omegaa*,
daa mi dalaana daa mi lúsëenë. Ɓëyí fí
sifira' han, may rii on ɗi han di culi mulaa
na ona' pesa na ɗúméh rë, te mi sehay na
yin. 7 Ɓëewë nay ɓage ra ay liil waafi baa
soo na ; te may hen Koope fi wa, wa hen
koyyi so'. 8 Neehoh ya nék, yee gémúy
Yéesú rë, pagoh yi iñi ɓossa, ɓëeméh yí
ɓëewë, yee na pagu yii tappe njaaliyoh
ɓéeɓ ɗë, luunna, ɓëy yúullë a feloh ya
ɓéeɓ ay míllée laahi gélë daa húlë'í ana
fa ra. »

Yerusalem fi hasa

9 Filoon fi baaha, malaaka di malaaka yi
paana ya habu guluŋŋi paana ya líif a loolli
paana ya míllë' rë acce won so' tih : « Aye
mi teeɓ ɗo kílëegë, kílëegí Har fa. »

---
* **21:6** 21.6 Daa mi Alfaa daa mi Omegaa :Alfaa daa koy una ɗéɓ di gerek ra, omegaa daa míllë'.

10 Ruuh-Peseŋ haalte so', malaakaa
kúɗté së' jibi daŋi utte, teeɓpe so' gini
selaa, Yerusalem fi hasa Koope wol ri, kola'
sun na cép rë. 11 Gina na ñah a ndami
Koope ti la'i na miriñ nen ; ɗi heleŋ ti
pilaatu nen, na tak wiriñ wiriñ ti jamaa
hilil nen. 12 Ɗi wërúté a míirí udi laha'
íl sabboo a íl ana yi malaaka sabboo a
malaaka ana daa na wohu wa. Sun fi
íllë bíníyú tii yi talli sabboo a ana yi ɓëy
Israyel. 13 Íllë ɗúhrúu ɗeh míirë : íl éeyë
hompe waal púlëen na', íl éeyë hompe
waal yuuŋ, íl éeyë hompe waal haalaan
na', íl éeyë hompe waal feey-feey. 14 Míirí
gina tíkëh sun la' sabboo a la' ana yi tii yi
apootarri sabboo a apootarri ana yi Har fa
daa bíníyú në.

15 Malaakaa na won soo na ra hampe
duuɗ úrís, bi ay natuu gina, míirë a íllë.
16 Gina koñ-kaare, utaa fa a hagaa ka
daa teyu. Malaakaa yampe na nat gina
a duuda : utaa fa hente estaat† júnní
sabboo a estaat júnní ana (12.000), hagaa
ka ɗaaha, cagaa ka ɗaaha ɓal. 17 Ɗi
ɓeyaatte duuda natte míirë ɓal : utaa ka
hente suŋ tíméer a suŋ sabay iniil a suŋ
iniil (144). Ɗi nata' ɗaaha ti di na nata' ow
nen. 18 Míirí gina taɓahuu a jamaa, gina
taɓahuu a úrís kah-kah, heleŋ ti pilaatu
nen. 19 Yii hente la'i wunte te kofeelte rek
daa wunaaluu ílíyyë yípëh míirí gina ra
: bee ɗéɓ ɗë jamaa hilil ; ana fa man
sun-Koo nen, wonuu safiir ; éeyë fë hilil,
wonuu kalseduwaan ; iniil fa hilil na tak,
wonuu émërëet ; 20 iip fa luum, wonuu
sardonikse ; pëenë fë luum cuy, wonuu
sarduwaan ; paana fa mbaasaan ti tutaaɓ
nen, wonuu kirisolit ; peeye fa hilili tappe
búlëh ti kísí nen, wonuu béríl ; payniil
fa mbaasaan ti tutaaɓ nen, wonuu topaas
; sabboo fa hilil, wonuu kirisoparaas ;
sabboo a yínë fë búlëh, wonuu yasente ;
sabboo a ana fa luum luumaɗ feey tagu,
wonuu ametiste‡. 21 Íllí sabboo a ana ya,
wa i koy suumi. Íl fí íl ɓéeɓ yugusuu koy
suumi yínë kut. Këemí gina nék yugusuu
úrís kah-kah, heleŋ ti pilaatu nen.

22 Mi olay Faam Koope gina nék, ndah ɗi
fi Koo-Yíkëe daa ri Faam fa, Koope fa mín
ɓéeɓ rë, ɓani Har fa. 23 Gina sohlaay na'
sohlaay céyín niiñlaa, ndah ndami Koope
daa na niiñil ri te Har fa daa lampaa.
24 Heetta ay tílée niiñi, te buurra feey fa ay
kúɗ ndami wa gina. 25 Íllí gina ay wërsée
wërsëe bisa ɓéeɓ, wa ii lukki wodlu wodlo
sah ndah elek wocce. 26 Ndami heetta a
alal mi wa ay kúrú daaha. 27 Yin ii haal gini
bah : yii sobete neh, ɓëyí na paŋ yin ɓos
neh, ɓëyí na fel neh. Ɓëewë nay naa haale
ra daa wa yee tii yi wa hom téerëe bíníyú
tii yi ɓëewë nay haale pesa na ɗúméh rë,
daa ri téeríi Har fa.

22

1 Filoon fi baaha, malaakaa teeɓpe so'
laahi mulaa na ona' pesa na ɗúméh rë,
bi hente heleŋ ti pilaatu nen, kola' ñaani
Nguur ki Koope a Har fa, 2 na hút këemí
gina. Hanndal ki salli laaha, tal kilka na
ona' pesa na ɗúméh rë hompe na, bee
na límë' waal sabboo a waal ana kíilë rë,
lahaa céyín ɓéeɓ ɗi lah koy ra. Saaffa daa
na pay heetta. 3 Alkoh wocce, ñaani Nguur
ki Koope a Har fa ay home filiɓ gina, súrgë
yë jaamiyee ri. 4 Wa ay ot kanama, te tiyi
ay bíníyú púkkí wë. 5 Elek wocce, wa ii
sohliil lampii nay waa niiñle, sohluuy na'a,
ndah Koo-Yíkëe ay waa niiñil, wa hom
nguur ka faw.

Nimili Yéesú

6 Filoon fi baaha, malaakaa won so' tih
: « Unni yaa wëerté te wa kaah. Koo-
Yíkëe fë në soɗ yonente ya Ruuhi ra daa
wol malaakii teeɓi súrgë yí yee na saañ
lahe te wulay wulay ra. »
7 Yéesú won tih : « Síkíríi ! So' may
nimil te ii maañ ! Lahute sos-keeñ ɓëewë
helu nuf unnee ke Koope filiɓ téeríi bee ra
! »
8 So' mi Saŋ, mi kelohte te mi otte
iñyaaha. Filoon fi bee kela' mi wa mi otte
wa ra nék, mi yeɗɗohte kotti malaakaa
teeɓ so' wa ra, ma na saañ jaamiyohi,
9 ndaa ɗi won so' tih : « Bëyít ! Ngana
paŋ ɗi ! So' mi súrgë ti ɗo a koy-yaayyu
yonente ya, a ɓëyí fí helte nuf unna filiɓ
téeríi bee ra nen. Fu waɗti jaamiyaa
Koope kep ! »
10 Malaakaa ɓaatte won tih : « Ngana
ɗap yin unnee ke Koope filiɓ téeríi beh,
ndah wahtii wa ee saañ lahe ra. 11 Ɓëyí
ɓosse haba paŋ yin ɓos ; ɓëyí sobete
homaa a sobii ; ɓëyí júɓpé haba paŋ yin
júɓ ; ɓëyí selate, súhë në. »
12 Yéesú won tígí daaha tih : « Síkíríi
! So' may nimil te ii maañ, mi yíníl ow fi
ow ɓéeɓ yee légéy rí rë. 13 Daa mi Alfaa
daa mi Omegaa*, daa mi ɗéɓ daa mi míllë',
daa mi dalaana daa mi lúsëenë. 14 Lahute
sos-keeñ ɓëewë na hosu búuɓɓí wë rë, wa
ay mín ñam na koy kilka na ona' pesa na
ɗúméh rë, wa ñeya' íllë, wa haal filiɓ gina.
15 Ɓëewí ɓossa nék : wa fi luunna, ɓëewë
na njaaliyuu ra, yee na bëemú ow ra, ɓëy

† 21:16 21.16 estaat :Ɗi húmú nataa. Estaat yínë waɗti hena ganjarma jaak tíméer ana (200). ‡ 21:20 21.20 Kúlëerrí la' ya bíníyú dee ra, fun oluu wa ɗeeha, ndaa ɗee man la' ya ra tasa'te lan af. * 22:13 22.13 Daa mi Alfaa daa mi Omegaa :Alfaa daa koy una ɗéɓ di gerek ra, omegaa daa míllë'.

yúullë a ɓëewë fahuu fel te dékúu në rë
homun ëssín.
16 « So' mi Yéesú, daa mi wol malaakii
so' teeɓi ɗon fi ɓëy ílí jaŋaa iñyeh : So' mi
sédí Dawit, te daa mi hula na niiñ hagaɗ
ɗa. »
17 Ruuh-Peseŋ a kílëegí Har fa wonu tih
: « Aye ! »
Ɓëyí fí keloh uni baa rek wona : « Aye ! »
Ɓëyí fí sifiroh aya !
Ɓëyí fí faha' na mulaa na ona' pesa na
ɗúméh rë meeluy na dara !
18 So' mi Saŋ, mi won a ɗon, ɗon fi
ɓëewë keluu Unni Koope filiɓ téeríi bee ra
ɓéeɓ në : ɓëyí fí ɓaat na yin, Koope ay rii
ɓaat loolla wonu filiɓ ra. 19 Te ɓëyí nís në
yin, Koope ay rii nísíɗ wodi di koyyi kilka
na ona' pesa na ɗúméh rë, nísíɗ ɗí tígí di
gini selaa na wonuu filiɓ téeríi bee ra.
20 Ɓëe' won biti iñyaa ɓéeɓ kaah ra won
tih : « Mantee : So' may nimil te ii maañ !
»
Ɗémíin ! Aye Yéesú-Yíkëe !
21 Yéesú-Yíkëe líhë rën ɓéeɓ mal !